

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף ט: י: יא:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה ח

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(הי"מ שמו שמוח)

וע"כ כל צורריו יפיה בהם כנ"ל, ויוכל להזיק לו ח"ו. וע"כ לאו כל אדם יכול להתגרות ברשעים, אם לא מי שהוא צדיק גמור. וצדיק גמור הוא כשהוא בבחי' (משלי יב) **לא יאונה לצדיק כל און**, דהיינו שכבר גרש וביטל כל הרע שלו, עד שבטוח שלא יאָרע לו שום מכשול עבירה [א]: **והענין**, כי יש ד' יסודות, אש, רוח, מים, עפר. ולמעלה בשרשם הם ד' אותיות הויה [ב] (א), ולמטה הם מעורבים טוב ורע [ג]. והצדיק גמור שהבדיל והפריש הרע מן הטוב לגמרי, עד שלא נשאר לו שום רע מאחד מד' יסודות הנ"ל, שהם כלל המדות כידוע [ד]. וכשהוא בבחי' זו מותר להתגרות ברשעים: והענין, כי כל רשע ההכרח שיהיה לו צינור שיקבל דרך שם הרוח שלו להשלים החסרון. והצינור הוא, דרך המדה רעה מד' יסודות שהמשיך והגביר, הוא הדרך והצינור שמקבל דרך שם הרוח היים שלו להשלים חסרונו. וכשהצדיק רוצה להשפילו, הוא מוכרח לירד להמדה הרעה; והיא שהגביר עליו הרשע, להכניעה ולקלקל הצינור [ה] ההוא של הרשע, שמקבל משם החיות שלו. וע"כ מוכרח שיהיה זה הצדיק צדיק גמור שאין בו שום רע, למען לא יהיה כח להרוח סערה שהוא הרוח היים של הרשע, לשלוט ולהזיק ח"ו להצדיק, בעת שיורד להמדה רעה של הרשע לקלקלה, כי אין להרע שום תפיסה ואחיזה בהצדיק גמור, ואין לו מקום לאחוז בו: [ו] גם מהמדה רעה בעצמה שיורד להכניעה, אין לו שום תפיסה ח"ו, רק מה שיורד לתוכה הוא להכניעה ולהשפילה, בבחי' (בראשית יג) **ויעל אברם ממצרים** [ז]: וזהו (תהלים קמו) **מושפיל רשעים עדי ארץ ר"ת אש רוח מים עפר**. שהם כל הארבע יסודות, שהם כלל כל המדות, שצריכין לבררם בכיורור גמור עד שלא יהיה בו שום אחיזה משום רע שבשום מדה מהד' יסודות הנ"ל, ואזי הוא צדיק גמור כנ"ל. ואזי דייקא כשמבדיל הרע מד' יסודות ארמ"ע, אזי הוא **מושפיל רשעים עדי ארץ כנ"ל**. משא"כ צדיק שאינו גמור, אף שאין לו שום עבירה, אעפ"כ עדיין לא הבדיל הרע לגמרי, והרע עדיין בכה. וע"כ אסור לו להתגרות ברשעים, כי יש מקום להרע לאחוז בו, ויוכל להזיק לו ח"ו האריכת רוח של הרשע שהוא גדול בשעתו בבחי' רוח סערה כנ"ל: וזהו שארז"ל (ברכות ז' ע"ב) **והכתיב אל תתחר במרעים** (תהלים לו) [ח] מי שלבו נוקפו [ט] אומר כן, פי' רש"י הירא מעבירות שבידו, שבידו דייקא. זהו שאמרנו, כי באמת אין לו שום עבירה, רק שהוא ירא עדיין מעבירות שבידו וכחו לעשות, כי הרע עדיין בכה. כי לא זכה עדיין לבחי' **לא יאונה לצדיק כל און**, ואינו בטוח עדיין שלא יארע לו מכשול עבירה ח"ו, וע"כ אסור לו להתגרות ברשעים כנ"ל. וזהו (חבקוק א) **תהריש בַּבְּלַעַע** [י] **רְשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ**, וארז"ל (ב"מ ע"א) [י] צדיק ממנו בולע. בולע דייקא, כי הוא בולע אותו ממש באריכת הרוח שלו שהוא

גדול בשעתו. אבל צדיק גמור אינו בולע, כי אין לבו נוקפו מהשש מכשול עבירה כנ"ל, כי כבר ביטל הרע לגמרי מכל המדות והתאוות של כל הד' יסודות [יא]. וע"כ זה הצדיק גמור וכל הנלוים [יב] אליו מותרים להתגרות ברשעים [יג]. כי זה הצדיק יכול לירד לתוך כל הצנורות של כל המדות רעות שלהם שהגבירו על עצמם ולשברם ולבטלם ועי"ז הוא **מושפיל רשעים עדי ארץ כנ"ל** [יד].

ו ולבא לזה, להפריש ולהבדיל ולבטל הרע מהטוב, הוא ע"י תורה ותפלה. ולימוד התורה יהיה ללון לעומקה של הלכה [טו] (א), היינו ללמוד פוסקים [טז]. כי יש בהתורה אחיות הטוב והרע, שנאחזין מבחי' איסור והיתר, טמא וטהור, כשר ופסול שיש בהתורה. וכל זמן שאינו מברר ההלכה, הוא מעורב טוב ורע. וע"כ אינו יכול להפריש ולבטל הרע מהטוב, והוא בבחי' (משלי יא) **ודורש רעה תבואנו** [יז]. עד אשר הוא מעיין ומברר הפסק הלכה, ומברר האיסור והמותר וכו', דהיינו ע"י לימוד פוסקים, אזי מפריש הטוב מהרע [יח]: אך לזכות לזה השכל, שיוכל ללון לעומקה של הלכה, הוא ע"י תפלה [יט], כי ממש נמשך השכל:

ז והענין, כמ"ש בתיקוני זוהר (תיקון יד דף כט ע"ב [כ]) **גן דא אורייתא**, כי התורה נקראת גן [כ]. ונשמות ישראל, המעיינים ומבינים בהתורה, הם בחי' עשבין ודשאין דאיתרכיאו בגן. ומאין הם גדילים, הוא ממעין, דא חכמה [כב]. כמ"ש (ש"ה ד) [כג] **מעין גנים**. ומהיכן מקבלין החכמה והשכל שהוא בחי' המעין, הוא מהתפלה. כמ"ש (יואל ד) **ומעין מבית ה' יצא** [כד], הוא התפלה, כמ"ש (ישעיה נז) **כי ביתי בית תפלה** וזהו בחי' מביא מכה אל הפועל, כי תפלה הוא בחי' חידוש העולם, כי תפלה הוא שמאמין שיש מחדש אשר בידו לעשות כרצונו לשנות הטבע [כה]. והוא כחינות בריאה בכה, כמ"ש (תהלים קד) **כולם בהכמה עשית**, שהוא בחי' התפילה ל"שמשם יוצא מעין החכמה כנ"ל. והתורה הוא בחי' בריאה בפועל, כמ"ש (משלי ח) **ואחיה אצלו אמוץ**. ואמוץ [כה], לשון פועל, כי בהתורה נברא העולם [כז]. וכשמתפלל על איזה דבר, הוא בחי' חידוש העולם, והוא בחי' בריאה בכה, והוא בחי' התעוררות החכמה שהוא בתפלה כנ"ל, ומשם נמשך המעין הוא החכמה אל התורה. ושם יוצא אל הפועל, כמ"ש (משלי ב') **מפיו דעת ותבונה**. כי בהתורה הוא התגלות החכמה, ועי"ז נעשה מעין גנים, שהמעין משקה הגן, ועי"ז אתרכיאו עשבין ודשאין כנ"ל: וזהו שארז"ל (ברכות ל"ב ע"ב) [כח] המעין בתפלתו בא לידי כאב לב וכו', שנאמר (משלי יג) **תוחלת ממושכה מחלה לב**. מאי תקנת' יעסוק בתורה שנאמר **ועין חיים תארה באה** [כט]. זהו שאמרנו, כי בהתפלה עדיין הוא בכה, ואינו יוצא אל הפועל, עד שבא אל התורה, שהיא בחי' בריאה בפועל, ואזי נעשה בקשתו, ע"י שיוצא מכה אל הפועל:

תורה אור
 תהלים י (ח) תחילו דרכו ככל עת מרוב משפטיך נגדו כל צורךיו יפיה אדם: משלי יב (כא) לא יאנה לצדיק כל און ורשעים מלא רע:
 בראשית לך לך יג (א) ויעל אברם ממצרים הוא משפיל רשעים עדי ארץ:
 תהלים לו (א) תורה אל תתיר בפדעיים אל תקרא בעשי עולה:
 חבקוק א (יג) טהור עינים טהרת רע והבטי אל עמל לא תוכל לקח תביט בוגדים מפורש בקלע רשע צדיק מנוצח:
 במדבר ד (כ) ולא יבאו לראות בקלע את הקדש ומתו:
 משלי יא (כו) שחר טוב יבקש רצון ודרש רעה תבואה:
 שיר השירים ד (טו) מעין גנים באר מים חיים ונגלים מן לבנון:
 יואל ד (יח) וקה ביום ההוא יספו הקרים עסים והגזעות תפלי עולתיהם וזבחייהם לקצון על מנבחי כי ביתי בית תפלה יקרא לקל הקמים:
 תהלים קד (כד) קח רבו מעשיו ודן כלם בחקמה יצית מלאה הארץ קנגויה:
 משלי ח (ל) ואחיה אצלו אמוץ ואחיה שעשעים יום יום משחקת לקניו בכל עת:
 משלי ב (ו) כי ידון יפן החכמה מפיו דעת ותבונה:
 משלי יג (יב) תוחלת ממשכה תקלה לב ועין חיים תארה באה:
 בתפארת כתוב שמם (תיבות שהוא בחי' התפילה שממם יוצא מעין החכמה כנ"ל. ליתא בדפורי ולא בלוח השמחות)
 גט בדפורי תורלד ותורלו - הוא. ומתרוצו - היא
 יי במהדורות המנוקדות נוקד אוקון ועיין מדרש רבה וגשל שצ"ל אָקון (וכו) תוקן במהדורות הקרוי הורוביק) וכדי לא לגעת בדפוס מוהרנית נקדנו אוקון
 יכ עיין בראשית רבה א' א'
 יל דהר ח"ב דף קסא.
 ימ זהו ח"ב ר"ת ה' אות ג' ד'
 ינ עיין לק"ה ר"ת ה' אות ג' ד'
 יס סוף פסוק הנ"ל. ועד כאן הם דברי הגמרא הנ"ל

¹ עי"ש במפרשים שהקב"ה שומר אותו אפילו משוגג
² עיין חסד לאברהם ד' ה'. ועיין תורה ד' קמא, ותורה טו וסו תנינא, ולקוטי הלכות פסח ג' ו', וע"ה שער ה' פ"ו, ושער מב פ"א מ"ב.
³ **עיין סוף תיקון כב דף סח**:
⁴ כיצד ההשתלשלות גורמת לזה עיין חסד לאברהם מעין ו' אות ב' ג'
⁵ עיין תורה ד' אות ח' בשם משנת חסידים. והצדיק שיצא מהן עלה לבחי' יסוד החמישי בחי' נהר הויצא מעין קודם שנפרד לד' ראשים עיין ביאור הלקוטים הקצר אות לה ולקטן סוף אות ו' ובתורה טו תנינא ר' מתרוצו - רנה
⁶ עיין לק"ה דברים הויצאים מן החי א' ב' זהו שנשא שמשון בת פלשתים. ושליח לגבות חובו ג' ו' שזה עניין אסתר בבית אחשוורש.
⁷ ושבת ו' ח' כיצד התגבר רבי יהושע בן חנניא על סבי דבי איתנא.
⁸ הביאור הזה של מוהר"ת כבר בדפורי
⁹ עיין חסד לאברהם א' כד ד"ה ונבאר עתה
¹⁰ י גם במשלי כד יט
¹¹ עיין סוטה דף מה. פרש"י ונוקפין
¹² גם בדפורי ובכל הדפוסים כבלע. וכן לקטן בביאור הורב"ח (דף יא.) וכן נקט מוהר"ת שמונה פעמים בלק"ה פסח ג' וכן גרסת הגמ' בי"ט עא גרסת עין יעקב בברכות ז' ומהורש"א שם ובסעות תקנו במהדורות לק"ה המנוקדות כבלע כלשון הפסוק.
¹³ בפסוק כתוב כבלע כמבואר ברד"ק ומנחת שי שם רבינו נקט כבלע לשון כבלע את הקדש במדבר ד' כ'.
¹⁴ ובברכות ז' הנ"ל [ומגילה ו:]

¹⁵ עיין תורה עט, וזהו בראשית כו ע"י תשובה של שבת נטיל ליה מדי' יסודין דיליה מתאויה דלהון.
¹⁶ וכעין זה בנועם אלימלך בהעלותך ד"ה וידבר [עמ' קמד מהר"ל תשלג]
¹⁷ מקובל בשם רל"י זצ"ל שנלוה הכוונה לגדול כגון ראב"ן.
¹⁸ עיין חיי מוהר"ן סימן ד'
¹⁹ ערובין סג: ורש"י ותוס' שם ובגרסת העין יעקב
²⁰ **מגילה דף ג** [סוף עמוד א']
²¹ עיין שיחות הר"ן כט ותורה סב ב'
²² בתרלד - ולברד
²³ עיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' יג
²⁴ **עיין זוהר [רע"מ] בהר דף קיא**.
²⁵ עיין ליקוטי הלכות יו"ד מילה ה' ד', ותורה כב ט' ובתורה כ'. וכן מלני כדור התלך שעליו נלמך תהלים נא ואני תפלה ועליו נלמך וי' עמו ונלכו חז"ל סנהדרין א': שהלכה כמותו בכל מקום. ועיין מגילה ו: בתלמוד תורה חיות תלוי בניעוה. אבל לאוקמי גיטסו (י"ת לכוין להלכה וללא כרש"י) סיפתא דשמיא טא.
²⁶ בדפוס שלנו בדף ל. ועי"ש.
²⁷ עיין תורה רפו
²⁸ וזהו בא דף מד: (באר להי רואי על תיקון הנ"ל)
²⁹ עי"ש בביאור הגר"א
³⁰ בל"ד על תיקון הנ"ל עיין לע"ה שער מב פ"ד, ופעה"י יו"כ פ"ג' בית ה' היא בינה על-לאה. ושעת רצון עיין לע"ה שער או"א פ"ב ולכוונת דרוש ה' מנפילת אפים.
³¹ כנ"ל תורה ז' אות א'

בראשית ב (י) וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הָאָרֶץ וּמִשָּׁם יֵפְרֵד וְנָהָר לְאַרְבַּעַת רָאשִׁים: יִשְׁעוּהוּ סָד (ג) וּמֵעוֹלָם לֹא שָׁמְעוּ לֹא הָאָדָמָה עֵדֶן לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים וְזָלַתָּ יָעִשֶׂה לְמַתְנָה לוֹ:

ויאל ד (יח) וְנָהָר בִּילֵם הָיוּ יִסְפֵּר הַקָּרִים יֵסִיס וְהַקְּבֻעוֹת תִּלְכַּנָּה חֵלֶב וְכָל אֲפִיקֵי הַיְהוּדָה יִלְכּוּ מִים וּמֵעֵדֶן מִבֵּית יְהוָה יֵצֵא וְהַשְׁקָה אֶת נְחַל הַשִּׁטִּים: שִׁיר הַשִּׁירִים ד (טו) מֵעֵדֶן גָּנִים בָּאָר מִים תִּמִּים וְגִזְלִים מִן הַגִּזְנוֹן:

יחזקאל לו (ט) וַיֹּאמֶר אֵלֵי הַנְּבִיא אֶל הָרִוּחַ הַנְּבִיא בֶן אָדָם וַאֲמַרְתָּ אֶל הָרוּחַ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בָּאֵי הָרִיחַ וְשָׂמִי בְּהַרְגִּים הַקָּלָה וְרוּחִי:

בראשית כו (יא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל רִבְקָה אִמּוֹ הֲנֵן עֵשָׂו אֲחִי אִישׁ שָׂעִר וְאֶנְכִי אִישׁ קָלֵקֵל: יחזקאל ח (ג) וַיִּשְׁלַח מַבְיָת יְהוָה יָדוֹ וַיִּקְרָא בְּצִיצַת רָאשֵׁי יְהוּסָא אֲחֵי רִית בֶּן הָאָרֶץ וְבִין הַשִּׁטִּים וַתָּבֵא אֹתִי יְרוּשָׁלַיִם בְּמִרְאֹת אֱלֹהִים אֶל פֶּתַח שַׁעַר הַפְּנִימִית הַפְּתוּחָה צְפוּנָה שַׁעַר שֵׁם מוֹשֶׁב סֹמֶל הַקְּנָאָה הַמְּקֻנָּה:

בראשית כה (כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי כָּלֹּ קִבְרֹתַי שַׁעַר וַיִּקְרָא שְׁמוֹ עֵשָׂו: קהלת א (ו) הוֹלֵךְ אֶל הָרוֹם וּסּוֹבֵב אֶל צָפוֹן סוֹבֵב סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ יַעֲלֶי כִּבְיֹתָיו שֶׁב הָרִיחַ:

איוב לח (יג) לֹאֲחוֹ כִּכְנַפּוֹת הָאָרֶץ וַיִּצְבְּרוּ רָשָׁעִים מְקַנְיָהּ: תהילים קמו (ו) מֵעוֹדֵי צְלוֹמִים יְהוָה מִשְׁפִּיל רָשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ:

ישעיה ג (ט) הִקְרַת פְּתִיחַם עֲנַתָּה בַּם וַיִּשְׁתַּקֵּם כַּסֵּם הַגִּידוֹ לֹא כַחֲדוֹ אוֹיֵי לְנַפְשָׁם כִּי גִמְלוּ לָהֶם רִצְחָה: תהילים (ח) תִּזְלוּ וְרָכְבוּ כַּבֵּל עַת מְרוֹם מִשְׁפָּטֶיךָ מִגְדּוֹ כֵּל צוּרְרֵיו יִפִּיתָ דָּהָם: ישעיה לה (ג) חֲזָקוּ יְדֵים יִשְׂרָאֵל וּבְרַכְבֵי כִשְׁלוֹת אֲמָצוּ: בראשית לך לך טו אֲמַרְתָּ לָּהּ מִלֶּאֱלֹהִים יְהוָה הִנֵּה יִשְׁמְעָלֵי כִי שָׁמַע יְהוָה אֶל צְנִידִי:

במדבר פינחס כו (יח) וַיֹּאמֶר יַקֹּץ אֶל מִשֶּׁה קֹץ לָךְ אֵת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נּוּן אִישׁ אֲשֶׁר רִית בּוֹ וְסַמְכָתָה לָךְ דָּרָךְ צְלוּיִי: משלי ד (כג) מִכָּל מִשְׁמֶרֶת נִבְרַךְ כִּי מִמֶּנּוּ תוֹצִיאוֹת חַיִּים:

משלי יא (יח) גִּמְלוּ נַפְשׁוֹ אִישׁ חֶסֶד וְעֹבֵר שָׂאוֹר אֲכֹרֵי: בראשית א (ב) וַהֲאָרֶץ תִּהְיֶה תְהוֹ וְנָהָר וְחֹשֶׁף עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם:

י: ליקוטי

והיינו דכתיב (בראשית ב), ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. עדן הוא בחי' התפלה. כי עדן עין לא ראתה [א]. כשארז"ל (ברכות ל"ד ע"ב), זוהו בחי' תפלה שהוא למעל' מן

הטבע כי ע"י תפלה משנה הטבע כנ"ל. פשוטו בחי' עדן עין לא ראתה, כי למעלה מהטבע אין לנו שום תפיסא. והיינו

ונהר יוצא מעדן, היינו מהתפלה כנ"ל, ומעין מבית ה' יצא. להשקות את הגן, הוא התורה כנ"ל, מעין גנים,

וכאשר נמשך מעין החכמה מהתפלה אל הגן שהוא התורה, אזי אתרביאו עשבין ודשאין, נשמות ישראל. כלומר שגדלים בהגן ומבינים ומשכילים בהתורה, ואזי זוכה ללון בעומקא של הלכה, לברר הדין, האסור והמותר, המהור וכי'. ובוה מפרשי

הטוב מהרע [ז] כנ"ל. וזהו, ומשם יפרד, כי ע"י נפרד הרע מהד' יסודות, ולא נשאר רק הטוב, ואזי, והיה לארבעה

ראשים, הם ארבע אותיות הוי' שהם שורש הטוב של הד' יסודות כנ"ל :

ח וזהו בחינות ארבע ציצית. כי ארבע ציצית

הם בחי' הרוח חיים. וכמ"ש (יחזקאל לו) כה אמר ה' מארבע

רוחות באי הרוח [ז]. שעי"ז מכניעין הרוח סערה. שהוא הרוח של המתנגדים החולקים על הצדקים אמתיים. שממשיכין

אריכת הרוח שלהם מהרב דקליפה שהוא בחי' עשו איש שעיר כנ"ל. וע"כ ציצית הוא לשון שער [ז]. כמו שכתוב (שם ח)

ויקחני בציצית ראשי. כי על ידם נכנע עשו איש שעיר [ז]. בחי' רוח סערה כנ"ל. וזה בחי' מלית לכן שנתעמף הקב"ה.

וסידר י"ג מדות (כשארז"ל ר"ה יז) כי הי"ג מדות הן בחינות הרוח חיים דקדושה כנ"ל. וזהו בחי' מלית שהוא ארבע כנפות.

בחינות הרוח מד' רוחות כנ"ל. והיינו מלית לכן. היפך בחינות רוח דקליפה. בחי' עשו. שהוא אדמוני כלו כאדרת שער,

(בראשית כה) ופי' רש"י כמלית. כמלית דייקא בחי' מלית דקליפה. שהוא בחי' מלית אָדום. שמשם נמשך הרוח של

הרשעים כנ"ל. וע"י מלית דקדושה שהוא בחי' מלית לכן מכניעין אותו. כי משם נמשך הרוח חיים דקדושה שהוא בחי'

שלוש עשרה מדות של רחמים כנ"ל. וע"כ נתעמף הקב"ה במלית לכן דייקא וסידר לפני משה י"ג מדות של רחמים. היינו

כנ"ל : כי ע"י מלית דקדושה, שהוא בבחינות מקוף [ז], שהוא בחי' הרוח חיים, בחינות (קהלת א) סובב סובב הולך הרוח.

נכנע מלית דקליפה. בחי' הרוח דקליפה [א]. וזהו (איוב לח) לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה. כי ע"י הד' כנפות.

שהם בחי' הרוח חיים דקדושה. שהם בחי' הארבע ה'ראשים הנ"ל. על ידם וינערו רשעים. בחי' משפיל רשעים עדי ארץ,

ר"ת ארמ"ע [ז]. כנ"ל :

ראיתי מנורת זהב ח

וזה פירוש י' אמר

רבה בר בר חנה אמר לי ההוא טייעא תא

ואחוי לך מתי מדבר אזלי והזיתינהו ודמו

כמאן דמבסמו וגנו אפרקיד והוה זקיפא

בירכיה דחד מימיניה ועייל טייעא תותיה

מוהר"ן

יפירש"י

טייעא, סוחר ישמעאל. אולי והזיתינהו ודמו כמאן דמבסמו, שהיו שוכבין בפנים צדובות כשתויי יין. אפרקיד פניו למעלה. ועייל טייעא תותיה בירכיה, כלומר ראיתי שטייעא היה הולך תחת בירכי המת רכוב על הגמל ורומחו בידו ולא נגע ביה בכרכיים* : שקלא הוא קרנא כנף המלית להראותו להכמים ללמוד ממנו ד'ין ציצית אי כב"ש אי כב"ה [ז] כדלקמן [ז]. ולא הוי קא זמסתי לך, בהמות שהיינו רוכבין לא היו יכולין להלך :

בירכיה כי רכיב גמלא וזקיפא רומחיה ולא נגע ביה פסקי הוא קרנא דתכלתא דחד מינייהו

ולא הוה זמסתי לך אמר לי דילמא שקלת מידי מינייהו דגמירי דמאן דשקיל מידי מינייהו לא

זמסתי ליה אזלי אהדרתיה והדר מיסתגי לך [ז]:

תא ואחוי לך מתי מדבר [ז] היינו שהראה לו הרשעים שאינם דבקים בצדיקים, והם נקראין מתי מדבר. כי מדבר לא

היתה רוח צפנית מנשבת בו (יבמות עב.), היינו בחי' רוח החיים דקדושה, שהיא בחי' רוח צפנית שהיתה מנשבת בכנור

של דוד כנ"ל. והרשעים הללו שאינם דבקים בצדיקים, ואין להם הרוח דקדושה, והם בחייהם קרואים מתי [ז], והראה לו מהיכן מגיע להם שלימות החסרון. וזהו שהראה לו, דהוון דמו

כמבסמו, פי' רש"י כשתויי יין [ז]. בחי' עשו אדמוני, שהוא הרב דקליפה, אשר משם מקבלין הרשעים הרוח חיים שלהם

להשלים החסרון. וזהו וגנו אפרקיד, פי' רש"י פניהם למעלה, פניהם זה בחי' הרוח כנ"ל, חברת פניהם וכי'. והיינו

למעלה, כי הרוח שלהם גדול לפי שעה, עד אשר עולה הצלחתם למעלה כנ"ל, בחי' כל צורריו יפיה בהם כנ"ל :

והוה גבה בירכיה דחד מינייהו זה מורה על גודל ההצלחה של הרשעים. כי העדר ההצלחה נקרא ברכים

בושלות (ישעיה לח), וגבה בירכיה, היינו רום ההצלחה : ועייל טייעא תותיה בירכיה היינו הצדיק שנקרא

טייעא, כמו שפי' רש"י בכל מקום, סוחר ישמעאל. וסוחר הוא בחי' הרוח, כמ"ש [ז] סובב סובב הולך הרוח. והיינו הצדיק

שמקבל הרוח מהקדושה. וזהו סוחר ישמעאל, על שם (בראשית יז) כי שמע ה' אל עניו. כי הצדיק שומע כל האנחות של

הדבקים^כ בו, כי ממנו תוצאות חיים [ז] לכל אחד, כי הוא איש אשר רוח בו כנ"ל : כי רכיב גמלא בחי' (משלי יא)

גומל נפשו איש חסד, זה בחי' רב חסד כנ"ל. וזקיף רומחא, רומח הוא בחי' רוח מום, בחי' ורוח אלקים מרחפת על פני

המים, היינו

^א תרגום - אמר רבב"ח אמר לי הסוחר הישמעאלי ההוא בא ואראה לך מתי מדבר, הלכנו וראינו והיו גראים בפנים צדובות כמו שתויי יין ושכבו על גבם ופניהם למעלה והיה ברוך של אחד מהם זקוף והלך הסוחר מתחת הברך כשהוא רכוב על גמל ורומח זקוף בידו ואעפ"כ לא נגע בברך מרוב גובהו. והתבתי ולקחתי כנף שהיה קשור בו תכלת מהטלית של אחד מהם כדי להראות להכמים ללמוד ממנו הלכות ציצית אם כב"ש או כב"ה, אבל בהמות שהיינו רוכבים עליהם לא היו יכולות ללכת, אמר לי הסוחר אזלי לקחת משוה מהם, כי קבלה בידי שמי שלוקח משהו מהם לא יכול ללכת. הלכתי והזותיה הכנף ואחרי זה יכלו בהמות ללכת.

^ב במדבר יד וילונו על משה
^ג ברכות יח:
^ד בתשכט תיקון פ"י ר"ש
^ה לק"ה חו"ט העושה שליח לגבות חובו ג' כא
^ו בתשכט - פ"י ר"ש
^ז בדפ"ר - והוה נתיב טייעא תחת
^ח בתשכט - פ"י ר"ש
^ט * קהלת א' ו'
^י כי גם בדפ"ר ותולד - הדבקים, ומתולד - הדבקים
^{יא} משלי ד' כג

^א ישעיהו סד ג'
^ב וסוף בתקפא.
^ג בתשכט - בנחמקה
^ד עיין ליקוטי תפילות על תורה זו מסעיף פב
^ה עיין זהר נשא קל: ובראשית קלט. מדרש נעלם.
^ו בתולד - ע"כ
^ז עפ"י הנ"ל ששער לשון סערה נמצא שגם בקדושה יש רוח סערה עיין באה"ל הארוך אות סט
^ח עיין לק"ה ציצית ד' א'
^ט בתקפא - (כשארז"ל ברכות יז) ובתשכט תוקן
^י פרי עץ חיים שער ציצית פ"א
^{יא} עיין פרי עץ חיים שער התפלה פ"ב אין דבר שדוחה את הקליפות כמו אור מקף כנודע.
^{יב} בתולד - ראשי (ובלוח התיקון תוקן)
^{יג} ראשי תיבות אש רוח מים עפר
^{יד} הברות שיין לפרש"י - ^א בתשכט - רשב"ם (מבואר בב"ב כ"ט), ^ב בתשכט - פניהם, ^ג בתשכט - בברכיה, ^ד בתולד - זון (ובלוח התיקון תוקן) ^ה מנחמה מא: ^ו כוונת רשב"ם לפירושו על המשך המעשה שם ורבינו השמיטו ^ז בתקפא - עסתגי
^ח גם בדפ"ר ותולד - מיניה, ומתולד - מינייהו (כלשון הגמרא)
^ט מתוצרו - מיסתגי
^י בתשכט - מיסתגי

ליקוטי

התורה שנתנה למו יום [א], בששם הרוח חיים כנ"ל. כלומר, שהצדיק היה לו בחי' הרוח שמקבל מהתורה כנ"ל, יעני' נחית תחות בירכייה, תחת הצלחת הרשע, בחי' [ב] **כבלע רשע צדיק ממנו** : וקא פסקי קרנא דתכלתא דחד מונייהו, היינו ישפסק ושבר המדה רעה מאחד מארבע יסודות שהגביר והמשיך הרשע על עצמו, שהוא הצנור שלו כנ"ל. וזהו וקא פסקי קרנא דתכלתא וכו', היינו שפסק אחת מן הציצית שלהם, שזהו בחי' מה שפסק ושבר המדה רעה שלהם שהוא הצנור שלהם. כי כל המדות רעות נמשכין מד' יסודות ששרשם ארבע ציצית כנ"ל : **ולא מיסתגני לך**, כלומר שאעפ"כ לא עלתה לו להשפיל את הרשע ולצאת מתחת ברכיו, אע"פ שפסק ושבר המדה רעה של הרשע שנמשכת מד' יסודות ששרשם ארבע ציצית כנ"ל. שזהו בחי' וקא פסקי קרנא דתכלתא דחד מונייהו כנ"ל. אעפ"כ לא היה יכול להשפילו ולצאת מתחת ברכיו, בחי' ולא מיסתגני לך, שפירושו שלא היו יכולין לצאת משם, היינו כנ"ל : **אמר לי דילמא שקלית מידי מונייהו** היינו שמה יש לך אחד מארבע יסודות שלא תקנת "בשלימות להפריד ממנו הרע בלגמרי, וע"כ לא מיסתגני לך, כמבואר לעיל "שכל זמן שנשאר בו איזה אחיזה בעלמא מהרע של איזה מדה, אינו יכול להכניע את הרשע. וזהו דילמא שקלית מידי מונייהו, שמה לקחת קצת מהם. היינו שמה יש כך עדיין איזה אחיזה מאיזה מדה רעה של הרשעים, שלקחת לעצמך איזה מדה ותאווה שלהם, וע"כ לא מיסתגני לך, וע"כ אין אנו יכולין לצאת מהם כנ"ל. **דגמרי דמאן דשקיל מידי מונייהו לא מיסתגני ליה**, היינו כנ"ל, שיש לנו קבלה, שכל מי שלוקח לעצמו איזה דבר תאוה ומדה רעה של הרשעים, היינו שיש בו עדיין איזה אחיזה מהמדות רעות שלהן, אינו יכול לצאת מהם ולהכניעם כנ"ל: **אזלי אהדרתי**, היינו שהחזרתי מה שהיה אצלי איזה מעט אחיות הרע מהמדות רעות שלהם, החזרתי והפרשתי ממני. **והדר מיסתגני לך**, שאז עלתה בידינו, לצאת מתחת ברכיו להכניעו ולהשפילו. "כמבואר לעיל שצדיק גמור שמפריש מעצמו כל אחיות הרע שלהם לגמרי, הוא יכול לצאת מהם ולהכניעם ולהשפילם בבחי' **משפיל רשעים**" **עדי ארין כנ"ל** : וזהו, [ג] **ראיתי והנה מונרת זהב**, היא התורה הנחמדים **מזהב** [ד] **וגולה על ראשה פי רשי** מעין, הוא המעיין **היוצא מבית ה'** [א], הוא התפלה : **ושבעה נרותיה**, הם הנשמות דאיתרכיאו בנן, הנחלקים לז' נחות [ב] : **שבעה ושבעה מוצקות**, הם מ"ט אורות. שהוא אור הגנוז לעתיד [ב], בחי' **עדן עין לא ראתה** [ב], שהוא בחי' התפלה כנ"ל : **ושנים זתים עליה**, פירשי שני אילנות, היינו אילנא דחיי ואילנא דמותא [ג], היינו טוב רוע כנ"ל. וזהו אחד מימין **יואחד משמאל** [ג] **כנ"ל**, ומשם **יפרד** [ג], שנפרד הרע מהטוב, זה לימין וזה לשמאל : **ואמר אל**

ראיתי מונרת זהב ה

מוהר"ן יא.

המלאך מה אלה ויען וכו' לא בחיל ולא בכח כי אם ברוח, היינו בחי' הרוח חיים הנ"ל, בחי' **כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח וכו'** כנ"ל. כי ע"י תורה ותפילה שעיניו מבררין הטוב מן הרע כנ"ל. שזה בחי' כל מראה המונרת כנ"ל, עיניו זוכה לרוח החיים ונשלם כל החסרונות כנ"ל : **[ו] וזהו לא בחיל ולא בכח כי אם ברוח אמר ה' צבאות מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישור וכו'**. כי זרובבל [א] ה' או הצדיק הדור [ב] ועמדו כנגדו כמה רשעים לכמלו מעבודתו כמבואר בפסוקים רבים [ג]. ועל זה נאמר שם **לא בחיל ולא בכח ב"א ברוחי וכו'**. שעיני בחי' המשכת הרוח חיים הנ"ל שממשיך הצדיק גמור וכו' כנ"ל, עיניו יכניע ויפיל כל השונאים בחי' מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישור שכל המונעים העומדים לפניו כהר כולם יתכמלו ע"י בחי' הרוח חיים הנ"ל כנ"ל :

ו והנה מבואר למעלה כי הרוח החיים הוא בהתורה בחי' ורוח אלקים מרחפת על פני המים כנ"ל [א]. וע"כ במצרים שהיה קודם קבלת התורה, ולא היה להם מהיכן לקבל הרוח חיים, נאמר בהם (שמות ו') **מקצר רוח**. כי לא היה להם מאין לקבל הרוח חיים שהוא בחי' ארך אפים מאריך רוחו כנ"ל. וע"כ נאמר בהם **מקצר רוח**, שהוא היפך ארך אפים שהוא בחי' הרוח חיים שממשיכין ע"י אנהה להשלים החסרון כנ"ל [ב] : כי הרוח הוא שלימות החסרון כנ"ל, בחי' **ויתן לך משאלות לבך** [ב]. וזהו בחי' **הרחב פיך ואמלאהו**, שנתמלא החסרון. וזהו בחי' **מלאפום**, מלא פום [ג]. והענין, כי מלאפום הוא יו"ד וא", והוא בחי' יוד מיני דפיקון, כנגד יו"ד הדברות. והדפק הוא על ידי הרוח כידוע [א], וע"כ הם עשרה מיני דפיקון כנגד עשרת הדברות, כי הרוח שהוא הדפק הוא בהתורה כנ"ל. **והוא** הוא בחי' המשכת הרוח. והיינו מלאפום, מלא פום. כי ע"י המשכת הרוח נשלם החסרון. שזהו בחי' **הרחב פיך ואמלאהו** שנתמלא החסרון כנ"ל שזהו בחי' מלאפום מלא פום כנ"ל. וזהו שדקדק [ב] (תהלים פא) **אנכי ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים**, וקבלו התורה אשר שם הרוח, ואזי דייקא **הרחב פיך ואמלאהו** [ב], בחי' מלאפום כנ"ל בחי' שלימות החסרון. כי דייקא אחר יציאת מצרים בחי' **המעלך מארץ מצרים** שאז נתכמל בחי' **מקוצר רוח הנ"ל** כי מ"קיבלו התורה ששם הרוח חיים כנ"ל, ע"כ אז דייקא **הרחב פיך ואמלאהו** בחי' שלימות החסרון בחי' מלא פום בחי' **ימלא ה' כל משאלותיך** [ב] כנ"ל : וע"כ נזכר יציאת מצרים כפי ציצית [ב], כי ציצית מ"בחי' הרוח חיים, בחי' מארבע רוחות וכו' כנ"ל : **גם דיבר או מענין י"ב שעות היום וי"ב שעות הלילה** שיש בהם י"ב צירופי הוי', בכל שעה יש צירוף אחר [ב], וכל שעה נחלקת לתתקפ"ב חלקים, וכל חלק וחלק מתתקפ"ב חלקים יש בו ג"כ צירוף השם, וכל זה הוא בחי' רוח החיים שבהדפק [א] : ולא זכיתי לשמוע ביאור ענין זה היטב :

תורה אור
הבטקא א (יג) שהור עינים
מראות רע ונפיש אל עמל
לא תוכל לפה תפיס בוגדים
מתיישב בבלע רשע צדיק
מנפנפ:
התהלים קמו (ו) מעוד
ענינים ידוד משפיל רשעים
צדי ארין:
זכריה פקד ד (ב) ויאמר אלי
מה אמה ראה ויאמר ואמר
ראיתי והנה מונרת וקב כלה
וגלה על ראשה ושבעה
ברתייה עליה שבעה ושבעה
מוצקות לגלות אשר על
ראשה: (ג) ושנים זתים
עליה אחר מימין הגלה ואמר
על שמאלה: (ד) ואנן ואמר
אל הנפלאה הדבר כי לאמר
מה אלה אדני: (ה) ואנן
למלאך הדיבר כי יאמר אלי
הלאו ידעת מה תקח את האמר
לא אדני: (ו) ואנן
ויאמר אלי לאמר זה דבר
יקח אל ויקבל לאמר לא
חיל ולא כח כי אם ברוחי
אמר יקח צבאות: (ז) מי
אתה הר הגדול לפני זרובבל
למישר ורוחצי את האמר
הראשה משאלות חן חן לה: פ
התהלים ט (יא) הנחמדים
מזהב ומפן רב ונתחיקם
מקרב ונפת צופים:
ויאל ד (ח) וקנה ביום המוא
יספן הקרים עסיס ונתבעות
מלכיה חלב וכל אפיין
והודח ילכו קים ופענין מביט
ידוד יצא וחקקה את נמל
השמים:
ישעיהו סד (ג) ופעולם לא
שפנו לא אהינו עין לא
ראתה אלהים וילתך יצשה
למפתח לו:
בראשית ב (י) וקנה יצא
פעלו להשקות את הגן ומשם
פקד וקנה לארבעה ראשים:
תתקאל לו (ט) ויאמר אלי
קבא אל הרוח קבא בן
אמר ואמר אל הרוח מה
אמר אדני ידוד מארבע
רוחות באי הרוח ופתי
הקרוגים האלה ויתני:
בראשית א (ב) וקארץ וקנה
תהו ובהו וחסך על פני
התהו ורוח אלהים קרחפת
על פני המים:
שמות ו (ט) ונדבר משה פן
אל בני ישראל ולא שפעת
אל משה מקצר רוח ומעבדה
קשה:
תהלים לו (ד) והתענג על
יקח ויתן לך משאלת לבך:
התהלים פא (יא) אנכי ידוד
אלקיך המעלך מארץ מצרים
הרחב פיך ואמלאהו:
תהלים ב (ו) נרגנה בישועתך
בקשם אלהינו נדגל ימלא
יקח כל משאלותיך:

^א שמות כד כי את ופקרי דר"א פרק מו
ולקמן תורה לו יות ב'
^ב בדפדפי- מכאן ד' תיבות ונוסף בתקפא
^ג בדפדפי- ועל כל זה
ד בתרלד- בירכי
^ד בתקון א' יג כנ"ל סוף אות ה' ועי"ש
^ה בדפדפי- שקלקל המדה
^ו מכאן ועד כנ"ל נוסף בתקפא
^ז בחבשכט - שזה
^ח מתרצו - מסתגי
^ט בדפדפי- שליט עלתה לו על כ"ז להשפילו
ומכאן ועד תיבת כנ"ל נוסף התקפא
^י ונוסף בתקפא
^{יא} ונוסף בתקפא
^{יב} מכאן ועד תיבת אהדרתי נוסף בתקפא
^{יג} מתרצו - מסתגי
^{יד} בדפדפי- אהדרתינו ניהלי' כלומר
שהחזרנו מה שהי' לנו איזה הרע החזרנו
והפדרנו מאתנו
^{טו} מתרצו - מסתגי
^{טז} מכאן ועד תיבת וזהו נוסף בתקפא

^{יז} בתרלד- עד (ובלוח תיקון תוקן)
^{יח} זכריה פקד ד הנ"ל בתחילת התורה
^{יט} התהלים ט יא
^כ להש"כ יואל י' ה' וכנ"ל באת ד'
^{כא} * מדרש שוחר טוב מומר יא. [ספרי]
דברים י', ועקב מז, ויקרא רבה ל' ב/
ליקוט שמעוני תהלים ריש רמז תרנו
וירושלמי תיגבה פ"ב הל' א' ז' יכות
מליקוט שקבלו פני ענינה פייס זומים לו'
מני וכו' אחר מטה הול המנוסע שכתובת
זכיה הג"ל סיאא מנפת בימאק. ועין כלי
יקר שעות סכ כל'
^{כב} כמו שפרש רש"י שם [ששבעה
מוצקות לכל נר משבעת הנרות הן בחי'
והיה אור החמה שבעתים וכו' והיינו מט
פעמים מאור בראשית. וכונתו לאור
הגנוז כמבואר בב"ר ג' ו'
כי הערה זו כתב בתרלד בפנים
כ' ישעיהו סד ג' הנ"ל באת ד'
^{כג} בוחר הרבה עיין ח"א לה. קנב: קנב:
קנב: רת: ח"ג קיא. קיט: קב: קבא.
קנב: קנב: קנב:

^{כד} בתרלד- אחד (ובלוח תיקון תוקן)
^{כה} המשך הפסוק הנ"ל זכריה ד' ג'
^{כו} בראשית ב' ה' הנ"ל באת ד'
^{כז} ב"באור מוהר"ת בתקפא
^{כח} עיין סנהדרין לת. שהוא נחמיה ועיין
גיטין נט. ועיין ביאור התוס' ד"ה מי
אתה הר. ובביאור הקצר את כד ד"ה
פ"ל הכתוב
^{כט} עיין חגי ב' כג
^ל נחמיה פקד ד'
^{לא} מתרצו - חיים
^{לב} באת ב'
^{לג} מתרצו - מקוצר (בתוספת מקצר)
^{לד} בתרלד- רוחי
^{לה} עיין לק"ה פסח ג' א'
^{לו} תהלים לו ד'
^{לז} עיין ספר הגיבוד לרבי יוסף גיקסליא
בתחילתו בסוף ביאור גיבוד החולם ד"ה
ואל התפתה ובספר דברי אמת על
התורה להחווה מלובלין תחילת פרשת
שמות ועיין לקמן תורה לו את ג'
^{לח} בתשכט - לתתקפ"ג

^{לא} זרר רע"מ ח"ג דף רלד. ועיין תורה
קס ותיקון סט דף קה. ודף קה.
ובבאורייתא שער טעמי המצוות פ' ורא.
ועיין חסד לאברהם מעין ד' נהר ג' ו'
ועיין לק"ה עושה שלים לגבות חוב ג' ו'
שעיקרו בידים (כילוע סכופלס לחוה כול
כלוקס הלוסק) בבחי' ויהי ידיו אמונה,
בחי' תפלה. ועיין ריש סוכה ט' עיקר החיות
מתפלה.
^{לב} ברישית של הפסוק הג"ל
^{לז} סוף פסוק הג"ל החלים פא ועיין סס תתגוס
וינתן
^{לח} מתרצו - קבלו
^{לח} תהלים כ' ו'
^{לח} סוף פ' שלח במדבר טו מא
^{לח} בתרלד- הם בחי'
^{לח} עיין רבינו בחיי קדושים יט ב' סוף
דבריו שם ושל"ה הקדוש שער האותיות
אות ה' סעף א' ועיין פרסד שער פרטי
השמות פ"ב ועבר יבך מאמר א' שפתי
צדיק פי"ד
^{לח} בתשכט - לתתקפ"ג

^{לא} בתשכט - מתתקפ"ג
^{לב} עיין ראשית חכמה שער היראה
^{לג} פ"ל [נתרף חלקים כנגד נתתף נשיבות
האדם בשעה למאשך רוח חיים ככל נשמה
מליוף אויה אלה. ועיין פרסד לרמ"ק שער
פרטי האותיות פ"ב. עיין הקדוש שער
האותיות את הלל הובא בקבלת יעקב
ערך תת. ועיין במגלה עמוקות עה"ת
אמצע פרשת בהר ד"ה נקראת השמיטה.
וספר שפע טל הגב מט ד"ה רמזו וגילו
לנו. וערכי נחל פקעה כדלשית ליה נמשך
עוד הענין.]

מאמר ראיתי מנורת זהב

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

x

זמן אמירת התורה

תורה זו נאמרה בשבת חנוכה ל) כסלו) תקס"ג (ח"מ נט) [2]

זמן אמירת התורה

תורה ח' נאמרה בשבת חנוכה ל' כסלו תקס"ג ג' חדשים להתקרבות מוהרנ"ת ובתחילת החורף (בפעולת הצדיק כתב שבחשון) אמר תורה קיב לחזק את מוהרנ"ת שבני ביתו ואביו וחמיו חלקו עליו על שהתקרב לרבינו. ובשבת שירה (יג שבט תקס"ג) חזר על דבריו בתורה קיב בתורה ט' אולי גם כיון שעדין מוהרנ"ת היה צריך חיזוק בעניין הנ"ל

ויש להניח שגם תורה ח שנאמרה בחנוכה דהיינו בין אמירת תורה קיב לתורה ט' נאמרה בדומה לזה כי חמיו של מוהרנ"ת היה צדיק גדול מאד ורבינו גם הפליג בשבחו מאד ומסתמא היה זה בעצמו לחלישות הדעת נורא למוהרנ"ת שכזה צדיק גדול חולק על רבינו ועל כל החסידות ונראה שרבינו בתורה זו מלמד את מוהרנ"ת עיצה למילוי חסרונותיו שהיה מאד נצרף לו אז אבל עוד דבר חשוב מאד לימד אותו שיכול להיות צדיקים עצומים שרק בגלל שחולקים על הצדיק האמת עי"ז כל הרוח חיים שמקבלים למלא חסרונם הוא לא מהקדושה כלל אלא מרב דקליפה. וזה דבר חידוש נורא שרבינו לא המתין ומיד כיון שהיה נחוץ למוהרנ"ת לשמוע את הדבר לא חשש לומר דברים נוראים כאלה למתקרב חדש יחסית.

קשר התורה לחנוכה

תורה ח' נאמרה בשבת חנוכה תקס"ג ואעפ"כ לא נזכר בה חנוכה ואולי נרמז בפסוק שפוחת בו ומלביש בו את כל התורה בזכריה ד' והנה מנורת זהב ושבעה נרות ושני זיתים דהיינו בחי' מנורת ביהמ"ק הדולקת בשמן זית ונרמז כאן בפסוק שבעה שבעה אור הגנוז שמאיר באור הנרות כמובא בבני יששכר ונרמז חנוכה ביהמ"ק כי זרובבל בנה את הביהמ"ק אחר גלות פרס באה"ל הארוך אות נ'. - בהמבואר הנ"ל מדבריו הקדושים, מוסיף לבאר בכלליות השגת התורה והתפלה הזאת שגילה אותה בשבת חנוכה, וסבב בה לענין ההפטרה שאומרים אז, מעין הקריאה בחנוכה בית ה' [שהיתה על ידי הנשיאים], כי גם היא, נאמרה בחנוכה בית שני: ועיין גם בביאור הליקוטים הקצר על תורה זו אות כא

בענין הזמן והאופן שנכתבה

תורה ח' היא התורה הראשונה שכתב מוהרנ"ת מפי רבינו כמבואר בימי מוהרנ"ת סימן ב' ותורה ח' תנינא היא האחרונה (ועיין חיי מוהר"ן סימן ב' שבפורים התחיל מוהרנ"ת לכתוב פעם ראשונה והיה זה תורה ו')

^א חשון תשע ירושלים

² תורה ח' נאמרה בשבת חנוכה שנת תקס"ג (ח"מ נט) ועי"ש סימן ד' וקטז ורסג. וימי מוהרנ"ת סימן ב. ושיש"ק ח"ב סימן תרץ. וח"ו סימן רנו.

³ ביאור הליקוטים הקצר על תורה זו אות כא - בדבר המדות הנ"ל שזוכה להם כל רב דקדושה. ובכלל השביעי הנ"ל בהקדמה, שכל מדה כלולה מכל המדות. [אשר בכל זאת, נחלק כל מדה להיות למדרגה בפני עצמה]. יש לבאר, [כמבואר גם במקום אחר] שבכל זאת, יעמוד כל רב במדרגה ומדה בפני עצמה.

והנה, זה המאמר נאמר בשבת חנוכה, ועל הכתוב ראיתי וכו', שהיא ההפטרה שקוראים או בתורה פרשת חנוכה המשכן, [שהיא בית ה' המוב"פ] בקרבנות הנשיאים. ובכלל הוא הנ"ל, שזה לעומת זה עשה וכו'. יבואר לנו בהבאתו תרגום אונקלוס, אשר קרא להאלופים בשם רברבי. כי כן זה לעומת זה, גם מצד הקדושה, קרא להנשיאים בשם רברבי. ואשר בדבר המדות הנ"ל באו למספר י"ב, הנשפעים ממדת השלשה עשרה, שהוא הרב והכהן העולה בית ה', שהיא העדן כמוב"פ. והעיקר הוא קודש הקדשים, אשר עין לא ראתה.

ואשר זה לעומת זה נמצאו אלופי ורברבי עשו, נסיתי ובאתי למספרם, ומכוון ממש באו גם כן למספר י"ב. וזלת האלוף עמלק, הגרוע בטומאתו יותר מכולם, שהוא השלש עשרה.

וזה לעומת זה, כמו שכל המשכת הטוב וההצלחה מחטאים, הוא בכח הרב העליון, במדת השלש עשרה כנ"ל, כאשר ביארתי לעיל מדבריו הקדושים. יבואר לנו, שכן גם בהיפך, כל החטאים ועוונות ישראל, נמשכים מאתו. שעל זה מוכרח להתגרות אתו ולמחותו.

עוד יש בזה הרבה דברים נפלאים, כמו בפרשיות הנשיאים, המוכרחים למדת הי"ג שבשני כתובים המכחישים כנ"ל, מסיים הכתוב ובבא משה וכו', שגם בזה ב' כתובים וכו', כנודע:

ואולי שבחנוכה כתב לפני רבינו באופן שרבינו אומר לפניו באידיש ומוהרנ"ת מתרגם ללשה"ק עי"ש בימי מוהרנ"ת אבל בפורים פעם ראשונה קיבל כתב ידו ממש של רבינו להעתיק אבל צ"ע כי בחיי מוהר"ן שם כתב שעד פורים הזה לא כתב כי אם מאמרים קצרים בעצמו וקשה א"כ מה שכתב בימי מוהרנ"ת הנ"ל)

שיחות השייך לתורה זו

כשאמר התורה "ראיתי מנורת זהב" – בסימן ח', בשבת חנוכה תקס"ג, ושם מדבר איך להפיל ולהשפיל הרשעים, בחינת "משפיל רשעים עדי ארץ", עיין שם; ואז באותו העת הפיל והשפיל רשע אחד מפורסם, שהיה בנעמרוב, שהיה לאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמְנוּ יסורים ממנו, וסיפרו לפניו זְכוּנוֹ-לְבָרְכָהּ, ואחר חנוכה אחר שאמר התורה הַנְּזָכֵר-לְעֵיל, בשבת חנוכה היה להרשע הַנְּזָכֵר-לְעֵיל מפלה גדולה. גם אז אמר הלצה: "כשתסעו וישאלו אתכם מה פעלתם? – תאמרו: רוח! " וכו', והאמת כן הוא, שפעלנו רוח חיים – שקיבלנו ממנו – להשלים כל החסרונות, כמבואר בהתורה הַנְּזָכֵר-לְעֵיל. גם אחר אמירת התורה רקד הרבה, כי באותו השנה רקד הרבה כמה פעמים: (- חיי-מוהר"ן, סעיף ד').

בשנת תקס"ב בחודש אלול זכיתי להתקרב לַאֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַרַב הַאֲמַת מוהר"ן יָכָר-צִדִּיק-וְקְדוֹשׁ-לְבָרְכָהּ. והוא אחז בידי וקרבני ברחמי המרובים, ונשא אותי "כאשר ישא האומן את היונק". ותיכף אחר ראש השנה הראשון שנתקרבתי אליו – שהוא ראש השנה תקס"ג – התחיל להרגילני לכתוב תורתו הקדושה. אבל עדיין לא זכיתי לכתוב לפניו תורתו הקדושה עד אחר שבת חנוכה, שכתבתי לפניו כל התורה "ראיתי מנורת זהב" (ליקו"מ ח"א, סי' ח'). וכך היה דרך כתיבתי לפניו: שהתורה שאמר באותו העת, כמו בשבת חנוכה, חזר אחר-כך בעת הכתיבה, ואמרה לפני פיסקא פיסקא, שאמר לפני כמה דיבורים בלשון אשכנז, ואני ישבתי לפניו וכתבתי הדברים בלשון הקודש, עד שגמרתי כתיבת כל התורה. ועל-פי רוב חזרתי וקראתי אותה לפניו אחר שגמרתי כתיבתה: (- ימי מוהרנ"ת, סימן ב').

וכבר גילה כמה תורות גבוהות מאוד על ענין ריקודין והמחאת כף. וגם בהתורה "לשמש" (ליקו"מ ח"א, סי' מ"ט) הַנְּזָכֵר-לְעֵיל מבואר מענין ריקודין, אבל לא היה שכיח שיעשה ריקודין כי אם בעתים רחוקות מאוד, אך באותה השנה הַנְּזָכֵר-לְעֵיל היה מרקד כמה פעמים. היינו בשמחת תורה, ואחר-כך בשבת חנוכה אחר אמירת התורה המתחלת "ראיתי מנורת זהב" (ליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן ח'), ואחר-כך בפורים במעדוועדיווקע, ואחר-כך על החתונה הַנְּזָכֵר-לְעֵיל: ואמר בעצמו: "בזאת השנה רקדתי הרבה! וזה היה מחמת שבאותו השנה נשמעו הגורות שקורין "פונקטין", שהיו רוצים אז לגזור על ישראל חס-ושלום, ומחמת זה רקד כמה פעמים, כי על-ידי ריקודין ממתיקין הדינים, ומבטלין הגזירות, כמבואר בהתורה "ואלה המשפטים" (בליקוטי מוהר"ן ח"א סימן י'), המתחלת: "על-ידי ריקודין והמחאת כף ממתיקין הדינים". וגם זאת התורה נאמרה באותו החורף בטיראוויצע: (- חיי מוהר"ן, סעיף קט"ז).

וכבר מבואר במקום אחר (לעיל סעיף קט"ז הַנְּזָכֵר-לְעֵיל) שבאותה השנה רקד רבינו זְכוּנוֹ-לְבָרְכָהּ הרבה. היינו בשמיני עצרת הַנְּזָכֵר-לְעֵיל, ובשבת חנוכה בהסעודה שלישית אחר שאמר התורה הנוראה "ראיתי מנורת זהב" (בח"א סי' ח'), ובפורים, ואחר-כך בראש חודש ניסן היתה החתונה של בתו שרה, ורקד הרבה עם בתו הכלה בהסעודה שלישית של השבת חתונה – אחר שאמר התורה הנוראה "וזהו כחתן יוצא מחופתו" (בליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן מ"ט). כי בעת אמירת התורה התחיל בקול נפלא מאלו התיבות: "וזהו כחתן יוצא מחופתו", רק כשמסר לנו התורה הזאת בכתב ידו הקדוש, התחיל מפסוק: "לשמש שם אוהל בהם" כנדפס (- שם), ואחר שאמר התורה הַנְּזָכֵר-לְעֵיל, רקד הרבה עם בתו. אשרי עין ראתה זאת. ושמעתי מפיו הקדוש, שאמר בעצמו: "בשנה הזאת רקדתי הרבה" – מחמת שנשמע אז שיוצאין גזירות (שקורין "פונקטין") על ישראל, כי על-ידי ריקודין והמחאות כף ממתיקין הדינים ומבטלין הגזירות – כמבואר בהתורה "ואלה המשפטים" (בליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן י') שנאמר לענין זה, כנרשם במקום אחר (- שיחות הר"ן, סעיף קל"א הַנְּזָכֵר-לְעֵיל): (- חיי מוהר"ן, סעיף רס"ג).

סיפר מוהרנ"ת, כששמעתי מרבינו את התורה: "ראיתי מנורת זהב" (- שבליקוטי מוהר"ן ח"א סימן ח'), חשבת, שתורתו של רבינו היא כתורתו של הקדוש רבי שמשון מאוסטרופולי יָכָר-צִדִּיק-לְבָרְכָהּ, אולם כששמעתי את התורה: "חותם בתוך חותם" (- שם סימן כ"ב), ראיתי, שאלו הם באמת תורות רבי נחמן: (- שיש"ק ח"ב, סעיף תר"צ).

אמרו בענין המבואר בתורה ח' שעיקר הרוח חיים הוא בהתורה, והצדיקים דבקים בתורה, ועיקר הרוח חיים הוא אצלם, שעל-כן נמצא שבנוסף לענין ההתקשרות הנצרך קודם התפילה, כמו שאמר רבינו (בספר שיחות הר"ן, סימן רצ"ו; וע"ע לעיל בתורה ב' ובתורה ח' המובא בזה משיש"ק): שצריך לומר קודם התפילה "הריני מקשר עצמי לכל הצדיקים"; הרי לפי המבואר פנים, נמצאו למדים שגם קודם לימוד התורה צריך

להתקשר לצדיק, כי בזה שדייק רבינו שצריך לקבל הרוח חיים מהצדיק, ולא אמר שבעצם הלימוד בתורה שעליה מרחפת רוח האלקים יכולין כבר לקבל הרוח חיים, נמצא שבהכרח לקבלת התורה הוא להתקשר לצדיקים, שהם דבקים בתורה, ודרכם מקבלין הרוח חיים הנמצא בתורה: (שיש"ק ח"ו, סעיף רנ"ו).

בסיפורי מעשיות במעשה מחגר (מעשה ג') בענין מלך השדים, שנתגדל עד לשמים, וכו'. אמרו בזה אנשי שלומינו: שיש בזה רמז לענין מה שצריכים לדעת, שאף שרואים את כוחות הטומאה מתגברים ועולים, אבל כל זה 'עד לשמים', שהם רמז לבחינת כוחות הטבע שתחת המזלות, אבל אנו בתפלתנו כוחינו למעלה למעלה מהטבע, ואנו בבחינת 'מעל השמים', ויש בכוח תפלתנו להמשיך השפעות וישועות כאלו מן השמים, ועוד גם כדי להכניע את השד והטמאה עד עפר, בבחינת "משפיל רשעים עדי ארץ" – המבואר בתורה ח' חלק א', וגם זאת נדע לבלי להתפחד מהטומאה המפילה עלינו חתתה, כי יש ויש בכוחינו בתפילה להמשיך ישועות ממקום נשגב ונורא כזה עד שתכלה ותעבור הטומאה מן הארץ לגמרי לגמרי. כי תפילה היא בחינת ניסים שהם למעלה מן הטבע לגמרי לגמרי: (שיש"ק ח"ו, סעיף רח"צ).

[כִּי בָּאֵת אֵי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת לְפָסְקֵי הַלְכוֹת, שֶׁהֵם עֶקֶר תְּקוּן חֲטָא אָדָם הָרָאוּן, וְהֵם כָּלֵל כָּל הַתְּקוּנִים שֶׁל כָּל הַחֲטָאִים, כְּמוֹ שֶׁשִּׁמְעֵתִי מִרְבֵּנוּ וְכָר-צְדִיק-לְבָרְכָה, וְכַמְבָּאָר בְּמֵאֲמָרֵי הַקְּדוּשִׁים כְּמָה פְּעָמִים, וְהֵם בְּחִינַת שְׁעֵשׂוֹעַ עוֹלָם הַבָּא פְּנֹפֶר-לְעֵיל, אֲבָל בּוֹדָאֵי אֵי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת לְהַלְכוֹת כִּי אִם עַל - יְדֵי יְגִיעָה גְּדוּלָה, כִּי צְרִיכִים לְטָרַח הַרְבֵּה לְבָרֵר וּלְלַבֵּן כָּל הַקְּשׁוּיֹת לְאֶסּוּקֵי שְׁמֵעֲתָתָא אֲלִיבָא דְהַלְכָתָא]. (ליקו"ה או"ח ח"ג, הל' פסח ד, ג. עיי"ש; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף נ"א).

מבואר בתורה בסעיף ו' שבירור הארבע יסודות הוא על-ידי שלן בעומקה של הלכה, ומברר האסור והמותר וכו'. עיי"ש. אפשר לבאר על-פי-זה מה שהלכות התורה נתחלקו בארבע חלקי שולחן-ערוך, שאין ספק שזה מכוון בדווקא. והיינו כי על-ידי-זה מבררין הארבע יסודות, ונעשין בבחינת ארבע אותיות הוי"ה, בבחינת "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים" כמבואר בפנים: (- הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר וכו' - לברכה בשם אנשי-שלומו - מעדני מלך).

עד כאן השיחות

עצות למעשה

- על כל חסרון שמרגיש להתאנח בגעגועים להש"י בהתקשרות לצדיק
- התקשרות לצדיק כי הוא תוצאות הרוח חיים ע"י שדבק בתורה
- לימוד פוסקים לעמקה של הלכה עד ברור הלכה למעשה עי"ז מברר הרע מהטוב שבמידות
- להתפלל לפני הלימוד וללמוד אחר התפילה כי מעין החכמה מבית ד' יצא
- להקפיד על מצות ציצית כי על ידה זוכה להתגבר על הרוח סערה

סיכום לפי אותיות (ממוהר" קמא)

באות א' מבאר שכשאישי ישראל נאנח בגעגועים אל הש"י זה דבר גדול וחשוב ועי"ז נשלמים חסרונותיו כי הנשימה היא בחי' רוח חיים שעל ידו נברא ומתקיים ויתחדש (ומתחדש) לעתיד העולם והיא חיות כל דבר כי לכל החסרונות יש מילוי אחד והוא הארת הנשמה חלק אלוך ממעל שמאיר לו ע"י הרוח בבחי' דעת קנית מה חסרת וע"י אנחה השוברת עזות גופו של אדם ניתן להאיר זה בלב באות ב' מבאר שעיקר הרו"ח הוא בתורה אבל לקבל מהתורה זה ע"י הצדיק הדור שדבק בתורה באות ג מבאר רבינו שהרשע מקבל רוח חיים מרב דקליפה ורוחו גדול לשעתו שכיון שניתן לו ממידת ארץ אפים של הקב"ה עמ"נ לשלם לו שכרו בעוה"ז ולהאבירו מעוה"ב באות ד מבאר רבינו כיון שהחסרון הוא מחמת עוון לכן מילוי החסרון הוא ע"י כפרת העוון וזה ע"י הצדיק כי איש חכם יכפרנה ומבאר איך הכל נרמז ביג מידות של רחמים באות ה מבאר רבינו שאמנם ע"י אנחה משלים החסרון אבל אסור להתגרות ברשע אלא רק צדיק גמור שבירר את כל הרע שבמדותיו הנמשכים מרע שבד' יסודות המשתלשלים משם הויה ב"ה (כי הד' יסודות הם טוב גמור אלא שמצטיירין לפי כלי המקבל וכלי פגום ומציירין לרע לכן הכל תלוי בתיקון הכלים דהיינו בשפלות וענוה והלשם שמים שלתוכם מכניס את המידות) ורק צדיק שנעשה טוב גמור עד שאחיותו בבחי' יסוד פשוט שממנו יוצאים כל הד' יסודות הוא והנלוים אליו מותרים (אולי הכוונה דווקא להרב שבדור הנלוה לצדיק כלשון מוהרנ"ת בלק"ע צדיק יא) כי צדיק גמור יכול להכנס בצינור המדה הרעה שממש חיות הרשע בלי שיפגם כלום מהמידה הרעה ומשבר אותו

באות ו מבאר רבינו שלברר ולהפריש הרע מהטוב שבמדותיו זה ע"י שמברר פסקי הלכה בתורה שלן לעמקה של הלכה עד שמברר הלכה למעשה (נ"ל שכיון שזאת התורה אדם לכס כפי שמברר בתורה כן מתברר אצלו) אבל לשכל הזה זוכה ע"י תפילה

באות ז מבאר רבינו היכן מרומז בתיקונים הענין הנ"ל ומוסיף שע"י התפילה ממשיך יש מאין שכל בכח וע"י התורה נעשה שכל בפועל ומבאר כיצד רמוז בפסוק נהר יוצא מעדן ומתפשט לד' ראשים שעדן היא התפילה ונהר הוא המעין חכמה היוצא משם להשקות את הד' יסודות ולבר הרע מהן ובלק"ה מבואר שהנהר הוא יסוד פשוט שרש ד' היסודות שם אחיות הצדיק האמת

באות ח מבאר רבינו שציצית היא בחי' הרוח חיים הנ"ל ויש כנגדו טלית דסט"א כי ציצית היא בחי' ארבע רוחות שמאיר את האמת בבגד הבוגד ומסתיר את האמת ובכנף המכסה על האמת וטלית דקדושה היא לבנה ע"י הציצית שמאיר בה אבל יש טלית אדום דסט"א בחי' דין והסתרה המתגברת שלא לתת לציצית לגלות את האמת בעולם שכולו בגד המכסה ומסתיר את הקב"ה אבל ע"י קיום מצות ציצית כראוי מתגבר כח הציצית ואזי ינערו רשעים ממנה וכנע הרע שבד' יסודות עוד מבאר שם מעשה דרבב"ח

עוד מבאר שם את הפסוק שבו פתח את התורה ראיתי מנורת זהב

באות ט מבאר שכיון שהרוח חיים היא בתורה והיא ממדת ארך אפים של הקב"ה לכן קודם קבלת התורה לא היה להם מהיכן לקבל רוח חיים להתגבר על המצרים לכן נאמר בהם מקוצר רוח עוד מבאר שזה בחי' מלאפום כי יש י' מני דפיקין כנגד עשר הדברות והדופק הוא מהרוח ונמשך בבחי' ו' להשלים החסרון בבחי' הרחב פיך ואמלאהו עוד ביאר שיש יב צרופי הויה ביב שעות היום ויב הלילה ובכל שעה תתרחף צירופים (בחי' תת"ף נשימות שאדם נושם בשעה) עוד ביאר הפסוק רכב אלקים רבותים אלפי שנאן עוד ביאר הפסוק מכנף הארץ ומירות שמענו עוד ביאר ענין כינור דוד בעל חמש נימין בחי' תורה בחי' ריאה

הקדמה בענין החיות ורוח חיים

(כל הנאמר כאן הוא רק בדרך אפשר כי סוגיא זו קשה ומלאה קושיות ואין עצה אלה לפלס דרך בין הקושיות שעל ידה יתבאר כל המהלך)

נראה לחלקם לג' מדרגות – והן אחת ההכרחית לקיום האדם והיא החיות שבכל נשימה ונשימה – והיא עצם החיים. ולמעלה ממנה חיות יותר שהיא כל אחד כפי שמברר בתורה שע"י מתברר הד' יסודות וע"י המדות – והיא חיות שמתלבשת במדות כפי שזוכה לבררן ע"י הברור בתורה. ולמעלה ממנה עוד יותר חיות שמקבלים מהצדיק להשלמת חסרון – שהיא דעת קניית מה חסרת שמקבלים מהצדיק.

ולעומת הרוח חיים דקדושה יש רוח סערה שהוא השלמת חסרון לרשעים החולקים על הצדיקים והיא מרב דקליפה והיא עומדת כנגד מדרגה אמצעית הנ"ל/י.

ונ"ל לבאר כי הרוח חיים היא בחי' חיות. ובעלמא כגון בנשימה לא ניכר החיות אלא בעצם החיים. אבל חיות כזו אצל איש ישראלי היא מוות כי היא חיות של בהמה. כי כל אדם מחפש תמיד חיות מעבר לעצם החיים (ע"י לק"ה ע"ת ה' אות ו') ומכאן סיבת כל התאוות הרעות שמחפש להשקיט ולמלא חסרונו, כי ליבו תמיד חסר איזה חיות יותר מעצם החיים, וזה שלמדנו לעיל שישראל נקראים צפוניך (תהלים פג) ומאידך גם היצה"ר נקרא צפוני (יואל ב' כ'). עין סוכה נב.), כי צפון חסר ובין בקדושה ובין בסט"א תמיד יש הרגשת חסרון אלא שבסט"א מתבטא בתאוות רעות ואילו בקדושה מתבטא בכסופים לקדושה וכגון שמצינו במעשה ברב ובנו שהבן כמה שעסק בתורה הרגיש חסרון.

וע"י ש בלק"ה ע"ת הנ"ל שאת החיות הנצרכת לעצם הקיום מקבלת כל הבריאה במתנת חסד מצד יחוד תמידי של חכמה ובינה העליונים בבחי' עולם חסד יבנה. ורק תוספת חיות מקבלים ע"י שמכח החיות הראשונה מעלים כסופים לעוד חיות. ושם מדבר לענין אמונה ונראה שה"ה לענין שלנו שבכל נשימה אנו ממשויכים חיות לעצם הקיום מחו"ב. אבל ע"י אנחה להשלים חסרון מקבלים תוספת חיות כפי הרגשת החסרון והיינו ע"י גנוחי שהוא צעקת כאב הלב מרוב הרגשת החסרון, ותלוי מה חסר לנו שאם חסר לנו קדושה אנו מקבלים מצינו הקדושה מהרב דקדושה כנ"ל, ואם ח"ו חסר לנו תאוה רעה אזי מקבלים מצינו מדה רעה מהרב דקליפה.

ובשאיין עוון ולא צריך השלמה אזי הלימוד תורה בעצמו הוא המ"ן הגורם לתוספת חיות.

עומק החיות הזו נ"ל כי מקבלים מהתורה דעת שהיא הרוח אלקים המרחפת על פני תורה.

¹ לכאורה הרוח סערה שמקבל הרשע מהרב דקליפה עומדת כנגד המדרגה האמצעית שהיא רוח המתלבשת במדות, כי ע"י באות ה' מבאר רבינו שלכל רשע יש צינור שדרכו מקבל רוח חיים מהרב דקליפה וצינור זה הוא המדה הרעה שהמשיך והגביר. משמע שהרוח חיים מגיע אליו מלובשת במדה רעה השייכת לו.

כי התורה עצמה היא דינים ועצות מעשיות אבל על פני התורה מרחפת רוח נשימתו של הקב"ה והמקבל אותה זוכה לדעת דהיינו חיבור בכח אל הקב"ה. ומכח זה נעשה הרגשת חסרון בלבו שחסר את הש"י ועל שם זה נקראים ישראל צפון כמבואר בסוף אות ב'.
ובכל נשימה מקבלים חיות לקיום והיא גם הרוח אלקים הנ"ל אלא שהיא מועטת רק לקיום אבל מהרשימו שבה נעשה חסרון בלב שנותן חיות והתעוררות להיות מחפש מילוי.
וזה החיות של כל העולם הרץ אחר התאוות. כל אחד כפי גודל יצרו הרע.
אבל הבוחר באמת מחפש בחיות זו את הקב"ה ומשתדל להשלים החסרון שבלבו ע"י הרוח אלקים המרחפת על פני מימי התורה.

ומי שמקיים את התורה בשלימות בלא עוון אזי מקבל מילוי כראוי דהיינו דעת קנית ואין לו חסרון כלל.
אבל עיקר התורה הזו מדברת במי שנכשל בזה ונפל לעוון וכפי העוון כן נחסר לו חיות והחסרון נרגש בלבו ואזי התיקון הוא רק ע"י הצדיק. וכמו שמצינו במעשה (בספר ככבי אור חלק ספורים נפלאים) מהקציר והצפר שסיפר רבינו שרק אחרי שלא קצרו את התבואה אזי התיקון ע"י הצפר.
כי בכח הצדיק שדבוק בתורה בשלימות עד שנעשה איש אשר רוח בו אזי בכוחו גם להשלים חסרון הדעת לאחרים הקשורים אליו.

אבל החולק על הצדיק אזי היכן שנחסר לו הרוח חיים דהיינו היכן שנכשל בברור התורה ובקיומה שם אין לו השלמת החסרון מהצדיק אבל מקבל מהרע שבד' יסודות מרב דקליפה שהרוח חיים שלו מלוכשת במדה רעה (שנתוסף לו חיות ותאוה באותה מדה רעה) ונעשית רוח סערה שהיא גדולה בשעתה ונדמה לו בתחילה שנשלם חסרונו אבל אח"כ מתברר שחסרונו נעשה גדול יותר בבחי' יש לו מנה רוצה מאתים ובטן רשעים תחסר ושביעו רעב ולבסוף גם גורמת לו נזק.
(דהיינו שלרשע רק השלמה חסר ולא שאין לו כלל מהקדושה ולכן יש גם צדיקים גדולים שחולקים על הצדיק)

עוד הקדמה

(ממהדורא קמא)

רבינו מבאר בתורה זו איך אפשר שע"י אנחה ונה יושלמו כל חסרונותיו והחסרונות מבואר שהן חסרון הדעת. וע"י רוח שטות פגם הדעת נופל לעוון. כי דעת לשון חיבור אל הקב"ה ורוח שטות לשון סטיה מהקב"ה ולכן כשטוטה מהקב"ה מתחיל לחפש מילוי חסרונותיו בדברים גשמיים ואזי הוא תמיד חסר כי משיעו רעב כי גשמיות היא חסרון והמבקש מילוי גשמי ממלא חסרון בחסרון ונעשה לו חסרון כפול ולתקן זאת צריך לכפר עוון וכתוב איש חכם יכפרנה דהיינו הצדיק (מצד חכמתו) ובהתקשרות לצדיק יכול שימשך לו רוח חיים דקדושה שהיא בחי' דעת שיחזור עי"ז ליושר ודעת אמת בחי' דעת קנית מה חסרת ואזי שובע שמחות דהיינו ששמח בחלקו תמיד

ורבינו מבאר איך זה נעשה ע"י שאדם נאנח ונה על חסרונותיו דהיינו שהטבע שטבע הקב"ה באדם להאנח על חסרונותיו זה כי באמת יש אפשרות ע"י אנחה נכונה להשלים חסרונותיו וכל התורה כאן מבארת איך להאנח באופן שיושלמו עי"ז כל חסרונותיו

כי אנחה היא בחי' נשימה בכח וכל נשימה היא המשכת רוח חיים מא"ס מבחי' החלק אלוך שלי וכן אנחה שוברת עזות הגוף ועי"ז ניתן אפשרות בעוד העזות נחלשת להאיר ללב אור הנשמה שימלא החסרונות שבלב בבחי' דעת קנית מה חסרת

יסוד חשוב בכל התורה כאן הוא לזכור היטב שרוח ונשימה שרבינו מדבר מהם כאן אין הכוונה לרוח ואויר הגשמי המנשב בעולם או נשאב בנשימה כי אלו הם רק לבושים לו אבל רוח הכוונה לדבר רוחני לגמרי שבין הנשמה לנפש בחי' אור הנשמה כפי שנמשך ויורד להאיר בנפש ע"י הרוח והיינו בחי' מוחין ודעת ובבחי' גבוה יותר זו חיות הנמשכת לאדם משרשו מבחי' חלק אלוך וכתוב החכמה תחיה ובאות ד' אומר רבינו שזה הקב"ה בעצמו שצמצם עצמו אצל הצדיקים וזה בחי' תורה ובלק"ה גבית חוב ע"י שליח ג מבואר שבבחי' זו קב"ה והתורה והצדיק הם בחי' אחת ובמקום אחר מבואר שזו בחי' דעת גדול בחי' דעת קנית מה חסרת שעל ידו אין שום חסרון וחיות ודעת זו היא הנמשכת ע"י אנחה להשלים החסרון

אנחה ונה (ממהדורא קמא)

מה שרבינו מוסיף לאנחה נה נ"ל שרוצה לומר פירוש באנחה שצריכה להיות בהימשכות וגעגועים להש"י כי פירוש המילה נה היא שנמשך אחר איזה דבר
אמנם יש המפרשים נה מלשון נהי בחי' בכי יללה של אם סיסרא בחי' גנוחי של השופר שגם הוא בחי' תקיעת שופר המירא את הגוף עמ"ג שיקבל עליו הארת הנשמה אבל צ"ע בזה כי א"כ הוי רק כפל לשון ולמה ועוד נהי משמע בכי ומספד בחי' הסתכלות על הרע שזה היפך מילוי החסרונות ממש ואם רק בדרך השאלה רומז לשופר כנ"ל עדין קשה דלמה לא לפרש פשוט יותר לשון המשכות.
ועיין לקמן בתחילת התורה בביאור עניין האנחה שביארתי שכמעט אין חילוק ביניהם ואעפ"כ הוא חילוק גדול.

עוד הקדמה

תורה זו מתחיל רבינו מבינונים וממשיך ברשעים ומסיים בצדיקים
תחילה פותח בגודל יקר האנחה של איש ישראלי שמחמת עוון מרגיש חסרון בלבו שמקבל רוח חיים ממדת ארך אפיים שבי"ג מדות שהיא ארך אפים לצדיקים.

ורבינו מלמד כיצד אפשר להשלים החסרון ע"י תפילה ולימוד תורה, ללמוד פוסקים בעומק ההלכה לברר אותה היטב עד שברור לו כל דין למעשה ועי"ז מתברר אצלו הד' יסודות וכל המדות המשתלבות מהן אבל אפילו צדיקים גדולים עדיין צריכים בזה את הצדיק הגדול שזכה בעצמו בזה לשלימות שעי"ז ממנו תוצאות חיים לכולם

כי רק מי שאצלו התורה מבוררת לגמרי בלא שום ספק (כדמצינו בליקוטי מוהר"ן שאין בו שום לשון ספק רק הכל ברור היטב). רק אצלו גם היסודות מבוררים לגמרי עד שמאיר בהם שרשם בשלימות דהיינו שם הויה ועוד גם נעשה בעצמו אחוז בשרש היסודות הקושר אותם דהיינו יסוד החמישי הפשוט וגם בשם ה' משיג פנמיותו היכן שהכל אחד ומי שזוכה לזה זוכה שכל הרוח חיים הנמשך משם הויה כולו בשלימות עובר דרכו לעולם וממילא כל מי שלא זכה לשלימות הזו הוא מחוייב להתקשר להצדיק הזה "אשר רוח בו" בו הרוח, הוא תוצאות הרוח, כדי לקבל חיות דקדושה כראוי, והקרוב קרוב וזכה יותר לרוח הזו, שהיא דעת קנית מה חסרת. דעת שמפקיע מעוון ומכפר עוון בכח הצדיק.

אחרי שמבאר שכל רוח דקדושה היא מהצדיק שדרכו מקבלים מגבוה מעל גבוה מבחי' נשימתו של הקב"ה שבה ברא את העולם כל אחד דרך הצדיק שרש נשמות ישראל אל נשמתו חלק אלוך ממעל שלו שממנה מקבל חיות בנשימתו (כמבואר בספרים שנשימה לשון נשמה), א"כ שואל רבינו מהיכן מקבל הרשע איזה עוד חיות יש בעולם.

ומבאר שיש רב דקליפה שכמו שבקדושה מקבלים מהטוב שבד' יסודות רוח חיים יש רוח של חיים מדומים חיים מנותקים מהמקור שאפשר לקבל מצד הרע שבד' יסודות דהיינו בצינור המדות הרעות דייקא. ובשרש גם הוא מקבל מהקב"ה ממדת ארך אפיים שביג מדות שהיא אריכות אפיים גם לרשע אבל אינה רוח דעת הנ"ל אלא רוח טומאה שמחיה מדות רעות. והעניין כי מה' לא תצא הרעות והטוב אלא אור פשוט ולפי הכלים כך הוא מצטייר ומי שמקבל דרך הצדיק שהוא אוצר יראת שמים והוא הדעת אזי מקבל את הרוח חיים מצוייר לטוב בבחי' דעת קנית אבל הרשע שחולק על הצדיק מקבל מרב דקליפה שאצלו החיים מצטייר לפי הצינור הטמא שלו שמנותק מהחיים האמיתיים ואדרבה גם מקבל חיות לרע שלו והמתאוה שלו ועוד שדייקא רוח כזו היא רוח סערה וגדולה לשעתה אפילו יותר מהרוח דקדושה של אדם רגיל. לכן אסור להתגרות ברשע בשעה שהשעה משחקת לו ואפילו צדיק הרבה יותר מהרשע שרוחו גדולה מאד ע"י שברר היטב את ההלכה ומדותיו אבל כיון שאינו בתכלית השלימות עדיין רוח הסערה של הרשע גדולה יותר.

וגם רוח חיים זו היא ממדת ארך אפיים שביג' מדות הנ"ל וכמבואר בגמ' שאמר לו הקב"ה למשה שארך אפיים היא גם לרשעים אלא שיש הבדל וכנ"ל.

בסוף מבאר רבינו כיצד הצדיק בעצמו זוכה לכל זה ומבאר כיצד הצדיק אחוז בשני הקצוות כי כל בשמים ובארץ שמצד אחד אחוז בתפילה בדביקות עצומה ומרבה בה עד שזוכה לעדן התפילה (שעפ"י תורה ד' משמע שהכוונה שממשיך ממנה רשימו של אחדותו ית' אור האמת מבחי' ענה"ב וכשחוזר מהביטול) אזי זוכה להארת מקיף של אמת כזו שמכוונת אותו היטב כיצד לברר את הטוב שבכל דבר וכיצד ללון בעומק ההלכה ולכוין להלכה מבוררת וברורה.

כי התורה וישראל והקב"ה אחד כמבואר בזהר ויקרא עג. וע"י שמברר הטוב שבתורה מתברר בד' יסודות שלו שהרע שבהם מסתיר אור נשמתו וכמסיר המונע אזי מאיר לו הקב"ה מבחי' שם הויה רוח חיים בשלימות.

נמצא שעדן התפילה תלוי בתיקון המדות והמדות תלויות באמת שממשיך מעדן התפילה ורק מי שאוחז בשניהם כאחד היטב בעקשנות זוכה לברר עד הסוף.

ומי שלא זוכה לכל זה בשלימות אזי זוכה לברר כפי כוחו ומה שחסר לו צריך להשלים ע"י הצדיק כנ"ל.

עוד הקדמה בס"ד

^ה לשון רבינו שם באות ג' שהוא גדול בשעתו אלא שאין לו קיום והוא כלה ונאבד - ועומק העניין נ"ל לבאר עפ"י יסוד שראיתי בחב"ד (הר"ן גרינוולד היכל הבעש"ט ג' צמצום ג') בביאור החילוק בין מקיף לפנימי שהארת מקיף דומה להארת השמש בשווה לכל, והארת פנימי דומה להארת רב לתלמיד. ודייקא כיון שהמקיף מאיר בשווה לכל הוא גם מאיר בשטלתנות בלא הכנת המקבל ואילו הפנימי כיון שמאיר לפי הכנת המקבל מאיר רק למוכן לקבלו. ואולי בזה יתבאר העניין שלנו מדוע הרוח חיים של הרשע היא גדול בשעתו ואעפ"כ אין לו קיום ואילו של הצדיק להפך חלש יותר ויש לו קיום. ואולי אפ"ל כי הרשע מקבל חיותו ממאמר סתום כידוע כמבואר בתורה יב תנינא וחיותו מבחי' מקיפים שמאיר בשווה לכל אפילו לרשעים ומקומות המטונפים שרק משם יכול לקבל מי שלא רוצה להכין כלים לשפע, אבל כיון שהארתו דומה לשמש היא מאירה רק כל זמן שהשמש מאיר כי לא נעשה שינוי במקבל על ידה. ואילו הצדיק ע"י שמכין כלים מקבל מבחי' אור הפנימי ומקבל לפי הכנתו ומשנה אותו מתיישב אצלו היטב לתמיד כמו שכל הרב שנעשה קנין אצל התלמיד. (הגה- צ"ע אולי אינו דומה הארה המשתלסת על המקבל להארה שכאן שהרשע מקבל ומשתלט על ידה. גם מה שמקבל ממאמר סתום אולי זה רק הכדי חיונו ואילו הרוח חיים של סערה מקבל ממדת ארך אפיים. ונ"ל כיון שלא מכין כלים הראויים מוכרח שמאיר עליו באופן של מי שאין לו כלים וזה שייך רק באופן של הארת מקיף וצ"ע)

רבינו מבאר כאן גודל יקר וחשיבות האנחה של איש ישראלי שמקושר לצדיק הדור שע"י יכול להעלות את האף שנעשה ע"י העוון למעלה למקום ששם מתהפך ונעשה אריכות אפיים ועוד ע"י מכפר לו הצדיק את העוון ומשלים הרגשת החסרון שנגרם בלבו ע"י העוון.

נמצא עיקר התורה מדברת על מצב שצריך תיקון אחרי שנעשה עוון. ובאמת העולם שלנו נקרא עולם התיקון כי נברא אחרי עולם הקלקול (עולם הנקודים) והוא במצב של קלקול על מנת שאנו נתקנו, ומשמע כאן שכל אחד לפי כוחותיו וכשרונותיו יכול לתקן פחות או יותר, אבל שלימות התיקון חייב להיות ע"י הצדיק, וכמבואר במעשה שסיפר רבינו (ככבי אור ספורים נפלאים) על מלך שציווה לקצור תבואה ואחר שנתעצלו ולא קצרו כראוי אזי יעץ להם החכם לתפוס צפור האהובה על המלך וכו' הרי שציפור דהיינו הצדיק הוא עניין של כביכול דיעבד מאחר שאין בכוחו לקצור ולעשות עבודתו בשלימות.

ואעפ"כ מחויבים אנו כל אחד לפי כוחותיו לעשות ככל שביכולתו את עבודתו תמה, וככל שנשיג בכוחות עצמו מדרגה יותר גבוהה כן יעלנו וישלים לנו הצדיק חסרון יותר גבוה, כי הצדיק יכול להראות לכל הצדיקים גם הגדולים ביותר, שעדין יש מדרגות שכלפיהם הם עדיין בבחי' עוון וחסרון וצריכים השלמה. (כדמצינו (שיחות הר"ן רצב) ברב יודל (שכבר היה אדמו"ר צדיק בעל מופת) שרבינו שאל אותו בפגישתם הראשונה "לדעת בארץ דרכך")

ובזה יתבאר כיצד היו צדיקים גדולים שחלקו על הצדיק ואעפ"כ זכו למדרגות גבוהות וכגון קורח ודתן ואבירם שחלקו על משה רבינו. כי זכו מכח התורה שקיימו כפי מדותיהם שהיו צדיקים, אבל יותר מזה להשלים חסרון זה לא היה להם אלא מרב דקליפה לפי מדרגתם, כיון שחלקו על הרב דקדושה.

באות ה' מבאר רבינו סוד העבודה שהיא לימוד התורה וקיומה וכפי שלומד אותה ומברר בה את ההלכה שהיא אופן הליכה האמיתית והנכונה בה מתוך כל צדדי הספק והתמורות שיש בה וגם מקיים אותה באופן מבורר כל מצווה בדיוק לפרטיה המכוונים לאמת אזי (נעשית לו סם חיים) זוכה לרוח חיים המרחפת על פני התורה שמחיייה את כל קומת התרי"ג אברים וגידין שלו שמכוון כנגד התרי"ג מצוות שבתורה. אבל כשנחסר בלימוד ובקיום אזי נחסר ברוח חיים של אותו אבר או גיד המכוון כנגד אותה מצוה שטעה בה והחליף בה טוב ברע (ואזי באותה בחי' שחסר נעשה סם המוות חסרון רוח חיים) ואת החסרון מרגיש בלבו. (אולי הביאור בזה שע"י העוון נחסר בקומת השמחה כמו תורה ה' ומחוסר השמחה נעשה גנוחי ואנחה ונוה)

כי הרוח חיים הוא רוח דעת וחיבור אל הש"י וכשנחסר ממנו אזי מרגיש חסרון ולא יודע מה חסר ואזי הוא בסכנה ותלוי להיכן נכסף ומשתוקק אם הוא מקושר לצדיק אמת ונאנח ונוה בהתקשרות אליו וכסופים להש"י אזי מקבל מהצדיק רוח חיים של דעת הנ"ל להשלים חסרונו ולכפר העון שגרם את החסרון. ואם ח"ו חולק על הצדיק אזי אין לו מהיכן להשלים חסרונו בקדושה אלא מקבל רוח סערה מרב דקליפה שמשלים חסרון תאוותו לשעה קלה ואח"כ מתגבר להאבידו יותר וגם תאוותו מתגברת יותר בבחי' בטן רשעים תחסר כי ממלא חסרון בחסרון כמאמר חז"ל שכשנשלם חסרונו במנה אזי רוצה מאתיים. ואין חצי תאוותו בידו.

ושרש העניין מבואר שם באות ה' הנ"ל ועיין בזה ביאור הפל"ח אות ב' שיש ד' יסודות המשתלשלות מד' אותיות שם הויה שממנו נמשך הרוח חיים אבל בהשתלשלות היסודות לעולמות הפירוד עולמות ב"ע אזי נתהווה הרע שבהן כי הטוב הוא הש"י והפירוד ממנו הוא הרע ובכל עולם שיורד נעשה יותר רע עד שבעולם העשיה רובו רע וצריך ברור גדול. נמצא שלצד הרע שביסודות אין שרש ברוח חיים כי שרשם דייקא בניתוק ממנו לכן אין להם אלא נצוצות רוח שנפלו ע"י עוונות ישראל (פל"ח ב') ומצטייר אצלם כקליפת רוח סערה (יחזקאל א') שנדמה לחיות ואינו אלא לשעה ולבסוף מאבידו ומזיק לו.

ומי שזוכה לברר את הטוב מרע שבתורה נעשית לו סם חיים וזוכה לרוח חיים המרחפת על פניה שהיא דעת וחיבור אל הש"י ואזי אין חסר בבית המלך. ואזי הוא בבחי' החרש במעשה דיום שני מז' בעטלערס שנדמה לחרש כיון שלא שמע כל חסרונות העוה"ז ע"י שהיה בו דעת שע"י זכה להתעלות למדרגת עוה"ב ששם החסרונות עוה"ז אינם חסרונות כלל. ואע"פ שהחסרונות מרגישים בלב מי שאין לו חסרונות להרגיש בלב הוא נקרא חרש, בבחי' (מלכים א ג' ט') ונתת לעבדך לב שומע לשפט את עמך, שלפי דברינו הכוונה שכיון שזכה להיות החרש היה צריך בקשה מיוחדת שכלפי צער זולתו כן יהיה לו לב שומע. וגם עיין תורה ה אות ג' בשם הזהר והתיקונים שבלב תליא שמיעה ע"ש.

וכדמצינו ברבינו (חיי מוהר"ן אות קפו) שנשרף ביתו ובתי העיר ברסלב בשבת לפני שיצא משם לדור באומן אזי כולם היו עצבים על האסון הנורא שנשרף כל אשר להם ונתרו ללא קורת גג, ואילו הוא היה בשמחה ודביקות עצומה כל הלילה שבערה האש. ועי"ש שאמר שאם ביתו לא היה נשרף לא יכול היה לשמוח כי היה צריך להשתתף בצערם והיינו לב שומע הנ"ל.

עוד מבואר ששרש הרוח היא בתורה בבחי' רוח אלקים המרחפת עפ"נ המים רוצה לומר ששורש התורה שם שורש הרוח והצדיק הוא אחד עם התורה בתכלית נעשה ממש צינור וכמקור לרוח הזו לגבינו עד שמכונה תוצאות חיים ועד שמוהרנ"ת בלק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' אות ב' כותב שכמו שנדרש בגמ' עה"פ כל הנשמה תהלל י-ה שבכל נשימה צריך להלל את הקב"ה כן בכל נשימה ונשימה אנו מלויים מהצדיק חיות וצריכים מיד להחזיר לו את החוב ע"י שמשקיעים אותו באיזה דבר שבקדושה ולכן צריך להיות דבוק ומקושר מאד לצדיק כי אף שכולם אפילו מי שרק לא חולק על הצדיק מקבל ממנו אבל באופן פריעת החוב יש חילוק גדול כי ככל שמקושר וקרוב אליו כך הפריעה היא מיד ליד ולא ע"י שליח כי כשנעשה ע"י שליח אזי האחריות על הלוה שמשלח ומי יודע אם לא יגול בדרך ע"י הסט"א, וא"כ אפשר ח"ו שישאר בעל חוב שכבר אין לו מהיכן לפרוע.

בלק"ה הנ"ל קב"ה והתורה והצדיק הם אחד ואעפ"כ אנו מקבלים מהצדיק שהוא הבחי' צינור ושביל דרכו אנו מקבלים את הרוח והביאור כמ"ש שכתוב במשה רבינו שנקרא איש האלקים כי מחציו ולמעלה הוא בחי' אלקים ומחציו ולמטה הוא איש והכוונה בזה כי זו מעלת ותכונת הצדיק (שנקרא יסוד עולם) שמכונה כי כל בשמים ובארץ שראשו מגיע השמימה ממש אחד עם הקב"ה ורגליו בארץ ממש להשפיע ולהאיר בארץ וכן ביוסף כתוב בזהר שיעקב ויוסף כחדא חשיבי ומאידך מובא שיוסף ממוצע בין יעקב לשבטים והיינו כנ"ל

ורבינו באות ה מבאר כיצד זוכה לזה הצדיק ע"י שמברר בעצמו את כל הרע שבד' יסודות שבו עד שנעשה כולו הטוב שביסודות ואזי נעשה מרכבה לשם הויה ובתורה סו תנינא מבואר שע"ז אחיזתו אפילו למעלה מזה עד שנקרא יסוד פשוט שורש לכל הד' יסודות (עיין מזה גם בלק"ה פסח ג') והכוונה בזה שע"י שמוכך עצמו בתכלית מכל איזה רע שביסודות זוכה לאחוז ולהתקשר לבחי' שלמעלה מהתחלקות הד' יסודות לארבע דהיינו בבחי' יחידה ששם הכל אחד כי כך ברא הקב"ה את האדם שביכולתו כפי הזדככותו להיות מרכבה לעולמות ובחי' עליונות ע"י שנעשה בדומה להן נעשה אחוז ומנהיג אותם וכדמצינו בספר הבהיר שאמרה מידת החסד להקב"ה אין אתה צריך אותי כי יש לך את אברהם אבינו שהוא כמוני ממש

ואיך זוכים לברר הרע מהטוב שבד' יסודות בתכלית עד שיהיה כולו טוב בחי' אין טוב אלא צדיק כמ"ש ישעיהו ג' י "אמרו צדיק כי טוב" זה זוכים ע"י תפילה ותורה ודווקא שלן לעמקה של הלכה עד שמכוין אליבא דהלכתא להוציא עיצה למעשה שהיא באמת רצון וכוונת הש"י בחי' כולו זרע אמת ולזה זוכין רק כשמקדים תפילה ללימוד כי מעין החכמה מבית ה' יצא דהיינו מהתפילה (שפכי כמים לבך ר"ת שכל) שהיא בחי' המשכה בחי' יש מאין החכמה מאין תמצא כי ע"י שזוכה לברור כל כך בתורה זוכה גם לברור המידות כי זאת התורה אדם שהתורה והאדם בחי' אחת ומזדככים ביחד דאל"ה אין זה אלא בלעם שהתורה עימו כמו הדיבור עם האתון שלו שעובר דרכו בלא שום יחס

ענין הזה של ברור היסודות דהיינו ברור המדות ע"י התורה נראה שבפרטיות נמצא אצל כל אחד בבחי' התורה (בחי' הריאה) דהיינו הכלי המקבל מהצדיק דהיינו שכמו שבפרטיות הקבלה מהצדיק תלויה בהתקשרות בו וזה תלוי בתיקון הברית והרוח שמקבל ממנו מתברר ע"י כל אחד כפי התורה שזכה לה דהיינו ברור הטוב מהרע שבתורה כן זוכה לברר הרוח שמקבל מהצדיק עמ"נ שחיותו יהיה מהטוב שבה וכפי שמברר הטוב מהרע אצלו כן עולה ונכלל בצדיק

רבינו מכנה את הצדיק הצדיק והרב שבדור ונראה כוונתו לרמוז לבחי' רב חסד שממנה נמשך הרוח חיים וכן לרמוז שבלעומת זה יש רק רב ולא צדיק

ויש לעיין הרבה בכוונת רבינו רב שבדור מדלא נקט של הדור משמע שהכוונה לצדיק שחי בדור הזה ממש וצ"ע ועיין לקוטי עצות ערך צדיק אות יא שם נקט לשון הצדיק והרב האמת שנלוה אליו שזה עוד יותר נשמע שיש לבד מהצדיק גם רב אמת שנלוה אליו שחי בעוה"ז ועיין מזה עוד בתוך התורה בתחילת אות ב' שהארכתי בזה

רב דקליפה (ממהדורא קמא)

עוד מבואר שזה לעומת זה יש בחי' רב דקליפה והוא הסט"א בעצמו שגם ממנו אפשר לקבל רוח חיים מדומה והיא רוח שטות וסטיה מהקב"ה אבל ממנו מקבל רק מי שחולק ממש על הצדיק ודובר עליו עתק כי מי שלא חולק אזי מקבל מהצדיק ישר ובאמת גם הרב דקליפה מקבל בהעלם מהצדיק כי יונק מהרוח חיים שבני אדם מקבלים ולא מחזירים לקדושה וגם מקבל רוח חיים מבחי' מדת ארץ אפים של הקב"ה שמשלם לו חלקו בעוה"ז עמ"נ להאבידו מהעוה"ב

עוד נראה שמבחי' הטוב ורע שבד' יסודות מתחלק לע' פנים של תורה וע' מידות רעות כמבואר בתורה לו וכל מי שמקבל מהצדיק ומשקיע הכח הזה באיזה תאווה אזי נעשה כמו שותף לרב דקליפה להשפיע רוח חיים לכל מי שחיותו ממידה זו וכל זמן שעדין נותן גם חיות לסט"א כנ"ל אזי יש לסט"א אחיזה בו וכמבואר בתורה לו ואסור להתגרות ברשעים כי מי שעדין יש להם יניקה ממנו אזי תמיד הרשע יהיה חזק ממנו כי הרוח שלהם תקיף לשעתו שהרי רוצה הקב"ה לשלם לו כאן כדי להאבידו וכיון שמקבל לא לפי מעשיו אלא לפנים משורת הדין לכן אי אפשר להתגבר עליו אלא רק מי שאין לרע אחיזה בו כלל כי רק כלפיו מבטל הקב"ה את מידת אריכות אפים שלו כלפי הרשע

אנחה (ממהדורא קמא)

נ"ל שאפשר לבאר את כל התורה בתוך האנחה בעצמה

כי רואים בחוש שהיא מתחילה בנשימה דרך החטם אל הריאה ומרחיב את הריאה והריאה מברר וקולט הטוב ומיד מוציא הפסולת שוב דרך החטם (שע"י יש היכר חיים בחטם וכן ע"י פעולת הריאה בחזונית נעשה נשיבה על הלב לקררו מחום התאוות שברוחנית זה מרמו לרוח חיים הבא מהתורה שמקרר את הלב מחום התאוות) ופעולת הריאה הפנימית היא שקולט הטוב שברוח ומערבו בחיות האדם דהיינו בדם ואת הרע שברוח פולט לחוץ

ומבואר בסוף התורה עפ"י תיקון כה שהריאה רומזת לתורה כי יש בה חמש אונות דומה לתורה שיש בה חמישה ספרים נמצא רומזו שע"י התורה יכול לברר הרע מהטוב שברוח הנמשך משם הויה דרך הד' יסודות וע"י התורה מברר לקבל הטוב שבד' יסודות ולהפריד ולא לקבל מהרע שבהן עוד אולי הנשימה דרך החטם מרמו לתורה ב' בחי' תפילה נמצא זה בחי' מעין מבית השם יצא אל התורה ושם מתברר הרע מהטוב

והתפילה תלויה בתיקון הברית כמבואר בתורה ב דהיינו שרוח החיים הנמשך על ידה נמשך בצינור היסוד דהיינו כפי תיקון הברית של האדם (וכן בגשמיות מה שעובר הנשימה דרך החטם והגרין שהם רומזים לבחי' היסוד) אל הריאה זה בחי' שהאדם מקבל את הרוח מבחי' נשמה בחי' תפילה דרך הצדיק אל התורה ושם מתברר כפי ברור התורה שזכה

דהיינו שיש שתי בחי' תורה ושתי בחי' צדיק אחת מבחי' חוץ לפנים ואחת בתוך האדם בעצמו כי כל בחי' כלולה מכל הבחינות ומהחוץ עד הלב זה מהלך אחד שיש בו את כל הבחינות ומהריאה לכל הגוף זה מהלך שני שיש בו את כל הבחינות

נמצא שהאנחה מתחילה בבחי' תפילה על ידה ממשיך רוח חיים מאריך מנוקבא דפרדסקא בחי' צינור בחי' צדיק אל הריאה הרומזת לתורה (וזה בחי' רוח אלקים מרחפת על פני המים היינו רוחו של משיח כמבואר שם בתורה ב מנוקבא דפרדסקא משח רוחא דמשיחא)

ובריאה שהיא בחי' תורה מתברר הטוב מהרע (וזה בחי' ניגון כמבואר בתורה נד והיינו כינור של דוד שע"י שבחי' התורה אצלו היתה מבוררת לגמרי בבחי' לבי חלל בקרבי שוה ע"י בחי' וה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום שע"י היה הכינור שלו מנגן ניגון מבורר) והטוב הוא הרוח דקדושה שנמשך דרך בחי' הצדיק הדבוק בתורה והצדיק הוא בחי' לבם של ישראל כמבואר בתורה ב תנינא ובלב שם החסרונות שם עיקר הרוח הבא מהתורה ומשם נמשך לכל אברי הגוף להשלים חסרונן אבל הגוף יש בו עיפוש כמבואר בתורה נו ובעיקר יש בו עזות כמבואר בתורה כב והעזות לא מאפשרת לגוף לקבל מהלב את הרוח הטובה לכן צריך אנחה ששוברת את עזות הגוף כמבואר בתורה כב בבחי' "מקול אנחתי דבקה עצמי לבשרי" והאנחה נעשית דייקא ע"י חלק הרע שברוח שכשנפלט הוא ששובר ביציאתו את הגוף כי נגד עזות א"א אלא ע"י עזות כמבואר בתורה כב

וזה בחי' האנחה שתחילה לוקח נשימה כנ"ל ומיד פולט בכח את הרוח הרע אחר שנתברר ובפליטה או היא האנחה ששוברת חצי גופו ומיד כשנשבר אזי אפשר ללב להאיר את הרוח המבורר שקיבל מהריאה לכל האיברים

עייין מזה בתורה קח שאנחה בחי' ניסור המבואר בבריאת המלכות וידוע שבשעת הניסור אזי מקבלת המלכות חיותה מאמא עלאה ולא מזעיר ולפ"ז יתפרש עוד יותר ענין שדייקא בשעת שבירת הגוף מקבל השלמת חסרונותיו מהארת הרוח את אור הנשמה דהיינו הרוח חיים וחיות שמקבלים מהצדיק ואולי בזה יתבאר מדוע לא עולה בידינו אנחה כזו ששוברת חצי גוף וכ"ש את כל הגוף כדברי רבינו שאצלו ממש ע"י אנחה כמעט לא נשאר שום חיות ואילו אצלנו כמעט לא משתנה כלום ואולי הסיבה כי אצלנו עזות הגוף כל כך חזק שלא נותן כמעט לשבור אותו. ואולי לפ"ז באמת יש עיצה שבזמן של חולשת הגוף כגון אחרי צום או בזמן מחלה אזי טוב להאנח הרבה על חסרונותיו כי אז בקל יותר ומה שרבינו כותב גנוחי ונה כי מיד כשהגוף שבור מכח האנחה אזי מיד נמשך בגעגוע אל הש"י כי מכח הארת הלב את הרוח חיים בכל האיברים מיד נמשך כולו אל הש"י ובוה בעצמו מסייע להאיר הארת הרוח בגוף למלא חסרונותיו

ועייין בפנים בתחילת התורה הארכתי הרבה בראיות לכאן ולכאן בפ"י הנה הוה בעיקר עפ"י הקושי בתורה קט שרבינו מהפך כמה פעמים הלשון נה ואנחה ואנחה ונה שנ"ל שיתפרש יפה עפ"י פרש"י הראשון ביחזקאל שהוא לשון המשכות אחר הקב"ה ומאיך לשון מוהרנ"ת שנקט בלק"ע אנחה וגנוחי מזכיר את יללת אם סיסרא שמשם ילפינן קול השופר בר"ה ולפ"ז נה אולי יתפרש לשון נהי ובכי כפרש"י השני ביחזקאל. ואולי אפ"ל שבאמת החילוק מאד קטן כיון שבוודאי הבכי אינו כמו של אם סיסרא על גשמיות אלא בכי על החסרון דעת והריחוק מהקב"ה והיינו געגועים אליו ית' דהיינו נה. וכד אתינא להכא צ"ע למה לבכות כשאפשר להתגעגע כי החילוק בין נהי לנה הוא שהבכי הוא הסתכלות על הרע והחסרון שעל כן מאור העינים הולך אחרי הבכי כמבואר בתורה סו תנינא ואילו הנוה הוא הסתכלות אליו ית' שמכח זה נמשך לשרשו. ואולי הן שתי מדרגות כי יש מי שמצליח להתגעגע אליו ית' רק כשמסתכל הריחוק ממנו ויש שמצליח גם ע"י שמסתכל על הקירוב. וכמו שמפרשים במליצה לב כסיל לשמאלו (אל חצי הכוס הריק) ולב חכם לימינו (אל חצי הכוס המלא)

תפילה

(מהדוריא קמא)

בפרטיות ענין התפילה נ"ל שהוא בחי' ביטול המבואר בתורה סה בחי' שבטל לאין וממשיך יש מאין דהיינו חכמה מכתר שכל בכח ע"י תפילה (שפכי כמים לבך ר"ת שכל) וחכמה הוא מעין ונמשך ע"י הבינה להיות לו שכל לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא דהיינו ברור ההלכה מכל ההקדמות הקש והתבן הסובבים את החטה וע"י שמתברר בבחי' תורה מתברר גם בבחי' המידות שמתברר אצלו בנקל הטוב מהרע שבד' יסודות שהן שרש המידות וכפי שזוכה לבחי' וה' עמו זוכה לבחי' לבי חלל בקרבי וכמבואר גבי דוד בגמ' שמה שכתוב וה' עמו הפירוש שהלכה כמותו בכל מקום סנהדרין דף צג/ב וה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום בכולהו אמר להו שאול יהונתן בני כמוהו כיון דאמר ליה [וה' עמו] מילתא דבדידיה נמי לא הוה ביה חלש דעתיה ואיקניא ביה.

התגרות ברשעים ועוד בענין האנחה

עוד ענין חשוב שמבואר כאן הוא ענין ההתגרות ברשעים ענין זה לא מבואר עד היכן הוא נוגע לתורה כי לכאורה למה להתגרות בהם ואפילו אם כן לכאורה זו עבודת הצדיקים לתיקון הרע בכלליות העולם אבל כל אחד לעצמו הלואי שיצליח לתקן עצמו ואולי אפ"ל בכגון אכילה וזיווג וכל מעשה שנוגע לברור הנגה שזה עיקר עבודתינו בעוה"ז בכל מעשה כזה כשרוצה לכוין בו לשם שמים זו בעצמו התגרות ברשע שבתוכי כי זו כניסה לצינור של המידה הרעה של הרשע ורוצה שם לברר הרע מהטוב ואפילו באנחה בעצמה שממנה התחיל רבינו גם בזה יש בחי' התגרות כי כל חסרון נובע מעוון וכל עוון הוא איזה מדה רעה שאוחזת בו ולהשלים החסרון אפילו ע"י אנחה צריך שתהא אנחה כזו שמכפרת עוון אנחה כזו שממשיך על ידה רוח חיים רוח דעת ואמת כזה שמבטל את הרוח שטות שעל ידו נעשה העוון וא"כ מתגרה במדה הרעה שרוצה לבטלה

עוד הקדמה

(מהדוריא קמא)

ועיין פרפראות ד' אותיות הויה מהם משתלשל הד' יסודות שהטוב שבהן הוא בחי' הרוח בחי' מארבע רוחות בואי רוח בחי' ד' כנפות ציצית והרע שבהם בחי' הרוח סערה טלית אדומה של עשו הרוח בעיקר הכוונה לפרצוף זעיר אנפין שמשפיע למלכות שהיא בחי' נפש והוא מקבל מאמא בינה שמקבלת מאבא חכמה שמקבל מאריך שמקבל מעתיק שמקבל מא"ס ב"ה והכוונה שכל חיות שנשפע כאן למטה היא נמשכת מא"ס מפרצוף לפרצוף עד כאן

וכמבואר בפתחי שערים שהרוח בחי' ממוצע בין הנשמה שהיא החלק אלוך המתוקן והוא מאיר ממנה לתקן הנפש דהיינו תיקון המידות דהיינו תיקון המלכות שכפי תיקון הנפש כן מתבטל המניעות על המלכות את הש"י ידוע שזעיר הוא בחי' תורה שבכתב ושם בחי' הרוח וכן הריאה שממנה הרוח היא בחי' חמישה חומשי התורה שכן יש לה חמש אונות כמבואר בסוף התורה

הרוח משכנו בלב גם הוא כנגד ז"א כידוע שכבד כנגד הנפש והדם ומלכות והלב הוא בחי' רוח בחי' זעיר אנפין ובכלליות גם שם הויה הוא בבחי' ז"א והמח בחי' נשמה בחי' בינה אבל יש בחי' שהלב הוא בינה שהיא הרוח חיים ותוצאות הרוח והצדיק שהוא בחי' איש אשר רוח בו הוא בחי' ז"א בחי' רוח אבל הוא גם בחי' בינה בחי' אם כלפי כנס"י דהיינו הכלל הוא שלפעמים נקראת הבחי' על שם המשפיע ולפעמים על שם המקבל עכ"פ סתם רוח בדרך כלל הכוונה לז"א ות"ת ורוח חיים הכוונה לבינה אמא שנקראת אלקים חיים ע"ש שמקבלת מאבא חכמה בחי' החכמה תחיה

אבל נראה שהעיקר הוא כנ"ל שע"י הרוח מאיר לנפש ולמידות אור הנשמה והרוח היא בחי' מוחין למילוי כל החסרונות בבחי' - מתלא אמר דעת חסרת מה קנית דעת קנית מה חסרת (מדרש רבה קהלת פרשה ז פסקה לב) ובלשון הגמ' נדרים דף מא- דדא ביה כולא ביה

וכמוכן רק הצדיק עושה זאת בשלימות אבל מכוחו יש לכל הנלויים אליו בחי' בזה כנ"ל וכפי התקשרותו לצדיק גם זוכה ממנו לרוח חיים עד שבהתקשרות חזקה מאד גם מותר להתגרות ברשעים והחולקים

סיכום

(מהדוריא קמא)

גם בפרטיות כל אחד מקבל מהתורה ע"י בחי' הצדיק שלו דהיינו כפי תיקון הברית וכן ההתקרבות שלו לצדיק תלויה בתיקון הברית כי הכלל שהרו"ח הת"ת שהוא זעיר בחי' שם הויה הקדוש והוא משפיע ע"י צדיק יסוד שהוא המרכבה לברית כי תמיד כל השפעה היא ע"י הברית המקשר ומחבר בין זו"ן כל אדם כל הזמן נושם וממשיך חיות לעצמו והחיות היא אויר ורוח ששואב ע"י הראות אל הלב ומלושב בה חיות רוחנית רוח הקודש או ח"ו רוח שטות ודבר זה נעשה תמיד תתרף פעמים בשעה ובכל נשימה יש צירוף הויה דהיינו חיות חדש אבל מי שלא ברר את המידות אזי אע"פ שמקבל משם הויה אבל חיותו רק מהחיצוניות והקליפה שעליו דהיינו רוח שטות או עכ"פ תערובת עם רוח שטות וברור ההלכה נעשים ביחד

וע"י לימוד תורה שמברר ההלכה עד למעשה עי"ז מתברר אצלו הטוב מהרע ועי"ז זוכה שיצטייר אצלו השפע הבא משם הויה מבחי' הפנמיות
 כי קב"ה והתורה וישראל חד וכפי שמברר הטוב מרע אצלו הוא נעשה מרכבה לבחי' היותר מבוררת שבשם הויה ועי"ז מקבל משם כי כפי שאדם מכין עצמו כן מקבל מלמעלה
 וזה בחי' שמוציא לפועל כח נשמתו של עצמו ומקבל ממנה בלי תערובת
 וזה שרבינו אומר שע"י אנחה דהיינו רוח חיים משלים החסרונות כי ע"י העון נעשה מרכבה לרע שביסודות ומשם קביל חיותו ושם הוא רוח שטות היא מארת חסר שאינו שמח בחלקו

כי לברר טוב מרע בתורה צריך לזה תפילה כי תפילה היא ביטול ועי"ז עולה לבחי' אין ממשיך בחי' יש מאין חכמה מכתר וצ"ע אולי כמבואר בתורה סה ותורה ד' (גם תפילה היא תיקון הברית כמבואר בתורה ב' כי המתפלל מאמין והוא קושר עצמו בברית עם קב"ה) ועי"ז זוכה לתורה בכח וכשעוסק בה בפועל זוכה לתורה בפועל אבל תורה בלי תפילה יכולה להיות סם המוות כי בלי ברית אזי לא לומד לשם שמים וטועה מהאמת שבתורה וגם לא מכוין אליבא דהלכתא שעל זה נאמר בדוד וה' עמו ומגשם אותה כי תורה היא רוח הקודש צריכה רק להוסיף יראת שמים ודביקות ואהבת ה' ובלי תפילה שקושרת להש"י אזי נתפס בה לחיצוניות ולא ככלי ומכשיר לדביקות ואולי זה נרמז במה שכתוב רוח אלקים מרחפת על פני התורה ע"פ דיקא כי פנים היינו בחי' מגמה בחי' אמת אבל בלי ברית אזי שוקע בתורה בפלפול והחכמה שבה ושוכח לחפש את הרצון את נותן התורה את הרוח חיים שבה דהיינו דעת ששמח בחלקו ובוטח בה' דהיינו ששניהם נמצאים בתורה הדעת והשטות המידה טובה והרעה הסם חיים וסם מוות רק תלוי אם לומד בברית ותפילה או ח"ו לא

וכל זמן שלא זכה לתקן מדותיו לגמרי אזי עסקו הוא רק עם הרשע שבלבו אבל כשהשלים ותיקן וביטל אותו אזי יכול להכניע גם את הרשע שחוצה לו דהיינו להתגרות ברשעים כי אע"פ שבודאי מידה טובה מרובה אבל רוח סערה של רשע היא חזקה יותר כי זוהי האריכות אפים שמקבל הרשע

לקוטי עצות - ערך צדיק

יא. כל החסרונות שיש לאדם הן בפרנסה הן בבריאות הגוף וכו', כולם אי אפשר להשלימם ולמלאותם כי אם על ידי הצדיק והרב האמת שנלוה אליו, כי שלמות החסרונות הוא על ידי אנחה וגנוחי שמתאנח על החסרון. כי האנחה של איש הישראלי יקרה מאד, כי על ידה ממשיכין הרוח חיים להשלים החסרון שמתאנח עליו, אבל זה הרוח חיים להשלים החסרון מקבלין רק מהצדיק, שדבוק בהתורה ששם הרוח חיים (ח, ב):

יב. המתנגדים והרשעים החולקים על הצדיקים אמתיים, הם מקבלין הרוח חיים שלהם מהרב דקלפה, כי יש רב דקלפה וסטרא אחרא כנגד הרב דקדושה, כי את זה לעומת זה עשה אלקים. ועל כן הם גדולים בשעתן כי הרוח חיים הנמשך מהרב דקלפה היא בחינת רוח סערה שהוא גדול בשעתה, אבל הוא רק לפי שעה ולבסוף כלה ונאבד ומסער גופה ונשמתה של הנאחזים בו. ועל כן הם בחייהם קרויים מתים, כי אין להם רוח חיים האמתי דקדושה שנמשך, על ידי צדיקי אמת דיקא, כנזכר לעיל (שם ג):

יג. הצדיק שומע כל האנחות של הדבוקים בו, כי ממנו תוצאות חיים לכל אחד (שם ח):

יד. הצדיקים אמתיים מכפרים עוונות, כמו שכתוב, ואיש חכם יכפרנה (שם ד):

עוד כמה דברים שצריך יתר ביאור

הצדיק שבדור

בתחילת אות ב' אומר רבינו שעיקר הרוח חיים להשלים החסרונות מקבלים מהצדיק והרב שבדור ובלק"ע ערך צדיק אות יא כתב מוהר"ן הצדיק והרב האמת שנלוה אליו. ואילו בלק"ע ערך אנחה אות א' כתב הצדיק שהוא הרב האמת שבדור. נמצא לכאורה סותר עצמו דלא מובן אם הוא אחד או שנים.

וצריך ברור גדול בזה ואם הם שנים מי הוא הצדיק שעל ידו נשלם כל חסרון לנאנחים המקושרים אליו ומי הוא הנלווה לצדיק והאם וכמה יש גם ביכולת הנלווה אליו להשלים חסרונות הנאנחים בהתקשרות אליו.

ונכלל בזה עניין החילוק בין רוח חיים מהצדיק רב חסד שהוא דעת קנית מה חסרת צדיק אחד ורוח אחת לעומת הרוח חיים רוח סערה שמקבלים מהרב דקליפה שהיא כפי המדה רעה שהגביר דהיינו שמתלבש במידות

וצ"ע כיון שידיעת ההפכים אחת צריך לומר שכמו שהרשע מקבל את הר"ח בלבוש איזהו מדה רעה שהיא הצינור לרו"ח כך גם איש ישראלי הכשר מקבל רו"ח מהצדיק בלבוש איזה מידה וכסופים דקדושה שאותה הוא חסר ביותר.

גם צ"ע שבצד הקדושה הוא צדיק אחד ואילו בקליפה הם רבבי עשו לכאורה כמספר המדות הרעות.

ומבואר בביאור הלוקטים שבאמת כמו שיש יב אלופי עשו רב רבבי עשו והיג גדול שבהם כולל כולם שהוא עמלק. כן להבדיל בקדושה יש יב נשיאים ואהרן הכהן הגדול בהם כולל כולם.

ולפ"ז אולי באמת מהנשיאים אפשר לקבל חיות דקדושה להשלמת חסרון רק בלבוש מדה מסויימת (וצ"ע אולי זו הבחי' של כל הצדיקים מנהיגי עדות שאינן הנלווה לצדיק כאהרן ויהושע ועוד צ"ע בזה מי נקראים הנלווה לצדיק)

אבל מאהרון אפשר לקבל דעת שהוא השלמת כל החסרונות.

וכן אולי אפ"ל שלהבדיל בצד הקליפה מעמלק מקבלים רע כולל בבחי' רק רע כל היום ס"ת עמלק" (סופי דייקא כי נדמה להשלמה גדולה והוא להאבירו בסוף)

אלא שנמצא שמשא הוא למעלה ממדרגה זו וזה חידוש גדול לומר שסתם צדיק שרבינו מדבר עליו אין הכוונה לעצמו דייקא אלא גם נמוך ממנו.

אבל כיון שנקט לגבי הצדיק שממנו השלמת החסרונות את הפסוק איש אשר רוח בו שזה נאמר בתורה על יהושע. וגם מבואר בקהלת יעקב ובשער הגלגולים שמדרגת רוח נמוכה ממדרגת משה ומדרגת רבינו אולי באמת אפשר לחדש שדייקא הנלווה לצדיק הוא איש אשר רוח בו ובאמת כוחו דייקא מהצדיק ורק ע"י שנלווה אליו (וגם נמצא לפ"ו שנלווה לצדיק מעטים מאד כגון יהושע ואהרן) וכנ"ל שמהשיאים שהם לא נלוים כמוהו כבר מקבלים רק במדות ולא דעת ממש.

ונראה שמדרגת לא יאונה לצדיק כל און היא מדרגה אחרת מדרגת משה דהיינו צדיקים שזכו לזכך עצמם בתכלית עד שלא נשאר בהם כלל ריח איזה מדה ותאווה רעה כמבואר בלק"ה שבת ו' ח'. ורק היא המדרגה שעל ידה אפשר לכנוס בצינור של הרשע.

עוד צ"ע מה היא מדרגת לא יאונה לצדיק כל און האם הוא איש אשר רוח בו או שזו מדרגה גבוהה יותר והאם מדרגת יסוד פשוט מדרגת יחידה היא זו או עוד יותר גבוהה.

גם צ"ע מה היא מדרגת תוצאות חיים האם הוא איש הנ"ל או הצדיק הגמור.

ואולי אפ"ל כיון שנקרא אשר רוח בו דהיינו שזכה לתקן נפש רוח. ונראה שהכוונה לנ"ר דאצילות! אבל תוצאות חיים נראה שהכוונה למדרגת חיה כמבואר בזהר משפטים צד: שהיא מדרגת החכמה תחיה או אולי גם איש אשר רוח בו אצלינו הכוונה לחיה כיון שמתייחס לרוח חיים שעליו דיבר לפני כן מאידך באות ה' מדבר רבינו רק על תיקון המדות והמדות הן בנפש ולכאורה לפי דבריו שם זכה רק לתיקון הנפש דהיינו ביטול יצה"ר הגשמי אבל מאידך כיון שדרך התיקון מבאר באות ו' שהיא לימוד תורה שבע"פ לעמקה של הלכה שזה מבואר בספרים תיקון לזכיה ברוח משמע שמדובר במדרגת הרוח. ואולי רבינו כולל שניהם ביחד את הזכיה בנפש ורוח ביחד. אבל זה צ"ע כי בזהר משפטים צד: (הנ"ל בהערה) וכן במפרשי זוהר הזה כולם מפורש שא"א אלא בזה אחר זה".

עיי' לק"ה שבת ו' ח' שלא יאונה לצדיק כל און הכוונה שנקי בתכלית מריח מדה רעה ותאוה רעה וידוע שהמדות הן בנפש הרי שתיקן כל מדותיו וברר אותן מכח ברור ההלכה כמבואר אצלינו ומסתמא ע"ז זכה לביטול יצה"ר הגשמי. ונשאר לו יצה"ר מלאך קדוש שהוא במדרגת הרוח מיצירה כידוע ששם המלאכים. והבחירה שלו כמבואר בתורה עב לא מצד התאוה אלא מצד שיקול הדעת.

ועוד ע"י שלן בעמקה של תורה שבע"פ לזכה לבחי' רוח לברר את הדי' יסודות שבמדרגת הרוח. וא"כ מסתבר שכבר גם אין לו יצה"ר של מלאך אלא הבחירה שלו היא כמבואר בתורה צד לכיוון לדעת הש"י כי עבודתו במדרגת הנשמה חלק אלוך וצריך לדעת בעצמו מה הש"י רוצה ממנו. וכיון שעדין לו זכה לנשמה עדין יש חשש שיחטא עד שיזכה למדרגת נשמה.

ולפ"ז צ"ע לאיזה מדרגת לא יאונה לצדיק כל און מתכוון רבינו האם למדרגת נשמה שהיא מדרגה שכבר א"א לפגום שנפש רוח כלל כמבואר ברמ"ז על זוהר משפטים צד: או שרבינו כאן מתכוון אפילו במדרגת יצה"ר של מלאך קדוש שכבר אין לו לו מלאך רק או אולי אפילו רק כשאין לו יצה"ר גשמי וצ"ע.

ועיי' אות ה' בביאור העניין כניסת הצדיק לצינור הרשע. מבואר שם שהצדיק נמצא בסכנה גם מצד המדות דהיינו נפש וגם מצד הרוח ולפ"ז לפחות צריך להיות במדרגת איש אשר רוח בו. ורק לגבי נשמה צ"ע.

ע"ש שמבואר שהצינור הוא המדה רעה שדרכה מקבל את הרוח וע"ש בהערת מוהרנ"ת בסוגרים שלא רק לרע של הרשע אין אחיזה בצדיק אלא גם למדה רעה דהיינו הצינור. וצ"ע כוונתו זו ואולי כי הרע הוא הרוח חיים שמקבל מהרב דקליפה שהיא רוח סערה והיא קליפה רעה ועליה הבין מוהרנ"ת שרבינו מדבר שאין לה אחיזה בצדיק והוסיף שגם לצינור מדה רעה גם אין פגם לצדיק ממנו דהיינו שלא רק שלא מתגבר עליו הרוח סערה אלא גם לא מתגבר עליו המדה רעה שנכנס לתוכה. ולכאורה צ"ע כי זה ק"ו אם על הרוח מתגבר כ"ש על הנפש. ואולי לכן רבינו לא כתב זאת ורק מוהרנ"ת ראה שאעפ"כ צריך לבאר זאת בפירושו.

¹ וכן מצאתי במאור ושמשי - פרשת פנחס ד"ה ונבא - ואמר השי"ת למשה רבינו ע"ה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו, דהיינו כנ"ל רצה לומר דהיינו שזכה כבר לרוח נפש ואינו חסר לו להנהיג את הדור רק מדרגת הנשמה שעל ידו יהיה רבי וראש להדור לכן וסמכת את ידך עליו. על זה מפרש המדרש הנ"ל כמדליק מנר לנ"ר, דהיינו נ"ר הוא ר"ת נפש רוח, רצה לומר שהוא כבר זכה לנפש ורוח והוא כמדליק מנר לנר דהיינו מנפשו ורוחו של משה לנפשו ורוחו של יהושע שיש לו כבר נפש ורוח ואינו צריך רק להלחיבו ביותר הזדככות אור שיאיר ביותר. והעמדת אותו וגו' לפני ה' ונתת מהודך עליו, דהיינו מהנשמה שלך (שהוא מבינה כדכתיב ונשמת שדי תבינם ובינה עד הוד אתפשטת כידוע) שעל ידי כן זכה משה רבינו ע"ה לקירון עור פניו שהיה מצד הנשמה שהיא מבינה, וחכמה ובינה הן תרין ריעין דלא מתפרשין וכתבי חכמת אדם תאיר פניו, ועל כן אמרו חז"ל פני משה כפני חמה (רצה לומר חמה שלמעלה שהיא תפארת). וזה ונתת מהודך עליו דהיינו מהנשמה שלך דהיינו שתמשוך עליו נשמה מבינתך שתהיה חופפת עליו כנ"ל.

¹ עיי' זוהר ח"ב דף צד: - תא חזי, בר נש כד אתיליד יהבין ליה נפשא, מסטרא דבעירא מסטרא דדכיו, מסטרא דאלין דאתקרון אופני הקודש, זכה יתיר יהבין ליה רוחא מסטרא דחיות הקודש, זכה יתיר יהבין ליה נשמתא מסטרא דכרסייא, ותלת אלין אינון, אמה עבד ושפחה דברתא דמלכא. זכה יתיר יהבין ליה נפשא בארץ אצילות, מסטרא דבת יחידה, ואתקריאת איהי בת מלך, זכה יתיר יהבין ליה רוחא דאצילות מסטרא דעמודא דאמצעייתא, ואקרי בן לקודשא בריך הוא, הדא הוא דכתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהו"ה אלהיכם, זכה יתיר יהבין ליה נשמתא מסטרא דאבא ואמא, הדא הוא דכתיב (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים, מאי חיים, אלא אינון י"ה, דעליהו אתמר (תהלים קנ ו) כל הנשמה תהלל יה, ואשתלים ביה יהו"ה. זכה יתיר יהבין ליה יהו"ה בשלימו דאתון יו"ד ה"א וא"ו ה"א, דאיהו אדם בארץ אצילות דעילא, ואתקרי בדיוקנא דמאריה, ועליה אתמר (בראשית א כח) ורדו בדגת הים וגו', והאי איהו שולטנותיה בכל רקיעין, ובכל אופנים ושרפים וחיוון, ובכל חיילין ותוקפין דלעילא ותתא, ובגין דא כד בר נש זכי בנפש מסטרא דבת יחידה, אתמר ביה לא תצא כצאת העבדים:

עוד עיי' בזה **זהר חדש** יתרו סוף מאמר עינין סומקין,

ועיי' **יפה שעה** על שער הכוונות - דרושי ענין הלילה אות ז - הנה מקום עליית הנשמות בכל לילה הוא ביסוד המל', נקב' עליונה כו' דע כי לאו דוקא אלא שסתם נשמה היא מבריאה וכל ג' עולמות ביי"ע חיילות המל' הם ואין עלייתם למעל' אלא במלכות וכן כל נשמות מבי"ע אין עלייתם אלא במל' וכבר כתב רז"ל במקום אחר כי בדורות הללו לא יש מי שזכה אפי' לנפש דאצילות ולהכי סתם שאין עלייתם אלא ביסוד המלכות והפסיק עצמו דיבר ברוב אבל אם המצא תמצא גם בדורינו מי שזכה לרוח דאצילות עלה יעלה גם ל"א וכן אם זכה למדרגה יותר עליונה ועיי' בשער הנסירה פ"ב ובשער מדומ"ן כמה מקומו':

¹¹ ויותר מזה מבואר **בשער הגלגולים** (עיי' הקדמה ז) ועוד שנשמה ישנה שהיא רובא רובא היום לא יכולה לזכות בגלגול אחד גם לנפש וגם לרוח אלא צריכה לבוא בגלגול נוסף כדי לזכות גם ברוח. אמנם מבואר שם גם ענין נשמות שלא נפלו לקליפות בחטא אדה"ר שיכולים ע"י כוונה מיוחדת לזכות לזה באותו גלגול וכן נשמות שלא נפגמו כלל בחטא אדה"ר שאצלם הכל תלוי רק בשנים ונכנסים כל הנרנח"י כסדר וכמבואר בזהר משפטים צח: ונראה שזו מדרגת רבינו

(עיין דקדוק בלשון מוהרנ"ת שם בהערה הנ"ל שלגבי הרע (דהיינו הרוח חיים של הרשע שהיא רוח סערה) נקט לשון לרע אין אחיזה ולגבי המדה (דהיינו הצינור מדה רעה שדרכו מקבל הרשע את הרוח) נקט לשון הפוכה שלצדיק אין אחיזה במדה.

אשר רוח בו היינו שזכה לנפש רוח אבל מדריגת נשמה לא זכה עדיין דהיינו שלא זכה שנשמתו תאיר בו בקביעות (ואולי החילוק הוא שכיון שתיקן הרוח לכן כבר זכה עכ"פ שבכל עת שירצה מאירה בו הנשמה כי אע"פ שלא תיקן נשמה אבל תיקן כבר את הרוח המקשר אליה).

עכ"פ כיון שלא זכה לנשמה כל שכן שלא זכה ליחידה ששם הכל אחד לגמרי ואין עוד מבדו כלל (שהיא מדרגה שבספרים מייחסים רק למשיח בעצמו ורק רבינו אמר על עצמו שכבר זכה ושאין חילוק בינו למשיח בזה)

ועיין לק"ה פסח ג' ו' עפ"י התורה שלנו. שהצדיק הוא בחי' יסוד פשוט המבואר בתורה סו תנינא וסו תנינא משמע שם שא"א לתקן הד' יסודות דהיינו המדות אלא רק בכח ההתקשרות ליסוד הפשוט הקושר אותם לכן א"א לתקן המדות אלא ע"י התקשרות לצדיק.

וצ"ע הביאור שם במדרגת היסוד הפשוט האם הוא למעלה מד' אותיות הויה דהיינו קודם ההתחלקות או שגם לאחר התחלקות האותיות שמוה נשתלשל הד' יסודות שם קודם התחלקות היסודות לד' הן תחילה יסוד פשוט ומשם יפרד לד' יסודות שלפ"ו היסוד הפשוט אחיותו למטה מד' אותיות השם.

והחילוק בזה יהיה האם יסוד פשוט הוא דווקא במדרגת יחידה דהיינו קודם לד' אותיות השם דהיינו פנמיות שם הויה שמעל הזמן דהיינו אחדותו ית' שהיה הוה ויהיה כדבר אחד. או שהוא אחר התחלקות השם לד' אותיות דהיינו היכן שכבר נשרש הפירוד.

וג"ל כיון שיש כלל שכל בחי' כלולה מכל הבחינות צ"ל שבכל מדרגה חדשה חוזר בחי' האחדות שקודמת להתחלקות ולכן אע"פ שד' יסודות משתלשלים מד' אותיות הויה אבל קודם הם בבחי' יסוד פשוט דהיינו שבבחי' מדרגת היסודות שהיא מדרגה חדשה מתחיל שוב בחי' אחדות ואח"כ התחלקות. וכן מבואר בתורה סו תנינא. ונמצא לפ"ו שכמו שיש ד' יסודות בכל עולם כך יש יסוד פשוט בכל עולם. ושוב צ"ע לאיזה מדרגה מתכוין רבינו. וכאמור שבדרך כלל מתכוין רבינו לעצמו אבל כאן נראה כאילו מדבר במדרגות נמוכות יותר וצ"ע.

ולגבי רבינו צ"ע כי כששאלה אותו אמו מדרגתו אמר אני סר מרע דהיינו ברור הטוב מהרע בשלימות האם הוא ברור הטוב מרע בכל הד' יסודות בשלימות וצ"ע האם זו מדרגת יסוד פשוט או נמוכה ממנה. וצ"ע האם או כבר היה במדרגתו הגבוהה של יחידה.

ואולי גם מרבינו מקבלים רק כפי ההתקשרות והכלים שמכין ורק הנלווה אליו מאד ומבטל דעת עצמו לגמרי זוכה לקבל את כל הדעת שאפשר לקבל מרבינו

ובאמת כל אחד מאנ"ש יש לו חיות גם מרבינו באיזה אופן ויכול לקבל ממנו דעת במדה מסויימת ויותר ממי שאינו מקושר לרבינו. ועל זה אמר רבינו (חי"מ שיב) אני מוליך גם את הפחות שבאנשי בדרך צדיקים גדולים. וכן רואים בחוש מי שמתקרב לרבינו גם כאלה ששקועים בכל הבלי העולם יש להם זמנים של הארת הדעת מיוחדת ועכ"פ ברצון ודיבור.

בענין צדיק מכפר עוון

צ"ע הרי עבר על התורה ועיין פל"ח א משמע קצת מחמת שדבוק בצדיק ואולי כוונתו שהביטול לצדיק עולה על קיום התורה בדיעבד. הלכה ואין מורין כן. כי בוודאי אסור לעבור על התורה אבל דיעבד הביטול מכפר כנ"ל וצ"ע.

בענין צפון חסר

רוח החיים מכנה רבינו רוח צפונית כי צפון חסר. והבאור הלקוטים הקשה הרי היא השלמת כל החסרונות שבעולם ולמה נקראת חסר. וביאר שכיון שהיא במדרגת העדן נראית בעוה"ז כהפך מהותה.

נ"ל כוונתו כי באמת איך אפשר למלא במילוי אחד את כל החסרונות שהם שנים זה מזה אלא מוכרח שזה בחי' דעת קנית מה חסרת וכמבואר בלק"ה עש"ג ג'. וכיון שהדעת הזו היא השגה גבוהה במהלכי שכל של עוה"ב (עיין תורה ד' ששלימות הדעת היא השגת עוה"ב) זה לא נחשב למילוי כלל אלא לחסרון כי אדם השקוע בהבלי עוה"ז ומרגיש חסרונות רבים אם תציע לו מילוי כזה של דעת הוא בוודאי יחשוב זאת למילוי כי במהלכי שכל של עוה"ז אין זה מילוי כלל אלא חסרון שהרי המילוי הזה חסר את העוה"ז שחסר לאותו אדם. לכן בעוה"ז המילוי האמיתי נקרא צפון וחסר, כי במהלכי שכל של עוה"ז נעלם וצפון כיצד הוא יכול למלא את כל החסרונות. וזו מעלת הצדיק שמכח אנחה בהתקשרות אליו יכול להעלות את האדם למדרגת מהלכי שכל של עוה"ב ולהכניס בו דעת כזו שממילא תתבטל ממנו כל הרגשת החסרונות. כי דעת היא חיבור, דהיינו חיבור להקב"ה ואין חסר בבית המלך כמ"ש אין מחסור ליראיו.

תורה ח

כדרכו בהרבה תורות פותח רבינו בפסוק שבו רמוז שרשי השגתו בתורה זו וכאן לא מצאה בחומש אלא בנביא.

(זכריה ד' והוא הפטרת שבת חנוכה) :

ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגולה על ראשה וכו' :

זכריה הנביא מתנבא כאן נבואת נחמה. לפרש"י על בנין בית שני ע"י זרובבל ולפרוש המצודות ומלבי"ם על בנין בית שלישי ע"י זרע זרובבל ומספר שהקב"ה הראה לו מחזה מנורה שיש גולה על ראשה וממנה ניצוק שמן לנרות ושני זיתים משני צדדיה ושואל אותו הקב"ה אם יודע מה זה והנביא משיב: לא, ואז אומר לו הקב"ה לומר לזרובבל: לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי וכו' פרש"י כשם שהשמן יורד מאליו לנרות מהגולה כן לא בחילכם אלא ברוחי תבנו את הבית.

ורבינו דורש שרמוז לו שכל החסרונות מתמלאים ע"י הרוח חיים וזהו שאמר הקב"ה לזכריה הנביא לומר לזרובבל שהיה אז צדיק הדור ברוחי תפיל את כל השונאים והמונעים את בניית הבית (בית הדעת) ולא בחילך, אבל לזכות לזה צריך לתקן המידות וזה ע"י תורה ולתורה זוכים ע"י תפילה. וזה מרומז בפסוקים **ראיתי מנורה** היינו התורה **וגולה על ראשה** היינו התפילה שממנה מוצק השמן משחת קודש להבין התורה **ושבעה נרותיה** הם הנשמות הלומדים בתורה ומבינים בה **ושבעה שבעה מוצקות** הינו מט אורות האור הגנוז שזוכין ע"י התפילה והיינו השכל להבין בתורה כמ"ש "מעין מבית ה'" היינו התפילה "יצא להשקות את הגן" היינו התורה **ושני זיתים** מימין ומשמאל היינו הטוב והרע שצריך להפריש זה מזה ואז יתקיים **מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישור** דהיינו שיפלו כל שונאיו ע"י אנחה לבד כי ע"י שברר הטוב מהרע במידותיו ע"י תורתו יכול להתגרות ברשעים ולהכנס בצינור מדותיהם הרעות וע"י שיוצא ממנו בשלום משבר אותו ומבטל הרב דקליפה ואין להם מנין להמשיך רוח חיים להתגבר עליו ואז באנחה לבד שמתאנח עליהם הם נופלים

אות א

רבינו פותח את התורה בשבח וחשיבות האנחה שאיש הישראלי גונח ומתאנח בכאב לב על חסרונותיו וצ"ע מה כל כך יקר במעשה זה שאיש ישראל גונח ונאנח. ואולי אפ"ל עפ"י מה שיתבאר לקמן שהאנחה היא נשימה בכח גדול שמושכת רוח חיים ממקור החיים שהיא בינה עילאה והיא ארץ החיים (ששם חוטם העליון של ארץ נוקבא דפרדשקא עיין רמ"ק בספר אילימה מעיין ב' תמר ג' פרק כא). וכן ויפח באפיו רוח חיים מבואר ברמב"ן מאן דנפח את עצמו נפח והיינו בינה עי"ש. דהיינו שבכל נשימה ונשימה שאדם נושם תתרף (1080) נשימות בשעה^א הוא מושך רוח חיים מנשמתו, כי נשימה מלשון נשמה, ונשמתו בעצמה היא בחי' נשימתו של הקב"ה שנפח בו^ב. נמצא שבכל נשימה מושך חיים חדשים ממקור החיים העליונים. בינה ארץ החיים. וידוע שבינה היא עולם התשובה כמבואר במאור ושמש - פרשת קרח ד"ה ועבד. וכן בחסד לאברהם א' יח התשובה היא מהבינה וכן נתבאר בתורה ו' שם אהי-ה שהוא כתר דו"א היינו בינה. וכן מבואר לקמן שבריאת העולם הוא ע"י הרוח חיים מהבינה וכן מבואר בגמ' מנחות כט: בהבראם בה' בראם והיא ה' ראשונה שבשם הויה דהיינו בינה. נמצא מה שאמרו במדרש (ב"ר א ד') תשובה קדמה לעולם הפי' שברא את העולם מבחי' אור התשובה כי תשובה היא להחזיר ולקשור את הבריאה אל קודם הבריאה והכח לזה נברא בעצם הבריאה (לשון חיתוך פרש"י יהושע יז טו) ע"י שנבראה ונחתכה דייקא מבחי' הבינה, וכח העילה בעלול לחזור ולקשור עצמו לעילתו. כי רושם עילתו בו. וע"כ יקר גנוחי של איש ישראלי כי איש ישראל תמיד (כפי תיקון הברית שמסיר המונע עיין תורה לא אות ו) חסר ומתגעגע לקשור עצמו אליו ית' בבחי' מים תחתונים שתמיד בבכי וכסופין להווי גם הם קמיה מלכא (פרש"י ויקרא ב' יג) ועל שם זה נקראו ישראל עם צפוניך כי צפון חסר כמבואר לקמן. (שחסר את זריחת החמה לכן תמיד משתוקק אליה) ועל כן יקר וחשוב גנוחי דהיינו צעקת כאב הלב והבכי של איש ישראלי על הריחוק מהש"י ודייקא מתוך צער וקוצר רוחו הוא מדי פעם מאריך נשימתו באנחה חזקה להשלים רוחו החסרה לו והשוברת גופו

^א מבואר בראשית חכמה שער היראה פ"י עיין לקמן סוף דף יא עמוד א

^ב כפי שיתבאר בפנים הכוונה לאדם הראשון שאצלו הנשמה היתה בתוכו אבל אחר החטא היא חופפת מעל האדם.

לעשותו כלי לקבל הרוח חיים העליונה ונפלאה הנ"ל ממקור החיים שרש הבריאה ובוה חוזר וקושר את כל הבריאה אל קודם הבריאה קודם שנחתכה ונפרדה ונתרחקה. ועל שם זה נקרא אברהם אבינו אחות לנו קטנה דהיינו שבתוך הבריאה יש אחות לעליונים דהיינו צדיק שמאחה את הקרע שאחרי אלפיים שנות תוהו התחילו אלפים שנות התיקון ועדיין היה קודם קבלת התורה לכן היה חסר דלא היה לו אלא תורה שלימדוהו כליותיו. וזהו שאומר המדרש (ב"ר יב ט) בהבראם אותיות אברהם בזכות אברהם שיבוא ויאחה את הקרע נברא העולם. וסוד האנחה נזכר בפירוש בתורה בימי משה רבינו ויאנחו בני מצרים מכח התורה שהשיג משה רבינו, אבל עיקר האיחוי היה בקבלת התורה שאז כל אחד בהתקשרות לצדיק הדבוק בתורה יכול להחזיר ולקשור את העולם לקודם הבריאה ודבר זה אין יקר ממנו.

ועל כן פתח רבינו דייקא בלשון גנוחי דהיינו בכי ויגון דהיינו הרגשת חסרון כי היא הכח להשלים החסרון. ועיין ביאור הלוקטים הארוך אות סו שלמעשה מזהיר שלא לעסוק בזה אלא שעה ביום וכל היום לא יהיה כל עסק התפלה, זולת בשמחה, ובתהלה, ובשיר כדי שלא יפול מזה ליגון ואנחה ממש דהיינו עצבות השנואה כמבואר בתורה מח תנינא. ורק צדיקים גדולים כאדמו"ר ז"ל יכולים לעסוק בזה כל היום. עוד ממה שכל נשימה מושך חיים מבינה עילאה מקור החיים מקור בריאת וחידוש העולם נמצא אנחה של ישראל היא יקרה מאד כי היא שלימות החסרונות כי היא בחי בריאת עולם קטן דהיינו האדם בבחי' מחדש בכל יום מעשה בראשית ונשימת האדם היא בחי' חידוש עולם קטן תת"ף פעמים בשעה כל ימי חיו. המי הנחל כתב שנברא העולם ע"י שצפה שיהיו צדיקים שיאנחו בתפילתם וגם חידוש העולם יהיה ע"י האנחות שבתפילת הצדיקים

הנה יקר/י גנוחי [ו] ונוה/ו [ו] (שקורין קרעכין)/י [ו] מאיש ישראלי/י, דהיינו כשיהודי מתאנח מתוך גודל כאבו ושבר לבו על איזה חסרון זה דבר יקר כי הוא שלימות החסרונות

¹ יקר לשון תרגום כמבואר במגילה ט. עה"פ יתנו יקר לבעליהן

יקר גנוחי ונוה הן ג' תיבות בלשון ארמי וצ"ע מדוע פתח דבריו בלשון תרגום ולא לשה"ק.

² ועיין פרש"י ד"ה גונח בכתובות ס. ובב"ק פ. ובתמורה טו: ועיין ר"ה לג:

³ גנוחי הוא לשון ארמי לשון הגמרא לפרש את הפסוק ותיבב אם סיסרא והיינו גניחה בלשה"ק והיא צעקה ויללה מכאב לב הפורצת מליבו ולא יכול להשיב רוחו.

כמבואר בפרש"י בכתובות ס. וב"ק פ. ותמורה טו: מעשה בחסיד אחד שהיה גונח פרש"י גונח - המיילל מכאב לבו פליינדר"א. ובב"ק - פלידר"א צועק מפני כאב הלב לא היה יכול להשיב רוחו. ובתמורה - פלני"ט בלע"ז צועק מכאב לבו כמו גנוחי גנח באימיה דסיסרא (שופטים ה בתרגום)

(הכתוב בסוגרים צ"ע כי תרגום יונתן על ותיבב הוא אודיקת לשון הבטה כמבואר ברד"ק שם. והיה לו למגיה לכתוב שהיא דרשת הגמ' בר"ה לג:)

עיין ר"ה לג: על הפסוק יום תרועה יהיה לכם ומתרגמינן יום יבבה לומדת מזה דהיינו ג' שברים המוכרים לנו בתקיעת שופר וכן פרש"י הנ"ל שתרועה היא יבבה ונחלקן תנאים האם יבבה היא גנוחי פרש"י כאדם הגונח מלבו, כדרך החולים שמאריכין בגניחותיהן: שלפ"ז שיעור תרועה כשלשה שברים, או שיבבה היא יללה כאדם הבוכה ומקונן, קולות קצרים סמוכין זה לזה: שלפ"ז שיעור תרועה כשלש יבבות.

לפי פרש"י הנ"ל שגנוחי הן כגניחת חולה וכן לפי ההלכה הנלמדת מזה דהיינו ג' שברים המוכרים לנו בתקיעת שופר וכן פרש"י הנ"ל על החסיד הגונח שהיא צעקה ויללה מכאב לב הפורצת מליבו ולא יכול להשיב רוחו. לכאורה נראה שאינו דומה כלל לאנחה שהיא אריכות הנשימה המבוארת לקמן וצ"ע. ועוד שנראה שאנחה וגניחה הן שני דברים דגנוחי מבואר בגמ' הנ"ל שהיא קול ואילו אנחה היא בלא קול.

עוד צ"ע כי מבואר בסוף התורה דף יא. טור שני שקודם מתן תורה היה קוצר רוח וא"א לעשות אנחה א"כ כל שכן גוי שמרוחק מהתורה הוא מופקע מאנחה כמו חיה שלא שייך אצלה אנחה כלל וא"כ כיצד נלמד על אנחה מאם סיסרא הגויה.

וצ"ע מדוע רבינו פתח את התורה בגנוחי ואח"כ בכל התורה (וגם בכל הלוקטי מוהר"ן נזכר רק עוד פ"א בתורה קח) לא נזכר אלא אנחה, ומבואר מזה בברור שרבינו סבר שגנוחי היינו אנחה וצ"ע.

כל זה קשה עפ"י העיון במקור הגנוחי ואנחה אבל בל"ק"ה מבואר שכל זה לא היה קשה למוהר"ן.

ועיין לק"ה ר"ה ב' ג' עפ"י תורה סו מבאר שגם גנוחי הוא בלא קול.

ועיין לק"ה חנוכה ריש הלכה ב' שגנוחי הוא אריכות הרוח.

אבל עיין ירח האיטנים להרב מטשערין סימן ח' שכתב בפירוש שגנוחי גנח היא אנחה. (ועי"ש אולי כוונתו שונה הוא ילולי יליל).

עוד במהות גנוחי עיין לק"ה הודאה ו' אות עא שגנוחי וילולי הם בחי' עצבות.

ובלוקטי הלכות ר"ה ב' אמצע אות ג' גנוחי הוא קול השופר בחי' חרטה ותשובה על העבירה שגונחים בלבם ומיללין יללות על גודל הפגמים.

¹ **צ"ע שפתח בנגוחי** שפירושו יבבה ובכי. וכן נוה יש מפרשים לשון נהי ובכי כפי שיתבאר. ואילו בכל התורה בהמשך לא נקט אלא לשון אנחה ואריכות הנשימה שזה קשה מאד לעשות מתוך בכי שהוא קוצר נשימה. גם המילוי חסרון שהוא דעת כלשון חז"ל דעת קנית מה חסרת דעת חסרת מה קנית הוא מוחין גדולים ולכאורה אין זה מושג ע"י בכי שהוא קטנות מוחין אלא ע"י ישוב הדעת.

עוד צ"ע כי בדפ"ר כתוב ניהי ומוהר"ן בתקפא תיקן נוה ואם כוונתו לבכי למה לא השאיר נהי ועיין פתוחי חותם להרב נתן צבי קניג שכתב גנוחי ונהי. **אבל עיין** לקוטי עצות שמוהר"ן השמיט לגמרי תיבת נוה בערך צדיק יא כתב אנחה וגנוחי וכן בערך אנחה א' כתב אנחה וגנוחא **וכן בקיצור לק"מ** תורה ח' שמוהר"ן כתב אנחה וגנוחי של איש הישראל. שלפ"ז נראה שלמד שנוה הוא נהי והיינו גנוחי דהיינו בכי כנ"ל בגמ' ר"ה. ולכן השמיט תיבת נוה. וא"כ שוב צ"ע למה תיקן לשון דפ"ר.

ועיין יחזקאל פרק ז (יא) הַקָּמֶס קָם לְמִטָּה רָשַׁע לֹא מִקָּמֶס וְלֹא מִקָּמֶס וְלֹא נָה בְּקָם:

פרש"י – ולא נה בהם – אין בהם נוהה אחרי מגעגע ונותן לב אלי כמו וינהו כל בית ישראל אחרי ה' (שמואל א' ו) ולשון ארמי הוא תתינהון (ואיתנהואו) לפולחנא לשון תאודה וגעגעועין. ומנחם חברו לשון יללה וכן וינהו כל בית ישראל פירש לשון יללה ואין בתיבה רק ה"א יסוד:

ועיין בירמיהו כמה פעמים וכגון נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וכו' ושם הוא לשון יללה ומספד.

ואולי אפ"ל כיון שנוה לשון ארמי ואילו נהי לשון הקדש כי תרגומו אליה או בכך א"כ כיון שרבינו פתח את התורה בלשון ארמי יקר גנוחי מסתמא גם נוה כוונתו ללשון ארמי והיינו כפרש"י ולא כפירוש מנחם הנ"ל.

עוד כיון שבכל הספר לקוטי מוהר"ן לא נזכר שוב נוה אלא בתורה קט ושם נחא לפרש מלשון נוהה אחרי ית' מסתמא גם כאן הוא לשון השתקקות. אבל כל זה אינו מוכרח וכנ"ל שמוהר"ן התעלם מתיבה זו לגמרי.

¹ **עיין יחזקאל ז'** יא ופרש"י שם עיין לק"ע אנחה א שהשמיט ונוה.

² **תרגום זה** הוסיף מוהר"ן בתקפא ומהעובדא שתרגם קרעכץ אחרי המילה ונוה יש מדייקים שהתרגום קאי על שניהם, דהיינו ששניהם ענין של בכי. וצ"ע למה לא כתב (שקורין אנחה) שהרי אנחה א"צ תרגום כמבואר כ"פ שנוכר בספר ולא כתב שם תרגום. ואע"פ שכתב גנוחי ונוה, הכוונה לאנחה כפשוטו.

וצ"ע כנ"ל שכיון שרוצה לבאר ענין האנחה וכפי שמבואר היטב בכל המשך התורה צ"ע למה פתח אותה בלשון גנוחי ונוה שאינם אנחה פשוטה ומה רצה רבינו ללמד בפתיחת התורה בלשון זוה וכמה שעמלתי למצוא תירוץ לזה לא מצאתי אלא בדוחק גדול שרצה לפתוח את התורה בחסרון הבנה כדי שנתחיל ללמוד אותה בענין המבואר בה דהיינו אנחה שהיא צער ושברון לב עצום על חסרון ההבנה של תחילת תורה זו בעצמה.

ואח"כ עלה ברעתי אולי נקט גנוחי שהן אנחות קצרות של חולה כמבואר לעיל בפרש"י על ר"ה כדי לומר שכל אנחה היא דבר יקר ומשלים קצת החסרון ואפילו אנחות קטנות ורק בהמשך שמדבר על עיקר העניין מבאר שבשלימות זה נעשה ע"י אנחה שהיא אריכות הנשימה.

או אולי נקט גנוחי לשון בכי להדגיש ענין המבואר לקמן שצפון חסר דהיינו שעיקר הכלי למילוי החסרון הוא הצער והרגשת החסרון בכל ישותו שכליבו כי כפי הרגשת החסרון כן המילוי. ובהמשך מבאר ענין האנחה כיוון שבאנחה שהיא אריכות הרוח בה מתבאר היטב כיצד נשלם החסרון וממנה אפשר ללמוד גם כיצד נשלם החסרון ע"י הגנוחי.

גם לגבי פירוש תיבת נוה אחרי הכל עדיין צריך לי עיון מדוע לא לפרש פשוט וכמו בתורה קט אנחה ונוה שנכסף ומשתוקק בתוקף אנחתו ע"ש.

³ באידיש ועיין חיי מוהר"ן סימן תמא.

⁴ **קרעכץ היינו אנחה** – **ועיין שיחות הר"ן** סימן קסו הא דאיתא בחז"ל (ברכות נה: וכתובות סב) אנחה שוברת גופו של אדם סיפר רבינו שאצלו היה ממש כך ועיין בזה גם חיי מוהר"ן סימן תמא. וצ"ע שכאן מבואר רבינו שהאנחה היא אריכות הנשימה שמביאה חיות דקדושה לאדם שממלאת כל חסרונותיו כיצד זה נעשה ע"י שבירת הגוף. ונ"ל ענין האנחה הוא שמכניס רוח גדול לראותיו וכשמוציא את פסולת הרוח בכך גדול אוי נשבר גופו.

ואולי הסיבה שאצלינו לא נשבר הגוף הוא בגלל עזות הגוף שאצלינו מתגבר ביותר.

ואולי אפ"ל ע"פ"י מה ששמעתי מהריצ"ח בתורה נו שכל יכולת הרוח חיים להשלים חסרון הלב הוא רק ע"י שנשיפת הרוח הרע לחוץ שובר את עזות הגוף. ודייקא הרע שברוח הוא השובר כי צריך עזות נגד עזות. ודייקא אז כשעזות הגוף נחלש יש יכולת בלב לקבל הרוח הטוב ונשלם החסרון. ע"י קנין הדעת בבחי' דעת קנית מה חסרת.

וצ"ע עיין לק"ה פסח ג' א' משמע שם קצת שהרוח היוצא מחמש אוני הריאות שהן בחי' חמישה חומשי תורה הוא הרוח המשלים חסרונות ולפ"ז הנשימה היא רק הקדמה ואילו הנשיפה היא העיקר וצ"ע. **ונראה שהכוונה** שבנשימה נמשך הרוח חיים מגבוה מאריך (אולי נוק' דפרדשקא) אל הריאות דהיינו בחי' תורה ומהריאות הולך אל הלב כידוע שהריאות מבררות הרוח והטוב שבו הולך ללב להתערב בדם להחיות את כל האיברים והפסולת יוצא בנשיפה ושובר הגוף. **ונראה עוד** מה שאין בנו הכח הזה לשבור הגוף ע"י האנחה אולי כי מרוב עזות הגוף הוא מתגבר ולא מניח לנו לשברו אבל אצל רבינו שעזות הגוף נחלש מאד בקל היה נשבר כל גופו ע"י האנחה.

עוד להבין מדוע אצלינו האנחה לא שוברת את הגוף אולי אפ"ל עפ"י לק"ה פסח ג' שקודם מתן תורה לא הי אפשר להתאנח כיון שלא קבלו את התורה. ואולי אצלינו כיון שאין אנו דבוקים בתורה כראוי לכן אין אנו זוכים לרוח חיים כראוי שעל ידו מתאנחים כראוי וצ"ע. כי עכ"פ צדיק יש גם היום ואולי חסר בהתקשרות.

⁵ **עפ"י הכלל** שהמקום הראשון שנוכר בתורה הוא שרש העניין עיין שמות [ב כג] ויאנחו בני ישראל מן העבודה תרגם אונקלוס איתנחו ובתרגום יונתן אתאנחו.

ועיין זהר שמות יט: עס נילוח המתוק מלכך – **ויאנחו בני ישראל, ויתאנחו לא כתיב אלא ויאנחו** שחמכים נאנחו כשזכרם, **כלומר נתאנחו (ס"א האניחו) לו למעלה, (ס"א כלומר נאנחו למטה) שהאנחה היתה בשבילם למעלה, שחמלאכים נאנחו למעלה כשזכרם נרות ישראל למטה רבי ברכיה**

[יג]/י"ד/ט"ו כי ע"י האנחה נשלם חסרונו, והוא דבר יקר וחשוב להמשיך השלמת חסרון ממקום גבוה כל כך ממקור החיים אל עוה"ז הנפסד והחשוך. ואע"פ שאין הלשון חסרון יוצא ממשוטו, אבל בודאי איש

אמר, בני ישראל דלעילא הו, ומאן אינון בני ישראל, אינון דאתקרון בני פולחנא, כלומר אותם שהם מן העבודה של מעלה דהיינו האלמאכיס ולכן כתיב מן העבודה שנאנחו מלאכי השמים ענודת ההגגה, ותעל שועתם אל האלהים, משמע שעד אותה שעה לא עלתה שועתם לפניו.

...אמר רבי יצחק, תלת ענייני הכא, אנחה, שועה, צעקה, וכל חד מתפרשא מאחרא, – אנחה, כתיב ויאנחו בני ישראל, שנאנחו בשכרון מתנייס צעקה, דכתיב ויצעקו, נלינו לנד שועה, דכתיב ותעל שועתם, היא תפילה דדיבור וכל חד בלחודוי מתפרשא, וכלהו עבדו ישראל, אמר רבי יהודה, צעקה ושועה עבדו, אנחה לא עבדו, משמע מדכתיב ויאנחו ולא ויתאנחו, אלא ולמעלה היתה האנחה בשבילם. שאלתי את רבינו זצ"ל ונאמר לנו שצ"ל ע"י ישראל.

בלק"ה פסח ג' מאריך לבאר כיצד נאנחו אם עדין אין להם מהיכן להמשיך רוח חיים באנחתם שהרי לא קבלו את התורה שעל פניה מרחפת הרוח.

ע"ש אור יקר לרמ"ק שכתב – כי אנחה היא במחשבה היא נעלמת יותר אפילו קול אין בו אלא נאנח בשכרון מתנייס וג' אלו הם מחשבה קול דיבור, שועה דיבור, צעקה קול, אנחה מחשבה, ואנחה לא עשו ישראל שלא היה יכולת בידם להעלות צרתם לפני המחשבה אלא עליונים נאנחו עליהם, אמנם שועה וצעקה היה סיפק בידם לעשות ולכך אנחה שוברת הגוף וכן שוברת דין שש צוות מתוקף הרחמים שהיא מעוררת וכן צעקה היא קול ומעוררת רחמים מבינה וקורעת גזר דינו של אדם מכל ימיו שהם שבעים שנה שבע ספירות ויש דין בהם וצעקה קורעת גזר דין אמנם שועה אינה בעלת כח כ"כ אלא היא מועילה ולכך התפילה היא בשלשה דרגות אלו שלימה תחילה שועה להיכנס בדיבור ואח"כ צעקה נכנס יותר פנימה ואח"כ אפילו קול אין לו אלא נאנח בסוד המחשבה. עוד כתב שם שלפי רבי יצחק אם גם חסד הסכימה בדין אין צעקה קורעת אלא אנחה או יותר ממנה ורבי יוסי סבר שצעקה עולה יותר שאפילו בדין הבינה היא מתקנת.

ועיין לק"ה פסח ג' למה אנחה לא היה יכולת בידם כיון שהיה קודם קבלת התורה. וע"ש שמבאר שקבלו רוח חיים בהשאלה מהתורה שיקבלו בעתיד וזה בחי' תפילה שהיא תורה בכח ע"ש. ואולי זו הכוונה כאן שהמלאכים נאנחו בשבילם. מה שביאר הרמ"ק שצעקה ממתיקה בבינה ומשמע שאנחה לא מגיעה לשם צ"ע לפי רבינו משמע שכן מגיעה.

²¹ **נראה הכוונה** לעובד ה' ישראל נוטריקון ישר – קל. ומסתמא כל חסרונותיו שנאנח עליהם הם רק על קיצור עבודה ועל עוונותיו וכמו שכתב העונג שבת עמ' רפא. אבל על גשמיות צריך לקוות ולצפות לישועת ה' כמ"ש עיני כל אליך ישרו. ואולי אפ"ל שהם ישרו לשון תקווה וצפיה לעומת ישרו לשון אנחה שוברת הגוף. בחי' שברון לב. לב נשבר, שזה רק על רוחניות.

²² עיין קהלת רבה פרשה ז' פסקה לב

²³ **שלימות חסרונות** – צ"ע מה נקרא חסרון ולאיוזה חסרון רבינו מדבר האם מי שחסר לו מנה יאנח ויקבל מנה וא"כ מה יועיל לו הרי כשיהיה לו מנה ירצה מאתים א"כ אין זה השלמה אלא שממלא חסרון קטן בחסרון גדול יותר. אלא מוכרח שהכוונה לדעת וכמאמר חז"ל דעת קנית מה חסרת.

עיין לק"ה פסח ג' יג שהרוח חיים דקדושה היא אחדותו ית' בחי' דעת קנית מה חסרת (ועיין תחילת תורה ד')

אבל צ"ע הרי רבינו אמר תורתו לכולם (וגם הקפיד על מי שאמר שדברי רבינו גבוהים מדאי בשבילו). ועיצה זו של אנחה להשלים חסרונו אמר גם לפשוט שבאנשיו וגם למי שכל חסרונו הוא רק גשמי.

אבל באמת רואים בחוש שכל מי שמתקרב לרבינו וקצת מקבל מדעת רבינו מבין שהעיקר הוא הדעת ואפילו כשמבקש על גשמיות זה רק על תנאי שלא יזיק לו ורק יועיל לו לעשות מה שצריך לעשות בגלגול זה.

ועיין חיי מוהר"ן סימן שיד שרבינו אמר את הפשוט שבאנשיו אני מוליך בדרך של צדיק גדול. והיינו לדעת שהעיקר הוא הדעת.

וכשיש דעת אזי באמת כבר אין מניעה שיבוא גם הדבר הגשמי, כי כל המניעה היא רק החוסר דעת דהיינו רוח שטות שממנה העוון המונע. אבל כשיש דעת אין שום מונע אלא שאפשר שבאמת איני צריך דבר זה לעבודת השם שלי. ובדעת כלול מדת ההסתפקות להיות מרוצה ושמח בחלקי.

עיין תורה קנא שאריכות אפיים היא מדת הסבלנות שמקבל בשמחה כל הנהגת ה' כלפיו. וכמ"ש אנ"ש עה"פ אשרי העם שככה לו. ככ"ה ר"ת כתר כל הכתרים.

עוד ועיין סיפורי מעשיות – מעשה יג מו' בעטלערס הבעטלער השני החרש שאמר ואתם סוברים שאני חרש? אין אני חרש כלל! רק שכל העולם כולו אינו עולה אצלי לכלום, שאשמע החסרון שלהם. כי כל הקולות כולם הם מן חסרונות. כי כל אחד ואחד צועק על חסרונו. ואפילו כל השמחות שבעולם כולם הם רק מחמת החסרון, ששמח על החסרון שחסר לו ונתמלא. ואצלי, כל העולם כולו אינו עולה לכלום, שיכנסו באוני החסרון שלהם. כי אני חי חיים טובים שאין בהם שום חסרון. (ועיין חיי מוהר"ן אות קפו איך שהיה בשמחה כשנשרף ביתו והמון בתי העיר ברסלב)

מבואר כאן חידוש שהחסרונות הם דבר הנשמע ולקמן מבאר רבינו שכל החסרונות הם בלב שחסר רוח חיים בלב ושם נרגש החסרון. וצ"ע מדוע כאן חסרון הר"ח בלב נקרא שמיעה.

ונראה לי דכתיב בתפלת שלמה המלך (מלכים א ג' ט') ונתת לעבדך לב שומע לשפט את עמך. נראה דייקא כיון ששלמה המלך וכה להיות החרש, לכן היה צריך בקשה מיוחדת שכלפי צער וזולתו לא יהיה חרש, אלא יהיה לו לב שומע. וגם עיין תורה ה אות ג' בשם הזהר והתיקונים שבלב תליא שמיעה ע"ש.

כי הלב הוא מקום הדמים ומדתו התפעלות והרגש ואילו השמיעה היא באוון שבקומת הראש, אלא שעד שלא מתפעל ממה ששמע אין זו שמיעה כמבואר עה"פ וישמע יתרו ואיתא בזהר כולם שמעו אבל יתרו שמע ונתקבל בלבו.

עוד עיין לקמן אות ב' בענין רוח הצפון בלב שציינו לתיקונים דף כח ודף קי ואיתא שם שרוח צפונית יוצאת מאוון שמאל שבלב. וע"ש מתוק מדבש ששמאל קרוב לריאה שם מדור היצה"ט.

הישראלי חסרונו באמת הוא את הש"י, ומדותיו ותאוותיו הרעים ועוונותיו המונעים אותו מלהתקרב להש"י, עליהם עיקר גניחתו ואנחתו. ולכן העוון נקרא חסרון^{טו}. ושום שלימת חסרון גשמי לא ימלא חסרונו כראוי אלא הדעת וכמאמר חז"ל דעת קנית מה חסרת דעת חסרת מה קנית^{טז}. וביאור העניין כיצד נשלם החסרון ע"י אנחה הוא **כי ע"י בחי' הנשימה**

עוד ידוע שראיה היא במדרגת החכמה לכן חוש הראיה קולט את כל התמונה בבת אחת בבחי' טיפת החכמה הרמוז בי' שבו כלול הכל. אבל שמיעה נקראת צירוף כמ"ש וישמע שאול את העם כי האוון שומעת הברות ולא נקלט המסר אלא עד שמצרף את ההברות לתיבות ומשפטים ומאמרים, והצירוף הוא מדת הבינה. והבינה בלב.

וכן הדעת הוא בלב ששם הבחירה כידוע (כי הבוחר בלא דעת כגון מאונס אינה בחירה) וזו מעלת החרש שהוא הצדיק האמת הבר דעת האמיתי. כי השלמת החסרון הוא דעת כנ"ל. ודעת היא חיבור חו"ב למידות שבלב דהיינו הדעת של החרש היא שמחובר במדותיו למה שיודע גדולת הש"י במוחו, (ולכן לא שומע חסרונות שהם הבלי עוה"ז כי כל שמיעתו מכוונת לשמוע את הש"י) נמצא שהעוון שמקלקל זאת ע"י הרוח שטות שבו שגורם סטיה למידות דהיינו הלב מלהיות מחוברים למה שיודע ואזי נופל לדמיון החסרונות כי חסר לו הדעת ונדמה לו על כל מיני דברים שחסרים לו שהכל נובע מהרגשת החסרון הפנימי בלבו שחסר את החיבור להש"י והדמיון מלביש זאת כל פעם באיזה דבר גשמי שנדמה לו שחסר ורודף אחריו עד שמשיגו ונרגע לשעה קלה שכביכול השיג מה שנחסר לו ומיד שוב מתעורר החסרון כי באמת לא השיג כלום.

דהיינו שחסרונות שרבינו מדבר עליהם בתורה זו עיקר הכוונה לחסרונות שמרגיש חסרון ולא יודע מה הוא ובאמת גם כשחושב שיודע זה רק דמיון כנ"ל.

עוד אולי אפ"ל שכל התאוות הן החסרונות הנ"ל וכשממלא תאוותו ונתמלא חסרונו לשעה קלה ואח"כ מתגבר יותר בבחי' משביעו רעב ובטן רשעים תחסר זה בעצמו הרוח סערה להאבירו (שיתבאר לקמן) כי מנין לגשמיות יש את תכונת המילוי חסרון אלא זה מרב דקליפה שמקבל בצינור המדות הרעות רוח סערה מצרופי השוא שבתורה כפי שיתבאר לקמן.

^{טו} **ענין באה"ל** שכתב יש לבאר בכוונתו הקדושה, שגם מחמת זה הטביע הבורא יתברך בטבע האדם להאריך את רוחו בגניחה ואנחה, כשיש לו איזה חסרון. כדי שעל ידי זה בעצמו, יגרום כל פעם השלמה לחסרון:

וני"ל משמע לפ"ז שכל אנחה יש בה עכ"פ קצת השלמת חסרון ולא דווקא אריכות נשימה גדולה במיוחד או כשמשבר גופו דייקא אע"פ שבאמת כשהיא אנחה גדולה כפי שסיפר רבנו על עצמו אזי בוודאי משלימה יותר. ולפ"ז יש לומר שגם גנחי שהן אנחות קצרות של חולה כמבואר בפרש"י על הגמ' ר"ה הנ"ל גם הן יש בהן השלמת חסרון. ולעיל כתבתי שדייקא כיון שהן קצרות אזי מדי פעם נאנח אנחה עמוקה וגדולה להשלים רוחו והיא האנחה המשלימה חסרונו.

השלמת החסרון – כן נוקט רבינו גם לקמן בסוף אות א' אנחה משלים החסרון, וכן בכל התורה הזו. והלשון הזה צ"ע כי לשון חסרון הוא בין שאין לו כלום ובין שיש לו כמעט הכל רק שעדין אינו מלא וצריך למלא. אבל הלשון להשלים משמע שלא מדובר במי שאין לו כלום. ואולי נקט כן לרמוז שמדובר דייקא במי שכבר יש לו עכ"פ קצת או שנקט כן כדי לרמוז למילוי שהוא בא מבחי' שלום דהיינו שהחסרון הוא בחי' מחלוקת במדותיו והמילוי משלים ע"י שעושה שלום וצ"ע.

^{טז} **כמבואר בליקוטי הלכות** העושה שליח לגבות חובו ג' י'. וְשֶׁהָרוּחַ חַיִּים שֶׁל הַתּוֹרָה הוּא מְשַׁלֵּם לְכָל הַחֲסֵרוֹנוֹת שֶׁבְּעוֹלָם וְהוּא מְכַפֵּר לְכָל הָעוֹנוֹת שֶׁהֵם עָקְר הַחֲסֵרוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב, "וְהִיִּיתִי אֲנִי וּבְנֵי שְׁלֹמֹה חֲטָאִים". וּפְרָשׁ רַש"י, חֲסֵרִים. כִּי אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אֶלָּא אִם כֵּן נִכְנָס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת (סוֹטָה ג) וְשֶׁהוּא רוּחַ הַטְּמָאָה, רוּחַ דְּהֵרֵב דְּקִלְפָּה וְרוּחַ שְׁטוּת הוּא הַפֶּךְ הַדְּעַת וְעַל כֵּן יֵשׁ לוֹ לְכָל הַחֲסֵרוֹנוֹת, כִּי דַעַת חֲסֵרָתָּהּ מִהַ קְנִיָּתָּה (נְדָרִים מא).

^{טז} **קהלת רבה** פרשה ז פסקה לב – מתלא אמר דעת חסרת מה קנית דעת קנית מה חסרת **וכן בתנחומא** ויקרא פרק א' מתלא אומר דעת חסרת מאי קנית דעת קנית מאי חסרת, אף משה לא עלה עד שקראו הקב"ה שנאמר ויקרא אל משה: **וכן בגמ' נדרים מא**. במערבא אמרי דדא ביה כולא ביה דלא דא ביה מה ביה דא קני מה חסר דא לא קני מה קני דדא ביה כולא ביה.

כי חסרון גשמיות אי אפשר למלא כי משביעו רעב (סוכה נב): ויש לו מנה רוצה מאתים (קהלת רבה א' לב ושם ג' יג)

וענין עונג שבת ע"י רפא שכתב שלא ראוי להאנח על חסרון גשמי אלא על רוחני.

וני"ל פשוט שאין הכוונה אלא לבעלי מדרגה שיכולים להתעלות על חסרון גשמי אבל בודאי עיצות רבינו הן לכל אדם בכל מדרגה ומי שחסר לו גשמיות בודאי עצתו להאנח על הגשמיות החסרה לו ובוודאי יוכה ע"י לשלימות החסרון, דהיינו דעת כפי מדרגתו להיות שמח בחלקו, ואז ממילא אם נצרך לו באמת יגיע לו וכנ"ל.

ובאמת גם ת"ח שעיקר חסרונו הוא להבין דבר תורה קשה המילוי הוא רק דעת כי חוסר ההבנה היא רק מהעוונות שהן רוח שטות וע"י דעת יכפר עוון ויסיר המונע ויבין היטב. (גם עפ"י רוב מניעת ההבנה היא כי רוצים תפילה ולא כוחי ועוצם ידי, ואדרבה מי שבקל מבין אולי הוא מרוחק בבחי' נחש עפר לחמו בלי דאגת הפרנסה. וענין ערכין טו: מי יום בלי יסורין קיבל עולמו)

כביכול נשימת פיו של הקב"ה^א שהוא הרוח חיים^ב נברא העולם^ג, כמ"ש (תהלים ל"ג) וברוח פיו כל צבאם [ו']^ד.

והידוש העולם לעתיד לבוא יהיה ג"כ^ו בבחי' הרוח [ו']^ה, כמ"ש (בתהלים קד) תשלח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה בתחית המתים כמבואר שם בפרש"י.

והוא ג"כ חיות האדם, כי חיות האדם הוא הנשימה [ט]^ו דהיינו שהחיות שאדם מושך בנשימתו היא בחי' הרוח חיים שמשלים החסרונות^ז, כמ"ש (בראשית ב') ויפח באפיו נשמת חיים

^א נשימת הקב"ה – עיין נפש החיים – שער א – פרק טו וכי יפלא. הלא שם נשמה פירושו הוא נשימה. והרי נראה לעין שנשימת האדם הוא ההבל העולה מהלב ממטה למעלה. וגם כי הרי הוא בחי' אור חוזר ואינו בחי' עליונה. אמנם הענין שנקראת בלשון נשימה. אין הכוונה בחי' נשימת האדם. אלא כביכול נשימת פיו ית"ש. כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים.

^ב רוח חיים נזכר כאן בתורה מב פעמים ואין עוד בל"מ אלא ב"פ בתורה עח.

^ג דהיינו עוה"ז עולם הטבע. וצ"ע נשימה של הקב"ה, ונראה שא"א לומר של ז"א שהוא הנברא א"כ צ"ל של אריך דהיינו נוקבא דפרדשקא וצ"ע.

^ד מנחות כט: אקדמות ד"ה אתא קלילה. ב"ר יב י. וזה ח"ג קבב.

^ה זוהר בראשית דף ל"ג. אמר רבי יצחק כתיב (תהלים ל"ג) בדבר יי' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם, בדבר יי' שמים נעשו אליו שמיא דלתתא דאתעבידו בדבר שמים דלעילא ברוח דאפיק קלא עד דמטי לההוא נהר דנגיד ונפיק ולא פסקין מימיו לעלמין, וברוח פיו כל צבאם כלהו תתאי קיימין ברוח דאיהו דכר,

דהיינו כי הויה היא תפארת שנקראת שמים והכוונה שמים עליונים הם תפארת לאלילות עשו לזיכורם את השמים התחטוים שהם תפארת לזי"ע דהיינו עולמות התחטוים. וגם את כל זכאם עשה התפארת שזה סוד הרוח שהוא מוליא את הקול.

וזהר ויצא דף קנו. ת"ח בדבורא וברוחא כחדא אתעביד עלמא דכתיב (שם ל"ג) בדבר יי' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם, בדבר יי' דא דבורא, וברוח פיו דא רוחא, דא בלא דא לא אויל ואתכליל דא בדא ונפיק מנייהו כמה חילין לחילין ומשריין למשריין וכלא בומנא חדא,

^ו דהיינו הנהגת מעל הטבע שתייהיה לעתיד לבוא אחרי תחית המתים שכנראה תיהיה כהנהגת דור המדבר. וצ"ע שהרמב"ם כתב שעולם כמנהגו נוהג אולי הכוונה שתלוי ברצון האדם כמו בדור המדבר שמי שרצה אבל מן ומי שרצה שחט בהמותיו (כמבואר באהבת יונתן עה"פ ומקנה רב היה לבני גד ולבני ראובן). עכ"פ תחית המתים בעצמה בוודאי לכ"ע תיהיה נס והיא חידוש עכ"פ מצד הנהגת נס גלוי כזה. עכ"פ משמע מכאן ששני הנהגות העולם הן מאותו רוח חיים. וצ"ע. והאורח מישור תירץ שהן שתי מדרגות ברוח נמוכה ועליונה. אולי כוונתו לאריך וז"א.

^ז עיין יחזקאל לו

^ח עי"ש חזון העצמות היבשות שקרבו העצמות ול"ז וקרמו גידים בשר ועור ורוח אין בהם

יחזקאל פרק לו (ט) ויאמר אלי הנבא אל הרוח הנבא בן אדם ואמרתי אל הרוח כה אמר אדני ידוד מארבע רוחות באי הרוח ופחי בפרוים האלה ויחיו: (י) והנבאתי פאשר צוני ותבוא בהם הרוח ויחיו ויעמדו על רגליהם חיל גדול מאד מאד:

ואח"כ מבאר שם שכשם שנעשה לעצמות המתים שהיו באותה בקעה (עי"ש רד"ק עפ"י הגמ' בפרק חלק מי היו ומה נעשה בהם) כן יעשה לעתיד לבוא לכל ישראל

(יא) ויאמר אלי בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל המה הנה אמרים יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו ונגורנו לנו:

(יב) לכן הנבא ואמרתי אליהם כה אמר אדני ידוד הנה אני פתח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל ארצות ישראל: (יג) וידעתם כי אני ידוד בפתחי את קברותיכם ובהעלותי אתכם מקברותיכם עמי: (יד) ונתתי רוחי בכם וחייתם והנחתי אתכם על אדמתכם וידעתם כי אני ידוד בפתחי ועשיתי נאם ידוד: ועיין עבודת הקדש ח"ב פרק מ' שדייק שרק בארץ הקודש תינתן בהם הרוח ולא בארץ העמים אלא יעשה להם מחילות לבוא לארץ בגופם בלא רוח חיים.

ועיין בספר שיה יצחק ח"א לרבי יצחק חבר – המשך דרוש בענין ב' נונים של ויהי בנסוע וכו'. אות קצו – והנה בעת שהגיע זמן בהמ"ק ליחרב, היה בו כעין מיתה ממש, שהרוח תשוב לאלהים, הוא בהמ"ק של מעלה שגבה למעלה, והגוף ירד למטה, ודרכו בו משמים, בפי חלק, ולכן יצתה בת קול ואמרה "קמחא טחינא טחנת", ונמצא שבאמת לא שלטו ידי זרים בקדושת המקדש, רק בגוף חומרי שבו, ונמצא שענין חרבן בהמ"ק הוא בגדר מיתה ממש שנסתלק רוח חיים שבו, וכמו שאנו מקוים שהמתים עתידים להחיות, ויחזור נשמות לפגרים מתים, כמ"ש "מד" הרוחות באי הרוח ופחי בהרוגים האלו", וכתיב "ונתתי רוחי בכם וחייתם", כמו"כ עתיד בהמ"ק לחזור להבנות, ויתחדש רוח חיים בו, אשר לא יהי נחרב עוד, כמו המתים שעתיד הקב"ה להחיותם, שלא יהיו חוזרים לעפרם, ושליטת הזרים בבהמ"ק הם הרמה אשר שולטת ברקבון בשר המת, שנשאר עצם אחד שנקרא לוח, שבו נשאר הבלא דגרמא, איזו הארה מנפש החיים ורוח שבו, שעי"י יקום בתחיה, כמו כן נשאר רושם כותל מערבי, שבו ניצוץ מהשראת שכינתו יתברך, כמ"ש "הנה זה עומד אחר כתל", והוא בית אל, ולוח שם העיר לראשונה:

^ט ראשית חכמה שער היראה פ"י

^י עיין פתחי שערים לרבי יצחק חבר נתיב אורות דעקודים – פתח ט – והנה תראה, שהאדם עיקר חיותו ע"י הרוח שבו ששואף תמיד מן האויר ונכנס לריאות להיות מרחף על הלב, שבזה גורם להשקית חום הטבעי שבו, וגורם שהדם שבלב יסבב כל הגוף ברצוא ושוב, עד שבכל נשימה הדם חוזר בכל הגוף וחוזר ללב, ואח"כ מוציא הרוח מן הפה ולחוץ. וכן הוא תמיד בבחינת רצוא ושוב, בכל רגע ורגע הוא חידוש בכל גוף האדם ובאבריו. ולכן אמרו, על כל נשימה ונשימה תהלל יה, ובכל נשימה מתחדש הבריאה בגופו. והנה, כ"ז (ר"ל כל מה שאנו מוצאים אצל האדם הגשמי) נמצא שורשו למעלה, שהרי צורת אדם הוא כלל כל העולמות כולם. והפה שבו הוא סוד פה דא"ק, ששם התחלת גילוי הכלים, והיינו, התחלת בנין הגוף שהוא הפה, כמ"ש עניינו באריכות למעלה:

ועיין ראשית חכמה – שער האהבה – פרק שלישי – ועוד הפסוק אף רוחי בקרבי אשחרך, שלפי פרושו שחוזר להקדוש ברוך הוא היה ראוי שיאמר אף רוחי אשחרך, כי מלת בקרבי היא מיתר, לזה כון להביא פסוק זה, אשר בידו, להראות שממש ניצוץ הקדוש

[יב] דהיינו שנשמת²¹ חיים שנפח הקב"ה באדם בבריאתו היא נשימת הקב"ה/י' הנ"ל, והנשמת חיים היא הרוח חיים כמבואר **וכתיב (שם ז') [טז] כל אשר נשמת רוח חיים באפיו /טז** נאמר במבול ופרש"י שהמים המיתו כל בריה שנושמת רוח חיים. דהיינו כל בעל רוח חיים שאין חיותו במים. ורבינו מביא פסוק

ברוך הוא ושכינתו בתוך האדם, והנשמות הם חוטי שלהביות הנמשכות מלמעלה למטה ואינם חיים אלא משרשם הנשפע בהם לעולם, וכיון שהקדוש ברוך הוא רוצה לסלק סיוע מהנפש והרוח התחתונים, מסלק שרש הקשור עמו שלא ישפיע חיים לנפש ורוח התחתונים ומיד האדם מת, כמו שכתוב (איוב לד, יד-טו) רוחו ונשמתו אליו יאסף, יגוע כל בשר יחד, והאספה היא זאת, דהיינו שאוסף רוחו אליו, כענין המריח בתפוח וכיוצא שישאב הרוח והוא ויאספנו אליו, כן הרוח והנפש נאספים למקורם. וכן פרש הרשב"י (זהר ויחי רטז): אמר רבי יהודה זכאין אנון צדיקא כד קודשא בריך הוא בעא לאתבא רוחיה ליה לשאבא ההוא רוחא בגויה, דתניא בשעתא דקודשא בריך הוא בעא לאתבא רוחיה ליה, אי זכאה הוא, מה כתיב (קהלת יב ז), והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, עד כאן לשונו. נמצא שבעוד שהוא חי רוח חיים מקודשא בריך הוא ושכינתיה בקרבו המחיה אותו, והיינו אשר בידו נפש כל חי להשפיע חיים, מסלקם הכל כרצונו. וזוה מתורץ מלת בקרבי, ומלת בקרבי חזר בין לנפש בין לרוח הנאצלים מקודשא בריך הוא ושכינתיה. והתכת הפסוק כך הוא, נפשי אויתך בלילה אף רוחי, דהיינו קודשא בריך הוא ושכינתיה, והם בקרבי, אשחרך. ואשחרך הוא לאשתדלא בפולחניה עד דיתער צפרא כמו שיתבאר:

ועיין ראשית חכמה – שער היראה – פרק עשירי ומגדל עו ליעב"ץ רבי יעקב בן צבי – בית מדות – עליית היראה גנוך יג – כי יש תת"ף חלקים בשעה וכנגדם שם בן ד' המתגלגל בצירוף נקודו באלפא ביתא תת"ף צירופין, ואמר שתת"ף חלקים אלו שבשעה הם תת"ף נשימות שאדם מנשים, ועל כל נשימה ונשימה יש אות משם בן ד' הנותן בו חיות הנשימה היא, וזוה (דברים ח, ג), כי על כל מוצא פי ידו"ד יחיה האדם, וכיון שהש"ת הוא הנותן הנשימה והחיים, ראוי שיהיו כל נשימותיו לעבודת הבורא,

ועיין ליקוטי הלכות חשן משפט הלכות העושה שליח לגבות חובו הלכה ג אות ג כי האדם בנשימתו שהוא חיותו הוא מכניס רוח ומוציא רוח כידוע היינו שצריך שידע ויזכור בכל עת שבכל נשימה ונשימה הוא ממשיך ומכניס רוח חיים מהצדיק האמת. ותיכף ומיד צריך לחזור ולהעלות ולהוציא הרוח חיים באיזה דבר שבקדושה בתורה או תפלה או כיסופין והשתוקקות ורצונות טובים להש"ת וכיוצא בבחי' כל הנשמה תהלל יה על כל נשימה וכו' כנ"ל. נמצא שהצדיק הוא בבחינת מלוה כי הרוח חיים שממשיך הוא בבחי' הלוואה שהוא מלוה להאדם הרוח חיים כדי שאח"כ יסלק וישלם חובתו להודות ולהלל להש"ת על כל נשימה ונשימה שכן חובת כל היצורים להודות ולהלל וכו' וכנ"ל. ומי שהוא דבוק בהצדיק באמת בבחי' הנ"ל הוא מסלק חובתו מיד, ליד הצדיק בעצמו כי הוא דבוק בהצדיק באמת וממשיך הרוח חיים מהצדיק בעצמו וכן מחזיר החיות ומעלהו להצדיק בעצמו כי הוא דבוק בהצדיק וכל כוונת עבודתו ותפלתו הוא שתגיע העבודה והתפילה להצדיק האמת והוא יעלה אותה למקום הצריך.

^א **ועיין תחילת ביאור הלקוטים** תורה ח' – כי האדם הוא חלק אלוקי, כנודע. ובאתערותא דלתתא שמאריך את רוחו, גורם גם מלמעלה המשכת הרוח חיים מהשם יתברך בעצמו, להשלים לזה החסרון:

^ב עיין רמב"ן שם. ולק"ה שליח לגבות חוב ג' טו בשם הוהר. ספר הברית ח"א מאמר יא פ"י. ע"ח שער א פ"ה ושער ה פ"ה. עמק המלך שער קרית ארבע פ' קנב

^ג **כי נשימה לשון נשמה.** כנ"ל נפש החיים וכן איתה בלק"ע ברית אות נ' המוגה עפ"י דפו"ר.

^ד **רמב"ן** על בראשית ב' ז' ויפח באפיו נשמת חיים ירמוז לנו הכתוב הזה מעלת הנפש יסודה וסודה, כי הזכיר בה שם מלא, ואמר כי הוא נפח באפיו נשמת חיים, להודיע כי לא באה בו מן היסודות כאשר רמוז בנפש התנועה (לעיל א כ), גם לא בהשתלשלות מן השכלים הנברלים, אבל היא רוח השם הגדול, מפיו דעת ותבונה, כי הנופח באפי אחר מנשמתו יתן בו וזהו שנאמר (איוב לב ח) ונשמת שדי תבינם: כי היא מיסוד הבינה בדרך אמת ואמונה.

ועיין גם נפש החיים שער א פק טו – וכי יפלא. הלא שם נשמה פירושו הוא נשימה. והרי נראה לעיני שנשימת האדם הוא ההבל העולה מהלב ממה למעלה. וגם כי הרי הוא בחי' אור חזר ואינו בחי' עליונה. אמנם הענין שנקראת בלשון נשימה. אין הכוונ' בחי' נשימת האד'. אלא כביכול נשימת פיו ית"ש. כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיי. וכבר המשילו רז"ל (בר"פ חלק) ענין השתלשלו' הרוח חיי' באדם לעשיי' כלי זכוכית לענין תחיי' המתים ואמרו ק"ו מכלי זכוכית שעמלן ברוח בשר ודם כו' ב"ו שברוחו של הקב"ה עאכ"ו. וכ"ה בש"ט (תהלי' מומור ב') ע"ש. כי הגדון דומה לראיה. שכשנבחין בנשימת פיו האומן בכלי הזכוכית בעת עשייתו. נמצא בו ג' בחי'. בחי' הראשונה הוא כשנשימת ההבל הוא עדיין תוך פיו קודם באו לתוך חלל השפופרת החלולה. אין לקרותה אז אלא בשם נשימה. והבחי' השנית כשנכנס ההבל ובא לתוך השפופרת ונמשכת כמו קו. אז נקרא רוח. והבחי' הג' התחתונה הוא כשיוצא הרוח מהשפופרת לתוך הזכוכית ומתפשטת בתוכה עד שנעשית כלי כפי רצון המזוגג רו מכליא רוחו ונקרא אז נפש לשון שביטה ומנוחה:

כן בדמיון זה. הוא ענין הג' בחי' נר"ן שמושפעי' כביכול מנשימת פיו ית"ש. שבחי' הנפש היא הבחי' התחתונה' שהיא כולה בתוך גוף האד'. ובחי' הרוח הוא בא דרך עירוי מלמעלה. שחלק וקצה העליון שלו קשור ונאחז למעלה בבחי' התחתונה' של הנשמה. ומשתלשלת ונכנסת גם בתוך גוף האד' ומתקשרת שם בבחי' העליונה של הנפש. כמ"ש (ישעיה ל"ב) עד יערה עלינו רוח מרומם. אשפוך את רוחי וכו' (יואל ג'). שהוא מושפע באדם דרך שפיכה ועירוי כנ"ל. וכמו שיתבאר עוד להלן אי"ה ענין התקשרותם באורך:

אמנם בחי' הנשמה. היא הנשימה עצמה שפנימיות עצמותה מסתרת בהעלם ומקורה ברוך כביכול בתוך נשימת פיו ית"ש. שאין עצמות מהותה נכנסת כלל בתוך גוף האדם. ואד"הר קודם החטא וזה לעצמותה. ובסיבת החטא נסתלקה מתוכו ונשארה רק חופפת עליו. לבד משרע"ה שזכה לעצמותה תוך גופו. ולכן נקרא איש האלקים.

עוד בעניין מאן דנפח מתוכו נפח – עיין לק"ה שליח לגבות חוב ג' טו. **ובעץ חיים** – שער ה פרק ה (ד"ה והנה הבורא עולם). **וספר הברית** – חלק א מאמר י"א תבנית כל הדצח"ם – אמצע פרק י.

^{טו} עיין בחי' שם

^{טז} **בראשית ז** (כב) כל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רֹחַ חַיִּים בְּאָפִיו מִכָּל אֲשֶׁר בְּחַרְבָּה מֵתוֹ: פרש"י – (כב) נשמת רוח חיים – נשימה של רוח חיים אשר בחרבה – ולא דגים שבים (סנהדרין קח):

וצ"ע אמנם דגים נושמים מהחמצן שיש במים אבל גם חיותם היא רוח חיים. וצ"ל שכוונת רש"י לרוח חיים כפשוטו דהיינו האויר ולא כרבינו שהכוונה לכל חיות.

עיין רבינו בחיי – (כב) כל אשר נשמת רוח חיים באפיו – מכאן שהנשמה יוצאה מן החוטם במות האדם, ומשם נכנסת גם כן, כענין שכתוב (בראשית ב) ויפח באפיו נשמת חיים, ושם הארכתי במקומו:

ראשון לומר שחיות האדם נשמת חיים היא נשימת הקב"ה ופסוק שני לומר שהנשמת חיים היא הרוח חיים וכן לומר שבו תלוי החיים כי על ידה נברא וגם שבחטרונה מת. **וכמ"ש חכמים [י"ז/י"ח], אם תחסר הנשימה תחסר החיים [י"ט/כ"א]** וכמבואר בגמ' שעיקר הבדיקה אם אדם חי או מת היא בחטמו/כב. נמצא חיות וקיום האדם הוא הרוח חיים שבו/כג.

¹⁷ עיין מעשה טוביה חלק בית חדש שער ב' ריש פ"א (דף קא במהדורת תרסח) כחסור הנשימה יחסור החיים.

¹⁸ **חכמים אלה נראה שהכוונה לספר מעשה טוביה** חלק בית חדש שער ב' ריש פ"א הביא מחלוקת בין שני חוקרים גויים. וזה לשונו שם – אמר נאלינו"ו כחסור הנשימה יחסור החיים וכן כחסור החיים תחסור הנשימה. אמנם דיאמידבריי"ק הביא כמה מעשיות בענינים מתחלפים להוציא מלבו של נאלינו"ו. המשל בזה אנשים היורדים לעמקי הים להוציא מרגליות ואלמוגים וכיוצא בני אדם שנפלו לבור ראשם למטה ורגליהם למעלה. עכ"ל. ובהמשך מביא שיטת החוקר השני שנשימת הריאה נעשית ע"י פעולת הלב ע"ש.

נראה לפ"ז שדעת החוקר הראשון שנשימה מתחילה מהריאה ודעת השני שמתחיל מהלב.

וצ"ע מדוע ציטט רק חצי מהמאמר והשמיט שגם להפך כחסור החיים תחסור הנשימה. דמשמע שהחיים אינם הנשימה אלא שהנשימה תלויה בחיים כמו החיים בנשימה.

וגם עצם המאמר צ"ע בשלמא חיים תלויים בנשימה זה מובן. אבל מה הכוונה שהנשימה תלויה בחיים הרי פשיטא שמת לא נושם.

ועל כן צריך להבין מה נקרא חיים.

וני"ל כוונתו שחיים הכוונה לחיות הלב והנשימה היא בראות.

בספרים (עיין משנת חיי שעה לש.ב.ליוורון) מבואר שהמציאות עפ"י המחקר של היום היא שפעילות הלב הן עצמאיות ואילו פעולת נשימת הריאה תלויה במח. לכן אפשר שהמח ימות ועימו הנשימה ואילו הלב ימשיך לעבוד עד שיגמר החמצן שבדם ואזי יתחיל להרקב ויפסיק לפעום. מאידך אם הלב מת אזי הנשימה ממשיכה ע"י הריאות שמקבלות פקודת המח כרבע שעה עד שימות המח מחוסר חמצן, כי הלב הוא שולח חמצן שקיבל מהריאה אל המח.

בזמן רבינו דעת תורה היתה שמיתת המח נחשב מיתה גמורה וכל חיותו אח"כ הוא כונב הלטאה כמבואר בגמ' חולין כא. במי שנשברה מפרקתו. אבל מיתת הלב אינה מיתה גמורה ונחשב חי עד שיפסיק לנשום כי הריאה תלויה במח והמח בחמצן הלב כנ"ל.

ולפ"ז יש לומר שהחוקר הראשון סבר שהלב והריאה תלויים זה בזה ואם אחד מהם מת האדם נחשב מת גמור. אבל דעת תורה אינה כן כנ"ל כי נפסק ביומא פה. שמיתת הלב אינה מיתה אלא צריך לבדוק גם את הנשימה. וכנ"ל.

ואולי זו הסיבה שרבינו נקט רק צד אחד של דברי החוקר כיון שבאמת עפ"י התורה רק החיים (דהיינו הלב) תלויים בנשימה ולא הנשימה בחיים (דהיינו בלב) כי אע"פ שמת הלב עדיין נחשב חי.

¹⁹ עיין יומא פה.

²⁰ **כמבואר בגמ' יומא פה.** תנו רבנן עד היכן בודק עד חוטמו וי"א עד ליבו. דהיינו מי שנפלה עליו מפולת בשבת עד היכן מותר להזיז האבנים כדי להצילו. ואמר רב פפא שלכ"ע אם מתחיל לפקח מצד ראשו כיון שהגיע לחטמו ואינו נושם בודאי הוא מת, דעיקר חיותא באפיה הוא, דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו. ונחלקו רק כגון שהתחיל מצד רגליו ד"א שגם בליבו אפשר לבדוק. ועיין ש"ע או"ח שכט ד' שנפסק כת"ק שתלוי רק בחטמו.

פרש"י – עד היכן הוא בודק – אם דומה למת שאינו מזיז איבריו, עד היכן הוא מפקח לדעת האמת, עד חוטמו, ואם אין חיות בחוטמו, שאינו מוציא רוח ודאי מת, ויניחוהו:

אמר רב פפא מחלוקת מלמטה למעלה – מחלוקת דהנך תנאי, דמר אמר עד לבו, ומר אמר עד חוטמו, מלמטה למעלה שמוצאו דרך מרגלותיו תחלה, ובודק והולך כלפי ראשו, דמר אמר בלבו יש להבחין, אם יש בו חיות, שנשמתו דופקת שם, ומר אמר עד חוטמו דוימנין דאין חיות ניכר בלבו, וניכר בחוטמו:

²¹ **ראיתי מפרשים** דקמ"ל לאפוקי מאכילה ושתיה שגם הן חיות האדם וכמבואר בלק"ה פסח ג' אות ו' שגם החיות שמקבל מהם היא בבחי' הרוח חיים המבואר כאן. אבל מהן יכול להמנע ולהשאיר בחיים זמן גדול ביחס לנשימה שמיד כשתחסר נחסר בחיות. כי עיקרן הוא שמירת החיים ואין זה דומה כלל לנשימה שהיא המשכת עצם החיים ממקור החיים.

ועיין חיי מוהר"ן סימן רלח שרבנו אמר לאמו אני חי עכשיו רק עם החכמה תחיה את בעליה. ואמר לה עוד, יש אצלי אנשים פאלו שיוצאים דברים פאלו שיכולים לחיות בהם בלא אכילה ושתיה (פשוט דרצונו לומר אפלו אם יאכלו מעט דמעט בתכלית הצמצום יכולים לחיות בזה, כי עקר חיותם הוא ממוזן רוחני וכמוכא גם בזהר הקדוש (ויקרא שא:)).

אם תחסר הנשימה תחסר החיים – המימרא הזו היא לכאורה מיותרת וכפל ענין שכבר נאמר קודם לכן וני"ל שרבנו רוצה להדגיש כאן את עומק העניין שאין הכוונה לחיים של בהמה אלא שיש בחירה בכל נשימה למשוך חיים אמיתיים. וקמ"ל אם תחסר נשימה אמיתית שבהתקשרות לצדיק אמת בכוונה לזכות לחיות קדושה של כסופים והשתוקקות ולב בוער להשיי אזי תחסר החיים כי בלי אין זה חיים כלל.

כי בכל נשימה האדם מתחבר למקור החיים אל הנשמה חלק אלוך וכנ"ל מנפש החיים שנשימה לשון נשמה. ורושם המקור ברוח למשוך את המקבל לכסוף ולשאוף אל מקורו. וכל זה תלוי בהתקשרות לצדיק ותיקון הברית שהם דבר אחד המסיר את המונע שהוא עזות הגוף המסית ומדיח שגוול את רוח הכסופים האלה, ולהיות חי"ו מתאוה לרע.

²² **ראיתי באוצר י"ד החיים** אות תתתזו בשם רבי יעקב עמדין שהדין שבדיקה זו מבררת שמת ולא נתעלף היא הלכה למשה מסיני.

²³ **ועיין פתחי שערים** (לרבי יצחק חבר) נתיב אורות אח"פ דא"ק – פתח יג – וכמו כן, ז"א בחינת רוח, והוא עיקר האדם, שם מ"ה, ובא לתקן הנוקבא בחינת נפש, שם ב"ן, כמו שיתבאר במקומו בס"ד. ואימא המתלבשת בו להשלימו, הוא נשמה של האדם, שם ס"ג (או שם אהי"ה כנ"ל). וכן בשורשו למעלה, עיקר שם מ"ה מתגלה בחוטם, ומשם נשפע רוח חיים אל הפה (מלכות) ששם עיקר הכלים,

נמצא כי עיקר חיות כל הדברים כנ"ל כל העולם הזה והעולם שלאחר תחית המתים והאדם הוא בבחי' רוח אפילו הדומם כמ"ש בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם. וכשיש חסרון באיזה דבר, עיקר החסרון הוא בבחי' החיות של אותו הדבר, שהוא בחי' הרוח חיים של אותו הדבר, לאשר הרוח הוא המקיים הדבר/כ"ו/כ"ה.

והאנחה הוא אריכות הנשימה/כ"ו, והוא בבחי' מידת ארך אפים, דהיינו מאריך רוחי/כ"ו/כ"ה דהיינו שע"י אנחה שלנו למטה אנו מעוררים בחי' אנחה דהיינו אריכות אפים כלפינו ממדת ארך אפים

והכל האוון המתפשט בו, הוא בסוד שם ס"ג, הנשמה שבה לו להשלימו. וכמו שהנשמה מאירה באדם בבחינת חלק התחתון שבה, ולפעמים בחלק העליון, הכל לפי ערך צדקתו ועבודתו, כמו כן הוא מדרגת ההתלבשות אימא בו"א בבחינת תבונה (הארת ס"ג) ובינה (הארת אה"ה), בכל הפרטים שאנו מדברים בהם. וכמו כן, הוא בשורש השרשים בסוד הבליים האלו, בסוד התלבשות אותיות, באותיות דשם ית' אה"ה, ושונים בחילוקים פרטי האורות שבהם, שכתב הרב הקדוש וללה"ה:

ועיין שם נתיב שבירת הכלים – פתח כ – כי כבר נתבאר שהאדם עיקרו בחינת רוח שבו, שהיא סוד דרגא דו"א ו"ק. והנפש שבו הוא למטה ממדרגתו והוא בחינת נוקבא דיליה הפרטית, שעיקר ביאתו לעולם לתקן הנפש ולחברה בסוד רוח שלו. והיינו, כי הרוח הוא עיקר המנהיג כל הגוף והוא רוח חיים דיליה, כמ"ש ויפח באפיו וגו', וכמ"ש רבינו הגדול הגר"א ז"ל בביאורו להיכלות, כי בכל עולם יש ה' פרצופים א"א ואר"א וזו"נ:

ועיין שם נתיב פרצוף או"א – פתח ב – ולכן הולד היוצא מאו"א נקרא אד"ם, כי בהצטרף ג' (דרגין) דאבא ומ"א דאימא הם ד"ם, והא' הוא שותף השלישי כח דע"ק הניתן בו שהוא רוח חיים שבו, כמו באדם התחתון שותף הג' נותן בו רוח ונשמה כו'. וע"ק הוא בסוד היחוד שמצדו בחינת יחידה, והוא הא' של אד"ם שהוא עיקר רוח חיים שבו, והא' הוא כלל שם הוי"ה בציור. ולכן כשמסתלק רוח החיים נשאר בסוד ד"ם לבד. וכמו כן באדם התחתון כשמת ומסתלק רוח חיים שבו נשאר ד"ם, והוא סוד מ"ת כל א' כלול מי' שמסתלק א' דאמ"ת, והוא סוד שם מ"ה שבו"א שא' דוא"ו דביה, שם הוא רוח החיים שבלב כמו שיתבאר במקומו בס"ד:

ועיין בספרו שיח יצחק ח"א – דרוש לסיום הש"ס אות פו – וכמו כן אנו רואים בעת שמתקלקל באדם איזה אבר ומתחלש, הוא מצד מעוט הארת רוח חיים אשר בו, שמצד קלקול האבר נעשה סיתום ומחיצה בין רוח חיים ובין אותו אבר, ואינו יכול לקבל אור הנשמה בשלמותו, עד שאם גבר הקלקול באברים הפנימיים, אשר הם מקור החיים עצמו, כמו הלב ודומיהם, הוא מת לגמרי, וכל רוח אין בו, ואז נעשה פירוד ורבוני לגמרי, שאין קשר בין אבר לאבר, שכ"ו שהוא חי, רוח החיים שבלבו שולח רוח ע"י עורקים וגידים הדם להיות כל האברים מתקשרים זה בזה, והדם מסבב כל הגוף, והוא המייחד ומקשרם לרוח החיים שבלב, ונמצא שעצם החיים הוא הייחוד, והמות והרע הוא הפירוד והריבוי, וכמו כן הוא בענשי הנפש, וקיומה ומיתתה תלוי לפי ערך הארת הנשמה בו, שהנשמה בנפש הוא כמו רוח החיים שבגוף, וכריתת הנפש בפשעים הגדולים, הוא פירוד באיכויות הנפש, וביטול הייחוד באברי ואיכויות הנפש:

ועיין שם – דרוש לשבת פרשת בראשית אות עו – וז"ש "ת"ל כי אכף עליו פיהו", שכח השכל העליוני והמדבר שבו, שהוא בא מכח נשמתו העליונה, אשר למעלה מן השמים, מוכח לנו שמדריגתו גדולה מאד, שכח נשמתו הוא בפה, בכח המדבר, שבו נבדל מכל הבעלי חיים שנבראו ג"כ ליישוב הארץ, וכמ"ש "ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה", ותרגומו "לרוח ממללא", שכח הדיבור העליון, שהוא רצונו יתברך, המכונה בשם קול דברו, היוצא מפיו יתברך, משם ניתן נשמת חיים באדם, וכמ"ש "אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי תבינים", שכח השכלי העליון, הוא רוח שבו, שבא מנשמת ונשיבת רוח פיו יתברך, וכח דיבור פיו יתברך הושם על האדם, כאוכף הנתון על הסוס, לרכוב האדם עליו, וכמו כן האדם נעשה מרכבה לשכינה, ע"י רוח ה' השורה, והוא מבואר בפסוק, מ"ש "נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו" (משלי ט"ז):

כ"ז צ"ע שלחן שחטר לו רגל האם חסר בחיותו, אלא אם איזה אדם מרגיש בלבו החסרון שמצטער בגלל ששלחנו אינו שלם אזי בליבו חסר רוח חיים. ואפילו אדם שחטר לו אבר לא חסר בחיותו אא"כ מרגיש החסרון בליבו, ומי שכואב לו החסרון הזה הוא לליבו צריך להמשיך רוח חיים.

אמנם אדם שיש לו אבר חולה חסר בחיות האבר עצמו כפי שמבאר האריז"ל עה"פ ה' יסעדנו על ערש דוי. שבגלל העוון נעשה חסרון בחיות מהארת החכמה עילאה עיין – שער הפסוקים – ספר תהילים פרק מא – ה' יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו: – הנה ענין החולה, הוא לסבת שאור החכמה הנקרא חיים, כמשה' והחכמה תחיה בעליה, נסתלקה ממנו. והנה החכמה היא יו"ד שבשם כנודע, וכשהוא מסתלק מן האדם, נעשת לו דוי', שהוא הפוך יו"ד, כי נהפכה מרחמים לדין, וע"כ נפל בחוליו. גם יו"ד במספרה עשר, וגם היא נהפכה ונעשת ערש, להורות על המטה ששוכב עליה בחליו. ולכן כדי שיתרפא, צריך שהקב"ה יסעדנו על ערש דוי' שלו, שבא לו מחמת חסרון שפע החכמה. וכאשר יסעדנו, וימשיך לו מוון מן החכמה, כנוכר בוודוה בפרשת בשלח, כי מוון החולה נמשך מן החכמה, ואז כל משכבו שהם הערש והדוי הנוכר, נהפכים לו בחליו לטוב, ונעשית עשר ויו"ד, ועל ידי כך מתרפא:

וצ"ע צמח שלא גדל כראוי אולי חסר בחיותו מצד המלאך שמכה בו אומר לו גדל. וצ"ע האם בכה"ג להתפלל על החסרון בליבי שכואב לי העניין או להתפלל על הצמח עצמו שימשך לו רוח חיים. אבל באדם חולה. בודאי צריך להתפלל על חבירי שלא יסבול ולא יהיה חסר כלום ואילו על ליבי אדרבה לכאורה צריך להתפלל שיכאב לי כאב חבירי.

כ"ח דהיינו שארבעה דברים הן ע"י רוח – בריאה – חרוש – חיות – וקיום. דהיינו ברא מקיים ויחדש בחי' היה הוה ויהיה בחי' שם הויה שהוא הרוח.

כ"ט כאן נראה כאילו אין הכוונה לגנוחי שהוא יותר עניין של יגון ואנחה ובחי' צעקת כאב לב ובכי שמרגיש בכל ישותו חסרון הדבר שחטר לו. אבל באמת הרגשת החסרון רק היא הכלי ואילו האנחה כפי שמבארה כאן שהיא אריכות הנשימה זה הממלא את החסרון.

ועיין באה"ל הארוך אות ס"ד. – שלכאורה יש להתפלל בהמבואר מדבריו הקדושים, שהאנחה (דהיינו יגון ובכי היא) כל חיות האדם. כי הלוא מבואר כמה פעמים מרבינו הקדוש, בכתב ובעל פה, שהשמחה לבד, כל חיות ורפואת האדם. אבל במה שביארנו לעיל מדבריו הקדושים, שבכולם טובב על המתקת והתפוכות החסרון והדין בשרשו בעצמו, להתמלאות ורחמים. תבין מרחוק, שכמו כן מכיון בדבריו לענין האנחה הנ"ל. שאעפ"י שהוא בצפון חסר וחורבן הנ"ל. אבל הירא את דבר ד', ונתעורר

שלמעלה/כ"ט. **וע"כ כשמתאנח על החסרון, ומאריך רוחי, הוא ממשיך רוח החיים להחסרון** והחסרון הוא בלב כמבואר לקמן. **כי עיקר החסרון הוא הסתלקות הרוח חיים כנ"ל** וכשמרגיש בלבו חסרון היינו הסתלקות הרוח חיים מליבו, **וע"כ ע"י האנחה משלים החסרון** /ל"א כי הרוח חיים הוא הדעת/ל"א ואם דעת קנית מה חסרת :

אות ב

באמצעות אפילתו הנ"ל, להרבות באנחה, ובכיה, על החורבן והחסרון, שבכלליות ופרטיות, נהפך בכח הצדיק, לתכלית ההיפוך והבנין כנ"ל:

^כ **הביאור הליקוטים** הקצר אות יח שואל כאן שהרי אפיים היא מידת רוגזו ואיך לומד רבינו שאפיים היא הרוח חיים שעל ידו מילוי החסרונות

וכן מקשה לקמן שהרוח צפון ממנו כל מילוי החסרונות ואעפ"כ הוא נקרא חסר. ומתוך שהכל הוא בגלל ששורש הרוח חיים היא בערן והערך בעולם הזה הוא בהעלם גדול עד שנראה כאן בעולם השפל כדון ואף וחסר.

עומק דברי הביאור הליקוטים נ"ל שכיון שמדובר במי שיש לו חסרון דהיינו עון הגורם חרון אף הגורם התעוררות מדת הדין המחייב עונש כיצד מהפכת ההנחה בהתקשרות לצדיק את האף לאריכות אפיים דהיינו ההפך הגמור

ונ"ל כוונתו בתירוץ הוא שמדובר באותו עון הגורם חרון אף רק שלמעלה תפיסת הדברים היא הפוכה. כי מושגי עוה"ב בעוה"ז הם הפוכים. נמצא שהאף בעצמו הוא האפיים שלמעלה.

כי מה שבשכל נמוך נראה שצריך להעניש אזי בשכל הגבוה נראה שצריך להמתין בעונש. כי זעיר מגיב בחרון אף על עוון אבל אריך רואה את שרשו של החוטא ומבין שלא ממנו יצא הדבר כי בעצמו כולו טוב ולכן מסתבר שבסמוך יתעורר לשוב וצריך להמתין. ועוד שזעיר שכל נמוך הזמן קצר לכן יש להעניש מיד לעומת אריך שהוא זמן ארוך (עד מעל הזמן) ושם המיד הוא לאחר זמן. בבחי' לרגע קטון עזבתיך שנאמר על הגלות האחרונה.

צ"ע מדוע בועיר נקרא אף ובאריך נקרא אפיים? וראיתי בשם הרמ"ק ספר קומת אדם סימן טז שבועיר צד ימין רחמים ושמאל דין ואילו באריך שניהם רחמים.

אבל עיין תורה י' בביאור הרב"ח תרי בועי בחי' שני נקבי האף שיוצא מהם העשן כמ"ש עלה עשן באפו.

^{כח} **עיין תורה קנה** ותורה פו תנינא שמאריך רוחיה וארך אפיים היא מדת הסבלנות. ואפשר שהדעת שמשלים החסרונות היא בעצמה גם מדת הסובלנות לקבל את מה שבא עליו בשמחה ואורך רוח ולא לדחוק את השעה שהיא שרש כל העוונות כמבואר בלק"ה גולה ה'.

^{כט} **כפי שיתבאר** לקמן שיש יג מדות של רחמים המתעוררים ממקום עליון הנקרא אריך אנפין שמי שזוכה לעורר פנים עליונים אלה ולקבל משם חיות ושפע אזי נשפע עליו שפע חיות ברחמים גמורים בלא התייחסות כלל למעשיו כמבואר בתורה קה.

וכאן מבואר שיש שם מדה אחת הנקראת ארך אפיים דהיינו מדה מיוחדת של אריכות אף כלפי חוטאים ובעלי עוון להחיות אותם אע"פ שמצד הדין לא מגיע להם לחיות שהרי פשעו בעוון.

ולפי התורה שלנו נראה לחלק את החיות הנמשכת משם לג' בחינות אחת שבכל נשימה אדם מקבל חיות המוכרח לו כדי חיות וחיות זו לא תלויה במעשיו כלל אלא ככל יצור חי בעולם.

דהיינו שלצורך הבחירה מוכרח שגם צד הקדושה יתן חיות לצד הרע לקיימו ויש על זה מדה מיוחדת למעלה שנקראת ארך אפיים לצדיק שחטא וגם לרשע. ולא רק כדי חיותו אלא אפילו חיות גדולה למלא חסרונו.

דהיינו שאפשר לקבל משם חיות גדולה שהיא השלמת כל החסרונות וזה זוכים ע"י אנחה ורק ע"י התקשרות לצדיק כי מי שיש לו איזה עוון וממילא גם חסרון אינו ראוי לקבל משם חיות יותר מכדי חיותו (מחשש שיצייר חיות זו לתת כח למדותיו הרעות. אבל בכח הצדיק למשוך משם חיות לנאנחים על חסרונם בהתקשרות אליו, כי מצטייר לטובה על ידו ודרכו מקבלים השפע משם מצוייר לטובה. ולקמן יתבאר שגם רשע גמור ואפילו החולק על הצדיק יכול לקבל חיות ואריכות אפיים ממדה זו דרך רב דקליפה דהיינו איזה רשע העומד לעומת וכנגד הצדיק הרב חסד. אלא שחיות זו היא חיות מדומה וטמאה וממלאה את החסרון אמנם בסער וכח גדול אבל רק לזמן קצר ומיד שב ונעשה חסר ומאבד על ידה זכות מעט מעשיו הטובים.

^ל **בפשטות מדבר מחסרון** הנ"ל שמרגיש בלבו אבל עפ"י המבואר לעיל שרוח החיים בו נברא ומתקיים העולם בבחי' וברח פיו כל צבאם ותחילת הפסוק שם הוא בדבר ה שמים נעשו. וידוע ביאור הבעש"ט עה"פ דברך ה ניצב בשמים שדבור עשה מאמרות הוא קלא דלא פטיק שעומד ומקיים את הבריאה שנבראה על ידו כי הבריאה היא הדיבור בעצמו. ואולי אפ"ל שגם זה כלול בדברי רבינו כאן השלמת החסרון הינו כי אם לא בריתי שמים וארץ לא שמתה שהבריאה מתקיימת מכח התורה והיינו רוח החיים המרחפת על פני המים מי התורה כנ"ל שרוח זו היא המקיימת את הבריאה אבל ע"י עוון תורה שאינה מבוררת נבראים רקיעין של שוא כמבואר בהקדמת הוזהר והיינו קלקול הבריאה וע"י אנחה הנ"ל שנמשך רוח חיים ע"י הצדיק אזי גם משלים חסרון הרוח חיים שבבריאה. וכנ"ל שנשימתו ית' היא הרוח והיינו בדבר ה' וכו' כי הדיבור הוא ע"י הנשימה, ובו נברא כח הדיבור באדם דמאן דנפח מתוכו נפח ולכן כשחוזר ונאנח האדם משלים רוח חיים ממנו ית' גם לכל הבריאה.

^{לא} **כי הרוח ממוצע** בין נפש הנופשת בדם כדאחז"ל הדם הוא הנפש, לבין הנשמה שהיא השכל, וכן הדעת הוא ממוצע בין המדות שהן בדמים לבין המח ששם השכל.

עיין לק"ה פסח ג' ב' עיקר וְעַקְר הַמְשַׁכְת הַרוּחַ חַיִּים הוּא מְהַדְרָה, שְׁהוּא הַדְּעַת, וְכִשְׂאִין הַדְּעַת בְּשִׁלְמוֹת אָזִי הוּא בְּחִינַת קֶצֶר רוּחַ, בְּחִינַת דִּינִים הִפְךְ אֶרְךְ אִפִּים שְׁנִמְשָׁךְ מֵרַב חֶסֶד, כִּי עֶקֶר הַחֶסֶד הוּא כְּפִי שִׁלְמוֹת הַדְּעַת.

אחר שבאר שחיות הכל מרוח חיים שהיא בחי' נשימתו ית' שאותה נפח בה בנו את נשמתנו/ל^ב. מתקשה א"כ כיצד זוכים לקבל ממקום כל כך גבוה. ומתרץ שזוכים לזה ע"י הצדיק דהיינו שהצדיק מקבל מהקב"ה והתורה ואנו מקבלים ממנו. ולכאורה לא מדובר ברוח חיים כדי קיומינו כבהמה דהיינו מה שמקבלים בכל נשימה אלא ברוח חיים גדול שבכוחה לשלים חסרונות. אבל עיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' אות ב' שכתב שעל כל נשימה ונשימה צריך לזכור שמקבל אותה מהצדיק הדור הדבוק בתורה ובהקב"ה וכו' עי"ש.

אך מאיך מקבלין הרוח חיים, דע שעיקר הרוח חיים מקבלין מהצדיק והרב שבדור
לג'/לד'. כי עיקר רוח החיים הוא בהתורה [להי/לו], כמ"ש (שם א') ורוח אלקים מרחפת ע"פ

^{לב} דהיינו בינה שהיא כתר דו"א. לכאורה קשה כיון שנפח בנו א"כ כבר נמצא אצלינו ולמה נחשב גבוה כל כך. ולכאורה אפ"ל כיון שרוב העולם לא זכו לתקן אפילו בחי' נפש כל שכן שהנשמה היא מבחוץ. אבל נראה שמדובר בחיות הנמשך מגבוה מעל גבוה שהרי אין חדש אלא הנמשך מא"ס ממש.

^{לב} דיוק הלשון עיין לק"ע אנחה א' וצדיק יא עוד עיין לק"ה מתנה ג אות ה' ו' ושבת ה' יג

^{לד} יש לעיין בזה מדוע שינה מוהר"ן בליקוטי עצות מלשון רבינו כשבתורה ועוד למה בעצמו כתב בשני לשונות הסותרים זה את זה, כי בערך אנחה אות א כתב "ע"י התקרבות להצדיק שהוא הרב שבדור" (דמשמע שהוא אחד) ואילו בערך צדיק אות יא כתב "הצדיק והרב האמת שנלווה אליו" (דמשמע שהם שנים)

דאמנם אפשר לומר שאחד מלמד על חבירו וגם כאן הכוונה שהצדיק הוא הרב, ושנלווה אליו הכוונה שאני נלווה אליו, **וכן יש לדקדק** גם מהלשון שנלווה ולא הנלווה, **ויש לומר** טעם שנקרא רב, כי בהמשך מבואר שהצדיק הוא בחי' רב חסד ואמת. **אבל יש גם** לומדים שהכוונה שיש רב שנלווה לצדיק,

עיין לקמן תחילת אות ג בענין אלופי עשו בהערה שם דעת **הבאר הלקוטים** שיש יג אלופי עשו ושם בסמוך מבאר שהם לעומת יב הנשיאים שבישראל בפרשת בהעלותך שקוראים בחנוכה ולפ"ו באמת לכל שבט היה רב הנלווה לצדיק ועי"ש שהנשיא היג הכולל את כולם הוא אהרן ואילו משה מעל כולם.

גם עיין ליקוטי הלכות שכתב "יש כמה שרחוקים מהצדיק ואינם יכולים לקבל הרוח חיים מהצדיק בעצמו על כן מקבלין אחד מחבירו וחבירו מחבירו ומאירים זה לזה הרוח חיים"

ולפ"ו כל אחד מסתמא יש לו איזה רב שמבאר לו את דברי הצדיק וא"כ על ידו מקבל מהצדיק והוא הרב הנלווה לצדיק לגביו.

וכן מבואר בתורה קמ שאין השגה בצדיק אלא ע"י תלמידו כמו כתב החותם שלא מתגלה אלא בנחתם. לפ"ו אולי הנלווה הוא התלמיד שמגלה לנו גדולת הצדיק שעי"נוכל להתקשר אליו כראוי.

ונ"ל עוד להעיר כי לקמן רבינו כותב שורובבל היה צדיק הדור בזמנו, אע"פ שהיה אז עזרא הסופר חי דאיתא בגמ' (סנהדרין כא:): שהיה במדרגת משה רבינו וגם אע"פ שמיחידי הדורות היה אז משה צדיק הדור

וכן מבואר בלק"ה שמרדכי היה צדיק הדור. ובכתבי האר"י ל' שהיה יסוד דאבא כמשה רבינו.

וא"כ אולי יש לבאר עפ"י מה שמבואר בקהלת יעקב שכל עלית התורה ומעש"ט היא רק ע"י שנכללים במי שזכה להשלים מדרגת רוח דיצירה והוא הנקרא איש אשר רוח בו, ובשער הגלגולים מבואר שמדרגה זו גבוהה שזכה להשלים ללמוד כל התורה בפרד"ס.

ואולי צריך לחלק בין איש אשר רוח בו המבואר כאן, לצדיק יסוד עולם כמו רבינו שזכה ליחידה בתכלית (חיי מוהר"ן רסו) (שהיא מדרגת משיח) שמבואר בתורה סו תנינא שהוא בחי' יסוד פשוט. ומדרגה זו היא בודאי מקור וצינור לחיות כל העולמות בהעלם גמור ודלא כמו כאן שלא דיבר אלא מאיש אשר רוח בו שהוא תוצאות חיים להשלים חסרונו של כל מי שנאנח בהתקשרות אליו.

וסמן לזה אולי אפ"ל ממה שההתגרות הראשונה בעמלק ברפידיים היתה בשיתוף של משה רבינו יהושע דייקא הוא יהושע שעליו נאמר איש אשר רוח בו ומבואר בוורה בשלח סה: שמשה נלחם למעלה ויהושע למטה ודייקא יהושע יכול היה להלחם מלחמה זו למטה אע"פ שהיו גדולים ממנו כי הוא במדרגת מטט. בחי' שש קצוות וכן מלחמה זו היתה בכל השש קצוות כמבואר שם. (ואיתא בוורה ששש קצוות אלה הן בחי' כשר ופסול טמא וטהור מותר ואסור שיש בתורה ולקמן יתבאר שעי" שמבררים אותם זוכים להיות האישי אשר רוח בו)

ואולי גם מטעם שיהושע היה הנשיא היותר נלווה לצדיק לכן דייקא הוא נבחר להתגרות ברשעים ביחד עם הצדיק.

(ובאמת גם זה צ"ע אם התוצאות חיים הוא אותו איש אשר רוח בו או צדיק במדרגה גבוהה יותר)

ולפ"ו נראה שיש צדיק חי אשר רוח בו והוא הנלווה לצדיק האמת הגדול מיחיד הדורות. ואולי לכן נקט מוהר"ן שני לשונות בלק"ע שהן סותרות זו את זו כי לגבי הנלווה לא מצא נלווה ממנו שרבינו אמר עליו בפי' שהוא היותר נלווה מכולם. ומענוותנותו התקשה לכתוב זאת בהחלט. וצ"ע והוא רחום יכפר עוון ויאיר עינינו.

לענין צדיק הדור – עיין לק"ה מתנה ג' ו' שאין דור שאין בו צדיק אמת ומיד כשנפטר אחד נולד אחר כמ"ש ובא השמש וזרח השמש וזו כוונת הגמרא מגילה ששמח המן שנפל הפור בחודש אדר שמת בו משה ולא ידע שגם נולד בו שאין הכוונה שנולד משה בעצמו אלא צדיק הדור בחי' משה נולד מיד כשנפטר צדיק הדור,

וכן בתורה ח' תנינא שצריך כל ימיו לחפש אחר הצדיק האמת אלא ששם יש מפרשים דקאי הצדיק מיחידי הדורות

ועיין לק"ה שבת ה' אות יג מבאר הגמ' המהלך במדבר ואינו יודע מתי שבת שהכוונה שאינו יודע מי הצדיק האמת שצריך להזהר להאמין בכולם אבל יבחר אחד להתבטל אליו ויש בזה אריכות עי"ש

וצ"ע דנ"ל שלא יועיל לענין התקשרות לצדיק כי מספק אינה התקשרות כראוי לפי המבואר בתורה קלה שהיא אהבת נפש, אבל עכ"פ הוא יותר ממי שרק לא חולק עליו. וכנראה שזה הטעם שתיקנו לומר בנוסח ההתקשרות וכל הצדיקים האמיתיים שבדור.

ועיין לק"ה מתנה ג' ה' שעל זה צריך לבכות בחצות שנוכה למצוא ולגלות את הצדיק הדור ומסכם שם והחפץ באמת מוסרין לו מלאך של אמת..

המים, הוא התורה [לז]/לח). והצדיקים דבקים בתורה/לט דהיינו יודע ומקיים ולומדה בביטול כזה שנעשה חלק ממנה ויכול לחדש בה הלכות/מ, וע"כ עיקר הרוח חיים דהיינו החיות דקדושה שהם השתוקקות ולב בוער וחסר את הש"י שהוא מקור החיים האמיתיים הוא אצלם/מא. וכשהוא מקושר להצדיק והרב שבדור, אזי כשהוא מתאנח ומאריך רוחי, ממשיך רוח החיים מהצדיק שבדור/מב, שהוא דבוק בהתורה אשר שם הרוח: וזהו שנקרא הצדיק (במדבר כז) איש אשר רוח בו נמגן/מד\מה, שיודע להלוך נגד רוחו של כל אחד ואחד (מו) עי"ש פרש"י והכוונה שיש לו אורך רוח וסבלנות לכל אחד מישראל שהוא ממונה

לה עיין תורה עח

עין תורה עח – וגם זהו בחינת רוח – הקדש, פי מה שאדם חי, אינו כי אם מחמת שנושם נשימות. ומה היא נשימה, שמוציא ומכניס הרוח, וזהו בחינת (יחזקאל א): "החיות רצוא ושוב". ולכן, כשאדם דבוק למלכותא קדישא, ומדבר תורה או תפלה, מוציא ומכניס רוח הקדש. וזהו (שם ל"ו): "ורוח חדשה אתן בקרבכם", הינו קרב שלכם, כשהוא נושם נשימה של קדשה, אזי, "ורוח חדשה אתן", הינו רוח הקדש: וזה (בראשית א): "ורוח אלקים מרחפת על פני המים", הינו בשלומד תורה, כי מים זו תורה (ה). כידוע, אזי, "ורוח אלקים", שהוא רוח – הקדש. "מרחפת" וחופף עליו ושוב רוח חיים. כי בלא תורה אי אפשר לחיות, כמו שכתוב (בתקוני זר תקון י"ג דף כ"ז): "אלמלא כנפי ראה דנשבי על לבא הוי לבא אוקיד כל גופא". וראי דא מיא' זר פינחס רי"ח), ומיא דא תורה. כי כשהאיש הישראלי בוער בלבו להשם יתברך, הנה באפשרי לחיות אוקיד כל גופא. אבל כשיתלבש באותיות התורה או תפלה, מגנת ומצלת עליו.

לו עיין תקוני זוהר דף עג. ודף עז.

תיקוני זהר דף עג: נתיב תניינא, ורוח אלקים מרחפת על פני המים, מאי רוח, אלא בודאי בומנא דשכינתא נחתת בגלותא, האי רוח נשיב על אינון דמתעסקי באורייתא, בגין שכינתא דאשתכחת בינייהו, ובתיקון לו דף עז: שני אלפים תהו והארץ היתה תהו, שני אלפים תורה ורוח אלקים מרחפת על פני המים, ולית מים אלא אורייתא, פני המים תרין אנפין דילה, דאינון מצות עשה ומצות לא תעשה, חוור וסומק, ימינא ושמאלא, ואלין אינון שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח,

עין לק"ה העושה שליח לגבות חובו הלכה ג ג כי הצדיק והתורה וד' יתברך אָחַד.

עין מכות דף כב: אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה דאילו בס"ת כתיב ארבעים ואתו רבנן בצרו חדא. כמבואר בתורה ד' אות ו' ובסוף תורה רז ותורה עה תנינא כתב שהוא גדול מהתורה ולכן עיקר הרוח חיים אצלו כי מוחין דועיר הם נה"י דאמא בחי' אלקים חיים שממנה תוצאות חיים.

וכנ"ל שזה תלוי בהסרת המונע דהיינו תיקון הברית וכמבואר בתורה לא אות ו' ומתבטא בעיקר בתפילה שנעשה בה אש להבה בחי' לא קמה עוד רוח באיש דקדושה. כי לעומת רוח הטומאה של פגה"ב התופסת את כל הקומה וזכה מי שתיקן הברית שנהפכת הרוח הזו לרוח התופסת את כל הקומה לבעור אליו ית'. ועיין תורה נ'.

ועיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו הלכה ג ח – ועקר הצנור הרע שכולל כל הרעות הוא תאווה הידועה ודרך שם עקר קיום העולם, כי הוא בחינת רוח, כמו שכתוב, "ולא קמה עוד רוח באיש". ומשם עקר ההולדה שגמשה רוח החיים מדור לדור מאב לבן וכו', כי הוא בחינת צדיק ח"י ע'מין, אָבֵל אֵת זֶה לְעַמֹּת זֶה, כי שם עקר אֲחִיזוֹת הָרוּחַ דְּסִטְרָא אֲחִירָא.

ועיין לק"ה גילוח ה' אות ו' וע"כ עיקר הנסיון הוא בתאוה הנ"ל כי אז צריכין לעורר הדעת בכל המדריגות שמשם עיקר ההולדה וכמו כן מתעורר נגד זה הרע של עץ הדעת מט"ר שמשם כל חמימות היצר הרע כי תנועות השכל מוליד חום וכמו שע"י תנועות השכל בקדושה נולד חום להתחמם ולהתלהב להשי' ברשפי שלהבת יה להתפלל ולעבוד השי"ת בחמימות והתלהבות גדול דקדושה כמו כן ע"י שנתעורר הרע של עץ הדעת טו"ר ע"ז נולד חמימות דסט"א שמשם חמימות התאוה הנ"ל. כי הקליפה קדמה לפרי. וע"כ רוב העולם אינם מרגישים רק חמימות של התאוה שנמשך מחטא אדה"ר שפגם בעץ הדעת טוב ורע. וע"כ באמת שם עיקר המלחמה והנסיון והצירוף כידוע כי הבחירה היא בידיעה שמשם עיקר היוזג והחיבור כנ"ל.

לקמן מתבאר שעיקר רוח החיים היא לתיקון המדות והברור הד' יסודות מהרע שבהם שזה מפלת הרשעים דהיינו הרע שבד' יסודות שמהם כל החסרונות הרעים. כי הרוח חיים הוא הטוב שבד' יסודות והוא יסוד החמישי שהוא שרש לכולם ובו אחיות הצדיק.

עין אור החיים שם וקהלת יעקב ערך רו ד"ה רוח הוא מועיר ועיין שער הגלגלים הקדמה א ויא

עין אור החיים שם [במדבר כז טז] – יפקוד ה' אלהי הרוחות וגו' צריך לדעת א' למה בחר כינוי זה מכל כינויי המעלה והשבח הידועים לה, ב' למה האריך לשון אשר יצא וגו' ואשר יבא וגו' ואשר יוציאם ואשר יביאם, ג' אומרם ולא תהיה עדת וגו' מנין יעלה על הדעת שה' יעלים עינו מבניו שיהיו כצאן אשר וגו'.

אכן יתבאר הענין על זה הדרך דע כי תכונת השכל ובחירתו ושלילתו רחוקה בגדר הנשתון בריבוי הנושאים, וכשם שישתנו הנבראים בצורתם ובקומתם ואין ההשתוות בהם, כמו כן ויותר מהמה בענין השתנות הנבחר והנשלל ט, בבחינת ההשכל והרצון, נוסף על שינוי פרטי הטבע בתכונת ההרכבה שביסודות, וכוחות היולים אשר מהם יולד הבחירה במדומים, וימצא לפעמים ההשתוות בתכונה והוא נעלם:

והוא מה שכווננו רבותינו ז"ל (נדרים לט): לומר בן גילו בענין ביקור חולים, ומה תשער שיושלל בגדר הנמצא שישתנו רבים כהמה ס' ריבוא שהיו בדורו של משה לאחד, והמלך אשר ישים ה' עליהם לא ישתנו ברצונם אליו, וזלת האיש משה שאמרו ז"ל (תיקוני' תיקון סט) שהיה שורש כל הנשמות של דור המדבר, בסוד אומרם (ישעיה סג יא) משה עמו, ועיין מה שכתבתי (לעיל יא יב) בפסוק האנכי הרייתי וגו', וזו היתה סיבה שהפקיד והנפקדים נמוגו לגדר ההשתוות, וכל אחד היה לו כלבו:

וזה הוא גם כן טעם שצוה ה' עשות שופטים לשבטיך וכו', לפי שהשבט יתקרב בתכונה לענפיו, וזה ידע ובחן משה עליו השלום ואמר תשובה למאמר המיתה יפקד ה', פירוש ימנה, אל אלהי הרוחות פירוש שיודע רוח של כל בשר וגדר תכונתם, תמנה אחד שיהיה טבעו שזה בתכונה לכל העדה, שיסכים הוא למה שיאמרו הם, ויסכימו הם למה שיאמר הוא להם:

עליהם ויודע כיצד להלך עם כל אחד לפי מדותיו וחסרונותיו למשוך לבו לעבודת ה'. אבל רבינו מבאר עומק העניין¹⁰⁷ שהוא **כי הצדיק ממשיך ומשלים הרוח חיים של כל אחד ואחד כנ"ל** דהיינו צדיק הוא שזכה להשלים נפש ורוח לפחות דהיינו אשר רוח בו והוא מי שזכה לקיים כל התרי"ג מצוות באיזה גלגול וכן למד כל התורה כולה לשמה ועכשיו עסקו בסודות התורה להשלים נשמה דבריאה :

וזה בחי' המסופר בגמרא (ברכות ג' ע"ב) ומ"ן/מ"ט) רוח צפונית המנשבת בכנור של דוד/נ/ו היתה משמיעה ניגון וממנו היה דוד מתעורר לקום בחצות, ורבינו מבאר שרמוז במעשה זה עניין הנ"ל כי

והוא אומר אשר יצא לפניהם, פירוש שיהיה לו הרצון בהם, ואשר יוציאם וגו' שיהיה להם הרצון כמוהו לצאת ולבא עמו, ותלה הדבר בו, כי הוא המלך, ובחירה כזאת היא מושללת השגה מולתו יתברך, כי הוא לבדו יודע תוכן הרוחות ויודע רוח שתתמוג עם כולם, ואיש כזה אינו בנמצא זולת, אם יהיה אדם כמשה שכל ישראל הם ענפיו והוא שורש לכולם, וזולת זה תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה:

ותכלית כוונת דברי משה לה' הוא על זה הדרך, אני אעשה כאשר אדוני דובר, אבל יתקן דבר זה קודם, אם יוכל להכנס בגדר התיקון, ואם לא תהיה עדת ה' כצאן וגו', והיוצא מזה הוא ולא ימות, כרמוז בתיבת לא. עכ"ל

¹⁰⁸ **ענין קהלת יעקב** ערך רוח שכתב רוח הוא מועיר וכל זמן שאין בו באדם בחי' רוח אינו יכול להעלות מ"ן לזו"ן כיוון שאין בו רוח מבחי' ועיר אין מעשים טובים ותורה שלו עולים אליו וע"כ יתחבר עצמו אל צדיקים שבדור שיש להם נר"ן ויעלו המצוות ומע"ט שלו למ"ן בהתכללותו בהם וזה שכתוב בגמ' חולין פ"ק אם בעל נפש אתה קרי ליה בעל נפש וזהו שאומר קח את יהושע בן נון איש אשר רוח בו רוח דייקא ויכול להעלות התורה ומעשים טובים של אלו שאין בהם אלא נפש שהם מבחי' מלכות לבד.

להבין דבריו ענין שער הגלגלים הקדמה א דע, כי כל הנפשות הם מעולם העשיה בלבד, וכל הרוחות הם מעולם היצירה, וכל הנשמות הם מעולם הבריאה. אמנם רוב בני אדם, אין להם כל החמשה חלקים, הנקראים נר"ן וכו', רק חלק הנפש בלבד, אשר היא מן העשיה. אבל גם בזה יש מדרגות רבות, והוא, כי הנה העשיה עצמה, נחלקת לחמשה פרצופים, הנקראים - א"א, וא"א, וזו"ן. והנה האדם טרם שיוכה להשיג רוחו, אשר מעולם היצירה, צריך שיהיה שלם בכל חמשה פרצופי נפש העשיה: ואע"פ שנודע, שיש מי שנפשו מן מלכות דעשיה, ויש מן יסוד דעשיה וכו', עכ"ו צריך שיתקן כל איש ואיש כל כללות עולם העשיה, ואח"כ יוכל לקבל רוחו אשר מן היצירה, לפי שהיצירה גדול מכל העשיה כלה. וכן ער"ו כדי להשיג נשמתו אשר מן הבריאה, צריך שיתקן האדם כל חלקי רוחו בכל היצירה, ואח"כ יוכל לקבל נשמתו אשר מן הבריאה, ולא יספיק לו כאשר יתקן מקום פרטי, שבו נאחו שרש נשמתו, רק צריך שיתקן כנוכר, עד שיהיה ראוי אל כל העשיה, ואז ישיג רוח היצירה. ועד"ז בשאר העולמות. פירוש הדברים, שיעסקו בתורה ובמצוות, אשר היא כפי ערך העשיה כלה, ולא יספיק כפי פרטיות מקום אחיות נפשו, והרי זה בחי' קיום התורה והמצוות:

עוד עיי"ש הקד' יא כי תקון הרוח דיצירה הוא ע"י עסק התורה כהלכתה לשמה בתורה שבע"פ משנה ותלמוד וכו'. ותקון הנשמה דבריאה, תלוי בידיעת סודות ורזי התורה הפנימיים בחכמת הוהדר. ובמקום אחר כתבנו, כי העושה מצות עשה בלי כונה מתקן עולם העשיה שהיא נפש. והעוסק בתורה בלי כונה, מתקן היצירה שהיא הרוח. והעושה מצוה או העוסק בתורה בכונה, מתקן בריאה שהיא נשמה. ובמקום אחר כתבתי, כי המחשבה והתדבקות בהו"ה דס"ג, ובאהיה יה"ו, ובאהיה אשר אהיה, הם תועלת הנשמה הבאה מן בריאה. ועסק התורה בדיבור, הוא תועלת הרוח שמן היצירה. וקיום מצות מעשיות, ובפרט התלויים בהליכת הרגלים, כגון בקור חולים, ולוית אורחים ומתים, תועלת הנפש שמן העשיה:

¹⁰⁹ כשפרש"י שם

¹¹⁰ **ונראה** שלא חולק כי מבואר נתבאר לעיל שהרוח חים היא ממדת ארך אפיים של הקב"ה ומדה זו היא מדת הסבלנות כמבואר בתורה קנה ותורה פו תנינא. וכנ"ל.

¹¹¹ **ענין סנהדרין טז.** ולקוטי הש"ס להאריז"ל מסכת ברכות וזהו רע"מ פנחס רכו:

¹¹² **ברכות דף ג:** - מאי כחצות אילימא דאמר ליה קודשא בריך הוא כחצות מי איכא ספיקא קמי שמיא אלא דאמר ליה (למחר) כחצות (כי השתא) ואתא איהו ואמר כחצות אלמא מספקא ליה ודוד הוה ידע דוד סימנא הוה ליה דאמר רב אחא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד וכיון שהגיע חצות לילה בא רוח צפונית ונושבת בו ומנגן מאליו מיד היה עומד ועוסק בתורה.

פרש"י - כנור היה תלוי למעלה ממטתו - ונקביו לצד צפון, כיון שהגיע חצות הלילה רוח צפונית מנשבת בו, דאמר מר (בבא בתרא דף כ"ה א) ארבע רוחות מנשבות בכל יום ויום, שש שעות ראשונות של יום מנשבת רוח מזרחית מהלוך החמה, ושש אחרונות רוח דרומית, ובתחלת הלילה רוח מערבית, ובחצות הלילה רוח צפונית:

וענין פרש"י על סנהדרין טז. שהוסיף עוד - ותניא ביבמות (עב, א) כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר אף על פי שזוה"כ היו ולא נשבה להם רוח צפונית ביום, לא היה יום שלא נשבה להם רוח צפונית בחצי הלילה, אלמא חצות לילה עת נשיבתה לעולם, ופעמים שהיא מנשבת אף ביום, והיא רוח נוחה ויפה לבריות והיום מאיר בה:

וענין ירושלמי ברכות דף ה: - ומה היה דוד עושה ר' פינחס בשם ר' אלעזר בר' מנחם היה נוטל נבל וכינור ונותנו מראשותיו ועומד בחצי הלילה ומנגן בהם כדי שישמעו חברי תורה. ומה היו חברי תורה אומרים ומה אם דוד המלך עוסק בתורה אנו עאכ"ו. א"ר לוי כנור היה תלוי כנגד חלונותיו של דוד והיה רוח צפונית מנשבת בלילה ומפנפת בו והיה מנגן מאליו הה"ד והיה כנגד המנגן כנגן במנגן אין כתב כאן אלא כנגד המנגן הכינור היה מנגן מאליו. עי"ש פירוש בעל החרדים לתרץ הא דפסוק זה נאמר באלישע ולא (ברוך)

יש כאן חידוש נפלא שכשדוד היה מנגן בכינור חבריו הבינו שהוא עוסק בתורה דהיינו שאצל דוד הניגון בכינור היה תלמוד תורה.

¹ **וענין זוהר רעיא מהימנא פרשת פנחס דף רכז:** עם ביאור המתוק מדבש - **ובהוון** נזוחות סגלג לאמר **ורוח אלקים מרחפת על פני המים** וואו רוח הקדושה שנחלל יומיני סגלג האדם שאוה הילר הטוב **האי איהו** רוח הסערה היא קליפה ולנוש **לרוחא דקדושא** לזוח הקודש הפנימי. לשמאלא נחלל השמאלאי סגלג **שוקה רוח סערה** הוא הילא"י **עלייהו אתמר לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו** והלג יס לו בחייה לשמע לזה לו לזה

דוד אעבר ליה את הרוח סערה דהיינו הילא"י **מלבויו וקטיל ליה הה"ד ולבי חלל בקרבי ובגין דא זכה לנשבא רוח צפונית בכנור דלילה** שנעשה מוכנה לזוח הקודש שהיא השכינה שהיא מנשג בליבו כמו כינור המנגן מאליו **ואתמר ביה** לזוח הקודש **כה אמר יי' מארבע רוחות באי הרוח כנגד ל' אופיות הויא והוה הרוח מנגן ביה בכנור בד' מיני נגונים בשיר פשוט דאינהו י' על שם הויא ובשיר כפול דאינהו י"ד ובשיר משולש דאינהו י"ד ובשיר מרובע דאינהו יו"ד הא אינון עשר אתון דעבד דוד לקבלייהו י' מיני תלים וסלקין לע"ב אנפין כחושבן י' אתון אלין ומתי סליקו**

כנור של דוד היה של חמש נימין [נא/נב], כנגד חמשה חומשי תורה [נג/נד]. ורוח צפון שהיתה מנשבת בו/נה, הוא בחי' ורוח אלקים/נז מרחפת על פני המים הנ"ל/נח. דהיינו הרוח חיים הנ"ל המרחפת על פני חמישה נימי הכינור היינו על פני מימי התורה, נח/נז

בע"ב מיני נגונא כד אתער שולטנותא דעון משחית אף וחימה דבהון דפיק רוח סערה בארבע סטרין דסלקין לעשר כתרין ולע"ב אומין הה"ד ובאבוד רשעים רנה.

^{אז} תקוני זהר תיקון י' דף כה: תיקון יג דף כח.

^{בב} היא שיטת התיקונים אבל בנגלה יש עוד דעות עיין ערכין יג. ותנחומא בהעלותך פ"ז ד' נימין ועיין תהלים [ו א] [יב א] למנצח על השמינית בתרגום ופרש"י על כינור בעל שמונה נימין. ואולי באמת ברוחניות כנורו הי הבעל חמש נימין אבל בנגלה היה של ז' וגם היה לו עוד אחד מיוחד בעל שמונה שע"כ נקרא בשם מיוחד שמינית.

^{בז} זהר צו דף לב.

^{בג} עיין בסוף התורה רבינו חזון ומרחיב קצת ועי"ש שגם החמש אונות של הריאה הם בחי' חמישה חומשי תורה.

וצ"ע כיון שמבאר שרוח צפונית היא בלב והיא הרוח משלים חסרונות והריאה בחי' תורה נמצא שהרוח חיים בא מצפון חסר לרחף על פני התורה דהיינו מהלב אל הריאה. וזה לא כדעת רבינו לעיל (שבארנו עפ"י מעשה טוביה לעיל באות א' אם תחסר הנשימה תחסר החיים והכא לכאורה משמע הפוך כחסור החיים תחסר הנשימה עי"ש). ונראה שאינו מוכרח ואפשר לפרש שבא מהתורה אל הלב דהיינו שצפון חסר אינו מקור אלא התורה דייקא היא המקור ומשם בא לצפון חסר דהיינו שהכל תלוי בריאה דהיינו בנשימה ולא בלב, וכפי שנתבאר שם באריכות.

צריך להבין העניין שכינורו של דוד דווקא נשבה בו רוח צפונית והשמיעה בו ניגון. דאם רק היה עניין של פטנט גשמי שדוד המלך הוא שגילה אותו להעמיד את הכינור מול הרוח שבאה בחצות מצפון כדי לקום חצות וכיון שלא ישן אלא רק התנמנם כמבואר בגמ' ברכות ג: לכן שמע את הקול. לא כך משמע אלא שהיה כאן עניין שדווקא דוד המלך שהרג את יצרו ונעשה ליבו חלל וחסר רק את הקב"ה וניגן בכינורו חמישה חומשי ספרי תהילים שהם כנגד חמישה חומשי תורה ומעלתם (עיין מדרש תהלים שוחר טוב פרק א' עה"פ ולא הלך בעצת רשעים) כנגעים ואהלות שהן סוגיות חמורות שבתורה, דהיינו שהעלה את התפילה למעלת התורה. וזכה לעדן התפלה בשלימות עד שזכה שה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום דהיינו ברור פסקי הלכה בשלימות דהיינו ברור הטוב מהרע שביסודות והמדות בשלימות עד שנעשה לבו חלל בקרבו. ומשמע עוד יותר שממש רוח הקדש ניגנה בכינורו דהיינו שהמשיך קדושה על דומם. והיה כינורו וראותיו שניהם ממש תורה שרוח אלקים מרחפת בהם ומנגנת גונו התבודדות ושירות ותשבחות להשי" לתקן את המלכות בשלימות. ואולי אפ"ל שחמישה אוני ראותיו היו כמו נימי הכינור ותיבת התהודה של הכינור היה הליבו שהיה חלל בקרבו, ועי"י יצא ממנו קול ניגון מבורר בתכלית

ועיין תורה נד בסופה סוד הנגון. שהוא סוד הברור רוח רעה מרוח טובה דהינו ממש כנ"ל שלפ"ז שלימות הברור הנ"ל שזכה הוא בעצמו סוד הניגון ממילא התורה שלו והכנור שלו נעשו בחינה אחת.

(ואין קשר בין מיתרי הקול שבאדם לנימי הכינור כי מיתרי הקול רק שנים (ספר מראה אדם משה וינשטוק)

ועיין ירושלמי ברכות ה. הנ"ל שכשדוד המלך היה מנגן חבריו הבינו שהוא לומד תורה הרי שהניגון בכינור דוד היה תורה. וצ"ע מסתמא רבי לוי שם לא בא למעט אלא להוסיף ולא חולק אלא רק כיצד ניגן הכינור ולדעתו הכינור ניגן ע"י הרוח צפונית ועל זה אמרו חברי דוד שהוא עוסק בתורה. הרי מבואר שניגון הכינור של דוד היה תורה.

^{גה} **ובודאי** אין המעשה יוצא מפרוטו אבל העיקר הוא הבחי' כינור שהיה בליבו של דוד שחמישה נימין שלו היו בחי' חמש אוני ראותיו שהם בחי' התורה ורוח חיים שהיתה מרחפת שם היא רוח אלקים המרחפת על פני התורה כנ"ל ורוח זו היא שנגנה בליבו של דוד בחצות שהוא זמן התעוררות הרוח צפון בעולם והעיריה אותו לעבודת ה'. כי כנ"ל הרוח חיים היא רוח כסופים והשתוקקות אל השי" ודייקא דוד המלך שתיקן מדת המלכות שזו תכונתה הוא ביותר היה מרכבה להשתוקקות הזו ועל ידה ניגן וחיבר חמישה חומשי תהילים שירות ותשבחות להשי"י.

^{גי} **אינא בוזרה** (ח"א דף קצב): שרוח אלקים זו היא רוחו של משיח ועיין ריש תורה ב' מנוקבא דפרדשקא נמשך רוח חיים למשיח ועי"ש לקוטי עצות שגם לאיש ישראלי נמשך משם רוח חיים. ונוק' דפרדשקא הוא חוטם של אריך אנפין ומבואר ברמ"ק בספרו אילימה רבתי (ב ג בא) שהוא בבינה שהיא ארץ החיים. ומשם הרוח חיים המחיה ומקיים את הכל.

וצ"ע אם הוא מחיה את הכל מה מיוחד במשיח ועיין תורה לב תנינא שעיקר בחי' משיח היא שמירת הברית ובתורה לא אות ו' שע"י שמירת הברית האדם כולו כסופין להשי"י דהיינו שליבו בוער להשי"י דהיינו שליבו בחי' צפון חסר שיתבאר לקמן שתמיד חסר את השי"י וזה בעצמו חיותו של משיח. שלא חסר דבר אחר.

^{גז} **צ"ע** כי לעיל ביאר שהרוח חיים בתורה והצדיקים מקבלים אותה ע"י שדבקים בתורה ואילו כאן כינור דוד הוא בחי' התורה נראה שהרוח באה אליו לנגן ולא שיוצאת ממנו.

ואולי אפ"ל שהכינור מלמד על התורה שהיא בחי' כלי ניגון שהיודע נגן מברר על ידו רוח הטובה מהרעה ועיין בהקדמה לתורה ג' בהערה 12 על תמצית הדברים בשם שו"ת קול מבשר שציין למ"מ שתורה נקראת זמר וניגון ורנה וע"כ החיוב ללמוד בניגון.

^{גח} **ועיין דברים נפלאים** בסוד עבודתו של דוד לתיקון המלכות ע"י הניגון בכינור, בספר עבודת הקדש לרבי מאיר בן גבאי ח"ד פרק כד - ובפרק מאימתי כנור היה תלוי למעלה ממסתו של דוד, וכיון שהגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בו והיה מנגן מאליו, והסוד על כנסת ישראל שהיא המשוררת והיא כנור דוד כנור כ"ז נ"ר היא סוד הדולקת ומתנועעת תמיד להתייחד למעלה אור התכלת שבנר משתוקק ומתנועע להתחבר למעלה עם האור הלבן, וכשנכלל ומתיחד זה בזה הרי נעשה ונשלם כנ"ר ייחוד הכלה עם דודה מתוך נועם שיריה ולזה אינה נותנת דמי לה אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט והתעוררות השמחה בא אליו מרוח צפון בחצות לילה בסוד שמאלו תחת לראשי והוא מנגן מאליו בהתעוררות ההוא, ודוד שהוא דוגמתה למטה אמר חצות לילה אקום להודות לך, והכל כדי לעורר עליה רוח ממרום ולבער כל מיני חוץ וקוצים מסביב הכרם, כי דוד אין לו חיים מעצמו וזולת מה שהניח לו אדם הראשון סוד נעלם, ולזה צריך לעורר בכל מיני ניגון להמשיך רוח הקדש וחיים ממקור החיים למדתו, ועל זה ראש מעלותיו יודע נגן לעורר קול ורוח ודבור ולהמשיך הרצון לעולמו ולבער כל רוח רעה משם, ולזה היה מנגן לפני שאול וסר מעליו הרוח הרעה והיא המבעתתו, כי בהיות כנור דוד מנגן מאליו בסוד ההתעוררות ההוא הבא אליו מצד צפון והידיד אור עיניה

כי רוח צפון דהיינו הרוח הנושבת אלינו מצד צפון של העולם מבואר בגמ' יבמות עב. שעיקר נשיבתה בשעת רצון של חצות לילה וכשנושבת גם ביום היא יפה לבריות ומרפאה פצעים וע"כ לא מלו בני במדבר כיון שלא נשבה להם, **הוא בחי' הרוח הצפון בלבו של אדם (יט/ס)** והוא היצר הטוב שבלבו **שהוא בחי' הרוח חיים. כי צפון חסר (ב"ב כה ע"ב) נסאן/בס/גס** פירוש כי החמה המהלכת ממזרח למערב נוטה מהלכה תמיד לצד דרום ולעולם צד הצפון חסר את הילוך החמה מעליו, ועל כן נקרא צפון כי כשמהלכת שם היא צפונה ונעלמת/ס, ודייקא כיון שצפון חסר לכן משם נושבת רוח היפה לבריות שזהו רמז שהרוח חיים המחיה כל דבר היא במושגי עוה"ז/ס. **והחסרון הוא בלב/ס, כמו שכתוב (תהלים**

משותק ובא אליה, ואומר לה השמיעני את קולך כי קולך ערב ממתיקים השני דודים סוד לברם הנה המלכים אשר נועדו ומלכו בארץ אדום עברו ובשמחתם לא יתערב זר, ודוגמא זו דוד למטה יודע נגן יודע ודאי לעורר רוח הקדש ולבער רוח רעה, כי הוא תקן הנר להאיר ומלא אחרי יי מלא והשלים ולזה וכה למלכות הוא ובניו לעולם:

עוד להבין עפי' הסוד עיין ליקוטי הש"ס להאריז"ל - מסכת ברכות משם הרב ולה"ה: ד"ה אמר רב חנא בר ביזנא

ט עיין תיקון סט) דף קו.

ס תיקוני זהר דף קו. רוח צפונית דהיה נפיק מאן שפאלא דלכא, והיה מנשב בכנור דדוד והיה מנגן מאלי, ועליה אתמר קול דודי דופק,

וכן בתיקון יג דף כח. ערקין דלבא אינון כחילין בתר מלכוון עורקי הלך ענהם הדס פועלים נכה הרוח שנלך, ורזא דמלה אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו, הכי מתנהגין ערקין דלבא לגבי רוחא למקום שלטון הרוח להגאים פס יתנהגו ללכת (כגוונא דעלאין) הרי לך רוח בלב זה ענין הרוח שנלך, דנפיק מאן שמאלא דלבא חלל השמאלי שנלך, כי כללות הלך הוא דין או דין הבינה או דין המלכות לכן מנ' החללים יולאים דינים כמ"ס בזכר חשק ח"כ קוי. דינא כלל מחלל השמאלי הסמוך לביאה יולא רוח שאינו תקיף כל כך ומחלל הימני שסמוך לכבד שהוא מלא דם הכוונה לדין קשה לכן יולא משם אש שורף שהוא דין קשה וזכה תבין המשך המאמר ואיהו הרוח שנלך הוה רוח צפונית דבטש בכנור דוד. היינו רוח מצינה שנלפן שמתחיק את דין המלכות הנקראת כנור דוד, ומפרט יוסף ובהאי רוחא הוה בטש בחמש נימין דכנור כזוח לפניו שהוא ה"ג ממותקות ללמא, המתיק את ה"ג מלכות, דאינון חמש כנפי ריאה כנגד ה' לונות הריאה ממאמר ח"ל בתולין מז, והס ג"כ בחי' ה"ג ללמא.

לעומת זה עיין סוכה דף נב. תנו רבנן ואת הצפוני ארחיק מעליכם (יואל ב' כ') זה יצר הרע שצפון ועומד בלבו של אדם.

וידיעת ההפכים אחת שהרוח חיים היא היצר הטוב. ושניהם בלב וכמבואר בתורה מט מחשבות טובות ורעות שבלב הן היצירה"ט.

סא עי"ש מוהר"ל חדושי אגדות ד"ה תניא ר"א אומר עולם לאכסדרא וכו' ועיין זוהר ח"ג דף קעח: ורבינו בחיי דברים ג' כו ועיין ספר מגן דוד להרידב"ז ביאור האות ט' בשם ספר התמונה. ועיין פרקי דר"א פ"ג אשט יצוא אשט יואמר שהוא חלוק יאמרו לו השלם הכות.

סב תניא רבי אליעזר אומר עולם לאכסדרה הוא דומה פרש"י שאין לה דופן רביעית. ומבואר בגמ' שצפון חסר את זריחת החמה מעליו.

וצ"ע כי זה דווקא מעל הארץ שלנו אבל בצדו השני של כדור הארץ אזי להפך שם הדרום חסר.

בביאור עומק הגמ' שם עיין מוהר"ל חדושי אגדות ח"ג בבא בתרא כה: - תניא ר"א אומר וכו' ענין הרקיע הוה כמו שבארנו במקום אחר, כי הרקיע הוה הגבול המבדיל בין עליונים לתחתונים. ומחלוקת ר"א ור"י כי הרקיע הוה, שהוא התחלת עולם התחתון, אם הוא שלם מכל צד. וזה כי לחסרון העלול אי אפשר שיהיה העולם שלם לגמרי מבלי חסרון כלל, אבל העולם חסר נבאר, לכך אף הרקיע שהוא התחלת העולם אשר הוא (נבאר) [מבדיל] בין עליונים לתחתונים הוא חסר. וזהו דעת ר"א שצד צפון שהוא מתיחס לשמאל, והשמאל הוא פחות וחסר מן הימין, וזהו חסרון העלול, שכל עלול הוא חסר. ולפיכך סבר כי הרקיע אינו בשלימות, וזאת היא הפרצה. ולפיכך אמרו במדרש (פ"א פ"ג) רוח צפונית שלג וברד גשמים יוצאים משם ושם מדור המזיקים שנאמר מצפון תפתח הרעה, הרי בארו כי אי אפשר שיהיה העולם בתכלית השלימות מפני חסרון העלול, ולכך יש פרצה בצד צפון, ר"ל שאין שם שלימות העולם. וזהו שאמרו שעולם דומה לאכסדרא שאינו שלם רק בג' רוחות וברוח א' אינו שלם, ולפיכך שם מדור המזיקים שהם בריית חסירות וכמו שרמזו חכמים עליהם שקדש עליהם היום ולא נגמרו, למי שידע בסודי התורה. וכבר אמרנו לך הטעם למה דוקא רוח צפונית, מפני כי השמאל הוא חסר מן הימין, וצד דרום נקרא ימין ורוח צפון נקרא שמאל, אבל מערב שנקרא אחר אע"ג שאינו במדרגות הפנים שהוא מזרח מ"מ אין חסרון בו, אבל צד שמאל חסר כמו שידוע מצד שמאל שהוא חסירה ודבר זה ידוע. ולפיכך סבר שהחמה הולכת למעלה מן הרקיע כי מהלכה שסובבת ברקיע תחת הארץ לא נחשב כלל שהולכת בצד צפון, שכבר אמרנו כי צד צפון חסר ברקיע שהוא התחלת העולם. אבל נחשב שהיא הולכת ברקיע למעלה מצד צפון:

סד ועיין פרקי דר"א פ"ג שאם יבוא אדם ויאמר שהוא אלוך יאמרו לו השלם הרוח. וצ"ע הרי לכאורה גם הקב"ה לא השלים ולמה א"כ מבקשים זאת ממי שטוען שהוא אלוך. אבל באמת אדרבה לפי מה שמבואר בבאה"ל לקמן שנקרא חסר כיון שבתפיסת עוה"ז הוא חסר מובן היטב שאומרים לו תשלים אצל כל העולם את הצפון חסר הוה כמו הקב"ה שממנו נמשך רוח חיים להשלים חסרון שבלב באופן שמעלה את האדם למדרגת השגת עוה"ב ששם הצפון שלם.

סד ועיין רבינו בחיי דברים ג' כו וכן נקרא צפון על שם שהשמש צפון ומתעלם שם, ממה שהרוח ההוא אין בו ישוב, ודרשו רז"ל רוח צפונית אינה מסובבת, שנאמר (איוב כו) נוטה צפון על תהו, ואסתן הוא לשון רז"ל עדיה בצד אסתן ותאטר, ותרגם (בראשית ח) קיץ וחרף קיטא וסתוא, וידוע כי החרף זמן הגשמים כי רוח צפון לח מאד והגשמים באין משם, ומטעם זה אמר הכתוב (משלי כה) רוח צפון תחולל גשם, כי כשם שרוח דרום חם ויבש לתוקף חמימות השמש המהלך שם תמיד כן רוח צפון יתחייב להיות קר ולח כי השמש צפון משם.

סה כמבואר בביאור הליקוטים הקצר אות יח הנ"ל. עי"ש ונ"ל כוונתו כי הדעת שהיא מילוי כל החסרונות בבחי' דעת קנית מה חסרת היא בחי' השגה של עוה"ב וכמבואר בתורה ד' אבל מי שאוחז במושגי עוה"ז נתפס אצלו לא כמילוי אלא כחסר, כי אצלו מילוי זה איזה חתיכת עוה"ז.

וכמו שהו' בעטלערס נקראים בעוה"ז בעלי מום אע"פ שבאמת הם השלימים ביותר שיש אלא ששלימותם היא במושגי עוה"ב שנראים בעוה"ז חסרים. וזה בעצמו דייקא הדעת קנית מה חסרת. שזוכים לה רק כמודרך מכח הצדיק להיות טובל במושגי עוה"ב.

סו כי צפון חסר והחסרון בלב צ"ע לכאורה הם שני מיני חסרונות כי החסרון בצפון הוא מצד התפיסה בעוה"ז כנ"ל ואילו החסרון בלב הוא מצד שהכלי לקבל את הרוח הוא הרגשת החסרון עד כאב לב כנ"ל גנוחי דייקא

(לז) **ויתן לך משאלות לבך/ס** כי משאלות היינו בקשות שאדם מבקש את מה שחסר לו, את חסרונו הוא מרגיש בלב/ס. **וכתיב ימלא ה' כל משאלותיך (שם כ')** דהיינו את כל חסרונותיך שמורגשים בלב. **ועיקר הרוח חיים הוא בלב** וממנו נמשך חיות לכל האברים, **וכמ"ש בתיקוני זוהר (תיקון י"ג) [ס"ט] כולו שייפין/ע** מתנהגין בתר לבא כמלכא כו"ע"א כל האברים מתנהגים אחרי הלב כמלך וממנו מקבלים חיות **כד"א** כמה דאמר דהיינו כמו שנאמר **(יחזקאל א')** **אל אשר יהיה שם הרוח ללכת כו' ע"ב**, הפשט שם שלהיכן שהרוח היינו רצון הש"י פונה ללכת לשם פונות הד' חיות

ועיין באהל הארוך אות סה. – בחסרון האנחה הנ"ל, שנהפך מאתה בעצמה לשלימות וחיות הנ"ל. מבאר יותר בדבר התפלה שכתב אחר כך, שגם הוא, עדיין בכאב וחסרון, כנ"ל מהמוב"פ. ומאתה בעצמה, תתהפך ותהיה לתורה ותיקון הבריאה, כנ"ל מהמוב"פ. ועי"ש באות סו שמוהיר שלא לעסוק בזה אלא עשה ביום וכל היום לא יהיה כל עסק התפלה, זולת בשמחה, ובתהלה, ובשיר:

ס **כי מה ששואל** ומבקש זה החסרון ומי שמבקש הוא החסר והלב הוא המבקש כמבואר בפסוק מכאן ראה שהחסרון בלב

סח **גם כשחסר לו** כגון חפץ בבית את החסרון אינו מרגיש בבית אלא בלבו וכשיושלם החסרון עיקר ההשלמה היא בלבו כי אם יושלם בבית ולא בליבו עדיין הוא חסר אבל אם יושלם בליבו ולא בבית כבר אינו חסר. וכגון מי שחסר לו מאה שקל אם יקבל מאה שקל בלא שיושלם הדבר בליבו, הרי מיד יש לו מנה רוצה מאתים אבל אם יושלם בליבו אע"פ שלא יקבל מאה שקל כלל הרי כבר אינו חסר כלום. והיינו מאמר חז"ל דעת קנית מה חסרת דעת חסרת מה קנית. וכנ"ל בתחילת התורה.

ועיין בהקדמה לתורה וכפי שיתבאר לקמן שאדרבה החסרון הגשמי הוא לא הגורם את החסרון בלב אלא להפך החסרון בלב גורם להתלבש בהרגשת חסרונו גשמיים והכל מתחיל מרוח שטות ועבירה על התורה ששם הרוח חיים שהיא הדעת המחבר אותנו להש"י שע"ז אין שום חסרון. אבל ע"י עוון ורוח שטות מתנתק מהקב"ה ואזי ליבו חסר והחוסר הזה מתלבש בכל מיני הרגשת חסרונו ועי"ש כי מתחיל לשמוע חסרונו עוה"ז, והתיקון הוא אנחה בהתקשרות לצדיק שע"ז מקבל דעת להיות חרש מחסרונו עוה"ז. כמבואר במעשה מו' בעטלערס ביום השני.

סט דף כח. עיין ביאור באר לחי רואי שם

ע **לשון התקונים** שם כולו ערקין דלכא וצ"ע וכנראה כיון שערקין דליבא מוליכים הדם שהרוח בו אל האיברים לכן אפשר לומר בלבו שייפין דהיינו אברים.

ע"א **תיקוני זוהר תיקון יג דף כח. תליתאה** תיקון שלישי מעשרה מיני נגונים שנאמר בהם ס' תהילים **בברכה** שע"ז נתקנת הבינה של המלכות **ודא שכינתא עלאה** היא בינה מלכות, **ועלה אתמר ברכי נפשי את ה'** היינו נשמה ונקראת נפש שהוא סם כולל לכל הגנוח"י, **מהאי** בינה **אתיהיבת בבר נש נשמת חיים** כי משי"כ ויפה בלפני נשמת חיים היינו הבינה שממנה נחלצה הגשמה, **דאתמר בה** בגמרא ברכות י **המשה תקונין** נגד חמישה ברכי נפשי, **מה הקדוש ברוך הוא זן כל עלמא, הכי נשמתא זנת כל גופא** שהוא עולם קטן, והגשמה נותנת לו הבנה לדעת המעשה אשר יעשה בצביל מזונותיו, **מה הקדוש ברוך הוא רואה ואינו נראה, הכי נשמתא רואה ואינה נראית, מה הקדוש ברוך הוא יושב בחדרי חדרים, הכי נשמתא יושבת בחדרי חדרים** חז"ל לפנים מחדר היינו נשמתא לפנים מהלב שבו שורה הרוח, **מה הקדוש ברוך הוא מלא כל העולם (נ"א הארץ כבודו) הכי נשמתא מלאה את כל הגוף** ששולטת בכלו להחיותו, **מה הקדוש ברוך הוא דן את כל העולם, הכי נשמתא דנה את גופא** בגמרא גירסא מה הקב"ה טהור אף הגשמה,

ורוא דנשמתא דאיהי שוה לקודשא בריך הוא, דא בינה שממנה נוצרה הגשמה לכן נדמית לורה ליוצרה, **ובינה נקראת מ"י** כנגד חמישים שערים שבה, **ועלה אתמר ואל מי תדמינוי ואשורה, אל מי ודאי** דהיינו שאין זו שאלה אלא תשובה שהגשמה אפשר לדמותה לבינה אבל אין המשל דומה לנמשל, **והא אוקמוהו מארי מתיניתו, חמשה דברים אלין, חמשה ודאי, בגין דאינון מסטרא דה' עלאה:**

ואינון בלבו תקונין בלב כל ה' תיקוני הגשמה הם מכה הארת הבינה הנקראת לב, **כמה דאוקמוהו מארי מתיניתו** זוהר חדש קטן סו"ע"ב ולקמן מטע"כ שכנגד ה' דברים הנ"ל יש בלב ה' דברים **הלב מבין, הלב רואה, הלב שומע, הא תלת** ולקמן מפרש עוד שרוב בלב ומחשבה בלב, **הרי ה' איהי חמש** כנגד ה' ראשונה דהיא שהיא כנגד הבינה, **(הבל) ורוחא דפומא** ששוקפו מהלב, והרוח הוא בקו אמלעני, הכולל כל הג' קוין **דסליק בה קלא** ת"ת **ואמירה חסד ודבורא** גבוהה **דא ו'** היינו הרוח שבלב הוא נגד אות ו' דהיא, **ערקין דלכא אינון כחילין בתר מלכחון** עורקי הלב שבהם הם פעולות נכח הרוח שבלב, **ורוא דמלה אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו**, **הכי מתנהגין ערקין דלכא לגבי רוחא** למקום שרצון הרוח להגיע שם יתנהגו ללכת **(בגוונא דעלאין) הרי לך רוח בלב** זהו ענין הרוח שבלב, **דנפיק מאזן שמאלא דלכא** חלל השמאלי שבלב, **כי כללות הלב הוא דין או דיני הבינה או דיני המלכות לכן מבי' החללים יוצאים דינסכמ"ש** זוהר חדש ח"ב ק"ו. **דינא בלב** מחלל השמאלי הסמוך לריאה יוצא רוח שאינו קשה כלכך ומחלל הימני שסמוך לכבד שהוא מלא סם הרומז לדין קשה לכן יוצא משם אש שורף שהוא דין קשה וזהו ענין הגשך המאמר **ואיהו** הרוח שבלב **הוה רוח צפונית דבטש בכנור דודו** היינו רוח מבינה שבלב שמתחיל את דיני המלכות הנקראת כנור דוד, ומפרש יותר **ובהאי רוחא הוה בטש בחמש נימין בכנור** כנור לפונות שהוא ה"ג ממותקות לאמא, המתיק את ה"ג מלכות. **דאינון חמש כנפי ריאה** כנגד ה' אונות הריאה כמאמר חז"ל בחולין מו. והם ג"כ בחי' ה"ג לאמא, ובקנה דריאה סליק קול ללבא עולה קול שהוא מכות חזק דריאה להמתיק דינים הקשים שבלב, **ואיהו אש אוכלה** דינים קשים, היוצאים מאודנא ימינא דלכא מחלל הימני שבלב שהוא דין קשה כיוון **דאיהי כלפי כבד** שהוא אש שורף, ומנייה נפיק דבור שהוא לשון קשה, **היא הוא דכתיב (ירמיה כ"ג) הלא כה דברי כאש** היינו מדין קשה, **ואי לאו כנפי ריאה דנשבין על לבא, הוה אוקיד** האש ששכבד **כל גופא** כי הכבד מעלה אש ללב וכנפי ריאה מקררות את האש שבלב דהיינו אי לאו ה"ג ממותקות דינייה ממתקות את ה"ג מלכות לא היה יכול העולם להתקיים מחמת דינים הקשים של המלכות,

ועי"ש ביאור הבאר לחי רואי מבאר שהדם הוא הנפש מתנהג לפי הרוח שהוא הרוח דדפקין בכל ערקין דלכא פירוש שהדפקין שבלב שהם מכה הנפש הוא ע"י הרוח

ועי"ש שמבאר שלא כמתוק מדבש את ענין חמימות הלב אלא בשם זהר הרקיע בפנחס רלד. הלב הוא ת"ת ובו ה"ג דאמא ולכן מצד הלב יוצא אש חמימות גדול כי הלב אותיות להב וכנפי ריאה הם ה' חסדים דאמא המושכין רוח קרה מצד הארת חסדי אבא שבמח שם הנשמה וכו' עי"ש

ע"ב **יחזקאל פרק א** (כ) **על אשר יהיה שם הרוח ללכת ילכו שמה הרוח ללכת ויהאופנים ינשאו לעמתם פי רוח החיה באופנים:**

פסוק זה הוא אחד מהפסוקים שבו מתאר יחזקאל את מראה המרכבה העליונה שראה דהיינו ד' חיות ובהם רוח הש"י והחיות נשאות על גבי מרכבה ונעה ע"י גלגלים דהיינו אופנים. והמבואר שם שרוח היינו רצון ה'. עי"ש מצודות דוד – אל המקום אשר יהיה שם

שבמרכבה כי רצונו ית' נופח בהם ורצונו הוא רצונן, ורצון החיות מניע את גלגלי המרכבה. ורבינו מביא מכאן רמז על הרוח חיים שבלב שכפי רצון הלב כן נעים כל אברי הגוף. **כי הרוח הוא בלב, והחסרון הוא הסתלקות הרוח שמקומו בלב, וע"כ נרגש החסרון בלב** דהיינו כל החסרונות מתחילין מחסרון הרוח שבלב וכיון שחסר אזי מתחיל להרגיש כל מיני חסרונות גשמיים בלב. **וע"כ כשנתמלא החסרון שהוא בבחי' הרוח כנ"ל** דהיינו בבחי' דעת קנית, **נאמר ויתן לך משאלות לברך** כי כל המשאלות והחסרונות הן בגלל חסרון בלב. **ימלא ה' וכו' משאלות לברך, היינו כנ"ל: וע"כ ישראל שהם מקבלין הרוח חיים מהתורה, נקראים על שם צפון/ע"ג, כמ"ש (תהלים פ"ג) על עמך יערימו סוד ויתיעצו"י על צפוניך** כי הרוח הבא מהתורה היא רוח דעת חיבור להקב"ה שעולה למדרגת מושגי עוה"ב להיות מתמלא מילוי שמושגי עוה"ז נדמה לחסר כמו הצפון שחסר :

אות ג

כיון שביאר שרוח חיים למלא חסרונו ע"י אנחה אפשר לקבל רק מהצדיק שדבוק בתורה ע"י התקשרות אליו, ובלק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' ב' ביאר שאפילו בכל נשימה ונשימה צריך לדעת שהחיות שמקבל בה היא מהצדיק ואינה דומה החיות שמקבל ע"י נשימה בהתקשרות לצדיק לחיות שמקבל ע"י נשימה כשלא מקושר לצדיק. ממילא נעשה קושיא עצומה הרי החוש מכחיש שרואים רשעים שמצליחים ואפילו מתגברים על צדיקים. ובאמת היא קושיא עתיקת יומין (בברכות ז.) שכבר שאל משה את הקב"ה (כי תשא לג יג) הודיעני נא את דרכיך, מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו. וענה לו הקב"ה צדיק וטוב לו צדיק גמור צדיק ורע לו צדיק שאינו גמור רשע וטוב לו רשע שאינו גמור רשע ורע לו רשע גמור. ע"י

וענין החילוק בין צדיק גמור לשאינו גמור יתבאר לקמן באות ה' וכאן רק מתרץ מדוע יש רשע וטוב לו וצדיק שהרשע מרע לו. ועיקר מה שמבאר כאן זה מהיכן בכלל יש לו לרשע רוח חיים כיון שחולק ומנתק עצמו מהצדיק שרק דרכו אפשר לקבל הרוח חיים דקדושה. ומבאר שזה לעומת זה כמו שיש צדיק ורב שבדור כן יש רברבי דקליפה שמהם גם אפשר לקבל רוח חיים, כי הקב"ה משלם לרשע בעוה"ז על מעט הטוב שעשה כדי להאבידו מעוה"ב.

אך רשעים הדוברים על צדיק עתק בגאווה ובוז [ע"ו/ע"ג], כיון שמנתקים עצמם מהצדיק הדבוק בתורה שרק דרכו ניתן לקבל רוח חיים דקדושה ולא רוצים בהתקשרות אליו מאיזן מקבלין הם הרוח להשלים החסרון/ע"ח/ע"ט. אך דע שיש רב דקליפה, והוא בחי' עשו/פ"ג, כמ"ש בעשו

הרצון מהאל יתברך הרוכב בה ללכת ילכו החיות כי שמה גם הרצון מהחיות ללכת. וכאשר ינשאו החיות למעלה אז גם האופנים ינשאו לעומת החיות ובשוה להם. כי רוח החיה - רצון כל חיה תקועה היא באופנים ולכן ילכו במקום שהמה הולכים:

ע"י צ"ע למה בגלל שמקבלים רוח חיים מהתורה הם נקראים בלשון חסרון הרי להפך ע"י התורה הם מלאים במילוי נכון. ואולי אפ"ל עיין תחילת תורה מט ובתורה עח לב איש הישראלי מטבעו בוער אל הש"י עד א"ס בלי גבול (מבואר בתורה לא אות ו' שהכוונה מי שתקן תקון הברית בשלימות) ומבואר בתורה עח שהתורה עושה גבול לליבו שיכסוף אל הש"י בגבול המצוות והגדרים של דעת התורה. דהיינו שהתורה לא ממלאה את החסרון אלא רק מכוונת ומצמצמת אותו להיות כלי כראוי כי דייקא הרגשת החסרון את הש"י היא החיים האמיתיים כי הוא הקושר אותנו בברית אליו ית' בכל רגע ובכל נשימה להודות לו בחיבור שלם, ולהחזיר לו כבוד שמים מכל נשימה וקבלנו ממנו (עיין לק"ה העושה שליח לגבות החוב ג' ב').

ע"י בתקפא כתוב ית עשו

ע"י עיין קהלת פרק ז (טו) אַתְּ הַכֹּל רִאִיתִי בְיַמֵּי הַבְּלִי יֵשׁ צְדִיק אֲבָד בְּצַדִּיקוֹ וַיֵּשׁ רָשָׁע מְאָרִיךְ בְּרָעוֹתָיו:

ועיין קהלת רבה עה"פ הוה מדרש רבה קהלת פרשה ז פסקה כג ומפני שלשה דברים אמר ר' יאשיהו הקב"ה מאריך פנים עם הרשעים בעוה"ז שמה יעשו תשובה או יעשו מצות שישלם להם הקב"ה שכרן בעוה"ז או שמה יצאו מהן בנים צדיקים שכן מצינו האריך פנים לאחזו יצאו ממנו חזקיהו עם אמון יצא ממנו יאשיהו שמעי יצא ממנו מרדכי:

ע"י לשה"כ תהילים לא יט

ע"י תהילים פרק לא (יט) תְּהַלְּמֵנָה שְׁפִתַי שֶׁקֶר הַדְּבָרֹת עַל צְדִיק עֵתֵק בְּגִאֲוָה וְבוֹז: פֶּרֶשׁ"י - עֵתֵק - סֵרָה דָּבַר שֶׁאֵינוֹ כְּמוֹ וַיֵּעֲתֵק מִשֵּׁם (בראשית י"ב), וְדוֹנֵשׁ פֶּתֶר אוֹתוֹ לִשְׁוֹן דָּבַר גְּדוֹל וְקִשָּׁה כְּמוֹ עֵתֵקוֹ וְגַם גָּבְרוּ חֵיל (איוב כ"א), הוֹן עֵתֵק (משלי ח'), וְלִמְכָסָה עֵתֵק (ישעיהו כ"ג) (סא"א):

ע"י צ"ע שלא שואל מנין להם רוח חיים לחיות אלא רק קשה לו על הרוח חיים הגדול שמקבלים ע"י אנחה להשלים חסרונו, (שבעיקר הוא העין רעה שיש להם על הצדיק. עיין מי הנחל כאן).

צ"ע דלעיל אמר שכשמקושר לצדיק אזי כשמתאנח מקבל ממנו רוח חיים משמע שמי שלא מקושר לצדיק לא מקבל ואילו כאן מבואר שרק שמי שמבוזה ומחרף את הצדיק עליו יש שאלה מנין מקבל שלפ"ז מי שלא מבזה רק לא מקושר הוא כן מקבל.

ונראה שאין לרייק מהנ"ל כיון שרק ביאר את המצב המתוקן כיצד זוכים ברוח חיים השלימה, אבל באמת כל אחד מקבל כפי ההתקשרות וכל זמן שאינו חולק ממש בבזו וחרופים או עדיין יש לו איזה התקשרות לצדיק אלא שאינו דומה המקושר ממש למי

(בראשית לג/פא) יש לי רב/פב/פג. והוא בחי' [פד] אלופי עשו/פה. וכמו שתרגום אונקלוס רברבי עשו שכל אחד מהם הוא בחי' הרב דקליפה/פו. ומהם מקבלין הרשעים הרוח/פז. דהיינו

שרק אינו חולק. ועניין זה מבואר בלק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' ב' שהמקושר לצדיק מקבל הרוח חיים יש ממנו אבל המרוחק ממנו אזי כפי הריחוק מקבל ממנו רק ע"י שליח ואזי ככל שהוא רחוק כן יש אפשרות שהסט"א ורב דקליפה יגולו לו את הרוח חיים ומי שחולק ומבזה את הצדיק הוא רחוק מאד מהצדיק ואזי את רוח החיים שלו בוודאי גולו והוא מקבל רק מרב דקליפה. ואעפ"כ בהעלם כולם מקבלים מהצדיק שהרי כל מה שיש לרב דקליפה הוא מה שגול מהרוח שיצא מהצדיק. ע"ש שמאריך בזה.

^{טז} **צ"ע** כיון שאין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות (סוטה ג.) וא"כ מנין מקבל אפילו צדק את הרוח חיים שהיא רוח שטות שעל ידה הוא חוטא. ולפ"ז משמע שגם כל אדם מקבל מהרב דקליפה שדייקא על ידי התגברותו עליו הוא נופל לחטא.

עוד עיין תורה קט שבכל אנחה ונוה יש לו בחירה מהיכן למשוך רוח חיים מחבל הקדושה או להבדיל ח"ו ע"י נוה ואנחה מחבל הטומאה. ועיין גם תורה קח כיצד כיצד בכל היסך הדעת ממנו ית' נעשה בחי' אחור באחור וע"י אנחה שהיא מכניס רוח ומוציא רוח יכול לנסר עצמו מבחי' זו ולחזור פב"פ עמו ית'.

ועיין בזה לקמן באות ה' בעניין מדת נוצר חסד לאלפים בהערה.

ועיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' י' משמע שהמבחן לרב של האדם אם הוא רב דקליפה או רב דקדושה הוא איך הוא מנהיג אותו בענין הממון כי רוח חיים דקדושה היא בחי' דעת קנית מה חסרת ששמח בחלקו אבל המקבל חיותו מרב דקליפה הוא כולו חסרון כי גם הרב שלו כולו חסרון ותמיד הוא בעל חוב.

עוד נ"ל כיון שרוח החיים היא חיים אמיתיים של כסופין אל הש"י ולא רק חיי בהמה ממילא תלוי ברצון האדם ומי שמחפש רב שיעזור לו לזכות בכבוד ומעמד פרנסה ושישקיט את מצפוניו אזי הוא יקבל רוח חיים מהצינור הזה שהוא רוח של על מי מנוחות כלפי הקדושה ובווער לתאוות עוה"ז בפרט הממון. מנותק מהרוח הבווער אל הש"י.

^א צ"ע מדוע דווקא עשו ועוד מדוע לא גם ישמעאל

ואולי כיון שהצדיק מקבל מבחי' רב חסד לכן הלעומת זה הוא הדין של עשו דייקא. אלא שצ"ע כי גם בחסד עצמו יש חסד דקליפה שהוא ישמעאל כידוע. ואולי אפ"ל ללמוד מכאן שלא המדה רעה היא הרב דקליפה אלא הדבר המיוחד לעשו שהוא מה שמבזה את השכל דקדושה כמבואר בתורה א'. וצ"ע.

וצ"ע כי הלעומת זה של הצדיק לכאורה הוא פגם הברית ניאוף שאע"פ שהיא הפגם הכולל כמבואר בתורה יש אבל היא מידה מיוחדת ביותר לישמעאל דייקא דהיינו חסד דקליפה ולא לעשו שהוא דין דקליפה.

ועיין לקמן אות ד' שם מבואר שנקט עשו דייקא כיון שהוא תוקף הדין הפך הרב חסד.

ואולי אפ"ל שנקט דייקא עשו שהוא רוצח ומבטל רוח חיים לעומת הצדיק שממשיך חיות וחיים לכולם.

ועוד שהצדיק הוא רב חסד כמבואר לקמן הפך הרב דקליפה שהוא רב דין וכנגד מדת ההשפעה של החסד של הצדיק עומד הדין של עשו, עצירת השפע, שמדתו להחזיר את החיים לשרשם, (דהיינו שהרב דקליפה בעצמו הוא הגורם להאביד את המקבל ממנו רוח חיים רק שנעשה בבחי' תוסף רחם יגעון שנמשך איזה זמן שנקצב לו להצלחתו)

עוד מבואר לקמן שהרוח חיים הוא מרחפת על פני התורה אמת ומדת ואמת לכן לעומת זה עומד עשו דאיתא במדרש (ב"ר סג ח') שעליו אמר הקב"ה הוא שוא שבראתי בעולמי. דהיינו שקר.

^{אב} בראשית פרק לג (ט) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו יֵשׁ לִי רֵב אָחִי יְהִי לְךָ אָשֶׁר לְךָ:

^{אב} **צ"ע אם יש לי רב** הכוונה לרב שממנו מקבל חיותו למה יעקב לא אמר גם הוא יש לי רב. ואולי כי יעקב אמר יש לי כל דהיינו אני מקבל מהרב שלי מילוי שגורם שלא חסר כלום. אבל עשו לא אמר אלא שיש לו רב שממנו מקבל. ואין המקרא יוצא מפשוטו שרב לשון הרבה דהיינו שיש לו מספר וקצבה אלא שהוא גדול.

וצ"ע לפי פשוטו ולפי הכלל יש לו מנה רוצה מאתים א"כ עשו שאמר יש לי רב אליבא דאמת הפירוש יש לי הרבה חוסר וא"כ מדוע לא רצה לקבל מיעקב את מנחתו (גם עפ"י תורה כה שגוי תאב למטבע של ישראל כי שורה עליו חן הוגונין). וכנראה חשש לקבל מהצדיק. והיינו דאמר יש לי רב דהיינו איני רוצה לקבל מרב דקדושה שיקלקל לי את צינור המדה שלי וזהו יש לי רב, רב דקליפה ממנו אני רוצה לקבל ולא ממך. נמצא שגם על פי פשוטו יש לי רב הכוונה לרב דקליפה.

צ"ע כיון שרב דקליפה הוא בחי' עשו למה לעשו יש רב הרי הוא הרב. ועיין באה"ל (הארוך אות נ"ו) שתירץ שעמלק הוא הרב של עשו ע"ש איך שמוכיח זאת.

ואולי אפ"ל עוד בזה להרחיב דמצינו שעשו לעומת יעקב ועל עשו נאמר בתורה א' שהוא כסיל החפץ בהתגלות ליבו דהיינו שהרע שלו הוא שנגרר אחר תאוות ליבו דהיינו מדות רעות. אבל עמלק בא להלחם בזמן משה רבינו כי עמלק מבואר בתורה יש תנינא שהוא פלוסוף גדול דהיינו שהרע שלו כבר מתלבש בפלוסופיא ולא מחמת שחפץ בהתגלות ליבו לכן עלי אמר עשו יש לי רב.

ועיין תורה ד' תנינא שיש חיות רעות שהרע שלהן הוא מצד שחפץ בהתגלות ליבו ויש מצד הנחש שהם הרשעים שכל חפצם רע להרע בעצמו בלא שום הנאה.

וזה לשון באה"ל הארוך אות נ"ו. הנ"ל – בהמבואר מדבריו הקדושים על אודות עשו ובניו, שהן הן האלופים והרברבי דקליפה, שמהם מקבלים כל הרשעים. **ולכאורה** יש להתפלל בהבאתו על זה מאמר יש לי רב. כי מלשון הכתוב נראה מבואר, שעשו בעצמו יש לו רב. **ואולם**, בהכלל זה לעומת זה, ובהמבואר לעיל מדבריו הקדושים, שגם כל הרברבי דקדושה שנפשות [ישראל] מקבלים מהם, מוכרחים לקבל מהרב השלש עשרה שלמעלה מכולם, [ואף על פי שבאופן אחד נחשב גם הוא ביניהם, אבל גם באופן אחר יתרוםם ויתנשא לגמרי מלהחשב ביניהם. [כמבואר מלשון הכתובים שבענין זה]. תבין מרחוק, שכמו כן בתכלית ההיפוך, נמצא בתוך האלופי עשו, אלוף ורב אחד, שגדלה ועצמה טומאתו יותר מכולם. עד שהוא הראשית והרב שביניהם בעצמם, להיותם מוכרחים לקבל מאתו. [וגם ממילא מובן, שהוא האלוף עמלק, שהוא הראשית לכולם, כנודע].

מ"א אלופים שלכל אחד מידה רעה אחרת ולא כרוח החיים דקדושה שהיא מצדיק אחד הדבוק בתורה אחת ובהקב"ה האחד והיא רוח של כיסופים אל האמת האחת, **והוא** רוח החיים שמקבל מרב דקליפה הוא **בחי' רוח הטומאה** כי לכל אלוף יש מדה רעה שמחיה אותו וממנה מקבל רוח חיים להתגבר עוד יותר באותה תאוה, ורוח החיים הזה הוא **בחי' רוח סערה** שהיא אחת מג' קליפות קשות כמבואר ביחזקאל

²⁵ עיין **כלי יקר** שם ע"כ נאמר בעשו יש לי רב כי ממונו שליט עליו אל כל אשר יחפוץ יטנו, אבל הוא אינו שליט על ממונו ועינו צרה בשלו, ויש לו שר הממונה עליו ולא יניחו לנגוע בממונו ליקח ממנו ולהוציאו לצדקה או לצרכו. ונראה שכן כל שאר המדות רעות הן ברברי עשו שמושלות עליהם ומהן מקבלים חיות ורוח. ועיין לקמן אות ה'.
²⁶ * בראשית לו מ'

²⁷ **בפרשת וישלח** בראשית פרק לו נזכרים ל"ב אלופים אבל מפסוק מ' הם העיקריים כמבואר בפרש"י שם והם סה"כ יא אלופים (ובלק"ה ערלה ג' ה' [עפ"י תורה ח תנינא] שְׁהִקְלֹפוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת תִּקְף הַדִּינִים שֶׁיִּנְקָתָם וְחִיּוּתָם בְּבְחִינַת עֲשֵׂתִי עֲשֶׂרָה הֵם נִכְנָעִים בְּשֵׁרֶשׁ דִּיקָא דְהֵינּוּ עַל – יְדֵי אֶחָד עֶשֶׂר סְמִינֵי הֶקְטֶרֶת) וכן מבואר בלקוטי תורה להאריז"ל פרשת וישלח שהם יא. וכן בספר ברית כהונת עולם.

אבל דעת הבאה"ל שהם יג אלופים ודווקא המנויים ראשונים בפרק ולא האחרונים (ומצאתי כמה ספרים שכתבו שהיו יב אלופי עשיו כך למד ביאור פריסת שלום במגלה עמוקות פרשת בהעלותך סוף דרוש א'. ובספר הערכים שחב"ד ערך אומות העולם. קהלת משה למשה סתהון אות דן. אבל יג לא מצאתי)

עיין ביאור הלקוטים סוף הביאור שלפני הקצר ד"ה וגם נראה – והנני להציגם פה בשמותיהם שהם מוזכרים בפרשת וישלח. ותרגום אונקלוס שמביא בזה רבינו ז"ל, מתרגם על כל אחד ואחד בשם רבא. (א) רבא תימן. (ב) רבא אומר. (ג) רבא צפו. (ד) רבא קנו. (ה) רבא קרח. (ו) רבא געתם. והשביעי, רבא עמלק. והוא המכוון לאמצעי וממוצע ביניהם. כי הוא באמת אלוף הי"ג שבסטרא אחרא כנ"ל, דנחשבים ועומדים ששה בצד זה, וגם ששה מצד זה, ואלו הן. (א) רבא נחת. (ב) רבא ורח. (ג) רבא שמה. (ד) רבא מזה. (ה) רבא יעוש. (ו) רבא יעלם. וקרח השני אין לחשוב, כי זה הוא בעצמו קרח הראשון, כמבואר שם מקודם מפ"י רש"י, שאף על פי שנחשב מבני עשו, ובאמת היה בן בנו, מאלופי שבא על אשת עשיו, ונחשב מחמת זה פעם ראשון מבני אליפו. ובדבר אלופי שעיר החורי נמצא עוד קצת דברים שאין רצוני להרכיב בזה, שלא לצאת מהענין. והאלופים הנזכרים בסוף הסדרה, שאף על פי שנקראו גם כן בשם אלופי עשו, אבל לא היו כלל בעת הזאת, רק אחר כלות מלכיהם בימי דוד כמובא. אבל אלופי בני עשו, ובני בניו שנחשבים גם כן לבנים, מכונים ממש למספר שנים עשר, חוץ השלש עשרה, האמצעי והעיקרי, אלוף עמלק, [שעליו אמר עשיו יש לי רב כמוב"פ].

¹⁸ צ"ע מדוע גם הוא נקרא רב שהרי אינו מקבל ממדת רב חסד אלא מארך אפיים ועיין לקמן אות ד' שכנגד רב חסד עומד האדמוני תוקף הדין וכביכול כמו רב חסד יש רב דין.

¹⁹ צ"ע מנין לרב דקליפה רוח חיים.

עיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' ב' מבאר שם שהוא גוזל הרוח חיים שמקבלים הרחוקים מהצדיק כיון שהם רחוקים אחריות הדרך עליהם ולפעמים נגזל מהם.

אבל ביאור הלקוטים מבאר שגם הרב דקליפה מקבל רוח חיים מהתורה כי בהתורה יש ימין ושמאל וכפי שיתבאר לקמן הברור שמברר טוב מרע בתורה דהיינו הסברות הנכונות משאינן נכונות עי"ז מתבררות המדות שבלבו וזוכה לרוח חיים המרחפת על פי פסקי האמת שבתורה כך לעומת זה יש רוח טומאה המרחפת על פני הפרושים ופסקי הלכות פסולים הבאים מהיכלי התמורות הממירים טוב ברע, בלימוד וביאור התורה.

עיין באה"ל הארוך אות י"ז. – כפי המבואר מדבריו הקדושים, שגם מציאות הרוח חיים שאצל הרב והצדיק, הוא מדביקותו בהתורה הקדושה, [כי על פני המים לבד, דא אורייתא, מרחף ונמצא הרוח הזה]. יש להתפלל בתשובתו על שאלת המשכת הרוח חיים להרשעים [מהיכן מקבלים אותן], שהם מקבלים אותו מהרב דקליפה שעליהם. כי הא גופא קשיא, שמהיכן נמצא הרוח חיים להרב דקליפה בעצמו, שרחוק לגמרי, ואין דבוק כלל בהתורה.

וגם יותר תתפלא בהפליאה הזאת, מהמובא אחר כך בדבריו הקדושים, שכל קבלת הרוח חיים להרשע, הוא דייקא בצינור המדה הרעה והגרועה [שלא על פי התורה ועוד אדרבה דייקא הפך התורה] שנמצא בו. **ואם זה** מבואר, שלהתקרב ולקבל מהרב דקליפה, אין שום אופן על ידי המדות הטובות, מאחר שהוא בתכלית ההיפך מהם, ואין בהם שום אחיזה בו כלל. **אבל** אדרבא, מאחר שהאמת כן, למה נמשך לרחוק מהתורה בתכלית הריחוק כזה, רוח החיים, ועוד בסערה חזקה כזאת, עד שיהא בכחו להזיק ולבלוע חס ושלוש להצדיק ממנו, הדבוק בהתורה בעצמו. **ואולם**, בהמבואר מדבריו הקדושים על אודות התורה, שמציאות הד' אותיות והראשים שבמדת היסודות לטוב, הכשר וההיתר. שנמצא בה בתורה כמו כן גם מדת היסודות לרע, הפסול והאסור. יש לבאר מדבריו הקדושים, שנשמות ישראל בצמיחתם וגדילתם בגן התורה, יהיו על ידי זה בעצם התורה והלכותיה, עד שבעברם עליה, נתחסרים כנ"ל שכיוון שכל חיותם ממנה הרי בעברם עליה נחסר חיותם. אבל גם מכלל הן אתה שומע לאו, שבתכלית ההיפך יוצאים ונתהווים נפשות הגוים כחוחים וקוצים, מהרע והפסולת שנתערב בהתורה. ולכן משם חיותם. **וכשאינם** זוכים נשמות ישראל [שהן הן שכליותיהם ודעותיהם] להתברר בהלכה ברורה ומשנה הברורה, והם ממירים ומחליפים רע בטוב [מרוב הספיקות, כנודע], שהבלתי אמת וטוב, נחשב ונדמה לטוב ואמת. ולהיפך, האמת שבה, נשפל ונראה כרע, ובלתי אמת, [ומתגברים והולכים החליפין והתמורות האלה, בבואם וירידתם מהדעת אל הלב, עד שנחשב ונחמד גם מה שהוא רע ומשוקץ בוודאי חס ושלוש. ולהיפך, פקודא ומצוות הטובים ונחמדים באמת, נבזים ונמאסים בעיניהם]. **וגם כשמתגבר** אחר כך על תאוותיו, וזלת מה שהוא מתיירא עדיין מהם, מחמת שעדיין נמצאים על כל פנים בכחו ובלבו התמורות והחליפין האלה בסיבת התמורות של ההלכות [שבעצם נשמותיהם הני"ל], מחליפים וממירים גם בזה לנפשותיהם בעצמן, להיות נשפל ונמצא ברע וחסרונות חס ושלוש. **כי** באמצעות הטוב אין ביכולת לקבל, על אשר נתעו ונבוכו ונתרחקו מזה. **ובאמצעות** וצינור הרע אין ביכולת שיהיה נמשך להם כלל, כי אין זה מאיכות נפשיותם כנ"ל. **ולהיפך**, הרשעים נמצאים ומלאים בכל טוב, באמצעות צנורות מדותיהם הרעים בעצמן, אשר חלק להם, כל זה מצד נפשותיהם כנ"ל

א' פ"ח, שהיא יונקת מהשערות/פ"ט של צד הדין/צ"ו כמ"ש (שם כז) הן עשו אחי איש שעיר/צ"א [צ"ב] (צ"ג/צ"ד) לפי הפשט מדובר בטענת יעקב לרבקה אמו שכיון שעשו הוא בעל שער לכן יצחק יבחיך במרמה ויקפיד עליו. ולפי רבינו נראה שיעקב טען שכשיוודע לעשו שגנבתי ממנו את הברכות אזי הוא יאנח וימשיך רוח חיים גדול שיכול להזיק לי כי הרוח שלו היא רוח סערה. וע"כ הרוח שלהם גדול ותקיף לפי שעה/צ"ה, כמו רוח סערה שהוא גדול בשעתו/צ"ו.

^{פ"ח} רוח סערה היא הקליפה הראשונה מהד' קליפות כפי שכינה אותה יחזקאל רוח סערה הבאה מצפון כמבואר לעיל זהר פנחס רע"מ דף רכו ע"ש שאליהו כינה אותה רוח חזק משבר הרים ומשבר סלעים ואליהו הכניע אותה ועלה בה בסערה השמימה והיא היצירה שבחלל השמאלי שרוד הכניע שעי"ז נעשה ליבו מרכבה לרוה"ק שניגנה בו בכבינור ובתהילים מכונה קליפת עוון ומד' מרות היא המרה הלכנה דהיינו הליחה שבריאיה והיא הקליפה הירוקה באגוז והיא המוץ בחיטה ע"ש בביאור המתוק מדבש.

^{פ"ט} תיקוני זהר דף קח: – מסטרא דתריין דרועין אינון (אגניא"ל) עוויא"ל אגניא"ל מתמן אגג, וביה כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים, עוויא"ל מתמן עזאז"ל, ומתמן עז"א ועזא"ל, ואיהו חזריא"ל, יכרסמנה חזיר מיער, ועליה אתמר ועל חרבך תחיה, ואיהו שעריא"ל, דמתמן רוח סערה, ואיהו עשו איש שעיר, ומתמן שער באשה ערוה, ועליה אתקף ההוא דאתמר ביה עזי וזמרת י"ה ויהי לי לישועה, ה' איש מלחמה ה' שמו וגומר: לקבל בינה דאתמר בה אלף בינה, אלין אלופי עשו, לקבל חכמה אדם בליעל איש און,

^{ע"ז} עץ חיים – שער מא פרק ג – והנה ענין עור שהוא לבוש דו"א עצמו אפשר שגם בו יש בחי' ג' לבושין דמיון הכלים אך נלע"ד כי הנה הם ב' לבושים לבד א' הוא העור וא' הוא השערות בסוד אדרת שער. ובוה תבין איך הקליפות יונקים משערות ונקרא סערה על שמם וכנגדן יש ב' לבושים אחרים של מצות א' של תפלין בסוד עור וא' ציצית בסוד החוטין דמיון לשערות. אמנם אלו הם הלבושים של האדם בעוה, בסוד כי היא כסוה זה ציצית היא שמלתו לעורו חלק הפנימי של העור והם התפלין והענין כי ציצית ביצירה ותפלין הם יותר פנימי' בריאה נמצא כי עור דיצירה נקרא טלית דציצית והעור דבריאה נקרא תפלין כי הם יותר קדושים והם במוח לבד כי כן הבריאה בחי' ראש אך היצירה סוד הגוף לכן הציצית טובבים כל הגוף וגם הראש להורות כי יצירה מלבוש לבריאה

^צ וע"כ שער באשה ערוה כיון שאשה היא מצד הגבורות (תיקון סט הנ"ל). דהיינו שקליפת הרוח סערה נאחו במי שמסתכל בהן.

^{צ"א} בראשית פרק כז (יא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל רַבְּקָה אִמּוֹ הֲנִי עֹשֶׂה אֶחָי אִישׁ שָׂעִיר וְאֶנְכִי אִישׁ חֶלֶק: פ"ש"י איש שעיר – בעל שער, נראה דס"ל שלשון איש עיר לא שייך על מי שמרובה בשיער ולפי רבינו מובן היטב מדוע נקט הפסוק לשון כזה שאינו מתאים לפשט. והטעם כיון שרצה לרמוז גם ללשון סערה לרמוז שגם לזה חשש יעקב שכשישמע עשו שגנב ממנו את הברכות יאנח אנחה כזו שבכוחה להמשיך מהרב דקליפה רוח חיים מצד הקליפה שנקראת רוח סערה והיא תוכל להזיק לו כי כל צורריו יפחו בהם.

^{צ"ב} שער לשון סערה עיין ע"ח שער מא פ"ג

^{צ"ג} עיין תיקון סט דף קח:

^{צ"ד} לשון התיקונים עיין לעיל ועי"ש בתיקונים מהעמוד הקודם באריכות שהוא חלק ממאמר ארוך המבאר ענין הדופק באדם שהובא לעיל מהחסד לאברהם ועיין מתוק מדבש שם שמבואר בו ענין הדופק שהוא סוד החיות המתפשטת בוורידין מאחורים דשם עב שבחכמה גמט' דפק וכפי חטא האדם נחסרת חיותו וניכר בדופק וכן נחסרת בשכינה בגלות החיות הבאה לה מחכמה וכפי המשכת חיותה מחכמה כך תלויה גלותה או גאולתה ויש עשרה מיני דפיקות כנגד העשר נקודות וענין זה מבואר בלקוטי תורה טעמי המצוות פרשת וירא (הובא לעיל) ובשער רוה"ק דף ג' להאריז"ל

^{צ"ה} נ"ל כי הם מקבלים רוח חיים שמנותק מהמקור והטעם אולי יתבאר עפ"י לק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' ב' שכל הרוח חיים שלהם הוא מה שגול הרב דקליפה מאותם שמרוחקים מהצדיק אבל לא חולקים עליו שגם הם מקבלים אבל כיון שרחוקים אזי לפעמים נגול מהם השפע. וכיון שעבר דרך הרב דקליפה כל חיותו היא להחיות את המידה הרעה שלו. וכיון שהרוח חיים הוו הוא גול הוא מנותק מהמקור ואין בו כח להחיות אלא לפי שעה.

^{נמשל} לזנב הלטאה שכשהוא מחובר אזי תנועתו בשובה ונחת וכשחותכים אותו אזי מתנועע בכח גדול כאילו עד עכשיו היה מת ועכשיו חיותו עצומה אע"פ שהאמת היא להפך כי עכשיו חיותו מנותקת מהמקור ע"כ מתגבר מאד בכל מה שיש לו. אבל רק לשעה קלה עד שיגמר. (זנב לטעה בגמ' משל לדבר שמנותק ואין לו ערך כמבואר פסחים ג: באותו תלמיד שקבל חתיכה מלחם הפנים ואמר שהגיע לו רק כונב הלטאה ובדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול או שחץ פסול. הפי' כי לחם הפנים שבכל פרור ממנו יש כדי להתחבר אל פני הש"י מקור החיים ועל זה טען שקבל דבר שהוא מנותק מהחיים האמיתיים, וזו ראייה שתמיד באכילתו את לחם הפנים לא זכה עי"ז לפני הש"י והיינו שמץ פסול או שחץ כי גאות וישות גורם לזה. וכן בחולין דף כא. תנן התם הוהו ראייהו אע"פ שמפרכסין טמאים כונב הלטאה שמפרכסת)

^{צ"ו} נראה כי החילוק בין רוח לסערה הוא שלרוח יש כיוון ומהלך ויושר ונחת אבל סערה היא בסיבוב ובלבול וחזק כי הוא בחי' השפעה בלי מידה כי אין להם כלים ולא התקשרות מתוקנת שתלויה בדעת.

שכיוון שאין להם כלים לקבל לכן אפשר להאיר להם רק מבחי' אור הסובב שהוא מאיר בשווה ללא חילוק מדרגות אבל אור היושר צריך כלים ולפי הכלי כן מדרגתו ולכן אולי גם הסערה שהיא בחינתם היא בעגולים.

^{ואולי} התקיפות שלו היא כי אור המקיף יכול להאיר בלב התלהבות גדול כמבואר בתורה מט וזה בחי' יושר שיש בבחי' העגולין שהרי לא מאיר לכולם בשווה ואע"כ הוא לא בכלים רק התלהבות וצריך לעשות לו כלים לצמצמו וכדי שיעשה רושם הנשאר לנצח כמבואר שם אבל מי שלא רוצה להכין כלי הביטול אזי כל התקיפות היא לרע ולשעה בלבד.

^{עיין} לקוטי אמרים לר' צדוק עמ' 197 ד"ה הנה – שמבאר ענין עגולין ויושר ומבאר שכן החיוני באדם הוא בחי' עגולין כי אין חילוק כלל בין צפורן רגלו לאבר אחר הכל הוא נקרא אבר אדם ונבדל מהבהמה ויש בו גם כח שבו הוא נבדל בעצמיותו אבר מאבר ואדם מאדם וב' כוחות אלו מה שנבדל מבהמה ומה שנבדל באדם עצמו הן הנקראים נפש ורוח כי נפש יש לכל אחד והיא מתפשטת בשווה בכל הגוף אבל רוח מתחלק למדרגות כמ"ש איש אשר רוח בו להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד כי השנויים הם מצד הרוח אבל מצד הנפש כל בני האדם שוים והנפש לרוח היא כלי קיבול שהנפש מקיף הכל ומקבלת בתוכה את הרוח והשגת אלוקות היא מושגת ומאירה בעגולין ויושר דהיינו בנפש וברוח אלא שמעלת ההשגה בנפש היא קטנה כיחס הנפש לרוח ועי"ש בפנים ביאור הדברים הנפלאים באריכות

וע"כ (תהלים יוד) כל צורריו יפיח בהם/צ"ו כל מי שנדמה לרשע לצורר ואוייב הוא רודף אותו, **יפיח דייקא שמתגבר עליהם ע"י בחי' רוח פיו** דהיינו רוח חיים שממשיך באנחה/צ"ו **שהוא גדול בשעתו. אך שאין לו קיום כלל, ולסוף כלה ונאבד/צ"ו, ומסער גופי' ונשמתו' (ק/ק"א) הרוח החיים הפגום הזה שמקבל מרב דקליפה מביא חוליים על גופו ופגם בנפשו. והרוח חיים הגדול הזה שמקבל הרשע ובו מתגבר על אויביו ניתן לו ממדת ארך אפיים של הקב"ה על מנת לשלם לו שכרו המועט בעולם הזה וכמ"ש (דברים ז') וק"ו] ומשלם לשונאיו/ק"ו אל פניו להאבידו/ק"ו, ומשלם לשון שלימות/ק"ו החסרון שנמשך לו, דהיינו בחי' אריכת הרוח**

¹³ **תהלים פרק י (ה) יחילו דרכו בכל עת מרום משפטיך מנגדו כל צורריו יפיח בהם:**

פרש"י - (ה) יחילו - יצליחו ודומה לו (איוב כ) על כן לא יחילו טובו, וי"מ יחילו כמו (שמואל ב' ג) יחולו על ראש יואב. מרום משפטיך כנגדו - מסולקים ומרוחקי' משפטי יסורין ופורעניו' שלך מנגדו שאינם באים עליו. כל צורריו יפיח בהם - בהפחת רוח הוא מפיח בהם והם נופלים לפניו.

ע"ש בכל הפרק שדוד שואל את הקב"ה מדוע הוא מתעלם מרעת הרשע ועוד מצליח דרכיו להתגבר על הצדיקים ולהציק להם תמיד עד שנדמה לרשע שלעולם כחו להתגבר ואין דין ואין דיין להענישו.

¹⁴ **אולי גם רמוז כאן שרודף אותו בפיו בדבורי עתק וגאווה וכו'. עיין תורה לח שהרוח סערה נעשית מדבורים רעים והיא בחי' קץ כל בשר שעושה קץ וסוף לכל דבר.**

¹⁵ **ועומק העניין נ"ל לבאר עפ"י יסוד שראיתי בחב"ד (הר"ן גרינולד היכל הבעש"ט ג' צמצום ג') בביאור החילוק בין מקיף לפנימי שהארת מקיף דומה להארת השמש בשווה לכל, והארת פנימי דומה להארת רב לתלמיד. ודייקא כיון שהמקיף מאיר בשווה לכל הוא גם מאיר בשתלנתו בלא הכנת המקבל ולכן גם לא נשאר ממנו כלום לאחר הסתלקות המשפיע כמו השמש שכששוקעת נעשה חושך גמור. ואילו הפנימי כיון שמאיר לפי הכנת המקבל מאיר רק למוכן לקבלו, אבל מתיישב בכלים ונשאר שם גם בהסתלקות המשפיע. ואולי בזה יתבאר העניין שלנו מדוע הרוח חיים של הרשע היא גדול בשעתו ואעפ"כ אין לו קיום ואילו של הצדיק להפך חלש יותר ויש לו קיום. ואולי אפ"ל כי הרשע מקבל חיותו ממאמר סתום כידוע כמבואר בתורה יב תנינא וחיותו מבחי' מקיפים שמאיר בשווה לכל אפילו לרשעים ומקומות המטונפים שרק משם יכול לקבל מי שלא רוצה להכין כלים לשפע, ולכן הוא גדול בשעתו כי מחוסר כלים הוא פועל בשתלנתו, אבל כיון שהארתו דומה לשמש היא כלה ונאבד בשקוע השמש, כי לא נעשה שינוי במקבל על ידה. ואילו הצדיק ע"י שמכין כלים מקבל מבחי' אור הפנימי ומקבל לפי הכנתו ומשנה אותו מתיישב אצלו היטב לתמיד כמו שכל הרב שנעשה קנין אצל התלמיד.**

¹⁶ **עיין תיקון יח דף לה:**

¹⁷ **תיקון יח דף לה:** מאי קול רעש גדול, דאית רעש ואית רעש, אית רעש דאתמר ביה לא ברעש ה', דלא ייתי תמן קודשא בריך הוא, ואית רעש דייתי תמן, אלא רע"ש בהפוכא ער"ש, כמה דאתמר ה' יסעדנו על ערש דוי, ודא איהו כל משכבו הפכת בחליו, דאתהפך רע"ש לער"ש, ומאי ניהו ער"ש, אלא איהו עש"ר בהפוך אתוון, ודא שכינתא דאיהו כללא דעשר ספירן, דעלה אתמר אין קדושה בפחות מעשרה: דאיהו שריא לרישא דחולה, ובגינה ה' יסעדנו, ובמאי על ערש דוי, על שכינתיה ודאי, ואם שכינתא לאו תמן, רוח סערה תמן דהיינו הסט"א, דאסעיר גופיה דבר נש המרעיל ומרעיק גופו בחליו, דכתיב ביה והאניה חשבה להשבר, דאיהו גופא דספינה, כד לית שכינתא סמיכת לה, רוח סערה מהפך לה ותבר לה ציטוסים וחללים רעים, ובזמנא דשכינתא סמיכת לה כמ"ק יקס סערה לממה, מיד קלא נפיק שגזרה נחטלה ממנו ולכן בן אדם עמוד על רגליך, וקאים ממרעא מהחולי דיליה, ונפיק מדינא, שלים בגופיה שלים בממוניה כי כשחלה נגזר כמה יוליא על חופאים ופולאות ועכשיו נחטל:

¹⁸ **עיין תרגום ירושלמי שם ורבינו בחיי ושפתי כהן**

¹⁹ **לשונאיו צ"ע** שמדבר על שונאי הצדיק והביא ראיה משונאי הקב"ה. ועיין פרש"י על במדבר י לה ד"ה משנאיך - אלו שונאי ישראל שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם שנא' (תהלים פג) ומשנאיך נשאו ראש ומי הם על עמך יערימו סוד:

²⁰ **דברים פרק ז (ט) וידעת פי ידוד אלהיך הוא האלהים האל הנאמן שמר הפרית והחסד לאהביו ולשמרי מצותו לאלהך דור: (י) ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו לא יאחר לשנאו אל פניו ושלם לו:**

עיין תרגום ירושלמי פסוק י - ומשלם לשונאיו אגר מצון קלילין דאית בידיהון בעלמא הדין מן בגלל למישיציא יתהון לעלמא דאתי ולא משהי למשלמא לשונאיו אגר מצון קלילין דאית בידיהון בעלמא הדין:

משמע שלא רק שמשלם לרשע בעוה"ז אלא גם לא ממתין אלא מיד משלם לו ולכן שעתו מצליחה נגד הצדיק כי מדת ארך אפיים של הקב"ה כלפיו היא לשלם לו מיד בלא המתנה אבל הצדיק אומרים לו המתן וכנ"ל בתורה ו' עפ"י יומא הרוצה לקנות אפרסמון אומרים לו המתן ונסייע לך.

עוד עיין רבינו בחיי שם (י) אל פניו - אל פני כל אחד מהם, להאבידו, כאשר האביד המצריים ולא אחר להם. והמדה הזאת שהוכיז אמת לעולם, אע"פ שיש רשע מאריך ברעתו לא יהיה לו כן רק מפני המדה הזאת שהוא שומר החסד והוא עשה שום טובה שצריך לשלם לו, כן כתב הרמב"ן ז"ל: **ובמדרש ומשלם לשונאיו אל פניו זה שאמר הכתוב (תהלים עג) כי אין חרצובות למוותם ובריא אולם, מהו חרצובות, אין הקב"ה מאחר צביון של רשעים בעולם הזה אלא מה שהם מבקשין נותן להם, משל לחולה שנכנס הרופא לבקרו נטל זרועו ואמר תנו לו כל מה שהוא רוצה לאכול, למה, מפני שהוא מת. כך אמר להן משה ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו, כך דרשו במדרש תהלים. **ועוד דרשו** במקום אחר [עיין קהלת רבה ז כג (על פ"ז פסוק טו)], אמר רבי יאשיה מפני שלשה דברים הקב"ה מאריך אף לרשעים בעולם הזה, שמא יעשו תשובה, או עשו כבר מצוה שהקב"ה משלם להן שכר בעולם הזה, או שמא יצאו מהם צדיקים, שכך מצינו האריך אפים לאחו יצא ממנו חוקיה, האריך אפים לאמון יצא ממנו יאשיה, לשמע יצא ממנו מרדכי. אע"פ שאלו אינם בכלל שונאיו, כי שונאיו הם האנשים הכופרים אשר כחשו בה' ויאמרו לא הוא, ובאלו יאמר הכתוב להאבידו:**

דהיינו שהקב"ה משלם לשונאיו רוח חיים להשלים חסרונם בעולם הזה כדי להאבידם מהעולם הבא. **וזהו שכתוב אל פניו/ק"י, כי פניו הוא בחי' הרוח,** כי עיקר הכרת הפנים הוא ע"י החוטם שבו הנשימה שהיא הרוח חיים/ק"י **כמ"ש (ישעיה ג') הכרת פניהם ענתה במ/ק"י** פשט הפסוק הוא נבואת תוכחה של ישעיהו לאנשי ירושלים ויהודה ואומר שניכר בפניהם שהם בעלי עוון/ק"י. אבל הגמ' ביבמות לומדת מכאן לענין אדם שמת שהכרת פניו כדי להתיר את אשתו להנשא **זה החוטם (יבמות קכ.) ק"י/ק"יא,** ובחוטם היא הנשימה **שהוא בחי' הרוח, כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים . כל אשר נשמת רוח חיים באפיו כנ"ל באות א'.** אך הוא להאבידו, כי אף שהוא גדול לפי שעה, לסוף נאבד כנ"ל: **וזהו דהיינו מה שמקבל הרשע רוח חיים אע"פ שמורד באדונו זה בחי' (ירושלמי תענית קי"ב)/ק"י** **ארך אפים לרשעים [ק"י/ק"ט]** מדכתיב אפים לשון רבים (ומיעוט רבים שנים) למדו שיש שתי בחינות

ודעת אונקלוס ע"ה בכתוב הזה שהקב"ה משלם שכר טוב אל הרשע על מעוט זכויות שבידו כדי להפרע ממנו רוב עונותיו לעולם הבא, והקב"ה רוצה לגמול לו בדבר הגרוע שהוא הגוף ובזמן הפחות שהוא העולם הזה, כדי להאבידו מן העולם הבא ושיעניש אותו בדבר הנכבד שהוא הנפש ובזמן המעולה שהוא העולם הבא, וא"כ אין כל טובתו בעולם הזה אלא לרעתו, (ע"כ בחיי)

ועיין שפתי כהן שהביא זה המדרש מפני ג' דברים וכתב שהם מדוייקים בפסוק (י) וּמְשַׁלֵּם לְשֹׁנָאָיו אֶל פְּנֵי הַיַּיִנוּ שְׂמָא יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה. לְהַאֲבִידוֹ לֹא יִחָרַב – הַיַּיִנוּ שְׂמָא עֲשׂוּ מִצְוָה. לְשֹׁנָאָו אֶל פְּנֵי יִשְׁלָם לוֹ: – קרי אל בניו כי אותיות בומ"ף מתחלפות והיינו שמה יצא ממנו בן צדיק. **עוד ביאר** שכיון שעשה המצווה עם פניות לשם גשמיות לכן הגשים המצווה ולכן גם שכרה מגושם בעוה"ז אבל צדיק שעושה מצווה בלי שום פניה אזי שכר מצוות בעוה"ז ליכא כי הוא כולו רחני ולכן גם זכות אבות לא תמה כי הקרן קיימת לעולם ע"ש סוף פרשת ואתחנן.

ק"י ושניהם אמת כי משלים להם חסרונם כדי לשלם להם שכרם בעוה"ז.

ק"י **עיין רמב"ן** בדברים ז' ט' שכתב – ויש במלת "אל פניו" סוד ברשע וטוב לו:

ובספר גבורת אריה על הרמב"ן באר עפ"י משנת חסידים מסכת גלגולים פ"ב מ"ח שרשע וטוב לו מי שהוא בגלגול זה רשע וטוב לו כי מקבל שכר מצוות שעשה בגלגול קודם

ק"י **פניו הוא הרוח** – יש מבארים (עפ"י פרש"י עה"פ לקמן) שגם הרוח חיים ניכר בפנים כי אצל הצדיק נעשה בחי' חכמת אדם תאיר פניו ואצל רשע היא עזות פנים

ק"י ישעיה ג (ט) הִכָּרַת פְּנֵיהֶם עֲנָתָה בָּם וְחָטְאָתָם כְּסֹדֵם הִגִּידוּ לֹא כְּחֹדוֹ אוֹי לְנַפְשָׁם כִּי גִמְלוּ לָהֶם רָעָה: פרש"י ניכרים הם בעזות פניהם.

ק"י שם ברד"ק מבאר כמה פירושים בזה.

ק"י בתקפא (יבמות קכ.) ומתורו תוקן קכ.

ק"י **יבמות קכ.** משנה אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם אף על פי שיש סימנין בגופו ובכליו אין מעידין אלא עד שתצא נפשו ואפילו ראוהו מגוייד וצלוה והחיה אוכלת בו אין מעידין אלא עד ג' ימים ר' יהודה בן בבא אומר לא כל האדם ולא כל המקום ולא כל השעות שוין: גמרא תנו רבנן פדחת ולא פרצוף פנים פרצוף פנים ולא פדחת אין מעידין עד שיהו שניהם עם החוטם אמר אבוי ואיתימא רב כהנא מאי קרא **הכרת פניהם ענתה במ** אבא בר מרתא דהוא אבא בר מניומי הוה מסקי ביה דבי רישא גלותא וזוי אייתי קירא דבק בבלייתא דבק באפותיה חלף קמיייהו ולא בשקרוה:

ק"י * פ"ב ה"א [דף ט.] ומהר"ת נחל לנין יושלמי אע"פ שצנצני נזכר ג"פ ואולי כיון שצנצנאמי היא מחלוקת אס לך אפיס גם לכעיס או רק לכעיס]

ק"י **ירושלמי תענית** – כתיב וקרעו לבבכם ואל בגדיכם ושובו אל יי' אלהיכם כי חנון ורחום הוא אריב"ל אם קרעתם לבבכם בתשובה אין אתם קורעין בגדיכם לא על בניכם ולא על בנותיכם אלא על יי' אלהיכם למה כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה. **ר' שמואל בר נחמן** בשם ר' יונתן ארך אף אין כתיב כאן אלא ארך אפים מאריך רוחו עם הצדיקים ומאריך רוחו עם הרשעים. **ר' אחא ר' תנחום בי ר' חייה** בשם רבי יוחנן ארך אף אין כתיב כאן אלא ארך אפים מאריך רוחו עד שלא יגבה התחיל לגבות מאריך רוחו וגובה. אמר רבי חנינה מאן דאמר דרחמנא וותרן יתותרון בני מעוי אלא מאריך רוחיה וגבי דידיה. **אמר רבי לוי** מהו ארך אפים רחיק רגיו למלך שהיו לו שני ליגיונות קשים אמר המלך אם דרים הן עמי במדינה עכשיו בני המדינה מכעיסין אותי והן עומדין אותן אלא הריני משלחן לדרך רחוקה שאם הכעיסו אותי בני המדינה עד שאני משלח אחריהם בני המדינה מפייסים אותי ואני מקבל פיוסן כך אמר הקדוש ברוך הוא אף וחמה מלאכי חבלה הן הרי אני משלחן לדרך רחוקה שאם מכעיסין אותי ישראל עד שאני משלחן אצלן ומביאין ישראל עושיין תשובה ואני מקבל תשובתם הה"ד באים מארץ מרחק מקצה השמים וגו'. **אמר ר' יצחק** ולא עוד אלא שנעל בפניהן הה"ד פתח ה' את אוצרו ויוצא את כלי זעמו עד דו פתח עד דו טרד רחמיו קריבין.

ק"י * ערובין כב. [עיין פרש"י שמות לד ו' משמע רק לכעיס ופרש"י במדבר יד יח משמע גם לכעיס וכן משמע נעונון ג"ל וז"ל נ. ועיין סנהדרין ק"א. ומהר"ש"א ספ]

ק"י **עירובין דף כב.** אמר רבי חגי ואיתימא רבי שמואל בר נחמני מאי דכתיב ארך אפים ארך אף מבעי ליה אלא ארך אפים לצדיקים ארך אפים לרשעים:

הביאור נראה כי לרשע בודאי צריך מדת ארך אפיים שאע"פ שמרשיע מאריכים אף כלפיו ונותנים לו רוח חיים להתקיים בעוה"ז ועוד גם להצליח דהיינו מילוי חסרונותיו ואע"פ שמקבל מרב דקליפה אבל הרב דקליפה מוכרח שמקבל מאיזה מקור עליון שמחוץ לעוה"ז שהרי חיים הם התחדשות ואין תחת השמש אלא מעל השמש. אבל איזה אריכות אף צריך למי שאינו רשע, ונראה כיון שמבואר לקמן שהחסרון הוא מחמת עוון והעוון הוא המונע את הרוח חיים וא"כ גם המקושר לצדיק צריך שיאריכו אף כלפיו אע"פ שחטא.

ארך אף שכובש חרון אפו לרשע, כי ממתין ומאריך אף עד שמעניש וגם כשמעניש מאריך אף ומעניש מעט מעט. וי"א שהשנים היינו לצדיק ולרשע, שמאריך אף לצדיק שחטא ומאריך אף לרשע. **כי הרוח הנשימה שמקבל הרשע אע"פ שמורד הוא בבחי' ארך אפים :**

והיינו מאריך אפי' וגבי דיליה (קט"ו)/ק"י הוא לשון ירושלמי הנ"ל והמדרש וקא משמע לן שהקב"ה לא וותרן (וכמ"ש כי כל דרכיו משפט ומשפט הוא דין לאפוקי מפשרה), **כי אף שלפי שעה הרוח שמקבל הרשע כשנאנח הוא גדול ותקיף, בחי' שהקב"ה מאריך אפיה כלפיו, אך לסוף קיי"גבי' דיליה משכלה רוחו אזי גובה ממנו מדת הדין את ענשו המגיע לו כנ"ל :**

וע"כ נקראים ישראל (ישעיה נד) עני' סערה/ק"ט בהפטרות פרשת ראה היא נבואת נחמה לישראל שאע"פ שכעת לבה סוער ברבוי הצרות ובסערת הגלות (אלפים שנה) אין זה אלא לרגע קטון כלפי גודל נפלאות הנחמה שתתגלה בגאולה/ק"י, ורבינו דורש שנקראת כך **כי הם עכשיו ברוחניות תחת ממשלת עשו איש שעיר**, כי נפלו מהדעת ושקועים בהבלי עוה"ז ומילוי חסרונותיו היא **בחי' רוח סערה הנ"ל** שמקבלים מרב דקליפה/קכ"א:

אך הדבוק בצדיקים/קכ"ב מקבל הרוח חיים שלימת קכ"ג החסרון ע"י גנוחי ואנחה, **מהצדיק והרב דקדושה** רוח חיים בישוב הדעת וכסופים אליו ית' :

על כן מי שיש לו מעט דעת ומדת האמת מבין מכל הנ"ל שכל תיקונו תלוי רק בצדיק אמת וממילא כמבואר בתורה ח' תנינא (שהיא עיקר הצוואה של רבינו כידוע) ובלק"ה שלוחין ה' שכל חייו אדם צריך לטרוח גם למעלה מאפשרויותיו לחפש את הצדיק האמת ולצעוק עד כלות הנפש אל הש"י שיגלה לו את האמת ואת הצדיק האמת.

והחפץ באמת מוסרין לו מלאך של אמת..

(לק"ה מתנה ג' ה')

וצריך לשנן היטב שעל זה כל מלחמת עמלק נגדו להרחיק אותו מהצדיק האמת

וכמבואר היטב בספורי מעשיות מהרב ובנו.

ועיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' י' כָּלֵל הַדְּבָר, שְׁמִלְחָמָת הַמֶּן עֲמֶלֶק בְּכֹל דוֹר וְדוֹר הוּא הָעֶקֶר בְּעֵינָיו הַתְּקַרְבוֹת לְצַדִּיקֵי אֲמֹת, כִּי עֶקֶר הַחַיִּים דְּקִדְשָׁה בְּגִשְׁמִיּוֹת וְרוּחָנִיּוֹת הוּא עַל יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֲמֵת שֶׁהוּא הָרֵב הָאֲמֵת שֶׁאֲצֵלוֹ כָּל הָרוּחַ חַיִּים שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהוּא מְשֻׁלֵּם כָּל הַחֲסִרוֹנוֹת שֶׁבְּעוֹלָם וְהוּא מְכַפֵּר כָּל הָעוֹנוֹת שֶׁהֵם עֶקֶר הַחֲסִרוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב, "וְהִיִּיתִי אָנִי וּבְנֵי שְׁלֹמֹה חֲטָאִים". וּפְרָשׁ רַש"י, חֲטָאִים. כִּי אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אֶלָּא אִם בֶּן נְכֻסֵּס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת (סוֹטָה ג) שֶׁהוּא רוּחַ הַטְּמָאָה, רוּחַ דְּהָרֵב דְּקִלְפָּה וְרוּחַ שְׁטוּת הוּא הַפֶּךָ הַדְּעִת וְעַל כֵּן יֵשׁ לוֹ כָּל הַחֲסִרוֹנוֹת, כִּי דְעִת חֲסַרְתָּ מֶה קְנִיִת (נְדָרִים מ"א).

ונמצא שכל החילוק בין הרשעים שמקבלים מרב דקליפה לאלה שמקבלים מהצדיק האמת אין חילוק מצד המעשים כי שניהם יכול להיות שמרשיעים ורק כיון שלא חולק על הצדיק אזי כבר מקבל רוח חיים מתוקן מהצדיק האמת רוח הקושר אותו למקור החיים ממש. ועיין לעיל תחילת אות ג' בהערה שנראה שכל אחד מקבל משניהם כי הכח לחטוא מסתמא מקבל מרב דקליפה.

קט"ו עיין בר' פ' סז ד

ק"י **בראשית רבה סז ד'** – כשמוע עשו את דברי אביו א"ר חנינא כל מי שהוא אומר שהקב"ה וותרן הוא יתוותרון בני מעוהי אלא מאריך אפיה וגבי דיליה זעקה אחת הזעק יעקב לעשו דכתיב כשמוע עשו את דברי אביו ויוזעק זעקה והיכן נפרע לו בשושן הבירה שנאמר (אסתר ד) ויוזעק זעקה גדולה ומרה עד מאד.

צ"ע דמבואר כאן אריכות אפיים כלפי הצדיק שהמתין להעניש את יעקב על הזעקה שגרם לעשו למעלה מאלף שנים עד סוף גלות בבל בימי מרדכי.

ק"ח גם בדפ"ר - גבי', בתרלו ומתללו - גבי

ק"ט ישעיה פרק נד (יא) עֲנִיָּה סַעְרָה לֹא נִחְמָה הִנֵּה אֲנֹכִי מְרַבֵּץ בְּפוּךְ אֲבָנֶיךָ וְיִסְדְּתִיךָ בְּסַפִּירִים:

פרש"י – סוערה – שלבה סוער ברובי צרות.

רד"ק – עניה סערה – סוערה בסערת הגלות:

מצודות דוד – עניה סוערה – על ירושלים יאמר שהיא כעניה מרעדת כמרוח סערה ואין מי לנחמה.

ק"י עי"ש כל הפרק ומצודות דוד – ברגע קטן עזובתיך – העובון שעזובתיך לא היה רק רגע קטן מול הקבוץ שאקבצך כי ברחמים גדולים תהיה ותתמיד לאורך ימים:

קכ"א **רובא רובא** רחוקים מהצדיק ולא מקבלים ממנו מילוי הדעת למלא חסרונותיהם ואפילו המקורבים אליו לא בקל זוכים לזה. אלא כל אחד כפי ביטולו להצדיק וכמעט לא בנמצא מי שאין לו חסרונות גשמיים כלל.

קכ"ב **ועיין לק"ה** העושה שליח לגבות חובו שגם מי שאינו דבוק רק שאינו חולק גם מקבל מהצדיק אבל ע"י שליח ואזי אחריות הדרך עליו ולפעמים נגול הרוח ע"י הרב דקליפה.

קכ"ג גם בדפ"ר ובתרלו – שלימות, ובתלו – שלימות, ומתרוצו - שלימת

והצדיק הרב האמת יכול לתקן כל זאת בחינת ואיש חכם יכפרנה, כי הוא יכול לירד לתוף הרע של כל אחד ואחד ולהוציאו משם ולהחזירו למוטב ולהמשיך עליו בכל עת ורגע רוח חיים דקדושה בכל נשימה ונשימה, בפרט על ידי אגחה ולהשלים לו כל החסרונות ולהחיותו בכל עת בגשמיות ורוחניות עד שיזכה לתכלית האמת ששם בלו טוב באין מחסור דבר, כמו שכתוב, "וירשי ה' לא יחסרו כל טוב".

ועל כן עקר קיום העולם על ידי הצדיק כמו שכתוב, עלמא על מה קאי? על עמוד חד וצדיק שמה. אבל לעצמת זה יש בכל דור ודור מתנגדים וחולקים על הצדיק האמת שיניקתם מבחינת הרב דקלפה שהוא בחינת עשו, בחינת המן עמלק,

בחינת יש לי רב, שכל אחד ואחד שאינו חפץ בהאמת לאמתו אומר יש לי רב שבוחר לו רב מי שטוב בעיניו שאינו יכול להוציאו ממקומו ולהקימו מנפילתו,

אדרבא, הוא מרחקו מהצדיק שהוא נקדת האמת,

כי הוא יונק מבחינת הרב דקלפה הנ"ל שהם בחינת אלופי עשו רבבי עשו ואלו החולקים ממשיכים הרוח חיים שלהם מהם, דהינו מהרב דסטרא אחרא הנ"ל והוא גדול בשעתו ומצליח מאד, כי נדמה שיש להם כל הגדלה, אבל הוא רק לפי שעוה, כי לסוף כלה ונאבד,

כי אנשי השם בלא היו וכל החיות שממשיכין להשלים החסרונות שלהם אף על פי שנדמה שגשם החסרון שלהם ברבוי גדול יותר מדאי, אבל הוא רק לשעוה קלה, כי תכף ומיד חסר להם יותר ויותר, כי דעת חסרת מה קנית.

ובעיקר זה מתבטא בתאוות ממון שרב דקליפה מוליך אותו להיות מסודר בפרנסה וכבוד ולילך על מי מנוחות, הפך הרב דקדושה שדורש ממנו עבודות קשות ומסירות נפש על התורה והעבודה, לכן החפץ בחיים קלים נמשך אחרי רב דקליפה. ועל כן חמתם בוערת כשמוכירים להם את הצדיק שעובד במסירות נפש את הש"י, כי הרב דקליפה שבתוכם נתמלא בהלה שמא ימשך ליבם אליו. ומיד מכניס בפיהם דברי נעצה ובוז על עובד ה'. ומציא עליו כמה עונות ופשעים נוראים שעשה, "דברים שהם כל כך מבוררים וידועים שאין צורך לבדקם כלל".

ובאמת דייקא העובד במסירות נפש הוא צדיק יסוד עולם והחולקים עליו זה בעצמו מפיל אותם ממדרגתם בתאוה הידועה ועל ידי זה לתאוות ממון כמבואר בתורה כג' אות ג' ובסוף התורה השמטה השייכת לאות ג'. ובלקוטי הלכות קדושין ג' ג'.

כנראה בחוש שכל מי שאינו בשר וישר באמת לאמתו הוא רודף כל ימיו אחר פרנסה ועשירות וכל ימיו מלא חסרונות וכל מה שיש לו יותר חסר לו יותר. וכמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה, יש לו מנה מבקש מאתים וכו'. ועל פי רב חסר לו בפשיטות, כי נדמה לו שמרויח ומרויח ולבסוף כשבא אל החשבון אין בידו מאומה ונשארו בעל חוב גדול, כמו שכתוב, "לא יחרף רמיה צידו". והוא בבחינת והמשפך משתפר אל צרור נקוב,

ובפרט עתה ששכיח זאת המעשה הרבה בין העשירים שעל פי רב נשארים בעלי חובות ואפלו מי שאינו בעל חוב חסר לו הרבה לפי רבוי הוצאותיו שמנהיג ביתו בכל פעם בגדולות יותר עד שאין מספיק לו כל מה שמרויח וראשו כבד עליו בכל פעם מרבוי החסרונות שלו שנדמה לו שחסר לו מההכרחיות שלו כפי מה שמנהיג עצמו ואת ביתו

וכל זה נראה בחוש למי שבקי קצת בהנהגת העולם שאינם מסתכלים על התכלית באמת לאמתו ואינם מתקברים לצדיקי אמת וכל זה מחמת שהמשכת החיות שלהם שהוא בחינת שלמות החסרונות נמשך להם מהרב דקלפה שהוא בעצמו בלו חסרון, כי לבו חסר מכל, כי יניקתם מבחינת מארת חסר, בחינת מארת ה' בבית רשע, בחינת והפלבים עזי נפש לא ידעו שבועה שהם אינם שבעים לעולם מהעשירות שלהם ולעולם חסר להם הרבה וכל זה מחמת שיונקים מהרב דקלפה הנ"ל.

וזהו והפלבים עזי נפש לא ידעו שבועה המה רעים וכו', שהם הרועים והמנהיגים דסטרא אחרא שהחיות הנמשך מהם להשלים החסרונות הוא בלו בחינת חסרון, לא ידעו שבועה וכנ"ל:

אות ד

כאן מבאר רבינו שבהכרח הרוח חיים ממלא את החסרון רק ע"י שמכפר העוון שגרם את החסרון, דאי לאו הכי הוא כמו למלא חבית בלי תחתית.

עוד מבאר כאן רבינו כיצד כל המהלך שלמדנו הם רחמים גדולים הנמשכים מיג מדות של רחמים לרחם על ישראל להשלים חסרונם ולכפר כל עוונותם.

כי (ה' ית' שהוא קל -חסד) חנון ורחום מגודל חנינותו ורחמנותו צמצם עצמו להיות רוח חיים אצל הצדיקים הדבקים בתורה שעליה מרחפת הרוח אלקים. וממדת ארץ אפיים שלו ית' נותן לישראל אפשרות להאנח

ולמהשיך רוח חיים דהיינו אותו ית' כנ"ל, מהצדיק הרב חסד שמקבל מתורת אמת ועי"ז נוצר חסד דהיינו שהצדיק הרב חסד יהיה נוצר וממתיק את האלפים היינו אלופי עשו הרב דקליפה המפיל את לישראל לרוח שטות ועוון, ועי"ז הצדיק נושא עוון ופשע (וחטאה ונקזה) דהיינו הצדיק מכפר לנאנח עוונותיו ופשעיו (וחטאיו ומנקוהו מהם).

וע"כ (משלי טז) ואיש חכם יכפרנה/קב"ה/קב"ה. כי החסרון הוא מחמת עוונות כי עיקר רוח החיים הוא בהתורה, וכשפוגמין בדבר אחד מן התורה אזי נעשה חס ושלום פגם וחסרון בהרוח חיים (פל"ח), **כמ"ש חז"ל (שבת נה.) [קב"ה/קב"ה] אין מיתה בלא חטא ואין יסורין/קב"ה/קב"ה [קל"ה/קלא]**

קב"ה משלי טז (יד) חַמַּת מְלֶךְ מְלֹאכֵי מוֹת וְאִישׁ חָכֵם יִכְפֹּרְנָה:

קב"ה **משמע שהצדיק** נקרא גם חכם והוא הגדר הרביעי כי נקרא צדיק ואיש אשר רוח בו ורב חסד וחכם ולקמן על הרב"ח נקרא תוצאות חיים.

ואולי אפ"ל שנקט חכם כיוון שדייקא אור החכמה הוא המכפר וכדמצינו לגבי רפואת הגוף בהאריו"ל עה"פ ה' יסעדנו על ערש דוי הכי נמי ברפואת הנפש. וקמ"ל שרוח החיים שנמשך אל החסרון שנעשה מחמת העוון הוא אור החכמה הגנוז בבינה שממנה תוצאות חיים.

קב"ה עי"ש ענף יוסף שעל עין יעקב

קב"ה **וצ"ע** הרי רב אמי איתותב גם לגבי יסורין כמפורש בגמרא דמסיק שיש יסורין בלא עוון. וכן כתבו התוס' דאיתותב אע"פ שהברייתא דברה רק ממיתה.

וצריך לומר שהגמרא הקשתה על הלשון אין יסורין וכו', דמשמע אין כלל בלא עוון, אבל רבינו מדבר בדרך כלל. ופשוט.

ועיין המאירי שם שכתב ואף על פי שנשאר דעת האומר כן בתיובתא אין עיקרי האמונות תלויות בראיות של פשוטי מקראות ואגדות וכבר ידעת שאין משיבין באגדה ומה נכבד מאמר אף משה ואהרן בחטא מתו מכאן ואילך ימחלו האחרים על כבודם:

שבת נה. – אמר רב אמי אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון אין מיתה בלא חטא דכתיב (יחזקאל יח כ) הנפש החוטאת היא תמות בן לא ישא בעון האב ואב לא ישא בעון הבן צדקת הצדיק עליו תהיה ורשעת הרשע עליו תהיה וגו' אין יסורין בלא עון דכתיב ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. [דף נה:] מיתבי אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מפני מה קנסת מיתה על אדם הראשון אמר להם מצוה קלה צויתיו ועבר עליה אמרו לו והלא משה ואהרן שקיימו כל התורה כולה ומתו אמר להם מקרה אחד לצדיק ולרשע לטוב וגו'. הוא נבי אמי דאמר כי האי תנא דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר אף משה ואהרן בחטאם מתו שנאמר יען לא האמנתם בי הא האמנתם בי עדיין לא הגיע זמנכם ליפטר מן העולם. מיתבי ארבעה מתו בעטיו נעלמו של נחש ואלו הן בנימין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד וכולהו גמרא לבר משי אבי דוד דמפרש ביה קרא דכתיב ואת עמשא שם אבשלום תחת יואב (שר) [על] הצבא ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב וכי בת נחש הואי והלא בת ישי הואי דכתיב ואחיותיה צרויה ואביגיל, אלא בת מי שמת בעטיו של נחש. מני נתיחא ז' אילימא תנא דמלאכי השרת והא איכא משה ואהרן אלא לאו רבי שמעון בן אלעזר היא ושמע מינה יש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא עון ותיבתא דרב אמי תיבתא:

קב"ה מתרצו - יסורים

קב"ה **עיין כאן במפרשים** בעין יעקב מקשים הרי חטא קל מעוון ומדוע עליו יש מיתה ועל עוון יסורין

ועי"ש בענף יוסף תירוצו יפה עפ"י הגמרא ב"מ לג' דריש רבי יהודה ברבי אלעאי מאי דכתיב הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם הגד לעמי פשעם אלו תלמידי חכמים ששגגות נעשות להם כודונות ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ להיינו שלר העם שזודונות נעשות להם כשגגות

ולפ"ז מיתה בלא חטא קאי העמי הארץ שזדון נחשב כשגגה ויסורין בלא עוון קאי הת"ח ששוגג נחשב להם כזדון

קל עיין ערכין טז: ותורת האדם להרמב"ן – אות קיז שער הגמול

קלא וכמבואר בערכין שכל חסרון הוא יסורין.

עיין ערכין דף טז: – עד היכן תכלית דהיינו סוף יסורין? אמר רבי אלעזר: כל שארגו לו בגד ללבוש ואין מתקבל מידתו עליו. מתקיף לה רבא ועירא, ואיתימא רבי שמואל בר נחמני, גדולה מזו אפילו יסורין פחותין מאלו אמרו: אפילו נתכוונו למוזג בחמין ומוזג לו בצונן, בצונן ומוזג לו בחמין, ואת אמרת כולי האי! מר בריה דרבינא אמר: אפילו נהפך לו חלוקו וצריך ללבוש שוב. רבא, ואיתימא רב חסדא, ואיתימא רבי יצחק, ואמרי לה במתניתא תנא: אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתיים ועי"ז נצרך להושיט שוב ידו לכיסו. דווקא שלש ועלו בידו שתיים, אבל שתיים ועלו בידו שלש לא, דליכא טירחא למישדייהו להחיר. וכל כך למה? דתניא דבי רבי ישמעאל: כל שעברו עליו ארבעים יום בלא יסורין – קיבל עולמו שעתיד לרשת בעה"ב. במערבא אמרי: עונש פורענות מזדמנת לו.

ועיין מהר"ל נתיב היסורין פ"ג מדוע בארבעים יום בלי יסורין כבר קיבל כל שכרו לעוה"ב

תורת האדם להרמב"ן – אות קיז שער הגמול – עוד הזכירו חכמים דרך אחרת ביסורין, אמרו (ערכין ט"ז ב') תנא דבי ר' ישמעאל כל שעברו עליו ארבעים יום בלא יסורין קבל עולמו, ופירוש הענין הזה הוא מן המקרים ההיום בנוהג של עולם והבאין על כל אדם, כגון שימצא טורח במעשיו לפעמים, ויכאב גופו כשיאכל מאכלים רעים שאינן הגונים לו לפי טבע שלו, ויחוש בראשו כשיעמוד בשמש, ויהיו לו מן המאורעות שבאות אפילו על המלכים, שכגון אלו אין ניצל מהן אלא הרשע הגמור לגיהנם, שמקבל עולמו ושומרין אותו מן השמים לעשות לו כל רצונו בעולם הזה, שנאמר (תהלים י') יחילו דרכיו בכל עת, אבל שאר בני אדם בין צדיקים בין רשעים כולם בכלל מנהגו של עולם הם. וזהו שפירשו בגמרא שם בערכין עד היכן תכלית יסורין כל שארגו לו בגד ללבוש ואינו מתקבל עליו, ואתקיפו עלה והעלו אפילו נהפך לו חלוקו ואפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתיים, וכל כך למה דתני דבי ר' ישמעאל כל שעברו עליו וכו', וזה ענין אחר הוא, אינו מן היסורין שמשנתני בהן בני אדם זה מזה ברוב, אבל ביסורין ממש לא למדנו בהם יסורים אלא לכפרה: **ואם תשאל** ותאמר והלא מפורש בתורה שיש יסורין של נסיון, כגון והאלהים נסה את אברהם, וכן למען ענותך לנסותך לדעת את אשר בלבבך התשמור מצותיו אם לא, תשובה לשאלה זו כן הדבר וכך היא המדה, שהקב"ה מנסה ולא כל אדם אלא מנסה הוא את חסידיו.

בלא עון, כמו"ש (תהלים פט) ופקדתי בשבת פשעם ובנגעים עוונם/קלב. וע"כ הצדיק הממשיך רוח החיים ומשלים החסרון, מכפר/קל"ג העון/קלד/קלה :
והוא מגודל רחמנות וחנינות מהבורא ית"ש, שצמצם עצמו להיות הרוח חיים אצל הצדיקים [קל"ו], דהיינו שהם יקבלו הרוח חיים מהתורה/קל"ז, והם ממשיכין רוח החיים אל החסרונות, ובזה מכפרין העוונות. וזהו מה שביאר שצדיק מכפר עוון הוא ע"י שזוכה (בכח עדין תפילתו שזוכה לה בשלימות. באה"ל) לעורר בחי' י"ג מדות של רחמים שנתגלו למשה רבינו אחרי חטא העגל (שמות לד)/קל"ח. ורבינו מגלה כיצד רמוז וכיצד נמשך מהי"ג מדות של רחמים הכפרה לאיש ישראל הנאנח וממשיך רוח חיים בהתקשרות לצדיק האמת, וזהו ה' ה' אל רחום וחנון, ארך אפים/קל"ט. ארך אפים/קמ, הוא בחי' הרוח שהוא מאריך רוחיה, בחי' אנחה על החסרון. והיינו ורב חסד ואמת, כמו שאמרנו שמקבלין הרוח חיים מהצדיק רב דקדושה, שהוא רב

קל"ב בגמ' הנ"ל הובאו שני פסוקים, ורבינו מצטט רק את הפסוק על יסורין.

וני"ל פשוט שגם החייב מיתה מחמת איזה עוון תקנתו היא אנחה כנ"ל שמכוחה יקבל מהצדיק דעת וישוב ויתכפר לו ולכן נקט רבינו גם את הרישא של המאמר דהיינו אין מיתה בלא חטא.

קל"ג כפרה פרש"י לשון קינוח והעברה

קל"ד **צ"ע דלעיל** משמע כשאדם נאנח על חסרונותיו בהתקשרות לצדיק ממשיך מהצדיק רוח חיים למלא החסרון ואילו כאן משמע שהצדיק הוא הממשיך רוח חיים לנאנח. ועוד צ"ע האם הצדיק מכפר עוון בפועל או שממילא הרוח חיים ממלא את החסרון גם מכפר את העוון שגרם אותו ואולי אדרבה הרוח חיים מכפר עוון ועי"ז נשלם החסרון כי כבר אין לו סיבה.

קל"ה **דהיינו בהכרח** שמילוי החסרון הוא גם כפרת עוון דאל"ה עדין החסרון נשאר מחמת העוון. וצ"ע בשלמא אם המילוי הוא דעת קנית אזי הוא גם כפרת עוון שהדעת מונע העבירה כי הוא תיקון לרוח שטות שגרמה את העוון כמבואר בסוטה אין אדם עובר עבירה א"כ נכנס בו רוח שטות אבל אם מילוי החסרון הוא שחטר לו מנה וכגון לאדם פשוט שבוודאי גם אליו נאמרה התורה הזו שע"י אנחה יושלם חסרונו ומקבל מנה איזה כפרת עוון נעשה כאן. ולכן נ"ל שגם באדם פשוט צ"ל שיקבל איזה בחי' דעת כי כל שפע מהצדיק בהכרח הוא דעת. ואילו הגשמיות היא טפל לו.

וכל זה מבואר היטב בלק"ה עושה שליח לגבות חוב ג' אות י' ועוד עי"ש שמבאר כיצד כפרת העוון שלבד מעצם המשכת הרוח חיים שהיא דעת כנגד הרוח שטות של העוון, עוד גם כפי היסוד שיתבאר לקמן באות ה' גם הצדיק נכנס בצינור הרשע ומכניע את העוון בשרשו לא רק אצל הרשע" כפי שיתבאר שם אלא גם אצל כל אחד שמקבל ממנו רוח חיים.

עי"ש – והצדיק הרב האמת יכול לתקן כל זאת בחינת ואיש חכם וכפרנה, כי הוא יכול לירד לתוך הרע של כל אָחָד וְאָחָד וְלִהְיוֹצֵיאָוּ מִשָּׁם וְלִהְיוֹצֵירוֹ לְמוֹטֵב וְלִהְמַשִּׁיךְ עָלָיו בְּכָל עֵת וְרִגְעַת רֹחַ חַיִּים דְּקִרְשָׁהּ בְּכָל נְשִׁימָה וְנְשִׁימָה, בְּפִרְטַת עַל יְדֵי אֲנָחָה וְלִהְשִׁלִּים לוֹ כָּל הַחֲסָרוֹנוֹת וְלִהְחַיֹּתוֹ בְּכָל עֵת בְּגִשְׁמִיּוֹת וְרוּחָנִיּוֹת עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְתַכְלִית הָאֱמֶת שֶׁשָּׁם פְּלוֹ טוֹב בְּאֵין מַחְסוֹר דְּבָר, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב, "וְדַרְשֵׁי ה' לֹא יִחְסְרוּ כָּל טוֹב".

ועיין באה"ל הארוך אות לו עפ"י המבואר לקמן באות ז' עניין עדין התפלה שרק על ידה זוכה ללון בעמקה של הלכה לכיון לאמת מבאר שם הבאה"ל שרק הזוכה לעדין התפלה כראוי הוא הזוכה להיות צדיק וטוב לו כמבואר בתורה נו אות ט' שהלכה כמותו. עוד מבואר שרק הוא הזוכה שגם הנלוים אליו יזכו לתקון מדותיהם כי רק משם מעדין התפילה שהיא היג מדות של רחמים יכול לכפר עוונות הדבקים בו. ולפ"ז מובן מה שסמך כאן את ענין היג מדות לזה שהצדיק מכפר עוון.

קל"ו **עיין לק"ה חו"מ** העושה שליח לגבות חובו הלכה ג' אות ג'

קל"ז **וכנ"ל** רוח אלקים דהיינו הש"י מרחפת על פני המים היא התורה והצדיק שדבוק בתורה מקבל בתוכו את הרוח אלקים שמצמצם עצמו הש"י להיות רוח אלקים מפעמת בתוך הצדיקים וכמ"ש בראשית מא (לח) ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו: שמות לא (ג) ואמלא אתו רוח אלהים ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה:

ועיין שמואל א י' (י) ויבאו שם הגבעתה והנה חבל נבאים לקראתו ותצלח עליו רוח אלהים ויתנבא בתוכם: וצ"ע א"כ מה היא רוח אלקים רעה דאיתא בשמואל א-טו (טו) ויאמרו עבדי שאול אליו הנה נא רוח אלהים רעה מבעתך:

קל"ח **שמות לד (ו) ויעברו ידוד על פניו ויקרא ידוד ידוד אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת:** (ז) נצר חסד לאלפים נשא עון ופושע וחסדא ונקמה לא ינקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים:

פרש"י ארך אפים – (סנהדרין קיא) מאריך אפו ואינו ממחר ליפרע שמה יעשה תשובה:

קל"ט **עיין ע"ח שער יג** פרק ט' דעת האר"י"ל שהמדות מתחילות ממדת קל ועי"ש שארך אפים הן שתי מדות כיון שכתוב אפים (וני"ל כוונתו עפ"י הגמ' שהן כאילו ב"פ ארך אף לצדיק שחטא וארך אף לרשע) ועי"ש שד' מידות רחום וחנון ארך אפים הן בייג תיקוני הזקן תחת החוטם סביב הפה (אולי רומז לעניין המבואר כאן שמדובר ברוח חיים ע"י אנחה בחוטם ובפה) והן השערות שמעל הפה והשביל שתחת החוטם הפנוי משערות והשערות שתחת הפה והשביל הפנוי שביניהן. ועי"ש שהיג מדות שנזכרות במיכה הן הפנמיות שלהן ממוחא סתימאה. וכנגד ארך אפים הן לשאריות נחלתו. לא החזיק לעד אפו. עוד באריכות יותר עיין שער הכוונות דרושי ויעבור דרוש ג'.

ק"פ **רבינו מתחיל לבאר** מארך אפיים כיון שחנון ורחום כבר ביאר לעיל גודל "הרחמנות" ו"חנינות" מהבורא ית"ש שצמצם עצמו וכו'. וגם מדת קל אפשר שרמוז במה שאמר "מגודל" כי ק-ל היא מדת החסד שנקראת גדולה כמ"ש לך ה' הגדולה והגבורה.

חסד, היפך הרב של דין דהיינו עשו רב דקליפה שהוא אדמוני/קמ"א תוקף הדין כי הצבע האדום רומז לדין כפי שיתבאר לקמן באות ח'. והיינו ואמת. כי הצדיק מקבל הרוח חיים מהתורה, שנקראת (מלאכי ב') תורת אמת היתה בפיהו. והיינו נוצר חסד לאלפים, לאלפים זה בחי' אלופי עשו רברבי עשו, שהם רב דקליפה. וזהו נוצר חסד, שחסד בחי' הרב דקדושה, נוצר וממתיק/קמ"ב בחי' אלופי עשו רברבי עשו/קמ"ג כפי שיתבאר לקמן באות ה' כיצד מכניעה מדותם הרעות. וע"כ נושא עון ופשע של ישראל שהתגבר עליהם הרב דקליפה והפילם לעוון ע"י הרוח שטות הנמשך ממנו, כי ע"י רוח החיים שלימת/קמ"ד החסרון, שממשיכין מהצדיק ע"י אנחה, עי"ז נתכפרין העוונות שזהו בחי' ואיש חכם יכפרנה כנ"ל, וזהו נושא עון ופשע [קמ"ה]/קמ"ו כנ"ל :

אות ה

כאן חוזר רבינו לבאר המשך העניין הנ"ל באות ג' שהרשע מקבל מרב דקליפה רוח חיים גדול ותקיף בשעתו והיא כדי להאבידו מעוה"ב ובוזה תירץ את קושית משה רבינו בברכות ז. מדוע רשע וטוב לו. ומוסיף כאן לבאר שע"כ אסור להתגרות ברשע שגם זה המשך הסוגיא שם בגמ' בדף ז', ורבינו מבאר למי כן מותר להתגרות וגם יכול להכניע עי"ז את הרשע. ומבאר כיצד הרברבי דקליפה נאחזים במדות הרעות שהן הרע שבד' יסודות.

והנה כשמתאנח האיש הישראלי כנ"ל, ממשיך רוח החיים אל החסרון שמתאנח עליו ומשלים אותו. אך להתגרות ברשעים/קמ"ו דהיינו רשע שמדבר על צדיק עתק בגאווה ובוז ומשתדל

^{קמ"א} אדמוני היינו אדם קטן דהיינו שהצורת אדם של עשו מאד בקטנות להבדיל מיעקב שתיקן חטא האדה"ר ואיתא בגמ' (ב"מ פד. וב"ב נח.) שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון.

^{קמ"ב} ועיין באה"ל הקצר אות לו בהגה שם (אות כג) מתרץ הא דגם דוד המלך נקרא דמוני.

^{קמ"ג} צ"ע כי נוצר פירושו שומר והכלל שהקליפה שומרת על הפרי ועשו קליפה ליעקב וכאן להפך. ואולי הכוונה שהצדיק רב חסד שומר שלא יתגבר הרב דקליפה וזה בעצמו המתקתו מה שמחליש כוחו להתגבר.

^{קמ"ד} צ"ע במה מתבטאת ההמתקה שממתיק הצדיק את הרב דקליפה. ועיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' י' שהעוון הוא מהרב דקליפה שממנו הרוח שטות הגורם לעוון כמבואר בסוטה ג. ונראה שמלבד שהרוח חיים הנמשך מהצדיק הוא הפך הרוח שטות של הרב דקליפה וזה בעצמו בחי' המתקה, אבל כפי שיתבאר לקמן באות ה' הצדיק רב כוחו להיכנס לצינור מדתו הרעה של הרב דקליפה ומכניעה ומבטלה וזו עיקר המתקה.

^{קמ"ה} ונ"ל היסוד בזה כי מדה בשרשה היא קדושה אלא שבהתגברות הרב דקליפה הוא מפילה לרע וסט"א, וההמתקה היא להתגבר ברוח החיים דקדושה רוח של דעת ולהחזיר ולהעלות את המדה אל הקדושה.

^{קמ"ו} ועיין באה"ל הקצר אות מג הקדמה רביעית מבאר שבירידתו ל"צנור" הרשע מהפכו למדת "נוצר". ויש לזה מקור בקהלת יעקב עי"ש ועי"ש מה שמבאר שמדת ונקה היא הי"ג הכוללת את כולן ודייקא בה ובנוצר בהם אוחז הצדיק ביותר והקשר ביניהן ידוע בהאריז"ל שנוצר חסד היא השמינית ונקה יג שתייהן נקראות מול.

^{קמ"ז} גם בדפ"ר ותרגל - שלימת ובתרגו - שלימות ומתרו - שלימת

^{קמ"ח} ההמשך חטאה ונקה לא דרש רבינו. עיין משכיל לדוד שם על פרש"י וביאה"ל

^{קמ"ט} צ"ע מדוע לא ביאר מדת וחטאה ומדת ונקה.

^{קמ"י} ועיין בזה ביאור הלקוטים בתחילתו ד"ה דנושא עון ופשע - שתירץ - יש לפרש שאינו צריך לחושבה, כי היא מחוברת לתיבת נושא הנ"ל, [שהנשיאה תסובב גם על החטאה].

^{קמ"יא} עוד עי"ש ובביאורו הקצר אות ו' ובארוך אות ו' ששואל יש להתפלא אשר לא פרט והזכיר גם מדת ונקה שבסוף המדות.

^{קמ"יב} ותירץ - אבל מרחוק תבין, שגם זה פרט והזכיר, בדבריו הנפלאים שכתב אחר כך על אודות הרב העליון, אשר ינקה ויזכך את עצמו, עד שלא יאונה אליו כל און גם בידו וכוחו. ובהמבואר שם מדבריו הקדושים, שבוה מנקה ומציל גם הנלוים אליו שלא יתאחו בהם הרע. עד שגם הם, לא יראו ויפחדו מהרשע. וממילא נמצא לפי זה גם מדת ונקה ברוח הרב, לעורר אותה באתערותא דלעילא כנ"ל.

^{קמ"יג} צ"ע הקשר בין זה שהשלמת החסרון ע"י אנחה לזה שא"א להתגרות ברשעים. דלכאורה החסרון הוא העוון ומדות רעות כנ"ל ולא רשעים המתלבשים בני אדם.

אבל באמת אין מקרא יוצא מידי פשוטו ועיין חיי מוהר"ן סימן ד' שבאמירת תורה זו התכווין רבינו גם להפיל ולהשפיל רשע שעשה יסורים גדולים לאנ"ש בנעמירוב.

^{קמ"יד} עוד עיין לק"ע מחלוקת ד' ומובא גם בקיצור לק"מ שמוהר"ן הוסיף אסור להתגרות ברשעים וחולקים.

^{קמ"ט} ולכאורה מהסמיכות הנ"ל נראה שהכוונה כשיש לו חולקים ורשעים שמציקים לו זה חסרונו וא"כ ע"י אנחה ישלים חסרונו להתגבר עליהם או לסלקם ממנו על זה מוהיר רבינו שזה לעומת זה גם לרשע אתה בעצמך חסרון אצלו ולכן הוא חולק עליך וגם לו יש רב שמקבל ממנו ר"ח והוא גדול בשעתו ואם תתגרה בו אפשר שהוא ינצח. אבל קשה שאם מדובר רק על התגרות באנחה הרי הרשע אינו יודע מזה כלל ולמה לחשוש ממנו.

וע"כ כל צורריו יפיח בהם כנ"ל, ויוכל להזיק לו ח"ו הרשע, שיקבל חיות לייסרו יותר/א ואם הרשע הוא היצה"ר יגרום שיתגבר בו בתאוה בחזק שלא יוכל לעמוד בה, ונ"ל שגם גורם שלא יכול לעשות אנחה דקדושה/א. וע"כ לאו כל אדם יכול להתגרות ברשעים, אם לא מי שהוא צדיק גמור/א¹ ובהמשך מבואר שגם הנלויים לצדיק מכח הצדיק יכולים להתגרות ברשע/א².

וצדיק גמור הוא כשהוא בבחי' (משלי יב) לא יאונה לצדיק כל אָן, דהיינו שכבר גרש וביטל כל הרע שלו, עד שבטוח שלא יאָרע לו שום מכשול עבירה/א³ עי"ש במפרשים שהקב"ה שומר אותו אפילו משוגג:

והענין, כי יש ד' יסודות, אש, רוח, מים, עפר שמהם מורכב כל העולמות, הרוחני וגשמי. ולמעלה בשרשם הם ד' אותיות של שם הוי"ה [ו] [י] [ו] [ה], ולמטה בעולמות בריאה יצירה ועשיה הם מעורבים טוב ורע בבריאה מיעוט וביצירה בשווה ובעולם העשיה שלנו רובו רע. והצדיק גמור שהבדיל והפריש הרע מן הטוב לגמרי במדותיו, עד שלא נשאר לו שום רע מאחד מד' יסודות הנ"ל ואזי הוא במדרגת יסוד החמישי יסוד פשוט/א⁴, וכמו שמעל הד' יסודות שהם

^א ואע"פ שהחולק על הצדיק מסתמא הוא פגום בכרית יותר מזה שהוא חולק עליו ומבואר בתורה כג' שאז הקב"ה מפילו ומטרידו בתאוות ממון זה נעשה במשך הזמן אבל הרוח דקליפה שמקבל חיות לעשות רע זה הוא מקבל מיד.

^ב עיין לק"ה פסח ג' שעשו שר של מצרים שהם מיצר הגרון מקום מעבר הרוח חיים שם אחיזתם למנוע רוח חיים קדושה אלא שיקבל מרב דקליפה רוח סערה. ועיין תורה סב עורף אותיות פרעה כי אחיזתו שם כנגד הגרון לאחזו בדיבור הקדוש למנוע אותו ע"י שיונק מדבורים שאינם זכים. דהיינו כי בעורף שם הדעת והסט"א מורידם למוחין דקטנות בחי' מיצר הגרון שיהיה דיבור בלא דעת. ולפ"ז כל צורריו יפיח בהם היינו היצה"ר מניה וביה באדם שמפיח בו רוח סערה במקום רוח חיים דקדושה.

^ג לקמן יבאר שהכוונה שכבר ברר הטוב מרע בכל הד' יסודות שעי"ז נתבטל ממנו כל התאוות רעות. ועוד עיין בהמשך בסוף אות ה' שהצדיק הגמור וגם כל הנלויים אליו. ושם יתבאר.

^ד ומי הם הנלויים בזה יש אריכות עי"ש.

^ה צ"ע בזה כי אמרו חז"ל אין צדיק בארץ אשר לא יחטא. ועיין תורה עב שאמנם מי שיש בו דעת כבר אין לו נסיון ביצה"ר הגשמי אבל יצה"ר שהוא מלאך יש תמיד. וגם דוד המלך שאמר על עצמו לבי חלל בקרבי חטא ואע"פ שאומרת הגמ' כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה זה במושגי חטא שלנו אבל כיון שאין יסורים בלא עוון הרי שהיה כאן חטא כלפי המדרגה שלו (וראיתי בר' צדוק שכתב שרק כלפי חוץ היה כאן חטא דהיינו שכל היסורים שקבל על עצמו לכפר עונו היה על החילול ה' שנראה לאחרים שחטא, אע"פ שלא חטא) וגם משה רבינו ואהרן חטאו ונענשו. ומבואר שם שאצל הצדיקים הנסיון הוא בהמתקת הדינים. אבל עיין תורה קצ שם מבאר רבינו עוד מדרגת צדיקים הגדולים כמשה רבינו שאצלם הנסיון הוא לכווין לדעת הקב"ה במה שלא אמר להם. אלא שצ"ע גם בזה כי בחטא מי מריבה משמע שחטאו בהמתקת הדינים. וא"כ הרי שהיה זה אצלם בכח גם כשלא חטאו וצ"ע א"כ האם כל כוונת רבינו כאן ליצה"ר הגשמי. וצ"ע בזה כפי שנאריך בהמשך.

^ו עיין תורה ד' קמא ותורה סו וסו תנינא ולקוטי הלכות פסח ג' ו' וע"ח ושע"ר פ"ז ושער מב פ"א מ"ב

^ז עיין סוף תיקון כב דף סח:

^ח עיין היטב בתורה סז תנינא שקודם שמשלשל מד' אותיות הוי"ה הד' יסודות יש יסוד פשוט שממנו הם משתלשלים. ולכאורה צ"ע כיון שכבר התחלק לד' באותיות ה' למה שוב לפני היסודות חוזר לבחי' אחד ואולי באמת היסוד הפשוט הוא קודם ההתחלקות לד' אותיות דהיינו שאחיותו באחדות הש"י שמעל הזמן כפנמיות ומשמעות השם הוי"ה, שהי הוה ויהיה. אבל באמת נ"ל שהוא כלל שבכל מדרגה חדשה יש את כל הבחינות ממילא כיון שיורד ממדרגת אותיות השם למדרגת יסודות שום מתחיל מבחי' הדבר הממוצע שבין האותיות ליסודות (עיין ע"ח שער מב פרק א מ"ב) והוא היסוד הפשוט ששם אחיות הצדיק יסוד עולם.

ענין השתלשלות ה' יסודות מאחיותו ית' שנקרא בשם הוי"ה וענין הלתיק שח"ו יסוד חמישי עיין תורה סו תנינא ותורה סז תנינא

זה לשונו שם - שעל-ידי שמתקרב לצדיק אמת, שהוא בחינת (משלי י): "צדיק יסוד עולם", בחינת יסוד הפשוט, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות, בבחינת (בראשית ב): "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים"; "נהר יוצא מעדן - זה בחינת: 'צדיק יסוד עולם', שהוא בחינת יסוד הפשוט, אשר "משם יפרד והיה לארבעה ראשים" - היינו בחינת הארבעה יסודות, שנמשכין מן הצדיק כנ"ל..... כי שמו משתף בשמנו כנ"ל. ושם ה' הוא בחינת (זכריה י"ד): "ה' אחד ושמו אחד" כי שמו יתברך הוא אחדות פשוט, אך למטה משתלשל משמו יתברך בחינת הארבעה יסודות, כי שמו אחד יתברך הוא בחינת ארבע אותיות השם. ועל - כן למטה נשתלשל משמו יתברך בחינת הארבעה יסודות. ומתחלה משתלשל מארבע אותיות השם בחינת תלת גונון דעינא וכת עין, ואחר - כן משתלשל לארבעה יסודות. ומקדם משתלשל לבחינת: 'צדיק יסוד עולם', שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות.

ועיין לק"ה פסח הלכה ג אות ו' - אחר שמבאר שם שעי"אכילה נמשך רוח חיים ומבאר שעי"א הברכה שהיא דיבור שהוא רוח ממלא שנפח בנו היא מוצא פי ה' שנמשך למאכל וממנו הרוח חיים שיש במאכל. מבאר עוד שמעל הד' יסודות יש יסוד פשוט שהוא בחי' רוח הקושר את כל הד' יסודות.

זה לשונו שם - כי כל הדברים שב'עולם כלולים מארבעה יסודות שהם, אש, מים, רוח, עפר. ואף - על - פי שאין נראה בכך דבר ודבר כל הארבעה יסודות, עם כל זה כל דבר שב'עולם כלול מכלם פי'דוע. וגם האדם כלול מארבעה יסודות, ועל - כן חיותו על - ידי המאכל, שהוא כלול מהארבעה יסודות, כי עקר הרוח חיים נמשך להאדם על - ידי אכילתו כנראה בחוש, וכו'... כי כל הארבעה יסודות אין להם חיות פי אם על - ידי הרוח חיים דקדושה, שהוא בחינת יסוד החמישי, בחינת יסוד החמישי הפשוט, שהיא בחינת צדיק יסוד עולם שהוא מוחיה כל הארבעה יסודות, שזהו בחינת ונהר יוצא מעדן וכו', (כמבאר זה במקום אחר תורה סו תנינא)

כלל המדות כידוע (ט/י) עומד יסוד הפשוט שהוא שרשם כן במדות יש ממוצע בין השכל למידות והיינו הדעת והצדיק שהוא בחי' יסוד פשוט שבשרש היסודות הוא הדעת בשרש המדות. והמדות

בדברי רבנו זכרנו לברכה, עין שם) פי יסוד הרוח שבארבעה יסודות הוא המקשר לכל הארבעה יסודות ואין לו פח לקשר כל הארבעה יסודות ולהחיותם פי אם על ידי שמקבל מבחינת צדיק יסוד עולם, מבחינת הרוח חיים שנמשך מהצדיק הדור שדבוק בהתורה תמיד:

גם עיין עץ חיים – שער ה פרק ז, וראה שבספר היצירה לא נזכר אלא ג' יסודות והם אמ"ש אויר מים אש ובעץ חיים מבאר שהאויר דהינו רוח הוא העיקר לכן נקרא אמש דייקא שהא' בראש.

בענין היסוד החמישי שהוא שורש לד' יסודות נ"ל שזה ענין הממוצע שיש בין כל שני עולמות **עיין עץ חיים** – שער מב פרק א מ"ב – וע"כ נמצא שחכמה נקרא ראשית. גם בזה תבין מ"ש כי לעולם הכתר הוא בחי' עליונה אינה מכלל העולם ההוא אלא דומה אל כתר המלך שהוא למעלה מראשו ואינו מכללות ראשו ועל כן אינה מכלל הספירה ובמקומו נמנה הדעת הנזכר בס"י ועל כל זה לפעמים אנו מונים אותו בכלל הי"ס. והענין יתבאר עם הנ"ל שיש בחי' אמצעית בין כל בחי' ובחי' דומה למ"ש חכמי הטבע והביאו הרמב"ן ז"ל בתחלה הפ' והארץ היתה תהו ובהו וכתב ג"כ בשם ספר הבהיר כי קודם שברא הד' יסודות ברא חומר א' הנק' היול"י שהוא הדבר מוכן לקבל צורת הד' יסודות אח"כ אבל הוא אינו לובש שום צורה כלל ועיקר ומה שהוא קודם התהו נקרא אפס וכמו מאפס ותהו נחשבו לו. והענין הוא כי הא"ס נקרא אפס כי אין בו שום תפיסה שאין שם חומר ולא צורה כלל ואחריו יצא התהו והוא הכתר ואחריו יצא הבהו הכולל ד' יסודות חו"ב תו"מ. **וביאור הדבר** כי הנה בהכרח הוא שתהיה מדרגה אמצעית בין המאציל אל הנאצל כי יש הרחק ביניהן כרחוק השמים מן הארץ ואין יאיר זה בזה ואין יבא זה את זה שהם ב' קצוות אם לא היה דבר ממוצע ביניהן ומחברם ויהיה בחי' קרובה אל המאציל וקרובה אל הנאצל והנה בחי' זו היא כתר הנקרא תהו כי אין בו שום יסוד כי ע"כ אינו נרמו בשם הוי"ה כלל רק בקוצו של יו"ד אמנם הוא בחינת אמצעי כנ"ל והוא כי הנה כתר הוא דוגמת החומר הקודם הנקרא היול"י שיש בו שורש כל הד' יסודות בכח ולא בפועל ולכן נקרא תהו כי הוא מתהא מחשבות בני אדם באמרם הנה אנחנו רואים שאין בו צורה כלל ועכ"ז אנחנו רואים שהוא נאצל ויש בו כח הד' צורות נמצא כי אפשר לקוראו א"ס ומאציל כמו שהוא דעת קצת המקובלים שהא"ס הוא הכתר ואפשר לקוראו בשם נאצל כי ודאי א"ס גדול ממנו וע"כ הוהירו בו חכמים במופלא ממך אל תדרוש אמנם תכלית מה שאנו יכולים לדבר בו הוא כי הכתר הוא בחי' ממוצע ממאציל ונאצל והטעם הוא כי הבחינה היותר האחרונה מכל האפשר בא"ס הוא אשר האציל בחי' א' אשר בה שורש כל הי"ס בהעלם ודקות גדול שא"א להיות לנאצל יותר דקות ממנו כי תהו אשר למעלה ממנו אין עוד וולת האפס המוחלט כנ"ל ונמצא כי יש בבחי' זו ב' מדרגות א' הוא הבחי' היותר תחתונה ושפלה מכל בחי' א"ס וכאלו נאמר דרך משל שהוא בחי' מלכות שבמלכות ואע"פ שאינו כך כי אין שם דמות וספירה ח"ו כלל רק לשכך האון נדבר כך. **והנה בזה המדרגה** התחתונה שבא"ס יש בה כללות כל שלמעלה הימנה ומקבלת מכולם כנודע שהמלכות מקבלת מכולם מדרגה זו התחתונה היא האצילה את בחי' השנית שהיא המדרגה העליונה מכל מה שבכל הנאצלים ויש בה שרש כל הנאצלים והיא משפעת לכולם באופן שהיותר קטן מכל המאציל האציל היותר מובחר שבכל הנאצלים ואין ביניהן מדרגה אחרת כלל כי אחר המאציל הזה אין נאצל יותר קרוב אליו ודומה לו כזה וכללות שתיים אלה הבחי' היא בחי' א' הנקרא כתר שבערך בחי' הא' אשר בה קראוה קצת מקובלים א"ס ובערך בחי' ב' שבה קראוה קצת המקובלים כתר שהוא במנין הי"ס אבל אנחנו סברתינו לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא היא בחי' אמצעית בין א"ס לנאצלים ויש בה בחי' א"ס ובחינת נאצלים ובי' בחי' אלו הם הנקרא עתיק וא"א ושניהן נקרא כתר כנודע אצילנו והבן זה מאד. **וז"ש במ"א** כי המלכות שבמלכות שבעולם האצילות המתלבשת בראש הבריאה שהוא הכתר הנקרא א"א הוא בחי' עתיק של עולם הבריאה והבן זה מאד. **הכלל היוצא** מזה כי האמת הוא שהנאצל אין בו רק ד' מדרגות שהם ד' אותיות הוי"ה והם אבי"ע והם חו"ב תו"מ כי לכן התורה התחילה מבראשית ואין ראשית אלא חכמה כמארו"ל ואמרו כן בלשון שלייה כדי לשלול את הכתר אמנם יש בחי' אמצעית כולל ב' בחי' מאציל ונאצל והוא הנקרא כתר וכתר זה יש בו כללות כל מה שלמעלה ממנו ואף אם הוא קטן מכולם ויונק מכולם ויש בו שורש כל הי"ס הנאצלים והוא משפיע בכולם. ובהו אל תתמה אם לפעמים אנו אומרים כי י"ס דאצילות נחלקים לד' אותיות הוי"ה ופעמים אנו אומרים שנחלקין לד' פרצופים והוא כשאנו אומרים שהוא ד' הוא מנין הנאצלים ממש בפועל וכשאנו מונים ה' פרצופים הוא כאנו מונים שורש המאציל עם הנאצלים עצמם.

^ט עיין תורה ד' אות ח' בשם משנת חסידים

משנת חסידים – מסכת עשיה גופנית פרק א' משנה א' – ומשמרי האפנים נתהו הד' יסודות הידועים כל אחד מחומר הנקרא היול"י ואד נקרא תהו, ומחומר זה נמשך הד' מרות אדומה ירוקה לבנה שחורה וכשקבלו צורה מחומר האפנים נקרא בווה. ומהטוב שבצורתה זו נמשך ד' אבות המידות שבאדם הטובות שהם כנגד ד' אותיות הוי"ה והד' רעות שהם כנגד ד' קליפות הם נמשכים מהרע שבה וכל אחד יש לו שורש בעולם העליון. **האש** העליון שמהרע שבו נמשך מדת הגאווה והכעס וג' תולדותיה שהם הקפדנות ובקשת שררה והכבוד והשנאה לגדול ממני הוא באצילות. **והאוויר** שמהרע שבו נמשך מידת השיחה בטלה וד' תולדותיה שהם החנפות השקריות ולשה"ר וגלוי שבחיו לבריות הוא בבריאה. **והמים** שמהרע שבו נמשך מידת תאוות התענוגים ובי' תולדותיה שהם חמדת מה שאינו שלו והקנאה הוא ביצירה. **והעפר** שמהרע שבו נמשך מידת העצבות ותולדותיה שהיא העצלות בעניני עוה"ב ומשיכה להשגת קנייני עוה"ז הוא בעשיה ומהטוב שבכל אחד מארבעתם נמשך המידה הטובה שכנגדה ברע ותולדותיה וכל הד' כאחד נקראים בשם ארץ. עכ"ל.

צ"ע מדוע בתורה ד' ציין רבינו למשנת חסידים ולא לשערי קדושה למרהר"ו (שנדפס לח שנים קודם שנולד) מאחר שמקור הדברים הם בהאריז"ל הרי מהר"ו הוא נאמן ביתו ביותר כידוע. ואע"פ שאין כמעט הבדל

עיין גם שערי קדושה למרהר"ו – חלק א שער ב **יסוד האש** ממנו נמשכת הגאווה הנקראת גסות הרוח להיותו היסוד הקל וגבוה מכולם. ובכללה הכעס, כי מפני הגאווה מתכעס האדם כשאין עושים רצונו, ואילו היה שפל רוח ומכיר חסרונו לא היה מתכעס כלל, נמצא כי הגאווה והכעס מדה אחת הם. ותולדותיה שלש. הקפדנות בלבו כי לולא הגאווה לא היה מקפיד בלבו, כענין שבארנו בענין הכעס ובקשת השררה והכבוד להתגאות על הבריות. והשנאה לזולתו על היותו גדול ממנו, וזה ענף מהגאווה גם כן: **יסוד הרוח** ממנו נמשך דבור הנקרא שיחה בטלה לדברים שאין בהם צורך כלל או נפשי או גופני. ותולדותיו ארבעה. והן, לדבר חנף, ושקרים, ולשון הרע, ולגלות שבחיו לבריות להתגדל בפניהם: **יסוד המים** ממנו תאוות התענוגים כי כן המים מצמיחים כל מיני תענוג, ותולדותיה שתיים. החמדה, לגול ממון חברו ואשתו וכל אשר לו להתענג בהן. והקנאה, כי יקנא בחברו, אשר לו ממון רב וכיוצא להתענג בו: **יסוד העפר** ממנו מדת העצבות בכל פרטיו, ותולדותיה אחת, והוא העצלות לקיים התורה והמצות מפני עצבוננו על השגת קנייני העולם הזה, או על היסורין הבאים עליו ואינו שמח בחלקו בשום דבר, גם עינו לא תשבע עושר: עוד עיין בזה ספר הברית ח"ב מאמר ב שם מיחד פרק לכל יסוד עי"ש פרקים ב' ג' ד' ה'

משתלשלות מהיסודות כי היסודות בשרשן עד עולם העשיה שבו הן נעשים גשמיים, הם רוחניים, ובכל עולם לפי מהותו וענייניו כך הם מתגלים. ובעולם המדות דהיינו בלב הן מתגלות כמדות לפי תכונתן הרוחניות כגון יסוד העפר מתגלה כעצבות ועצלות מצד הכבדות שבהן שדומה לעפר. ויסוד המים מתגלה כהגדרות אחר נעימות תענוגי עוה"ז מצד תכונת המים שהם ניגרים ונעימים. ויסוד הרוח מתגלה במדות כדיבור^א.. ויסוד האש מתגלה כגאווה והתנשאות^ב. **וכשהוא בבחי' זו** שלא יאונה לצדיק כל און **מותר להתגרות ברשעים:**

והענין, כי כל רשע ההכרח שיהיה לו צינור שיקבל דרך שם הרוח שלו להשלים החסרון. והצינור הוא, דרך המדה רעה^א מד' יסודות שהמשיך והגביר דהיינו שהרוח הוא אותו רוח חיים כמו בקדושה רק כיון שנתלבש במדה רעה אזי החיות שתתבטא ע"י הרוח חיים היא התגברות המדה רעה בעצמה בחיות גדולה, הוא הדרך והצינור שמקבל דרך שם הרוח חיים שלו להשלים חסרונו. וכשהצדיק רוצה להשפילו, הוא מוכרח לירד^ב להמדה הרעה^ט היא שהגביר עליו

צ"ע המשנ"ח נקט אייר ומהר"ז נקט רוח ולכאורה נראה שרוח היא תנועת האויר וא"כ אינה היסוד עצמו ולמה נקט רוח ונ"ל כי יסוד האויר התנועה בו אינה מקרית אלא יסודית כי יסוד זה הוא תמיד מקשר בין, כי שרוח מקשר בין הנשמה לנפש ואיש אשר רוח בו מקשר בין כל אחד מהעם להקב"ה וצ"ע כיון שביסודות עצמם אין האויר ממוצע אלא בין האש למים כמבואר בספר הברית א' ה' ג' אפשר שבאמת נקרא רוח רק בהשאלה. אבל עיין לקוטי הלכות פסח ג' ו' - שאינו כן אדרבה גם יסוד הפשוט הוא בחי' רוח המקשר בין כל היסודות ע"ש עפ"י תורה ח'. (במ"א ראיתי שתכונת התנועה ביסוד הרוח הוא אמנם כנ"ל אבל לא לכן נקראת רוח אלא שלכן היא כנגד מדרגת חי שמעלתו על הצומח היא התנועה) עיין בסוף תורה ד' בהוספות לעיון עוד בענין הד' יסודות והמדות.

^א **צ"ע בזה** כי נתבאר שם לגבי דיבור רע שהוא מיסוד הרוח ומדרגת החי, אבל דבור קדוש צ"ע. גם ע"ש שיסוד האש הוא כנגד מדרגת מדבר, אבל הרע שבו הוא ההתנשאות דדמי לאש אבל וצ"ע הדמיון למדבר. וצ"ע החילוק בין מדבר לדיבור שזה רוח וזה אש.

ואולי אפ"ל כי יסוד האש רואים בחוש שהוא היסוד היותר רוחני מצד ששואף תמיד לשרשו ואולי הכי נמי דיבור קדוש כי שנברא מלכתחילה האדם כמדבר (שמעתי מהרי"צ) עוד לפני שהיתה לו אשה כי הדיבור נועד להיות מדבר אל הש"י בבחי' מ"ן דהיינו בחי' יסוד האש השואף להחזיר את הדברים לשרשן דהיינו דיבור של תשובה שמחזיר את המלכות למקומה בחכמה ודיבור הלל ושבח שמחזיר את כל הרוח חיים שקבלנו ממנו ית' בהלוואה לכבוד שמים כפי שנתבאר בלק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' ב'.

נמצא לפי הנ"ל שאולי באמת הדיבור הקדוש הוא מיסוד האש ודיבור בטל מיסוד הרוח. ועדיין צ"ע. **דנמצא** הדיבור קדוש ודיבור בטל אינם זה לעומת זה.

גם צ"ע בשאר היסודות כגון הצד החיובי של יסוד העפר מה הוא האם ענווה שעושה עצמו כעפר לדוש (כמבואר בתחילת תורה רעו) א"כ שוב אינו הלעומת זה של העצבות אלא של הגאווה. **או אולי** הוא האמונה שהוא כביכול עצלות מצד שיושב מצפה לישועת ה' ולא עוסק בהשתדלות. אבל באמת אינו דומה כלל לעצבות אלא להפך, וגם הצפיה לה' אע"פ שהיא בשב ואל תעשה אבל אינה דומה כלל לענין הכבידות שבעצלות. **לכן אולי צ"ל** כנ"ל שהצד החיובי של כל מדה אינה בהכרח באותו יסוד. ועיין בתורה ד' בהערות בשם עמוד העבודה שכתב שגם דיבור קדוש מיסוד הרוח אבל ע"ש עוד לגבי זריזות בקניני עוה"ז שלא סובר כדעת המשנת חסידים ונראה שבכל יחוס המדות ליסודות אין הדיעות שוות בהכרח. ועדיין צ"ע.

^ב **עוד בזה עיין ספר עמוד העבודה** לרבי ברוך קסובר (נפטר בשנה שנולד מוהר"ת תקמ) במהדורה תריג עמ' ריח ובמהדורת תשסד דרוש המחשבה אות לד - **ידוע** (בזהר ח"ב כד. ורמב"ם פ"ד מה' יסוד התורה ה"ב שכל כללות הטבע נמשך מן הד' יסודות) כי יסוד האש הוא חם ויבש וקל ורוח הוא חם ולח וקל ומים הם קר ולח וכבד ועפר הוא קר ויבש וכבד והד' מרות שבאדם נמשכים מהם כי **מרה ירוקה** הוא מיסוד אש שממנו נמשך הזריזות והכעס והחיימה ולכן נקרא בשם חימה מלשון חמימות וכדכתיב כי יחם לבבו **ומרה שחורה** מיסוד העפר שממנו נמשך העצלות והכבדות (**ומרה ארומה** והדם הוא מיסוד הרוח שממנו נמשך ההבל והקול והדיבור **ומרה לבנה** הלוין הוא מיסוד המים שממנו נמשך תאות תענוגים ^{נהסוגיים} הם הגה להשלים מה שחסר שם עפ"י מדרש תמורה פ"א ושערי קדושה א ב) ומיסוד הרוח נמשך ההבל והקול והדיבור. והנה ידוע (ע"ח שמ"ח פ"א) שהד' יסודות שנמשכים מן החומר ההיולי הוא בא משמרים האופנים דעשיה שהם טומאה וקליפה וסט"א והנה כל תענוגי הגוף הם נחלת היצה"ר והוא הוא הנהנה מהם ויסורי הגוף הם כואבים ליצה"ר וכל חשקו הוא לחזק הגוף ולענגו כי הוא מורכב מד' יסודות והם מינו ומשרשו כי הם משמרי האופנים ולכן מי שגובר בבחירתו ויכלתו לסגף הגוף ולהחליש כח הד' יסודות הנה בהחלישו הענפים גם השרש נחלש שהם שמרי האופנים וממילא גם היצה"ר נחלש. **וכן שיגייע** למעשה המצוה יגביר יסוד האש על יסוד העפר שממנו העצלות ויעשה המצוה בחשק ובוריוות ולדבר עבירה יגביר יסוד העפר על יסוד האש שממנו החמימות והזריזות וישב ואל יעשה העבירה אלא יהיה עצל גדול למעשה העבירה וכן אם יבוא במחשבתו לדבר שיחה בטל הנמשך מיסוד הרוח יגביר יסוד העפר שהוא דומם ושותק ויהיה האדם גם כן דומם ושותק משיחה בטלה וכשיגיע לדבר דברי תורה אדרבה יגביר יסוד הרוח על יסוד העפר ולא ישתוק אלא ידבר.

^ב **לכאורה כיון שידיעת ההפכים אחת** מובן שגם מהצדיק מקבלים דרך צינור של איזה מדה טובה ומסתמא מכל המדות הטובות דהיינו כל מדה טובה שיתגבר בה תשמש צינור לרוח החיים שיעזור לו לקיים אותה ביתר חיות. כגון אהבת ה' או ויראת ה' והענווה וכו'. אבל עין בהקדמה שם הארכתי בזה דזה אינו כך. כי מאיש אשר רוח בו בודאי מקבלים רק דעת והיא מילוי כל החסרונות כולם. אבל נסתפקתי שם לגבי מי שבמדרגת הנשיאים אולי הם כנגד הרברבי ע"ש.

^ד **לירד צ"ע** שלא נקט להכנס ואולי כיון שהצדיק אחוז אצלו ית' בעולם האצילות וצריך לירד לעולם הפירוד ובפרט של רשע שנמצא בעשיה ממש ומאד נפרד ממנו ית' וזה ירידה עצומה בשבילו. אבל צ"ע הרי כל כח הצדיק לירד לצינור של הרשע הוא רק מחמת שנשאר בצדקותו וא"כ היכן שהוא בעולם הוא אחוז אצלו ית' בבחי' היכן שחושב שם נמצא והצדיק בוודאי דבוק תמיד במחשבתו בהש"י בבחי' שויתי ה' לנגדי תמיד.

הרשע, להכניעה ולקלקל הצנור [ט"ו] / ההוא של הרשע/י"ח, שמקבל משם החיות שלו. וע"כ מוכרח שיהיה זה הצדיק, צדיק גמור שאין בו שום רע, למען לא יהיה כח להרוח

ועיין לק"ה שבת ו' ח' מבאר ענין הירידה לצינור הרשע שלקמן מכנהו בלשון בליעה. עפ"י תורה ח' תנינא. שהצדיק נדמה לרשע כאילו ירד אליו ממש עד שיכול לינק ממנו ומחמת קדושתו נתקע לו בגרון. ומבאר שעצם העובדא שנמצא בצינור שלו והרשע לא מצליח לינק ממנו זה בעצמו מפיל ומשפיל וממית את הרשע.

ונראה שכל עסק גשמי ומחשבה בחכמה חיצונית דהיינו כל דבר שכלפי חוץ נראה שייך לגשמיות וס"א אזי נדמה להם שבכוחם לינק ממנו ע"י שיפול להנאה גשמית ואיזה פניה לצורך עצמו. ומי שעומד בנסיון ולא נותן להם שום יניקה זה ממיית אותם ודבר זה הוא בכל רגע אצל כל אחד. כשאוכל או עוסק במו"מ וכן בכל מיני מחשבות שרצות במוחו הכל נכלל בענין כניסה לצינור של הרשע אלא שאין הקב"ה מביא על האדם נסיון שלא יכול לעמוד בו. וזה מצד מה שהקב"ה מביא עליו או מצד מה שיש לנו חיוב בכל עת לעשות אבל להתגרות ברשע גדול דהיינו להכניס עצמי לנסיון גדול זה אסור אלא לצדיק והנלווה לצדיק וצ"ע מי הוא הנלווה. האם הכוונה כיהושע לגבי משה או כל אחד שעושה את ההתגרות בציווי הצדיק נקרא נלווה שמוטר לו. וכדמצינו שהרב אמר להכנס למקום סכנה כקבר יוסף שהיא התגרות כפולה בערבים ובמפקדי צבא המדינה, ונעשו להם ניסים גדולים. ונשפלה גאוותם עד שנתנו רשות להכנס לשם ע"י שהם בעצמם נעשו שומרים.

טו מתרצו - רעה

טו **עיין לק"ה** דברים היוצאים מן החי א' ב' ושליח לגבות חובו ג' ז' ושבת ו' ח'.

י" בליק"ה מביא דוגמה כגון שמשון בפלישתים ואסתר בבית אחשוורוש ומשה בבית פרעה. ומסתמא גם שרה בבית פרעה ורבקה בבית אבימלך ואולי גם יעל וסיסרא ואולי גם משה בבית יתרו

עיין לק"ה דברים היוצאים מן החי א' ב' (יו"ד ח"א דף סה.) שמשון ירד לצינור של פלישתים בחי ויעל אברהם כי פלישתים הם ממזרים שיצאו מהמצרים ושטופים ברע הכולל

בלק"ה העושה שליח לגבות חובו ג' אות ז' (חו"מ ח"א דף פז) מבאר ירידת אסתר לבית אחשוורוש ועי"ש שמרדכי הצדיק ואסתר הנלווה לצדיק.

ועי"ש גם ענין הולדה הוא ירידה לצינור של הרע הכולל ודרך הצינור הזה יורדות הנשמות לעוה"ז עי"ש באריכות

ועיין לק"ה שבת ו' ח' מענין שהצדיק נדמה לרשע כמוהו ועי"ש רבי יהושע בן חנניא ירד לצינור של סבי דבי אתונה ועי"ש היטב כי מבאר כל ענין הירידה לצינור הרשע כיצד נעשה מבואר שם (ד"ה אמר ליה מסתפינא) כי כל המלחמה הזאת היא באורח מחשבה ושכל. שבתחילה עצם הכניסה לצינור הוא ע"י שבאורח מחשבה נותן לסט"א לחשוב שגם הוא נפל ברשתם ויכולים לינק ממנו ואח"כ בעצם עמידתו אצלם בלא שיש בו שום שמץ נגיעה ברע שלהם אזי ממילא הם נופלים כי אין להם שום יניקה ממנו. ועיקר התגברותם היא שמכניסים מחשבה רעה שמתגברת וסוחפת את מחשבתו אחריה לילך ממחשבה למחשבה עד שמפיל אותו למדתם הרעה עי"ש (ד"ה ודרי כרוכיא דקניא) ומבאר שהעיצה לזה היא רק בשב ואל תעשה לעצור את מחשבתו בכח בבחי' שבת עי"ש.

(הביאור בזה נ"ל עפ"י תורה מט אות א שיצה"ר ויצה"ט הם מחשבות טובות ורעות ומבואר בתורה לה אות א שמחשבות חיצוניות הם כמו קנה שננעץ בשכל וגורם למדות רעות ומאידך מבואר בסוף תורה כט בהשטמה השייך לאות ח' שמחשבות הן כפי המדות. ולפ"ז מוכן שיעקר המלחמה היא במחשבה לתפסה ולכוונה כי מצד המידות באות מחשבות רעות וצריך להלחם במחשבה ולעצרה כי אם ימשך אחריה יגרום לעוד יותר מדות רעות. ועיין גם תורה יט תנינא שבכל חכמה חיצונית יש אבן נגף שעל ידה אפשר ליפול לאפיקורסות) ועצם האני הבחור ומתגבר זה הרוח דהיינו הדעת שבאדם שצריך לעצור את המחשבות הרעות הבאות ממדות רעות ולהגביר מחשבות טובות הבאות מהארת הנשמה ועי"ז מנצח במלחמה עם הסט"א. אבל אין זה הויכוח בעצמו כי הויכוח הוא דווקא ע"י לימוד תורה ללון בעמקה של הלכה וכפי שיתבאר לקמן.

עוד מבאר שם (ד"ה ואפכיה לסנדליה) ענין עד כמה צריך להיות נקי מכל ריח מדה ותאוה רעה שזה תלוי בגודל הרע של הצינור שנכנס לתוכו עי"ש.

(וכנגד מדרגת הטומאה הנוראה של סבי דבי אתונא היה צריך התנא הגדול רבי יהושע בן חנניא או בעודו עוסק בהכנתם לזכך עצמו עוד ועוד עד שהגיע למדרגת רבינו המבואר בחיי מוהר"ן רלד)

עוד עיין לק"ה פסח ג' שמשו רבינו כבר בהיותו תינוק כיון שהיה כולו טוב אזי על ידו נחלש טומאת בית פרעה עד שבתו נתגירה עי"ש. ויש בזה חידוש גדול שעצם הטוב מכניע אותם גם בלא מלחמה. (גם יש כאן לכאורה גילוי דעת של מוהר"ת שסובר כאותם הסותרים את דעתו של התפארת ישראל סוף קדושין שהעתיק מעשה שהיה שלמד שמשו רבינו נולד עם מדות רעות מאד רק שתיקנם. ובאמת כמה גדולי ישראל דחו דעה זו של התפ"י, וכן נראה דעת רש"י וארא [ו כו] עי"ש עפ"י מגילה יא. עה"פ הוא משה ואהרן - הם בשליחותם ובצדקתם מתחילה ועד סוף. וצ"ע מבעש"ט על התורה ריש פרשת קרח בשם הדגל מחנה אפרים פרשת נשא ד"ה וראו וגם ילקוט שמעוני רמו תשלט עה"פ והאיש משה ענו מאד שהיה לו טבע קשה אלא ששלט ביצרו.)

י" עניין קלקול הצינור של הרשע שנעשה ממילא ע"י תיקון המדות אולי אפ"ל הכוונה בזה עפ"י לק"ה הנ"ל בענין משה בהיותו תינוק וכן מהמבואר לעיל בענין הד' יסודות שבשרשם כולו קדש ולמטה נעשה מעורב טו"ר ועיין תורה סו ויהי נא פי שנים ברוחך עלי מבאר שם עפ"י הוזהר שלכל צדיק יש שתי רוחות דלתתא ודלעילא והביאור שם שרוח דלעילא היא הנשמה ודלתתא היא הנפש וכל עבודתינו היא בכח הרוח להאיר הארת הנשמה בנפש ולתקנה להיות זכה ומאירה כמו הנשמה בבחי' והיה אור הלבנה כאור החמה.

נמצא שכל עבודתינו היא להחזיר את מה שלמטה שע"י שנתרחק מהאצילות שהיא אצלו ית', הלך ונעשה מפורד ממנו ית' שע"י נתגבר הרע יותר ויותר עד שבעולם העשיה שלנו נעשה רובו רע כל המדות רעות וכל היכלי התמורות שנדמה רע לטוב וטוב לרע. וכל עבודתינו להתגבר ולברר הטוב מהרע ע"י הברור בתורה נתברר במחשבה ועי"ז במידות ועי"ז גם בעולם ומי שזוכה לברר בעצמו עד שנעשה למטה כעין למעלה אזי זה בעצמו מפלה לסט"א כי אין להם יניקה ממנו ולגביו הם נופלים מתים.

וכל זה בסתם אדם שלפתח חטאת רובץ ונולד במדות רעות עמ"נ לתקנם במשך חייו אבל הנולד כולו טוב כמו משה רבינו כבר מלכתחילה טוב כזה שנכנס לבית פרעה ששם היתה או כל טומאת הסבי דבי אתונה כי תחילה היה במצרים ומהם קבלו חכמי יון (כמבואר בלק"ה שבת ו' ח' ד"ה כי מטו להתם עיין זהר חי שרה קכה ויחי רמט. אחרי מות ע. ובלק רז) ופרעה היה חכם נורא ועצום בטומאת הכישוף וחכמות חיצוניות וכשנכנס טוב כמו משה רבינו לביתו עצם הכניסה הוזהר כבר החלישה את כוחו עד שהבת שלו

סערה שהוא הרוח חיים של הרשע, לשלוט ולהזיק ח"ו להצדיק, בעת שיוורד להמדה רעה של הרשע לקלקלה, כי אין להרע שום תפיסה ואחיזה בהצדיק גמור, ואין לו מקום לאחוז בו: (וּגַם מֵהַמְדָּה רְעָה בַעֲצֵמָה שִׁוּרְד לְהַכְנִיעָה, אֵין לוֹ שׁוּם תְּפִיסָה ח"ו, רַק מֵה שִׁוּרְד לְתוֹכָה הוּא לְהַכְנִיעָה וְלְהַשְׁפִּילָה, בְּבַחֲיוּ) (בראשית יג) ויעל אברם ממצרים דהיינו שאברם ירד לצינור של טומאת מצרים כדי להחליש טומאתם¹ כדי שלא יתגבר על בניו כשירדו לשם ורבינו נקט דייקא ויעל² לומר שגם כשעלה עדין הוא אברם³): וזהו (תהלים קמז) **משפיל רשעים עדי ארץ, ר"ת אש רוח מים עפר. שהם כל הארבע יסודות, שהם כלל כל המדות, שצריכין לבררם בבירור גמור עד שלא יהיה בו שום אחיזה משום רע שבשום מדה מהד' יסודות הנ"ל⁴, ואזי הוא צדיק גמור כנ"ל. ואז דייקא כשמבדיל הרע מד' יסודות**

בעצמו (הבת דייקא שהיא מכח האב כמובא אבא יסד ברתא) נתגיירה. ונתבטלה לטוב הזה עד שמשתה אותו מן המים הודונים ומצולת מצרים דהיינו היאור.

¹ הביאור זה של מוהר"ן כבר בדפוס

² וכמבואר שם שהמלאך שהלך עם שרה הכה בו מכות כנגד מכות שיקבלו המצרים (כמבואר בוורח ח"א פב). והכל היה מעשה אבות סימן לבנים כמבואר ברמב"ן ורבינו בחיי בראשית יב י' עפ"י תנחומא לך ט. ואע"פ שנראה שירד לשם בגלל הרעב. ולפי רבינו והמדרש תנחומא הנ"ל ירד למצרים לצינור תאוות הניאוף שלהם כדי להחליש הרוח סערה שלם. ואמנם כן מבואר במ"א שאע"פ שנכשלו שם בע"ז אבל בניאוף לא וכמבואר עה"פ החנוכי וכו' שנשארו מיוחסים ואע"פ שהי הנגד ההגיון וכמו שקטרגו עליהם אם בגופם משלו המצרים כ"ש בנשותיהם שעל כן היה צריך פטוקים לגלות שאינו כן אלא נשארו מיוחסים. וזה נגד הטבע אלא רק מכח ירידת אברהם אבינו לצינור שלהם ארבע מאות שנה קודם.

ואולי זה הטעם שדווקא שרה נכנסה לבית פרעה והכניע את הרע שלו כי היא הסימן לכנסת ישראל שצריכה בעתיד לרדת למצרים ערות הארץ להשאר מיוחסת בצאתה משם. ועי"ש שהרמב"ן כותב שאברהם טעה במה שהכניס את אשתו לנסיון כזה אבל לפי רבינו משמע שאדרבה דייקא היא זו שהיתה צריכה לעמוד בנסיון שם להכניע קליפת ערוות מצרים ולהיות סימן לבניה.

³ **ביארתי על פי הפשט אבל אח"כ מצאתי בליקוטי תורה** להאריז"ל פ' לך על פסוק וירד אברהם כתב שהיא ירידת החסדים ראשונה ועי"ז עלית הקדושה ואח"כ עה"פ ויעל אברהם כתב שהיא ירידה שניה של חסדים ועי"ז עלית הקדושה נמצא וירד אברהם היא עליה ראשונה ע"י הארת החסדים בראשונה ויעל אברהם היא עליה שניה ע"י הארת החסדים בפעם שניה והתורה בעליה ראשונה התייחסה לחסדים שיורדים ובעליה שניה התייחסה לקדושה שעלתה ע"י ירידת החסדים. כך משמע שם עי"ש.

וזה לשונו שם – וזהו ותקח האשה בית פרעה. ויען כי בעת אשר שלט האדם באדם שהוא שליטת הקליפות באדם דקדושה לרע לו אל הקליפה כי הוא חושב ליהנות מן הקדושה ואדרבא ניצוצים מן הקדושה המעורבים בם שכולם הם בסוד המלכים דמתו מתדבקות בקדושה ומתפרדות, נמצא אף מה שהיה להם נאבד מהם וז"ס ולאברם היטיב בעבורה ויהי לו וכו' שהם הניצוצין שנתבררו וזהו וינגע ה' את פרעה שלח נגעים להם דהיינו כחות הדין לדחותו [כמבואר בוורח ח"א אצל נגע צרעת] ואז הציל שרה שהם הגבורות מידו ואז התחיל הירידה הב' וזהו ויעל אברם ממצרים כי לעולם ירדה זו עליה הוא להם שמתגלים החסדים והאורות

⁴ **אע"פ שטומאת מצרים** היא ניאוף ערוות הארץ (וכן מבואר בסוף העץ חיים) וניאוף מבטל צורה כידוע דהיינו מבטל צורת אדם ואע"פ ויעל אברהם משם ונשא אברהם כמו קודם שירד זו הראיה שנכנס לצינור שלהם ויצא בשלום.

עיין תורה ס' אות ג' שכשירד אברם למצרים הרגיש שנפל ממדריגתו ממה שפתאום שם לב ליופיה של שרה וע"כ לגדור עצמו אמר אמרי נא אחותי את דהיינו שאסר אותה על עצמו כאחותו. וכל זה רק כשהיה אצלם אבל כשעלה חזר נקי כמו קודם שירד ומכאן הראיה שהביא מוהר"ן.

⁵ **עיין לק"ה שבת ו' ח' ד"ה** אפניה לסנדליה מבאר שכדי שיוכל לכנוס לצינור הרשע צריך שלא יהיה בו אפילו שמץ מתאוות הגוף. וציון שם לעיין בחיי מוהר"ן רלד שצריך לזכך עצמו כמו עור שמעבדין אותו עד שאפילו כשהופכים אותו אין בו שום ריח תאוה. ועי"ש שזה בעצמו הורג את חילות הסט"א.

ספר חיי מוהר"ן – אות רלד (ה) לענין שבירת תאוות ומדות רעות לגמרי בתכלית הבטול שהתפאר את עצמו שזכה לזה, אמר רבינו זכרוננו לברכה שיש צדיקים ששברו התאוות, אף הוא כמו עור שמעבדין אותו וְאֵף-עַל-פִּי שֶׁמַעֲבֵד הָעוֹר אֵף נִשְׁאָר בּוֹ קֶצֶת רִיחַ שְׂאִינּוֹ טוֹב. כְּמוֹ כֵן הַנְּמִשֵּׁל שֵׁשׁ שֶׁשָּׁבְרוּ הַתְּאוֹת אָבָל עֲדֵין נִשְׁאָר קֶצֶת שֶׁמֶץ מֵהֶם וְעֲדֵין הַתְּאוֹת פְּרוּכִים אַחֲרֵיהֶם בְּמִקְצָת:

גם אמר כבר שצריכין לנקות הגוף מתאוות כמו שמעבדין העור ומהפכין אותו. כך צריך שיהיה הגוף נקי ומעבד לגמרי מתאוות עד שמשמש יהיו יכולין להפכו ולראות שהוא נקי לגמרי מכל התאוות והמדות רעות, ולא נמצא בו שום שמץ וריח כלל משום תאוה ומדה רעה שבעולם. ורבינו זכרוננו לברכה היה מפשט לגמרי לגמרי מכל התאוות והמדות רעות ולא נשארו בו שום שמץ כלל משום מדה רעה ושום תאוה בעולם; וכל זה זכה בילדותו קדם שהתחיל לילך בהשגות גבוהות, והרבה זמן קדם שנסע לארץ-ישראל. אף אחר-כך זכה לעלות ממעלה למעלה וממדרגה למדרגה עד שעלה למקום שעלה, וזכה למה שזכה למדרגה עליונה שאי אפשר לדבר מזה כלל:

ועי"ש לפני זה שדווקא נגד טומאה הגדולה של סבי דבי אתונא היה צריך מדרגה כזו של זיכור אבל נגד טומאה פחותה מזו כגון אותו האיש שהראה לו את מקומם נגדו הצליח גם לפני שקיים בעצמו אפכית ב"פ.

ועיין באה"ל לפני הקצר ד"ה הצעה א' שאהרן היה מעל הנשיאים ולא זכה למדרגת משה שנלחם בעמלק ומשה לא זכה למדרגת עצמו בעתיד כשיתלבש במשיח בן דוד וימחה זכר עמלק לגמרי.

ארמ"ע, אזי הוא משפיל רשעים עדי ארץ כנ"ל/כד. משא"כ צדיק שאינו גמור, אף שאין לו שום עבירה, אעפ"כ עדיין לא הבדיל הרע לגמרי, והרע עדיין בכח. וע"כ אסור לו להתגרות ברשעים, כי יש מקום להרע לאחוז בו, ויוכל להזיק לו ח"ו האריכת רוח של הרשע שהוא גדול בשעתו בבחי' רוח סערה כנ"ל: וזהו שארז"ל (ברכות ז' ע"ב) והכתיב אל תתחר במרעים (תהלים לז) [כ"ה], מי שלבו נוקפו [כ"ו] אומר כן, פי' רש"י הירא מעבירות שבידו/כז. שבידו דייקא, זהו שאמרנו, כי באמת אין לו שום עבירה, רק שהוא ירא עדיין מעבירות שבידו וכחו לעשות, כי הרע עדיין בכח. כי לא זכה עדיין לבחי' לא יאונה לצדיק כל און, ואינו בטוח עדיין שלא יארע לו מכשול עבירה ח"ו, וע"כ אסור לו להתגרות ברשעים כנ"ל. וזהו (חבקוק א') תַּחֲרִישׁ כַּפְּבַלַּע [כ"ט] רָשָׁע צְדִיק מִמֶּנּוּ שם הנביא חבקוק שואל את הקב"ה מדוע הוא מחריש כשרואה רשע בולע את הצדיק/ל, וארז"ל (ב"מ ע"א.) [לא"ן/לב] צדיק ממנו בולע. בולע דייקא, כי הוא בולע אותו ממש/לג, באריכת הרוח שלו שהוא גדול בשעתו. אבל צדיק גמור אינו בולע, כי אין לבו נוקפו מחשש מכשול

כד עיין חיי מוהר"ן סימן ד' וְאֵז בְּאוֹתָהּ הָעֵת כְּשֶׁאִמַר תּוֹרָה זֹו הִפִּיל וְהִשְׁפִּיל רָשָׁע אֶחָד מִפְּרָסָם שֶׁהָיָה בְּנֶעְמָרוֹב, שֶׁהָיָה לְאַנְשֵי שְׁלֹמֹנָה וְסוּרִים מִמֶּנּוּ, וְסִפְרוּ לְפָנָיו וְכָרוּנוּ לְכַרְכָּה. וְאַחַר חֲנֻכָּה אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנִּלְבָּשֶׁת חֲנֻכָּה הָיָה לְהַרְשָׁע הַנִּלְמַפְלָה גְּדוּלָּה.

כה גם במשלי כד יט

כז עיין סוטה דף מח. פרש"י ונוקפין

כח עיין לק"ה שבת ו' ח' ד"ה הפכיה לסנדליה שמוהר"ן מבאר שהכוונה שכשמנסה לכנסו בצניור הרשע מרגיש שנופל עליו פחד ומוזה מבין שעדין לא תיקן עצמו כראוי ע"ש.

כט גם בדפ"ר ובכל הדפוסים כבלע

לט בפסוק כתוב בבלע כמבואר ברד"ק ומנחת שי שם ורבינו נקט כבלע לשון כבלע את הקדש במדבר ד כ

ל צ"ע מדוע שינה רבינו מלשון הפסוק בבלע ללשון כבלע ועיין במדבר ד' כ' כבלע את הקדש שפירושו כאשר הלוי מכסה ומבליע את הקודש בתוך כיסו. וצ"ע לכאורה אין חילוק בין הלשונות כי בבלע רשע צדיק פירושו בומן שובלע והכי נמי כבלע פי' כאשר בולע. או אולי בבלע פי' כאשר הוא כבר בלוע ואילו כבלע פי' כאשר הוא בולע. וצ"ע.

מוהר"ן בבאורו על התורה שלנו מביא פסוק זה בהלכות פסח ג' שמונה פעמים בלשון רבינו כבלע ובטעות תוקן במהדורות המנוקדות בבלע כלשון הפסוק.

לא * ובברכות ז: הנ"ל [ומגילה ו:]

לב צ"ע כיון שנמצא גם בברכות ז: הנ"ל מדוע ציין כאן מוהר"ן לב"מ ולא סבר שהוא המשך הנ"ל.

לז עיין לק"ה פסח ג' א' מדגיש שהתגברות הרשע היא דייקא בדרך של בליעה ומדמה זאת לתורה ח' תנינא שעי' תפלה בבחי' דין נדמה לט"א שיכולה לבלוע את תפלתו ומגודל קדושת הצדיק נתקעת בגרונו ומקיא יחד עם עוד קדושות שבלע. והכי נמי נדמה לרשע שגם הוא בעל תאוה ויוכל לבלע ולענוק ממנו ובלעו וכיון שלא מצליח לינק נופל.

עוד עי"ש שובלע את הרוח חיים דקדושה שממנו יונקים ישראל וזה הכוונה שובלע את הצדיק.

ועי"ש ואולי אפשר לבאר כוונתו כי עשו שר של מצרים שהם אווזים במיצר הגרון שם מעבר הרוח חיים ולא נותנים לישראל להאנח ולהשלים חסרונם מהצדיק אלא מהפכים את הרוח חיים לרוח סערה שלהם. ועיין תורה סב שפרעה אותיות עורף כי אחיותו בעורף נגד הגרון ויונק מדיבור שאינו זך ולא נותן לדבר כראוי ואולי הכי נמי כאן אחיותו בגרון ברוח חיי דקדושה שהיא דעת גדולה מהפך אותה לרוח סערה בלבול הדעת ובלבול המדמה.

ועיין מעשה ברב ובנו שהס"מ מאר לרב אם תרצה אהיה בולע אותך כי כל כוחם רק להפיל לדמיון שאין כוח להתגבר עליו אבל מי שנשאר איתן בדעתו אזי אין להם שום כח נגדו.

עוד עיין לקמן אות ו' שברור הטוב מרע כדי להיות בבחי' לא יאונה לצדיק כל רע זה ע"י תפילה ותורה ונראה עומק הכוונה כי בתפלה זוכה לביטול והשגת אחדותו ית' בחי' הארת השגת עוה"ב, שע"ז אח"כ ע"י הרשימו אזי בברור טוב מרע בתורה זוכה לברור המדמה כראוי ויודע לכיון לאימתה של הלכה. אבל עיקר התיקון הוא שע"י ברור המדמה אזי אין שום כח ליצה"ר שרבינו מכנה אותו מדמה בתורה כה ע"י בסוף שאמר שצריך לקרא לו מדמה כי כל כוחו בדמיונות שקר. ורק זה הוא הדעת אמת שעל ידו לא יאונה לצדיק כל און.

ואולי אפ"ל כי לכל מדה משתלשל ממנה מדה רעה אבל יש מדה רעה שהיא כלל כל המדות והיא כנגד בחי' היסוד הפשוט וכמו שיש דעת שהיא תיקון כל הרע כך יש בלבול הדעת דהיינו בלבול המדמה שהוא שרש כל הרע. ועיין תורה נד שמדמה יש גם לבהמה נמצא שבלבול המדמה הוא עיקר הבהמיות שבה אנו אווזים קודם הברור טוב מרע ועוד שמדמה הוא מצד החי שהרי לצומח אין מדמה וחי הוא כנגד יסוד הרוח כידוע נמצא שעיקר הרוח הוא המדמה ועיקר תיקון הרוח הוא ברור המדמה. ובלבול המדמה הוא סיבת כל החסרונות כי החסרון מחמת העון והעון מחמת רוח שטות (אין אדם עובר עבירה א"כ נכנסת בו רוח שטות סוטה ג.) פגם הדעת דהיינו בלבול המדמה.

וזה ענין הבליעה שובלע את הרוח חיים כי ע"י בלבול המדמה בולע את הדעת קנית מה חסרת שהוא הרוח חיים דקדושה. אבל באמת כל כוחו רק דמיון ומי שזוכה לברור המדמה א"א להפיל אותו בדמיון הוה כלל.

עבירה כנ"ל, כי כבר ביטל הרע לגמרי מכל המדות והתאוות של כל הד' יסודות. וע"כ זה הצדיק גמור וכל הנלוים דהיינו המקורבים אליו/לד' מותרים להתגרות ברשעים למעשה נ"ל לחדש שרק כשהצדיק שולח בפירוש אזי המחובר לטהור וטהור וכח המשלח בשליח/להי'. כי זה הצדיק יכול לירד לתוך כל הצנורות של כל המדות רעות שלהם שהגבירו על עצמם ולשברם ולבטלם/לי' ועי"ז הוא משפיל רשעים עדי ארץ כנ"ל :

אות ו

אחר שביאר שכדי להתגרות ברשע צריך להיות מקושר לצדיק שזכה לתקן מדותיו בתכלית עתה מבאר כיצד זוכים להיות צדיק כזה. וממילא מבואר כאן גם כיצד זוכים להיות איש כשר אע"פ שעדיין לא זכה להיות צדיק גמור. אבל עפ"י הנ"ל שלכל רשע יש מדה רעה שהיא הצינור שלו לקבל רוח חיים מהרב דקליפה מובן שגם בצד הקדושה הצינור של כל אחד לקבל רוח חיים דקדושה מהצדיק היא דרך צינור איזה מדה טובה שמתגבר בה וממילא מובן שכל המבואר כאן כיצד מבררים ומתקנים את המדות הן ביאור כיצד לזכות לצינור משובח שדרכו נקבל רוח חיים מהרב דקדושה.

ולבא לזה, להפריש ולהבדיל ולבטל הרע מהטוב, הוא ע"י תורה ותפלה. ולימוד התורה יהיה ללון לעומקה של הלכה [לי' /לח' (לט) /מ, היינו ללמוד פוסקים [מיא] /מב' דהיינו לברר הלכה

^{לד'} יש לעיין בזה הרבה מי הם הנלוים ועיין לעיל תחילת אות ב' שרוח חיים להשלים החסרון מקבלים מהצדיק והרב שבדור ועי"ש שהבאנו שתי גרסאות סותרות של מוהר"ן בליקוטי עצות. וגם לעיל בהקדמה הארכנו להציע הכוונה בזה.

ולכאורה יש ללמוד מההתגרות הראשונה ברשע הגדול עמלק שמשו רבינו שלח את יהושע דייקא להלחם ולהתגרות בו. ואע"פ ששם עמלק הוא שהתחיל במלחמה נ"ל שאינה קושיא שהרי זה מהותו תמיד כי כולו ר"ק ר"ע כ"ל היו"ם. ושם נסתפקנו האם האיש אשר רוח בו הוא הצדיק או שהוא הנלווה לצדיק שהרי בתורה זה נכתב על יהושע דייקא משמע שמשו רבינו במדרגה גבוהה יותר. ואולי זה הכוונה כאן הצדיק והנלוים אליו דהיינו כיהושע שזכו למדרגת רוח וגם לא משו מאהל משה.

מאיך כיון שעיקר הגדר שדיבר ממנו רבינו כאן הוא איש אשר רוח בו אולי הכוונה כגון יהושע והנלוים ליהושע, ואילו משה מעל כולם.

ועיין ליקוטי הלכות או"ח – הלכות פסח ריש הלכה ג...כי צדיק מְמַנּו בולע. אם לא מי שְהוּא צדיק גמור או שְמִקְרָב לְצַדִּיק כְּזֶה, שְהוּא צדיק גמור, אִז אֵינוּ מְתַיָּר מִקָּל. משמע שהנלוים הם המקורבים ולכאורה הכוונה ליותר מאחד המיוחד או כמה יחידים אלא כל המקושרים לצדיק. ועדיין הדברים לא מבוררים כראוי וצ"ע.

ונ"ל שבורר הד' יסודות המבואר כאן שעל ידו לא יאונה כל און היא מדרגת יסוד פשוט המבואר בתורה טו תנינא. ורק במדרגה כזו לא יאונה לו כל און. וכמבואר בחיי מוהר"ן רלד על רבינו שזכה לברור הד' יסודות בתכלית עד שלא נשאר שום ריח תאוה ועיין לק"ה שבת ו' ח' שרק שמדרגה כזו מותר להיכנס לצינור של רשע גדול כסבי דבי אתונה. אמנם לצינור של רשע קטן יותר אפשר גם במדרגת זיכור מועטה כמבואר שם.

רק נשאר הספק האם הצדיק שממנו תוצאות חיים שנקרא איש אשר רוח בו הוא מי שזכה למדרגת רוח כמבואר במאור ושמש או שאין ללמוד משם דאינו מחייב לומר כן תמיד וכוונת רבינו דווקא למי שהוא גם בבחי' לא יאונה לצדיק כל און.

ונראה שתלוי בגודל הרשע ובאמת אפילו כל אדם כלפי הרשע שבתוכו כיון שאין הקב"ה בא בטרוניא ולא מנסה את האדם בדבר שאין בכוחו הרי היצה"ר אין כוחו גדול מיצרו הטוב ממילא כל אדם כלפי יצרו יש בכוחו להתגרות ברשע. אבל ברשע שמבחוץ תלוי בגודל רשעתו.

^{לה} ובלא זה תמיד יש לחוש שאינו הנלווה שעליו מדובר וכן מצינו ביהושע שמשו שלח אותו בפירוש.

^{לו} **משמע כיון** שהצדיק יכול לירד לצינור ולבטל מדתם הרעה ועי"ז להשפילם לכן הנלוים אליו יכולים להתגרות. והרבה צ"ע לברר בדיוק הכוונה בהתגרות ברשעים. ונ"ל שהעיקר מדובר על כפשוטו על בני אדם רשעים שחולקים על הצדיק ורוצים למנוע אחרים מלהתקרב אליו כמו החולק מנעמירוב שמסופר בחיי מוהר"ן סימן ד' ואע"פ שבשרש הדברים הכוונה לעמלק וכמבואר בביאור הלקוטים וא"כ אולי הכוונה לעמלק שבלב דהיינו היצה"ר. אבל למעשה לא נראה שההתגרות היא במחשבה בלבד ולא נגד הס"מ בעצמו אלא במי שנעשה מרכבה אליו. (ובכללם הרופאים עיין שיחות הר"ן אות נ')

^{לי} ערובין סג: ורש"י ותוס' שם ובגרסת העין יעקב

^{לח} **מגילה דף ג.** – ועבודה חמורה מתלמוד תורה והכתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו [וגר'] וישתחו (לאפיו) והיכי עביד הכי והאמר רבי יהושע בן לוי אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה חיישינן שמא שד הוא שאני התם דאמר ליה כי אני שר צבא ה' ודלמא משקרי גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה אמר לו אמש בטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו בטלתם תלמוד תורה אמר לו על איזה מהן באת אמר לו עתה באתי מיד וילין יהושע בלילה ההוא בתוך העמק אמר רבי יוחנן [דף ג:] מלמד שלן בעומקה של הלכה ואמר רב שמואל בר אונאי גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין שנאמר עתה באתי לא קשיא הא דרבים והא דיחיד

עירובין דף סג: – וכתוב נון בנו יהושע בנו ופליגא דרבי אבא בר פפא דאמר רבי אבא בר פפא לא נענש יהושע אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפריה ורביה שנאמר ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא וגו' וכתוב ויאמר (לו) [לא] כי אני שר צבא ה' עתה באתי וגו' אמר לו אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה על איזה מהן באת אמר לו עתה באתי

מתחילת הסוגיא שלה במשנה גמרא ופוסקים עד הלכה למעשה. **כי יש בהתורה אחיזת הטוב והרע, שנאחזין מבחי' איסור והיתר, טמא וטהור, כשר ופסול/מג' שיש בהתורה/מ"ד** דהיינו מזה שההלכה היא מצוות עשה ולא תעשה ויש בהן בחינות טוב ורע דהיינו ברור מה לעשות ומה להתרחק ממנו מזה נאחז בהלכה היכלי התמורות להמיר רע בטוב וטוב ברע לומר על אסור מותר ועל מותר אסור. **וכל זמן שאינו מברר ההלכה, הוא מעורב טוב ורע גם במידותיו. וע"כ אינו יכול להפריש ולבטל הרע מהטוב במידותיו, והוא בבחי' (משלי יא/מ"ה) ודורש רעה תבואנו [מ"ו/מ"ז] שכיון שלא בירר הטוב מהרע לכן ליבו מטעה אותו ולהמיר ולומר על רע טוב ועי"ז לדרוש רע כאילו הוא הטוב. עד אשר הוא מעיין ומברר הפסק הלכה, ומברר האסור והמותר וכו', דהיינו ע"י לימוד פוסקים, אזי מפריש הטוב מהרע (מ"ח/מ"ט) כי על ידי שמברר בהלכה מתברר במדותיו:**

מיד וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד שהלך בעומקה של הלכה וגמירי דכל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן אסורין בתשמיש המטה

^ט מגילה דף ג סוף עמוד א

^מ עיין מגילה וערובין הנ"ל שהיא דרשה מורכבת כי וילך בעמק כתיב כאן אבל וילך כתיב במלחמת העי ושם כתיב בתוך העם ולא בעמק ורבי יוחנן חיבר הפסוקים ודרש וכן הלשון לן בעמקה של הלכה הוא רק במגילה אבל בערובין חזרת אותה דרשה ממש והלשון מלמד שהלך בעמקה של הלכה וכן גרסת התוס' לא כהגמ' שלנו דלא גרס מלמד אלא מיד וילך

מגילה - בגרסת העין יעקב כתב בסוגרים כתוב אחד אומר לן וכתוב אחד אומר הלך בעמק משמע שלכן כדי לישיב הפסוקים דרש רבי יוחנן אבל בהמשך כתוב גמירי והרי גמירי היינו קבלה ולא לימוד וצ"ע ובאמת צ"ע על גרסת הסוגרים הנ"ל שהרי מדובר בשני לילות ומה הקושיא

^{מא} עיין שיחות הר"ן כט ותורה סב ב'.

^{מב} עיין תורה סב מבואר שם שעצם לימוד פסקי הלכה זה עושה שלום במדותיו ומתקן את המחלוקת שרשה במחלוקות התנאים ולכאורה אינו דומה הלכאן שאמר ללון לעמקה של הלכה משמע שדייקא ברור ההלכה הוא המתקן מכח שעמל לברר את הרע מהטוב אבל עיין שיחות הר"ן כט מבואר שעצם ליד ש"ע ע"י שמבורר אצלי הפסקי הלכה זה בעצמו מבר את התערובת רע וטוב. ונ"ל כיון שבתורה ח' הוסיף יותר ממה שכתב בתורה סב כי הוסיף גם ללון לעמקה של הלכה משמע שאפילו אם גם לימוד הפסק הואתיקון אבל עדין אינו מבורר כראוי עד שידע גם פסק הלכה שלא כתוב בשלחן ערוך וזה דווקא ע"י שיוירר לעומק ההלכה ויודע להקיש מענין לענין

^{מג} צ"ע שהרי האסור פסול וטמא הם מצוות התורה. אבל נ"ל הביאור שדייקא כיון שהם רע לכן נצטוונו להתרחק מהם בג' לשונות אלה והיינו מצוות הלא תעשה שבתורה שהם מצוות קדושות כי מרחיקות אותנו מהרע הזה. וכיון שהסתכל בתורה וברא את העולם הרי שרש חיות הרע הוא מאותו מקום שאסרה התורה להתקרב אליו וזה דייקא חיות הרע ותיקונו. בחי' שרו של עשו שלא אמר שירה אלא באותו יום שנצחו יעקב. (והביאור כיון שכל בריאת הרע הוא בשביל הבחירה הרי שדייקא היכן שהוא מנוצח שם מתברר האמת שכל קיומו אינו לכתחילה אלא כאפשרות בלבד) אבל בתורה שם הוא עץ הדעת טוב ורע ושם הבחירה כיצד להתייחס לצווי התורה וכמבואר בחז"ל שיש בתורה שם חיים ושם מות וכל אחד זוכה כפי שמברר את הטוב ורע בתורה ועי"ז מתברר במדותיו.

^{מד} נראה שרואה לומר שבשרשן גם הרע הוא טוב דהיינו כל האיסורים ומהאיסור נשתלשל הרע כיון שהאיסור הוא דין ולמעלה הוא דין קדוש אבל למטה ממנו נעשה גם דין טמא. כי הדין שרש לצמצום הקדוש שהוא תיקון כל העולמות אבל למטה גם נעשה ממנו צמצום דהיינו עצירת השפע.

^{מה} משלי יא כז "שחר טוב יבקש רצון ודרש רעה תבואנו"; מצודות דוד - שחר טוב - הדורש אחר טובות בני אדם וחפץ בהם יבקש בזה רצון מה' כי עי"ז ירוצה לו. ודורש - אבל הדורש אחר רעות בני אדם ובה הוא חפץ אזי הרעה היא תבוא עליו:

משמע כשהוא מעורב טוב ורע זה גורם לו להיות דורש רעות בני אדם והרע שדורש חוזר ובא עליו וצ"ע הקשר לכאן ואולי הדגש על תבואנו כי מדובר במי שיוירר לצנור של הרשע שרק אם הוא צדיק גמור אזי לא יאונה לו כל רע אבל אם עדין לא ברר הרע מהטוב שבו ע"י ברור הרע מהטוב בתורתו אזי כשיוירר לצנור של הרשע הוא רואה רק את הרע ששם ועי"ז נתפס בו אבל צדיק גמור לא רואה רע כי הרע נופל לפניו וכמובא מהבעש"ט שראה חילול שבת הבין שיש בו איזה משהו מחילול שבת ומצא שלא מחה על בזיון ת"ח שנקרא שבת וכן בתורה לג המתגברים על יצרם אזי הרע נופל ואינם רואים אלא הניצוצות הקדושים שבכל מקום אפילו ברע הגדול ביותר כמובא בירושלמי אם ישאל אותך אדם היכן אלוקיך אמור לו בכרך גדול של רומי אפילו שם בצינור עצמו של הרשע רואים רק אלוקות וזה הכוונה תבואנו היינו שבא לפניו ומתגלה לו ועי"ז נתפס במידה הרעה שרואה ונופל בה אולי זה בחי' מה שרבינו מבאר בתורה ס ע"פ הנה ידעתי כי יפת מראה את שאמר אברהם כשירד למצרים שמחמת זהמת מצרים נפל קצת לשקר החן והבל היופי, דהיינו שמחמת שהיה צדיק גמור לא נפל יותר אלא התחזק נגדה וירד ועלה בשלום כמ"ש ויעל אברהם כנ"ל

^{מז} עיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו ג יג

^{מו} עיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו הלכה ג יג וכמובא בכל הספרים מגדל מעלת התפלה עד אין קץ, פי על ידי התפלה המשיך מעין החכמה אל התורה וזכה לעסק בתורה יום ולילה עד שפבר כל ההלכות לאמתתן בבחינת דרש טוב לעמו, פי כל זמן שאינו מברר פסק ההלכה נקרא ודרש רעה, כמו שמבאר בהתורה הנ"ל, אבל על ידי רבוי התפלה שעל ידי זה זכה לתורה לברר פסק ההלכה על ידי זה הוא בבחינת דרש טוב לעמו, פי על ידי ברור הלכה, הינו על ידי לימוד פוסקים זכה לברר הפסול וכו' שעל ידי זה ברר הטוב מהרע שהוא ברר עץ הדעת טוב ורע שעל ידי זה מכניעין ומבטלין סטרא דמותא וממשיכין רוח חיים של הצדיק שעל ידי זה מכניעין ומשפילין הרשעים עדי ארץ שהם המתנגדים אל האמת, כמבאר היטב בהתורה הנ"ל, עין שם:

^{מח} עיין זוהר רע"מ בהר דף קיא.

אך לזכות לזה השכל, שיוכל ללון לעומקה של הלכה, הוא ע"י תפלה [נ], כי משם נמשך השכל כח הברור עצמו הוא בכח הבינה שבלב וע"כ בברור ההלכה בבינה שבלבו מתברר גם הרע וטוב שבמדות שבלב, אבל השכל דהיינו החכמה שעל ידה יודע לכוין לאמת במהלך הברור ולא להמיר רע בטוב וטוב ברע לזה זוכים ע"י שכל עליון שמקורו באין אור האמת שעל ידה מכוין לאמת אמיתה וע"י תפלה זוכה לגלות תעלומות היש מאין, חכמה מהכתר/כ"א, כי ע"י התפלה מתבטל ונעשה אין וכמבואר בתורה סה ותורה ד' וכשחזור אזי מהרשימו שנשאר לו זוכה לחכמה :

אות ז

אחר שבאר שלשכל שעל ידו זוכה ללון לעמקה של הלכה שעל ידה זוכה לברר את התורה שע"י מתברר הטוב מרע שבמדותיו זוכים ע"י תפלה מבאר כאן כיצד זוכה לשכל הזה ע"י תפילה.

והענין, כמ"ש בתיקוני זוהר (תיקון יד דף כט ע"ב) [נב]/נ"ג גן דא אורייתא דהיינו, כי התורה נקראת גן [נר]/נ"ה. ונשמות ישראל דהיינו לומדי התורה, המעיינים ומבינים/נ"ו בהתורה דהיינו קורא ומבין דבר מתוך דבר, הצדיקים אמיתיים גדולים הם בחי' אילנות שבגן אבל לומדי התורה ות"ח הם בחי' עשבין ודשאין/נ"ו דאיתרביאו בגן/נ"ו דהיינו שהעיון וההבנה בתורה שמבין

^ט **רעיא מהימנא** ספר ויקרא פרשת בהר דף קיא. - והתנחלתם אותם לבניכם וגו' לעולם בהם תעבודו וגו'. פקודא דא לעבוד בעבד כנעני דכתיב לעולם הם תעבודו ואינון מסטרא דחם דגלי עריין דאתמר עליה ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו. אמאי עבד עבדים. אלא עבד לההוא עבד עולם דאיהו עולמו של יובל. ואי תימא דהא אחוה דשם ויפת הוה אמאי לא הוה הכי כוונתיהו והכי מורעא דחם הוה אליעזר עבד דאברהם אמאי לא הוה כותיה דנפק צדיק וקב"ה אודי בברכתיה כד בריך ליה לבן. אלא ודאי הכא ברזא דגלגולא. כי חס הייתה לו נשמה קדושה חלף לסיבת עוון העניות נתגלגל נקליפה ואז נאמר עליו עבד עבדים יהיה לאחיו ונתגלגל נאליעזר עבד אברהם שלא מאחיו שם ואלל אברהם חזר נשמהו ונטר מהקליפות ואז קיבל חזרה נשמתו הקדושה שהייתה לו בתחילה כשנולד. חס שאמר גולל אור מפני חשך עבדא דאברהם דנפק מחשך ודא זרעא דחם. דיו לעבד להיות כרבו דאיהו אברהם דנפק מתרח עובד כו"ם. וחשך מפני אור דא ישמעאל דנפק מאברהם ועשו מיצחק. ורזא תערובת טפין באתר דלאו דיליה גרים דא. מאן דעריב טפה דיליה בשפחה מחלת בת ישמעאל. או בבת אל נכר דאינון רע חשך וטפה דיליה טוב אור וירא אלקים את האור כי טוב. מערב טוב עם רע עבר על מימרא דמאריה דאמר ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו קב"ה בההוא דערב (רב) ארכיב ליה ואייתי ליה בגלגולא לקבלא עונשיה. חזר בתשובתא אשתדל באורייתא ואפריש טוב מרע דאינון אסור והתר טומאה וטהרה כשר ופסול. בדא אתפרש רע מטוב.

² עיי' ליקוטי הלכות י"ד מילה ה' ד' תורה כב ט' ובתורה כ'

^א **לקמן בתחילת אות ז'** מבאר רבינו את הענין עפ"י תקוני זוהר ושם מבואר במפרשים שהחכמה יוצאת מבינה. ונ"ל שלא קשה כיון שידוע שבינה היא כתר דו"א לכן כיון שרבינו מבאר שם שהתפילה בחי' עין לא ראתה וכן מבואר כאן שהתפלה לא מגלה את החכמה אלא בכח לבן צ"ל שמדובר בבינה עילאה שכלפי ז"א ומלכות היא כתר.

(ואולי אפ"ל שבכח התפלה בדיבור מעלה את התפילה אל עדן הביטול בבחי' מי עם זאת עולה. ומביא בבחי' בכח חכמה אל המלכות.)

^ב בדפים שלנו תיקון יד מתחיל בדף ל. ועי"ש.

²² **תיקון יד דף ל.** - ושכינתא איהי ארעא דביה גדלין וצמחיין אלנין, דעלה אתמר צמח צדיק, דאיהו עץ פרי או ז"ל, אילנא רבא מזל הסס ע"ז ותקיף מזל אגוזה ע"ז והוא עמודא דאמצעיתא, עשבין ודשאין דאינון תלמידי חכמים מתמן צמחיין בגן שהיא המלכות, בגין דאיהי אורייתא דבעל פה לן נשמות התי"ח לומדות זה: ומאן אשקי ורוי (נ"א ורבי) בה אלנין ועשבין ודשאין, מעין גנים, דאיהי חכמה הנקראת ראשית כל בכורי כל, ומאין נפקא מעינא דמיא, מבית ה' היינו אמא שהיא ציט לאלא, הדא הוא דכתיב (יואל ד') ומעין מימי אלא מבית ה' מנינה יצא לעזי וממנו למלכות, ובגין דא ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך כי ע"י מלת נטויס גומיס זיווג או"ל א"ל, וכן ע"י ראשית גא דעאני האן ואמרי והנשנים, וראשית גו צאנך תתן לו:

דהיינו שלומדי התורה בפיהם בגשמיות לומדים תורה בעוה"ז בבחי' מלכות ע"י נשמותיהם שנמצאים בגן עדן נזונות ממעין היוצא מבית ה' ומאירות זאת ללומד להבין בתורה וזה בחי' מי עם זאת עולה שע"י תיקון זאת שהיא המלכות נעשה תיקון מי שהיינו יחוד חו"ב ועי"ז מקבלים מגבוה יותר מהכתר מעדן להשקות את הגן.

²³ עיי' תורה רפו

²⁴ **צ"ע מה פירוש** גן מה זה מבטא ואולי לרמוז למקום גדילת צמחים מעשבים עד אילנות. ושפת הנחל ביאר על שם גין סדרים שיש בתורה.

עיי' קהלת יעקב ערך גן שבינה ומלכות נקראות גן ג"ע תחתון ועליון ועי"ש גם הזעיר נקרא גן כמו שכתב הרב בספר הכוונת (פרי עץ חיים שער נפילת אפים פרק ד') וכאן מדובר במלכות כמבואר בתיקונים הנ"ל

²⁵ **מעייין לשון ענינים** כמ"ש בראשית ג (ז) וַתִּפְקְּחֶנָּה עֵינָיו שְׁנֵיהֶם ופרש"י לענין החכמה דיבר הכתוב. וחכמה היא קבלת ידיעות מבחוץ לכן כל מה שקורא וזוכר הוא חכמה ואילו ההבנה היא כשחזור ומבין מתוך אותן ידיעות דבר מתוך דבר. בחי' הנוקבא שמקבלת טיפה ומבררת ובונה בנין על מה שקבלה.

²⁶ **אולי אפ"ל** מה שנקט עשבין ודשאין לרמוז לבחי' צומח שהגדרתו היא כח הצמיחה והגדילה דהיינו התרבות במקומו ללא תנועה ממקום מקום. וגם יש סוגים שנעשים מתוקים בגדלם דהיינו שבכח הצומח יש כח להפוך חומרים לחומרים מתוקים וכל זה יש גם

דבר מתוך דבר ומחדש ע"י שמוציא תעלומות החכמה זה הוא גידולו. **ומאין הם גדילים, הוא ממעין, דא חכמה/נ"ט, כמ"ש (ש"ה ד) מְעִין גְּנִים /**מעין החכמה נקרא מעין גנים כי משקה את העשבים ודשאים שבגן.

ומהיכן מקבלין דהיינו כיצד ממציאים את מעיין **החכמה והשכל/כ"ו** שכל אמת לכוון לאמיתה של תורה לברר נכון מה אסור ומה מותר כשר ופסול טהור וטמא, **שהוא בחי' המעין, הוא מהתפלה** וכדמצינו בדוד המלך שאמר על עצמו (תהלים נא) ואני תפלה ועליו נאמר וה' עמו ודרשו חז"ל סנהדרין צג: שהלכה כמותו בכל מקום/ג"א/ד"א. **כמ"ש (יואל ד) ומעין מבית ה' יצא, ובית ה' הוא התפלה, כמ"ש (ישעיה נו) כי ביתי בית תפלה :** **והוא** דהיינו התפלה היא **בחי' מביא מכח אל הפועל** דהיינו יש מאין/ה"א, **כי תפלה הוא בחי' חידוש העולם** דהיינו יש מאין/ו"א דהיינו בריאה בכח כפי שיבאר לקמן. כי בכח התפילה אפשר להמשיך הנהגה מחדשת בעולם שהיא הפך הטבע והנהגת הגלגלים הקבועה, **כי תפלה הוא שמאמין שיש מחדש** דהיינו הקב"ה **אשר בידו לעשות כרצונו לשנות הטבע/ט"ו** לענין שלנו הכוונה שע"י תפלה אפשר לחדש אצל האדם שכל שאינו שייך כלל למהלכי עוה"ז אלא הוא שכל אמת מחודש השייך לעוה"ב/כ"ו. **והוא** התפלה היא **בחינות בריאה בכח** דהיינו שיש כאן בריאה ואעפ"כ היא רק בכח והכוונה שהתפלה מוציא מאין ליש מהאין שבכתר/ט"ו לתעלומות חכמה כי עדיין לא יוצא לפועל אלא בבינה כשמעין ומבין בתורה, **כמ"ש (תהלים קד) כולם בחכמה עֲשִׂיתָ/ל', שהוא בחי' התפילה שמשפ"א יוצא מעין החכמה** מהאין אל היש בכח

באותן נשמות שהמעין גנים מעיין החכמה משקה אותן בגן. ולהבדיל מאוצר דומם שהריבוי שלו רק ע"י שורקים לתוכו ומתמלא ולא בכח הצמיחה.

^{כ"ז} דהיינו שמדרגת המעין ומבין היא רק עשב ודשא ולא שיח או אילן. כי אילן נקרא הצדיק כמבואר שם בתיקונים ע"ש

^{כ"ח} חכמה נקראת מעיין (מבואר בוהר פרשת בא דף מב:) כיון שהיא הנביעה הראשונה מההעלם דהיינו יש מאין חכמה מהכתר

^{כ"ט} ע"ש ביאור הגר"א

^{ל"א} עיין באר לחי רואי על תיקן הנ"ל הוה שמעין גנים היא המלכות (כמבואר בתיקון כא דף מד.) והכוונה כשמקבלת מבעלה הארת החכמה.

^{ל"ב} חכמה ושכל החילוק נ"ל שחכמה היא דבר הבא מבחוץ ושכל הוא החכמה כפי שנתיישרה במוח (ובתורה א' הארכתי בזה)

^{ל"ג} עיין תורה נו אות ט' צדיק וטוב לו שהלכה כמותו צדיק ורע לו שאין הלכה כמותו אע"פ שגם הוא מקבל משמים ואלו דברי אלקים חיים אלו הן נפלאות תמים דעים ועליהם שאל משה רבינו הודיעני נא את דרכיך.

^{ל"ד} ועיין באה"ל הארוך אות לו שצדיק וטוב לו שהלכה כמותו הוא העוסק יותר מחבירו בתפילה כי אע"פ שגם בכח התורה אפשר לזכות לעדן אבל אינו דומה כלל למי שמחבר שניהם תורה ותפלה בשלימות שזוכה שהלכה כמותו בכל מקום דהיינו צדיק וטוב לו.

^{ל"ה} ה' עמו פירוש שהשכינה עימו ועי"ז זכה לכיין להלכה בכל מקום כמבואר שם בפרש"י וצ"ע כי דברים אלה אמר דואג האדומי לשאול כדי לעורר בו קנאה לעורר עין רעה על דוד כמבואר שם בגמ' סנהדרין ותימה איך אמר דברים כאלה נוראים שיחידים בכל דור וזכים וכל זה כדי לקטרג רואים מכאן עד כמה יכול לשה"ר להתקבל אפילו בדברי שבח עצומים כשהלב עקום. שיכול לומר שה' עימו ואעפ"כ לכיין עמ"נ שישנאו אותו.

^{ל"ו} צ"ע כאן כיון שבהמשך מבאר שתפילה רק מביאה מאין לבחי' בכח ולא לפועל. לכן מוכרח לומר שכוונת רבינו כאן מה שכתב מכח לפועל, לא לפועל ממש, אלא רק שכלפי האין אזי הבכח כאן הוא כמו בפועל.

^{ל"ז} כי אין חדש תחת השמש לכן בהכרח כל חידוש הוא מא"ס מקודם הבריאה וזה כח התפילה שע"י הביטול שבה (כמבואר בתורה ד' ותורה סה) וזכה שכלו לעלות לבחי' עוה"ב (עולם האמת) להשיג שם השגה שכלפי עוה"ז (עולם השקר) היא בחי' אין, ואח"כ בשוב שחזור לגופו אזי נשאר לו רושם (אין הכוונה לזכרון כי זכרון הוא במדמה שזה יש גם לבהמה ואילו מה שעלה למעלה זה רק השכל שהוא הפך המדמה כמבואר בתורה כה) אלא הרושם הוא שכאילו זוכר את אחדות הש"י ואור האמת של עוה"ב שהשיג שכלו והוא בחי' מקיף והרושם הזה הוא השכל בכח שכל אמת (כידוע שמקיף אין כלים בשכל לתפסו אלא מקיף מבחוץ ונתפס רק בהרגשת הלב שמתלהב ונעשה מכוון יותר אליו ית') ואח"כ כשלומד תורה אזי השכל הזה יוצא לפועל שעל ידו זוכה לכיין לאמיתה של תורה ואמיתה של הלכה.

(נמצא שהתפילה הולידה לו מקיף והמקיף הוא שמדריך אותו לכיין לאמיתה של תורה לכיין להלכה ואח"כ ע"י התורה מכניס אותו לפנים ומתגלה בחדשוי תורה אמיתיים)

^{ל"ח} צ"ע משמע בגלל שאני מאמין לכן יש כח בתפילה לחדש הנהגה שהיא הפך הטבע. וצ"ע כיון שמתפלל מסתמא מאמין. וכנראה כפי האמונה כך יכול להמשיך חידוש בתפילתו.

^{ל"ט} והוא גם הדעת אמת שנתבאר לעיל שהיא שכל אמת של עוה"ב עד שבעוה"ז נקרא צפון חסר. כנ"ל בשם הבאה"ל.

^{מ"א} אע"פ שמפרשי התיקונים ביארו שבית ה' היא הבינה שמגלה את החכמה עיין הביאור בזה לעיל הערה אחרונה שבסוף אות ו'

^{מ"ב} צ"ע מה הראיה מפסוק זה. עכ"פ כיון שבא ללמד נמצא למד שמדובר כאן רק בעשיה בכח. ואולי כיון שידוע שחכמה היא דבר הנעלם שאינו מתגלה אלא בבינה לכן ממילא מתפרש הפסוק כולם בחכמה עשית לא בעשיה בפועל אלא רק בכח.

כנ"ל. והתורה הוא ע"ב בחי' בריאה בפועל כנ"ל ע"י המעיינים ומבינים בתורה מתעורר בחי' בינה שבה מתגלית החכמה, **כמ"ש (משלי ח) ואהיה אצלו אָמוֹן** פירוש אמוֹן לשון גידול דהיינו שהתורה דהיינו החכמה העליונה אומרת הייתי גדילה אצל השם ית'. וחז"ל דרשו לשון **אָמוֹן** [ע"ג], **לשון פועל** דהיינו כי בדבר ה' שמים נעשו ודבר ה' היינו התורה שדיבר את התורה נמצא שהיא היתה כמו האומן שברא את העולם, **כי בהתורה נברא העולם** [ע"ד/ע"ה] כי הסתכל בתורה ולפ"ז ברא את העולם דהיינו שבדבר ה' את התורה, נברא העולם ויצא מכח אל הפועל נמצא שהתורה מוציאה מכח לפועל.

וכשמתפלל על איזה דבר, הוא בחי' חידוש העולם, והוא בחי' בריאה בכח, והוא בחי' התעוררות החכמה שהוא בתפלה כנ"ל דהיינו שהתעוררות חכמה עליונה לבוא לגילוי בעוה"ז זה בחי' חידוש העולם, **ומעין דהיינו החכמה מבית ה' יצא בית ה' זה התפלה, כי שם נתעורר החכמה כנ"ל, ומשם נמשך המעין הוא החכמה אל התורה. ושם יוצא אל הפועל, כמ"ש (משלי ב') מפיו דעת ותבונה כנ"ל** שהתגלות ויציאה לפועל של תעלומות החכמה זה ע"י התבונה שמבין דבר מתוך דבר. **כי בהתורה הוא התגלות החכמה כנ"ל ע"י הלומדים שמעינין ומבינים בה, ועי"ז נעשה מעין גנים, שהמעין משקה הגן, ועי"ז אתרביאו עשבין ודשאין כנ"ל** דהיינו שע"י החכמה הנ"ל שהיא רשימו מהביטול בתפלה כנ"ל הם מעיינים ומבינים מגלים את החכמה בחידושי תורתם/ע"ו:

צ"ע לכאורה נראה שעד כאן דיבר משכל וכאן מדבר גם מבקשות גשמיות

וחשבתי וכן הציע גם החברותא ר' ארי-ה שאולי גם רומז למבואר בפרש"י בראשית ב' ה' שכל הצומח לא צמח מן האדמה אלא המתין לתפלת האדם שתוריד מטר שיגדל את הצומח הרי שהבריאה מה שנברא בחכמה היה רק בכח ולא נתגלה והא דאיתא בחולין ס כל הבריאה נבראה בצביונה אולי לגבי הצומח הכוונה מתחת לארץ. (וכעין שמצינו גידול לא טבעי באדם שעלו למטה שנים וירדו ארבעה)

אבל נ"ל לדחות כי קשה שהרי כאן התפלה הוציאה מכח לפועל ועוד לקמן מבואר שבתורה ברא את העולם מכח לפועל ולא רק בכח אבל קמ"ל.

אולי אפ"ל שרומז לכלליות הבריאה שנעשית בחכמה כזו שבכל דבר השאיר לאדם להשלים משהו על מנת שיקבל שכר על תיקון העולם וכעין שמצינו בחז"ל לגבי מילה (תנחומא תוריע פ"ה) אלא ששם החסרון בגלוי, אבל בנסתר כל העולם מעורב טוב ורע ע"י שבראו והחריבו (כידוע סוד שבירת הכלים) וזו הכוונה בחכמה עשית שבחכמתו עשה שנראה כמושלם ובאמת צריך להשלימו ע"י עשית המצוות כדי ליתן שכר בעוה"ב שלא יהיה נהמא דכסופא.

^{עא} בתקפא כתוב שמם

^{עב} גם בדפ"ר תולד ותולד – הוא, ומתדצו – היא

^{עג} עיין בראשית רבה א' א'

^{עד} זהר ח"ב דף קסא.

^{עה} **צ"ע כי במדרש** הסתכל באורייתא וברא עלמא שלפ"ז התורה רק כמו תכנית הבנין ולא לשון פועל שבורא בעצמו

ועיין זוהר ח"ב דף קסא. – זכאין אינון כל אינון דמשתדלי באורייתא, בגין דכד ברא קודשא בריך הוא עלמא, אסתכל בה באורייתא וברא עלמא, ובאורייתא אתברי עלמא, כמה דאוקמוה דכתיב (משלי ח ל) ואהיה אצלו אמוֹן, אל תקרי אמוֹן אלא אומן. וכי אורייתא אומנא הוה, אין, למלכא דבעי למעבד פלטרין, אי לא שוי לגביה אומנא לא יכיל למעבד פלטרין, כיון דפלטרין אתעבידו, לא סליק שמא אלא דמלכא, אלין פלטרין דעבד מלכא, מלכא שוי באינון פלטרין מחשבה. כך קודשא בריך הוא בעי למברי עלמא, אסתכל באומנא, ואף על גב דאומנא עבד פלטרין, לא סליק שמא אלא דמלכא, אלין פלטרין דעבד מלכא, ודאי מלכא בנה פלטרין, אורייתא צווחת ואהיה אצלו אמוֹן, בי ברא קודשא בריך הוא עלמא. דעד לא אתברי עלמא, אקדימת אורייתא תרין אלפא שנין לעלמא, וכד בעא קודשא בריך הוא למברי עלמא, הוה מסתכל בה באורייתא בכל מלה ומלה, ועבד לקבלה אומנותא דעלמא, בגין דכל מלין ועובדין דכל עלמין באורייתא אינון, ועל דא קודשא בריך הוא הוה מסתכל בה וברא עלמא. לאו דאורייתא ברא עלמא, אלא קודשא בריך הוא באסתכלותא דאורייתא ברא עלמא, אשתכח דקודשא בריך הוא איהו אומנא, ואורייתא לקבלה ולגביה אומנא, דכתיב ואהיה אצלו אמוֹן, ואהיה אמוֹן לא כתיב, אלא אצלו, הואיל וקודשא בריך הוא אסתכל בה, אצלו הוה אומנא. ואי תימא מאן יכיל למהוי אומנא לגביה, אלא אסתכלותא דקודשא בריך הוא בגוונא דא, ד"א אתעביד כלא בלא עמל ויגיעה, דכתיב (תהלים לג ו) בדבר יהו"ה שמים נעשו וגו', בגוונא דא באסתכלותא דיליה היא אומנא, באורייתא כתיב בה (בראשית א א) בראשית ברא אלהיים את השמים ואת הארץ, אסתכל בהאי מלה וברא את השמים, באורייתא כתיב בה ויאמר אלהיים יהי אור, אסתכל בהאי מלה וברא את האור, וכן בכל מלה ומלה דכתיב בה באורייתא, אסתכל קודשא בריך הוא ועבד והיא מלה, ועל דא כתיב ואהיה אצלו אמוֹן, בגוונא דא כל עלמא אתברי. כיון דאתברי עלמא, כל מלה ומלה לא הוה מתקיים, עד דסליק ברעותא למברי אדם דיהוי משתדל באורייתא, ובגינה אתקיים עלמא,

^{עו} כך מבואר לקמן בפירוש שמכח מעין החכמה הם מבינים

וזהו שארז"ל (ברכות ל"ב ע"ב)/ע"י [ע"י] המעיין בתפלתו בא לידי כאב לב וכו', שנאמר (משלי י"ג) תוחלת ממושכה מחלה לב דהיינו כי התוחלת לב שמכאיבה את ליבו היא בגלל שלא רואה את הדברים יוצאים לפועל. מאי תקנתו, יעסוק בתורה, שנאמר ועץ חיים תאווה באה [ע"י]. זהו שאמרנו, כי בהתפלה עדיין הוא בכח, ואינו יוצא אל הפועל, עד שבא אל התורה, שהיא בחי' בריאה בפועל, ואזי נעשה בקשתו, על ידי שיוצא מכח אל הפועל/א³ :

^{עו} **ברכות דף לב:** – אמר רבי חנין אמר רבי חנינא כל המאריך בתפלתו אין תפלתו חוזרת ריקם מנא לן ממש רבינו שנאמר ואתפלל אל ה' וכתוב בתריה וישמע ה' אלי גם בפעם ההיא איני והא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב שנאמר תוחלת ממושכה מחלה לב מאי תקנתיה יעסוק בתורה שנאמר ועץ חיים תאווה באה ואין עץ חיים אלא תורה שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה לא קשיא הא דמאריך ומעיין בה הא דמאריך ולא מעיין בה אמר רבי חמא ברבי חנינא אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה':

ברכות דף נד: ואמר רב יהודה שלשה דברים [המאריך בהן] מאריכין ימיו ושנותיו של אדם המאריך בתפלתו והמאריך על שלחנו והמאריך בבית הכסא והמאריך בתפלתו מעליותא היא והאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב שנאמר תוחלת ממושכה מחלה לב ואמר רבי יצחק שלשה דברים מזכירים עונותיו של אדם ואלו הן קיר נטוי ועיון תפלה ומוסר דין על חבירו לשמים הא לא קשיא הא דמעיין בה הא דלא מעיין בה והיכי עביד דמפיש ברחמי

^{עז} עיין לק"ה ר"ח ה' אות ג' ד'

^{עט} **סוף פסוק הנ"ל.** ועד כאן הם דברי הגמרא הנ"ל

³ **כוונת רבינו** שבוודאי בלי התפלה א"א כלל לזכות בבקשה, אלא שע"י התורה מתגלה. וזה לא כמהרש"א שכתב שם שהטעם כי ביטול תורה גרם שלא תקבל תפלתו כמ"ש מסיר אוננו משמוע תורה גם תפלתו תועבה ועי"ש גם עיין יעקב שכתב ששמה נענש בגלל אריכות התפילה על ביטול תורה וזה בודאי הפך דעת רבינו

והיינו מה שלמדנו לעיל שע"י תפלה ותורה זוכים לשכל גדול שעל ידו מבררים הטוב מרע שבד' יסודות שע"י זוכים לתיקון המדות עד מדרגת שלא יאונה לצדיק כל און כל זה רמוז בפסוק **דכתיב** (בראשית ב), **ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. עדן הוא בחי' התפלה. כי עדן, עין לא ראתה [א], כשארז"ל (ברכות ל"ד ע"ב), שזהו בחי' תפלה שהוא למעל' מן הטבע כי ע"י תפלה משנה הטבע כנ"ל דהיינו שבכח התפלה להביא חידוש בהנהגת העוה"ז מבחי' עוה"ב. פשוטו בחי' עדן עין לא ראתה, כי למעלה מהטבע אין לנו שום תפיסא לכן כלפי עוה"ז נחשב לאין ובכח התפלה להביאו בהנהגת עוה"ז בבחי' בכח שיתגלה בפועל ע"י התורה כנ"ל]. והיינו ונהר יוצא מעדן, היינו מהתפלה כנ"ל, דהיינו ומעין מבית ה' יצא. להשקות את הגן, הוא התורה כנ"ל, דהיינו מעין גנים, וכאשר נמשך מעין החכמה מהתפלה אל הגן שהוא התורה, אזי משקה את הגן וע"י ש אתרביאו עשבין ודשאין, דהיינו נשמות ישראל. כלומר שגדלים בהגן ומבינים ומשכילים בהתורה דהיינו שמבינים בתורה מכח המעין שהשקה אותם, ואזי זוכה ללון בעומקה של הלכה, לברר הדין, האסור והמוותר, הטהור וכו'. ובזה מפריש הטוב מהרע [ג] כנ"ל. וזהו, ומשם יפרד, כי מכח הנהר היוצא מעדן שהיא החכמה יוצאת מהתפלה כנ"ל ע"י נפרד הרע מהד' יסודות, ולא נשאר רק הטוב, ואזי, והיה לארבעה ראשים/ד' כי הטוב שבד' יסודות שרשו בד' אותיות הויה וכשנפרד הרע מהן אזי מאיר הד' אותיות שם הויה במדותיו הנמשכות מד' היסודות, הם ארבע אותיות הוי', שהם שורש הטוב של הד' יסודות כנ"ל לכן נקראים ראשים כי הם ראש לטוב ומכח נהר החכמה היוצא מעדן התפלה נתברר הרע מהטוב ונפרד הטוב ששרשו בד' ראשים ונעשה כלי לד' ראשי הטוב שהם ד' אותיות הויה שיאירו בו:**

אות ח

וזהו בחינות ארבע ציצית/ה' שתולין בבגד בעל ארבע כנפות/ו. כי ארבע ציצית הם בחי' הרוח חיים כי מצוות ציצית היא להאיר אור האמת אור עוה"ב בחושך עוה"ז שמרוב לבושים נסתר בו

^א ישעיהו סד ג'

^ב נוסף בתקפא.

^ג עיין לקוטי תפילות על תורה זו מסעיף פב

^ד צ"ע מה הוא הדבר שנודך ונעשה בבחי' ד' אותיות הויה ואולי הכוונה שכלל המדות הנמשכות מד' יסודות אזי כשמוכך אותם ומבדיל מהן הרע אזי נשארות מדותיו רק מהטוב שבד' יסודות ואזי מאיר בהם שם הויה בד' אותיותיו. וזה נקרא שנפרד הטוב ששרשו בד' אותיות הויה מהרע שנתערב בד' יסודות שנשתלשלו מהן.

^ה **איתא בנדרים כה.** ושבעות כט. שקולה מצות ציצית כנגד כל מצוות התורה. ופירש הר"ש משאנן (על זרעים) כיון שכתוב בה וראיתם וזכרתם וכמבואר במנחות מג:

וכן מובא (כד הקמח לרבינו בחיי ערך ציצית) שנקראת ציצית לשון מציץ מן החרכים ואיתא בכוננות הארז"ל וכן לעיל תורה ז' שציצית היא אורות המקיפים דהיינו אורות גדולים שאין השכל סבלן אלא נשארים מקיפין מבחוץ.

נמצא שלשון מציץ לאפוקי משאר לשונות של ראייה הכוונה שרואה ולא רואה בבחי' ירמיהו (לא ב) מרחוק ה' נראה לי. כי מקיף לא מושג בעיני השכל אלא בהרגשת הלב דהיינו שנותן הרגשה כאילו רואה. והיינו הרוח שבלב הממלא כל החסרונות שהוא דעת גדול בחי' השגת עוה"ב שא"א להבינו בשכל אלא בהרגשת הלב בבחי' דעת קנית מה חסרת בבחי' אין מחסור ליראיו בחי' אין חסר בבית המלך זה סוד הציצית שבכוחה להציץ לעולם הבא לקבל משם השלמת כל החסרונות בלב.

משמע ששרש מצוה זו במקום שהוא שרש התורה והיינו הרוח אלקים המרחפת על פני המים הנ"ל.

^ה **הריצ"ח** (מט"ו 25 דקות) ביאר סוד הציצית עפ"י החסידות כי כנף הוא לשון הסתרה כמ"ש ולא יכנף עוד מוריק (הובא בתורה לא) וכנף היינו בגד (כמ"ש ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם) דהיינו לבוש ושורשו הוא בסוד החלל הפנוי (בחי' מלכות דא"ס) משם נשתלשל כל בחי' מלכות ולבוש והכל בשביל הבחירה כידוע ועומק הענין הוא שאותו דבר (דהיינו סוד הצמצום ששרשו בחלל הפנוי) ממש שנברא לגלות אלוקות ולהמליך את השי" שזה כל תיקון העולם הדבר הזה בעצמו אצל הרשע הוא סיבה לתפוס ולומר עוב אלקים את הארץ וארץ נתנה ביד רשע וכיו"ב דהיינו שמה שאצל הצדיק הוא לבוש יקר ולבוש מלכות אצל הרשע הוא הסתרה דהיינו תפיסה של הבגד כבגידה ולא ככלי לגלות אלוקות

ולכן נצטוונו לתלות ציצית על הבגד (על כנף הבגד כנ"ל דהינו על ההסתרה) דייקא שם במקום שניתן בחירה איך לתפוס את העולם אנו תולים ציצית מלשון מציץ מן החרכים דהיינו שאנו מאמינים שיש מציץ ויש מנהיג ומשיג לבירה ובעומק יותר זה תיקון לכל

האמת מאד לכן נרמז לבגד והציצית בחי' מציץ בשכל דבר להתחבר לבעל הבירה. וכמ"ש (יחזקאל לו) **כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח ה' ו' נבואה זו אמר יחזקאל הנביא כשהחיה את המתים בבקעת דורה נמצא שהיא רוח של חיים שמבטלת מוות וטומאת מת ואם למת גמור כל שכן לרשע שרק נקרא מת שיכולה להוציא אותו ממות לחיים מרוח סערה טמאה לרוח חיים קדושה/א'. **שעי"ז מכניעין הרוח סערה. שהוא הרוח של המתנגדים החולקים על הצדיקים אמתיים. שממשיכין אריכת הרוח שלהם מהרב דקליפה שהוא בחי' עשו איש שעיר כנ"ל. ועל כן ציצית הוא לשון שער/א'. ב' כמו שכתוב (שם ח) ויקחני בציצית ראשי/א' כי גם רוח החיים****

בחי' הלבושים כי גם כל המשלים ודמויים שאנו מדמים אותו ית' זה בחי' לבוש לשכל ונתקן ע"י תיקון הלבוש דהיינו ציצית ובבחי' זו הציצית היא בחי' רוח דקדושה הפך הרוח שטות שהיא עין של בוגד של פגם הברית שתופס את הבגד כהסתרה.

ועיין לק"ה ציצית הלכה ה' אותיות ד' ה' עפ"י תורה ח' תנינא ציצית תיקון הבגדים תיקון המדמה.

יחזקאל פרק לו (ו) ונבאתי פאָשר צייתי ויהי קול פֿהַנְבְּאִי וְהִנֵּה רֶעַשׁ וְתִקְרְבוּ עֲצֻמוֹת עֲצָם אֶל עֲצָמוֹ: (ח) וְרָאִיתִי וְהִנֵּה עֲלֵיהֶם גְּדִים וּבָשָׂר עֲלֵהּ וְיִקְרָם עֲלֵיהֶם עוֹר מִלְמַעְלָה וְרוּחַ אֵין בָּהֶם: (ט) וַיֹּאמֶר אֵלַי הַנְּבֵא אֶל הָרוּחַ הַנְּבֵא בְּן אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל הָרוּחַ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְדֹד מֵאַרְבַּע רֻחוֹת בְּאֵי הָרוּחַ וּפְחִי בְּהַרְוִיגִים הָאֵלֶּה וְיָחִיו: (י) וְהַנְּבֵאִי פֶּאָשֶׁר צִנְיָ וְתִבּוֹא בָהֶם הָרוּחַ וְיָחִיו וַיַּעֲמֵדוּ עַל רַגְלֵיהֶם חִיל גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד:

רש"י (ט) מארבע רוחות - כל מקום שהלכו נשמותיהן לשוט לד' רוחות העולם משם יתקבצו ויבאו. ופחי - כמו נופח באש פחם (ישעי' נד):

רד"ק (ט) ויאמר - מארבע רוחות בואי הרוח - זו היא רוח החיים לפיכך אמר מארבע רוחות כלומר מאיזה עבר שתהיה תבא כי הוא מהאוויר ומה שאמר ונתתי רוחי בככם היא רוח השכל לפיכך אמר רוח והעד שאמר אחר שאמר והעלתי אתכם מקברותיכ: ופחי - שרשו נפח על משקל גשי מן נגש מענין ויפח באפיו נשמת חיים: בהרוגים האלה - אינו אומר הרוגי חרב אלא רוצה לומר במתים כי ההריגה נאמרת גם כן על המתים בלא חרב כמו היו הרוגי מות ואם היו בני אפרים כמו שכתוב למעלה הם היו הרוגי חרב:

^ח עיין זוהר נשא קל: ובראשית קלט. מדרש נעלם.

^ט **מארבע רוחות בואי רוח - עיין זוהר תולדות דף קלט.** מדרש נעלם. (לא נמצא בגרסת המתוק מדבש) - מתניתין, תנן ארבע רוחות העולם מנשכן, ועתיד קודשא בריך הוא להתעורר רוח אחד לקיים הגוף, שיהא כלול מד' רוחות, הדא הוא דכתיב (יחזקאל לו ט) מארבע רוחות באי הרוח, בארבע לא כתיב, אלא מארבע רוחות העולם, שיהא כלול מארבעתם, ותאנא אותו הרוח הוא רוח המוליד, הוא הרוח האוכל ושותה, ואין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד, ואין בין העולם הזה לתחיית המתים אלא נקיות והשגת ידיעה, רב נחמן אמר, ואריכות ימים, אמר רב יוסף וכי ימות המשיח ותחיית המתים לאו חד הוא, אמר ליה לא, דתנן בית המקדש קודם לקבוצ גליות, קבוצ גליות קודם לתחיית המתים, ותחיית המתים הוא אחרון שבכלם, מנא לן דכתיב (תהלים קמו ב) בונה ירושלים יהוה, נדחי ישראל יכנס, הרופא לשבורי לב ומחשב לעצבותם, זו היא תחיית המתים, שהיא הרפואה לשבורי לב על מתייהם, בונה ירושלים תחלה, ואחריו נדחי ישראל יכנס, והרופא לשבורי לב אחרון על הכל.

זוהר וישלח דף קעה: ותא חזי, כל אינון דאשתדלו באורייתא, ההוא גופא יתיקים, ואורייתא תגין עליה, מאי טעמא בגין דבהדיא שעתא יתער קב"ה, חד רוחא דכליל מארבע רוחין, וההוא רוחא דכליל מארבע רוחין אודמן לכל אינון דאשתדלו באורייתא, לאחייא לון בהאי רוחא בגין דיתקיים לעלמין. ואי תימא הא כתיב, (יחזקאל לו ט) מארבע רוחות באי הרוח, אמאי לא אתקיימו, דהא כלהו מיתו במלקדמין, (עיין גמרא נטו' אורות להמיר"א עהקסא מסנהדין כג: ערבי יהודה בן נחמיה אמר שואו מלאאזאיהם ותיץ שיחיהי סגולה כן נתקיימו ויהיו נשיתם סוכר סבלם מוח אכל נגמ' הלא מלכות י"א שמו וי"א שלם) תא חזי ההוא זמנא דאוקים קב"ה על ידא דייחזקאל אינון מתייא, ההוא (זמני דאתא) רוחא אף על גב דהוה מארבע רוחייא, לא נחית לקיימא לון בקיומא, אלא לאחזאה דומין קב"ה לאחייא מתייא בההוא גוונא, ולקיימא...

זוהר נשא דף קלי: ת"ח כתיב כה אמר יי' מארבע רוחות באי הרוח וגו' פיושו פיוטא רוח אחד וואו נחי' פניו מתחן ליה ל"א המלכע נטק דז"א וואו הכוח הכלול מכל האצטע חוחות כי מלכות מקבלת מטלם. ושאל וכי ארבע רוחי עלמא מאי עבדי הכא לעמי לנו. אלא ארבע רוחי יתעדון. ג' אינון. ורוחא דעתיקא סתימא ארבע והכי הו. דכד יפוק דא נפקין עמיה תלתא דכלילן בגו תלתא אחרנין. וזמין קב"ה לאפקא חד רוחא מוח המלכות דכליל מכלהו. דכתיב מארבע רוחות באי הרוח. ארבע רוחות באי לא כתיב כאן אלא מארבע רוחות באי כי הלא מוח הכלול מלכע חוחות. וביומי דמלכא משיחא לא יצטרכון למילף חד לחד דהא רוחא דלהון דכליל מכל רוחין ידיע כלא. חכמה ובינה עצה וגבורה (רוח) דעת ויראת יי'. משום רוחא דכלילא מכל רוחי כי נקל מסוכה הנציעי המלכע נמלכות לון נשי' נעלמנו את החכמות. בג"כ כתיב. מארבע רוחות דאינון ארבע דכלילן בשבעה דרגין עלאין דארמון. ותאנא דכלהו כלילן בהאי רוחא דעתיקא דעתיקא דנפיק ממוחא סתימאה לנוקבא דחוטמא. ות"ח מה בין חוטמא לחוטמא דעתיק יומין חזין מכל סטרוי. חוטמא דועיר אפין כתיב עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל וגו'. עלה עשן באפו ומההוא עשן דליק נור כד סליק תננא לבתר. גחלים בערו ממנו.

^י **צ"ע** לעיל למדנו שהרוח חיים היא רוח צפונית וכאן אמר מארבע רוחות.

עיין גיטין לא: וב"ב כה. שאע"פ שרוח צפונית זמנה בלילה כמבואר בב"ב כה. ובעיקר בחצות כמבואר ביבמות עב. היא מנשבת עם כולן דאל"ה אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת. ואולי כשקורא לה שלא בזמנה צריך לזמנה מכל הרוחות וצ"ע.

ועיין בזהר שהעתקתי לעיל על נבואה זו של יחזקאל שם מבואר סוד הרוח חיים הוה שבה החייה את המתים

^א **עיין באה"ל** הארוך אות סט שמקשה עפ"י הנ"ל ששער לשון סערה נמצא שגם בקדושה יש רוח סערה ותיריך (עפ"י ביאורו לעיל באות לו שחילק בין צדיק וטוב לו שהלכה כמותו כי מחבר תורה ותפלה (וזוכה ליותר אמת מעדן התפלה) לצדיק ורע לו שאין הלכה כמותו כי לא זכה לזה) לחלק בין רוח היב נשיאי ישראל שהיא רוח סתם לרוח הצדיק הדור שזכה לחבר תורה ותפלה אצלו הרוח חיים הוא לאין שיעור יותר גדול, לכן בכוחו להתגבר על הרוח סערה של רב דקליפה.

^ב **משמע שדייקא** כיון שיש בציצית בחי' שער לכן יכול להכניע איש שעיר וצ"ע. עכ"פ שנראה שיש כאן יסוד שהכח להכניע הוא דייקא מכח שיש בו בעצמו אותה בחי' אבל בקדושה.

דקדושה היא בשרשה גדולה מאד כסערה ממש שעל כן מוכרח את כל כלי גן התורה כדי לקבלה בכלים כראוי ורק על ידם היא רוח חיים הממלא את כל החסרונות במילוי נצחי בישוב הדעת, ומי שזוכה לכלי התורה בשלימות ממש ע"י ברור הרע מהטוב בשלימות בכל עדן התפילה אזי אצלו הרוח הזו כוחה עולה על סערת הרשע עד שיכול להכניעה. אבל מי שלא זכה בשלימות בתכלית כגון הנשיאים שהם בבחי' צדיק ממנו בולע כלפיהם הרוח של הרשע דייקא ע"י שהיא בלי כלים היא סערה עצומה שבכוחה לבלעם/י"ו (באה"ל ארוך סט). לכן ציצית לשון שער **כי על ידם נכנע עשו איש שעיר** [ט"ו]/י"ו. **בחי' רוח סערה כנ"ל** שאצלו כיון שאין לו את כלי התורה לכן היא נשארת סערה גדולה/י"ו וכיון שאין לו כלים לכן היא רק לזמן קצר, עד שהיא בעצמה גם גורמת לו לאבדון. אבל אצל הצדיק ע"י שזוכה לכלי התורה בשלימות היא עולה בכוחה על סערת הרשע ומכניעה אותה:

אחרי שבאר שלעומת שיער דקליפה יש שיער דקדושה מבאר עוד שלעומת הטלית וציצית דקדושה יש גם טלית דקליפה.

וזה בחי' טלית לבן ע"י שקשורות בו הד' ציציות רומז ללובן העליון שרש כל הד' רוחות שבעתיק ששם הם היג מדות של רחמים וזהו **שנתעטף** בו **הקב"ה** דהיינו שנתלבש במדה הרמוזה בטלית לבן דהיינו ברחמים עליונים של יג מדות/י"ח. **וסידר י"ג מדות/י"ט (כשארז"ל ר"ה יז:)/כ"א כי הי"ג מדות הן בחינות הרוח חיים דקדושה כנ"ל/כ"ב. וזהו בחי' טלית שהוא ארבע כנפות. בחינות הרוח**

ועיין באה"ל הנ"ל ובסוף דבריו, שבאמת אצל הצדיק הגדול שזכה לברר בשלימות כל הרע מהטוב אצלו ע"י שכל חלקי הרוח בכלים לא חסר כלל אזי באמת מכח שבשרשה היא סערה הוא מתגבר על סערת הרשע. (עיין לקמן בפנים ובהערה)

³¹ **מה שנרמז** דווקא בשערות הראש נראה הכוונה לשערות אריך שהן לבנות וככל השער הוא אור גבוה מאד כדמצינו בשערות א"ק שהן אורות גבוהים במיוחד עד שאין שם רשות לדבר כלל כמבואר בארז"ל.

³² **לכאורה אפשר להקשות** אם אצל הצדיק שכל חלקיק של רוח מתיישב בכלים כוחו גדול יותר מאצל הרשע שאצלו היא בכל כח הסערה שבשרשה א"כ למה אצל הנשיאים שנשאר איזה חלק שאינו בכלי לא יתגבר ויתווסף כח הסערה הזו לכח הרוח שכן יתיישב בכלי וביחוד יהיו עולים בכוחם על סערת הרשע. שהרי בסופו של דבר כשהרוח כולה בכלים היא כן עולה בכוחה על של הרשע. ולמה יגרע כוחה ע"י אותם חלקים שלא נתיישבו בכלי הרי מהרשע נלמד שמה שבלי כלי הוא נשאר סערה ממש ורק יכול להוסיף לסערת הרוח שבכלים.

וצ"ל שאין שום חיבור בין סערת הרוח שבלי כלי לרוח חיים שבכלים. לכן מי שלא זכה לברור הרע מהטוב בשלימות כהנשיאים אזי יש לו שני סוגי רוח מהקדושה ומהקליפה ושתייהן חלשות.

³⁰ עיין לק"ה ציצית ד' א'

³⁰ **ע"ש בלק"ה ציצית ד'** א' לכיון בהפרדת חוטי הציצית להפריד אחיות הרשעים ברע של הד' יסודות.

על כן צריכין לפרוד החוטי, כי הציצית הם בחינת הרוח חיים הנמשך מארבע רוחות שמשם השתלשלות הד' יסודות שמהם אצילות כל המדות, ששם נאחזין כל הרשעים בהרע של המדות, ועל - ידי קדשת מצות ציצית זוכין לשרש הד' יסודות שבקדשה, שהם ד' אותיות הוי"ה, ומפרידין הרע מהד' יסודות, ועל - ידי זה משפילין הרשעים עדי ארץ, כמבאר שם במאמר הנ"ל. וזה בחינת מה שמפרידין החוטיין של הציצית כדי שעל - ידי זה יתפרדו כל פעלי און, כל הרשעים הנאחזים בהרע של הד' יסודות, שהם בחינת עשו איש שעיר, כמו שכתוב שם, וזהו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (מנחות מב) שצריך לפרודן, כי צוציתא דארמאי. ופרש רש"י, כשערות של נגרים וכו', כי הציצית הם בחינת שערות ומכניעין עשו איש שעיר שהוא כלו באדרת שער בטלית וכו', כמו שכתוב שם. ועל - כן על - ידי שמפרידין הציצית, כי צוציתא דארמאי מפרידין אצילות עשו איש שעיר, שאצילותו בשערות כנ"ל, שמשם אצילות כל הרשעים, כי על - ידי הציצית נפרדין הרשעים ונפלים בבחינת (תהלים צב) כי הגה אויבך יאבדו ותפרדו כל פעלי און, בבחינת משפיל רשעים עדי ארץ, ראשי תבות, ארמ"ע וכו'.

³¹ **צ"ע** כי לפ"ז הצדיק מקבל את הרוח מעדן התפלה אבל הרב דקליפה כיצד מקבל משם. ונראה שמקבל מצד מדת ארך אפיים לרשעים שמאריך אפו לשלם להם שכר מעט מעשיהם הטובים כאן כדי להאבידם מעוה"ב.

³² **דהיינו כי בגשמיות** גם בלבוש לבן אפשר לעשות דין אבל ברוחניות הלבוש הוא רוחני דהיינו המעשה שעושה נמצא שמה שנעטף בטלית לבן הכוונה שנתלבש במדה הרמוזה בטלית לבן דהיינו ברחמים עליונים של יג מדות שבכוחם להכניע רוח סערה דהיינו שבבחי' מקיף היינו הלבוש טלית יש בו פנמיות של יג מדות שעל ידן הכנעת הרוח סערה.

דהיינו שהקב"ה הרומז לז"א נתעטף היינו התלבש במקיף של הרוח חיים מאריך אנפין יג מדות ומכח התלבשות זו ביג מדות גילה למשה את סוד היג מדות.

³³ **צ"ע** הרי באריך אנפין ששם יג מדות הוא חד עינא דרחמי שאין שם דין כלל וא"כ כיצד נעשה דין ברשעים דווקא ע"י היג מדות האלה הרי דייקא משם להפך נמשך האריכות אפיים וסובלנות כלפיהם כמבואר בגמ' שארך אפיים גם לרשעים.

³² בתקפא - בברכות יז, ובתשכט תוקן

³⁴ **ויעבור ה' על פניו** ויקרא אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומר מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור והראה לו למושה סדר תפלה אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם ה' ה' אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה. אל רחום וחנון אמר רב יהודה ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם שנאמר הנה אנכי כורת ברית.

³⁵ **עיין לעיל** אות ד' שהיג מדות רומז לכל המהלך ולא רק לרוח חיים דקדושה וכגון נוצר חסד לאלפים, שהאלפים רומז לאלופי עשו. אמנם בכלליות הכל רומז לתיקון.

מד' רוחות כנ"ל. והיינו טלית לבן. היפך בחינות רוח דקליפה. בחי' עשו. שהוא אדמוני כלו כאדרת שער (בראשית כה) ופי' רש"י בטלית/כ"י. בטלית דייקא אע"פ שבאמת היא תימה הדמיון בין שערות אדם לשער הטלית ואע"פ שטלית של פעם היתה לא כמו היום אלא אריגה גסה אעפ"כ אינה דומה לפרווה של חייה שעירה/כ"י אלא רמו הוא לבחי' טלית דקליפה. שהוא בחי' טלית אָדום. שמשם נמשך הרוח של הרשעים כנ"ל לקמן במעשה דרבב"ח מבואר שגם לטלית דקליפה יש ד' ציציות/כ"י דהיינו הרוח חיים דקליפה הנמשכת מהרע שבד' יסודות/כ"י. וע"י טלית דקדושה שהוא בחי' טלית לבן מכניעין אותו. כי משם נמשך הרוח חיים דקדושה שהוא בחי' שלש עשרה מדות של רחמים כנ"ל/כ"י. וע"כ נתעטף הקב"ה בטלית לבן דייקא וסידר לפני משה י"ג מדות של רחמים. היינו כנ"ל :

כי ע"י טלית דקדושה. שהוא בבחינות מקיף [כ"י]. שהוא בחי' הרוח חיים. בחינות (קהלת א) סובב סובב הולך הרוח. נכנע טלית דקליפה. בחי' הרוח דקליפה [כ"י]: וזהו (איוב לח) לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה כי ע"י הציצית הקשור בכנפי הבגד מכניע הרשעים ומבטל אחיזתם וכאילו מנער אותם ממנו. כי ע"י הד' כנפות/ל' שהן הד' בחי' הסתרה ששם אחיות הרשעים לינוק שם קושרים את הציצית להאיר שם אור האמת בבחי' מקיף שמכניע אותם ומסלקם. כ' הד' ציצית שהם בחי' הרוח חיים דקדושה. שהם בחי' הארבע ראשים הנ"ל. על ידם וינערו רשעים. בחי' המבואר לעיל שע"י ברור הרע מהטוב של הד' יסודות אזי מתקיים משפיל רשעים עדי ארץ, ר"ת ארמ"ע [לא]. כנ"ל :

כל המבואר בתורה זו רמו רבה בר בר חנה בגמ' בבא בתרא דף עג: בסיפור סתום. הוא המעשה השנים עשר שסיפר שם והרבה מפרשים ניסו כוחם לבאר דבריו, אולם רק רבינו מבאר הדברים בשם אמרם כפי שגילה לו רבב"ח בעצמו כמבואר בחיי מוהר"ן סימן ה'.

וזה פירוש, אמר רבה בר בר חנה אמר לי ההוא טייעא תא ואחוי לך מתי מדבר אזלי וחזיתניהו ודמו כמאן דמבסמו וגנו אפרקיד והוה זקיפא בירכיה דחד מיניה^ל ועייל טייעא תותיה בירכיה כי רכיב גמלא זקיפא רומחיה ולא נגע ביה פסקי חדא קרנא דתכלתא דחד מינייהו ולא הוה

^כ רש"י על בראשית פרק כה פסוק (כה) אדמוני – סי' הוא שיהא שופך דמים (בראשית רבה) כלו כאדרת שער. מלא שער בטלית של צמר המלאה שער פלוקיר"א בלע"ז (הארריג. פול מיט האר)

^{כז} והראיה לזה שרבקה כשרצתה שיעקב יהיה שער כעשו לא הלבישה את ידיו בטלית אלא בפרוות כבש.

^{כח} צ"ע באמת למה כאן לא הזכיר את הציציות הרי בתחילת האות באר שהרוח חיים היא דייקא מד' רוחות בואי רוח.

ואלי כיון שכאן מבאר על הבחי' בטלית שרומז ליג מדות של רחמים לכן מדבר בשרש הציצית דהיינו הטלית הלבן שרומז ללובן העליון קודם שנפרד לד' ציציות כי הפירוד אפילו בקדושה הוא מדרגה נמוכה מהקודם הפירוד.

^{כט} ונ"ל הביאור בזה שלעומת הנ"ל שטלית הוא בגד שיכול להיות בוגד ומסתיר ומאידך יכול דייקא לגלות כי מי שבאמת רוצה יכול ללמוד מהבגד על הפנמיות מה שא"א בלי הבגד מחמת רבוי אור. והציצית היא בחי' הנקב שממנו אפשר למי שרוצה להציץ אל הפנמיות ולזכור שהבגד הוא רק חצוניות והסתרה על הפנמיות. ועפ"י הנ"ל שיש גם בטלית דקליפה ציצית נראה לומר שגם אצלם יש בחי' מציץ מן החרכים אלא שמחמת הנגיעות שלהם דהיינו שלא רוצים לוותר על תאוות עוה"ז לכן לא מחפשים את סיבת כל הסיבות אלא את הסיבה הראשונה דהיינו הככבים ומולות שעל ידם מנהיג הקב"ה את העולם, שגם הם כביכול פנמיות כלפי גשמיות העוה"ז.

^ל דהיינו שהטלית היא בחי' מקיף מבחי' יג מדות של רחמים דהיינו מקיף של אריך. ועיין גם בלק"ה ציצית ב' אות ב' עוד בחי' בציצית מה שהוא מצמר שזה נמשך מבחי' גבוה מאד בחי' עתיק בחי' ושער ראשיה כעמר נקה צמר נקי, בחי' איה המבואר בתורה יב תנינא בחי' מאמר סתום עיי"ש.

^{לז} פרי עץ חיים שער ציצית פ"א

^מ עיין פרי עץ חיים שער התפלה פ"ב אין דבר שדוחה את הקליפות כמו אור מקיף כנודע.

^{מא} מה שנקט שהניעור הוא בכנפות ולא בציצית כי הציצית הוא הדבר שמנער את הרשע שאחוז בכנף לשון כסוי על הבגד כנ"ל שזה כוונת הרשע לעשות את הבגד לבוגד שמעלים את האור במקום להיות בגד קדוש שהוא רק בבחי' צמום האור עמ"נ שאפשר יהיה לקבלו בכלים. כי זה כל מהות הקליפות שלא רוצות אור בכלים אלא את כל האור בכל עצמתו בבחי' סערה.

^{מב} ראשי תיבות אש רוח מים עפר

^{מג} גם בדפ"ר – מיניה, ומתרו - מינייהו (כלשון הגמרא)

מסתגי לן אמר לי, דילמא שקלת מידי מינייהו דגמירי דמאן דשקיל מידי מינייהו לא מסתגי ליה אזלי אהדרתיה והדר מיסתגי לן [ג]:

לדפירש"י

טייעא, סוחר ישמעאל. אזלי וחזיתיהו ודמו כמאן דמבסמי, שהיו שוכבין בפנים צהובות כשתויי יין. אפרקיד פניו למעלה. ועייל טייעא תותיה בירכיה, כלומר ראיתי שטייעא היה הולך תחת בירכי המת רכוב על הגמל ורומחו בידו ולא נגע ביה בברכיים. שקלא חדא קרנא כנף הטלית להראותו לחכמים ללמוד ממנו דין ציצית אי כב"ש אי כב"ה [ה] כדלקמן [ז]: ולא הוי קא מסתגי לן, בהמות שהיינו רוכבין לא היו יכולין להלוך :

תא ואחוי לך מתי מדבר [ז], היינו שהראה לו הרשעים שאינם דבקים בצדיקים, והם נקראין מתי מדבר. כי הם מתים רמו לרשעים שנקראים מתים בחייהם ועוד הם בלי רוח חיים דקדושה הנקראת רוח צפונית כמו מדבר כי מדבר לא היתה רוח צפונית מנשבת בו (יבמות עב.)/ל"ח, היינו בחי' רוח החיים דקדושה, שהיא בחי' רוח צפונית, שהיתה מנשבת בכנור של דוד כנ"ל. והרשעים הללו שאינם דבקים בצדיקים, ואין להם הרוח דקדושה, והם בחייהם קרואים מתים [ט], והראה לו מהיכן מגיע להם שלימות החסרון. וזהו שהראה לו, דהוו דמו כמבסמי, פי' רש"י כשתויי יין [מא]/מ"ב. ויין הוא אדום כמ"ש אל תראה יין כי יתאדם בחי' עשו אדמוני, שהוא הרב דקליפה/מ"ג, אשר משם מקבלין הרשעים הרוח חיים שלהם להשלים החסרון. וזהו וגנו אפרקיד דהיינו שהיו ישנים/מ"ד בשכיבה על הגב, פי' רש"י פניהם למעלה, פניהם זה בחי' הרוח כנ"ל, הכרת פניהם וכו' כמבואר שם שהכרת

^ל תרגום – אמר רבב"ח אמר לי הסוחר הישמעאלי ההוא בא ואראה לך מתי מדבר, הלכנו וראינו והיו נראים בפנים צהובות כמו שתויי יין ושכבו על גבם ופניהם למעלה והיה ברך של אחד מהם זקוף והלך הסוחר מתחת הברך כשהוא רכוב על גמל ורומח זקוף בידו ואעפ"כ לא נגע בברך מרוב גובהו. וחתכתי ולקחתי כנף שהיה קשור בו תכלת מהטלית של אחד מהם כדי להראות לחכמים ללמוד ממנו הלכות ציצית אם כב"ש או כב"ה, אבל הבהמות שהיינו רוכבים עליהם לא היו יכולות ללכת, אמר לי הסוחר אזלי לקחת משהו מהם, כי קבלה בידי שמי שלוקח משהו מהם לא יכול ללכת. הלכתי והחזרתי הכנף ואחרי זה יכלו הבהמות ללכת.

^{לז} בתשכט - רשב"ס (כמבואר בב"ב כט).

^{לה} מנחות מא:

^{לו} כוונת רשב"ס לפירושו על המשך המעשה שם ורבינו השמיטו

^{לז} במדבר יד וילונו על משה

^{לח} עיי"ש דווקא ביום לא נשבה לכן לא יכלו למול כי מילה היא רק ביום ולכאורה צ"ע הרי מבואר בב"ב כה. שזמן רוח צפונית הוא בלילה וביבמות עב מבואר שבעיקר בחצות והמיוחד בחצות כיון שהיא שעת רצון אזי אפילו במדבר נשבה אלא שזה לא הואיל לקיים מצוות מילה.

^{לט} ברכות יח:

^מ בתשכט תיקן פי' ר"ש

^{מא} לק"ה ח"מ העושה שליח לגבות חובו ג כא

^{מב} עיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו הלכה ג אות (כא) ועל פן מצוה להשתמר ב"ין פורים להכניע הרוח של הרב דקלפה שהוא בחינת ו'דמי כמאן דמבסמי - פניהם צהובות כשתויי יין שהוא בחינת עשו אדמוני, כמבאר שם בסוף התורה הנ"ל על מאמר רבה בר בר חנה, עין שם. ועל פן על ידי היין דקדשה של שתית פורים מכניעין אותם בש"ש, כי היין דקדשה הוא בבחינת רוח צפונית המנשבת בכנור של דוד שעל ידה היה מנגן מאליו שזוהו בחינת יין שמשם כל השיר והנגון, כי אין אומרים שיר אלא על היין, כי רוח צפונית נמשך מגבורות קדושות שהם שרש הנפשות (כמו שמוכר במקום אחר). שהם חיות של כל בני אדם וזה בחינת יין שהוא גם כן בחינת גבורות. ועל פן היין כשהוא בקדשה, כגון בשבת ויום טוב, בפרט בפורים על ידו דיקא ממתיקין הדינים בש"שן ומבטלין הרב דקלפה שהוא בחינת עשו אדמוני, בחינת ו'דמי כמאן דמבסמי שזה כל ענין פורים להכניע ולבטל הרב דקלפה נגד הרב דקדשה שהוא מ'דכי שהוא רב חסד וכנ"ל:

^{מג} עיין לעיל בתחילת אות ג' שעשו אמר יש לי רב ושם אמר שהוא הרב דקליפה נמצא לפ"ז שעשו אינו הרב אלא הוא בעצמו יש לו רב והבאה"ל ביאר שהוא עמלק עיי"ש. אבל כאן הכוונה בכלליות שכל רברבי עשו הם רב דקליפה. או שהכוונה לבחי עשו דהיינו עמלק שהוא תמצית הרע של עשו. ועיי"ש מה שהרחבנו בזה.

^{מד} גנו פירוש שהיו ישנים גם זה רמו למיתה כי שינה אחד משישים במיתה והם בחייהם קרוין מתים כנ"ל.

^{מה} בתשכט - פי' ר"ש

הפנים עפ"י החוטם שהוא בחי' רוח החיים, נמצא שעיקר הפנים רומז לרוח. **והיינו למעלה, כי הרוח שלהם גדול לפי שעה, עד אשר עולה הצלחתם למעלה כנ"ל, בחי' כל צורריו יפיה בהם כנ"ל: והוזה גבה בירכיה דחד מינייהו** שהיה ברך של אחד מהם למעלה זה מורה על גדול ההצלחה של הרשעים. **כי העדר ההצלחה נקרא ברכים כושלות (ישעיה לה),** לכן וגבה בירכיה, היינו רמז על רום ההצלחה: **ועייל טייעא תותי' בירכיה** דהיינו שהצדיק נכנס לצינור של הרשעים הנ"ל כדי להכניע רשעתם היינו הצדיק שנקרא טייעא, כמו שפי' רש"י **בכל מקום, שטייעא הוא סוחר ישמעאל. וסוחר הוא בחי' הרוח, כי הרוח חיים הנ"ל היא בחי' מקיף כמ"ש [מ"ז] סובב סובב הולך הרוח.** דהיינו שהוא שכל גדול בחי' מקיף שזוכים ע"י עדין התפלה והוא החיות מנוקבא דפרדשקא חיותו של איש הישראלי המבואר בתחילת תורה ב' והיא החיות מהתפלה שמבואר בתחילת תורה ט' והרוח הזה הוא שכל גדול בחי' דעת קנית מה חסרת שמחיה את הלב כי אין לו כלי במח רק הרגשת הלב והזוכה בו מכוון ליבו תמיד אל הש"י ואל האמת בכל מקום וכל רע נופל לפניו ועי"ז יודע בכל מקום לברר הטוב מהרע והיינו הצדיק שמקבל הרוח מהקדושה. **וזהו סוחר ישמעאל,** ישמעאל דייקא על שם (בראשית יו) **כי שמע ה' אל ענין** והצדיק שומע חסרונות דהיינו עניות הדבקים בו. **כי הצדיק שומע כל האנחות של הדבקים^{מח} בו, כי ממנו תוצאות חיים לכל אחד, כי הוא איש אשר רוח בו כנ"ל:** והצדיק מכונה גם **כי רכיב גמלא בחי' (משלי יא) גומל נפשו איש חסד, זה בחי' רב חסד כנ"ל** שמשם נמשך הרוח חיים כי יש חסד פשוט ויש רב חסד מאריך ששם הכל רק חסד ורחמים. והצדיק הוא **וזקיף רומחא,** דהיינו שהצדיק ע"י דבק בתורה דרכו אפשר לקבל את הרוח חיים כנ"ל, **כי רומח הוא בחי' רוח מם,** רוח היינו בחי' ורוח אלקים מרחפת על פני המים, היינו על פני

^{מז} בתשכט - פי' ר"ש

^{מז} * קהלת א' ו'

^{מח} גם בדפוס - הדבקים ומתולו - הדביקים

התורה שנתנה למי' יום [א/ב], ששם הרוח חיים כנ"ל. כלומר, שהצדיק היה לו בחי' הרוח שמקבל מהתורה כנ"ל, ועכ"ז נחית תחות בירכיה, תחת הצלחת הרשע דהיינו שאע"פ שהיה לו רוח קדושה שבכוחה להכניע את הרוח סערה של הרשע לא הצליח הצדיק להכניעו, בחי' הנ"ל (לעיל אות ה') [ג] מה שדרשו בגמ' על הפסוק **כבלע רשע צדיק ממנו** שמי שהוא רק יותר צדיק מהרשע, הרשע בולע, אבל את הצדיק גמור אינו בולע. וצ"ע א"כ מדוע הטיעא שהיה צדיק גמור לא הצליח להכניע את הרשע (עיין לקמן):

וקא פסקי קרנא דתכלתא דחד מינייהו, היינו שפסק רבה בר בר חנה ושבר המדה רעה מאחד מארבע יסודות שהגביר והמשיך הרשע על עצמו, שהוא הצנור שלו כנ"ל כי רצה גם הוא לירד לצנור של הרשע להכניעו. וזהו וקא פסקי קרנא דתכלתא וכו', היינו שפסק אחת מן הציצית שלהם דהיינו ציצית אחת מהטלית דקליפה שממנה הרשע מקבל את הרוח חיים שלו, שזהו בחי' מה שפסק ושבר המדה רעה שלהם שהוא הצנור שלהם. כי כל המדות רעות נמשכין מד' יסודות ששרשם ארבע ציצית כנ"ל :

ולא מיסתגי לן, כלומר שאעפ"כ לא עלתה לו לרבב"ח להשפיל את הרשע ולצאת מתחת ברכיו, אע"פ שפסק ושבר אצל עצמו את המדה רעה של הרשע שנמשכת מד' יסודות ששרשם ארבע ציצית כנ"ל. שזהו בחי' וקא פסקי קרנא דתכלתא דחד מינייהו כנ"ל. אעפ"כ לא היה יכול להשפילו ולצאת מתחת ברכיו, בחי' ולא מיסתגי לן, שפירושו שלא היו יכולין לצאת משם, היינו כנ"ל :

אמר לי הטיעא אמר לרבב"ח **דילמא שקלית מידי מינייהו, היינו שמא יש לך אחד מארבע יסודות שלא תקנת בשלימות להפריד ממנו הרע לגמרי, וע"כ לא מיסתגי לן** דהיינו לשנינו אין הצלחה שכיון שאנו יחד גם אני בגללך לא יכול להכניע את הרשע/ג, כמבואר לעיל שכל זמן שנשאר בו איזה אחיזה בעלמא מהרע של איזה מדה, אינו יכול להכניע את הרשע. וזהו דילמא שקלית מידי מינייהו, שמא לקחת קצת מהם. היינו אע"פ ששברת את המידה הרעה המיוחדת לאותו רשע, לא נוכל להכניעו אלא כשנשבר מעצמינו את כל המדות הרעות וזהו שמא יש בך עדיין איזה אחיזה מאיזה מדה רעה של הרשעים, שלקחת לעצמך איזה מדה ותאווה שלהם, וע"כ לא מיסתגי לן, וע"כ אין אנו יכולין לצאת מהם כנ"ל.

דגמירי דמאן דשקיל מידי מינייהו לא מיסתגי ליה בפשט הכוונה שצריך להחזיר הציצית האחת שלקח, אבל הדרש לפי רבנו שצריך לתקן את כל השלש האחרות שלא לקח, היינו כנ"ל, שיש לנו קבלה, שכל מי שלוקח לעצמו איזה דבר תאוה ומדה רעה של הרשעים, היינו שיש בו עדיין איזה אחיזה מהמדות רעות שלהן, אינו יכול לצאת מהם ולהכניעם כנ"ל. הביאור כי רבב"ח סבר שמספיק לתקן בעצמו רק את אותה מידה רעה המיוחדת לאותו רשע כדי להיכנס בצנור שלו והצדיק אמר לו שטועה וכנ"ל שצדיק ממנו בולע ורק צדיק גמור אינו בולע, כי כל זמן שיש לו איזה רע אפילו משאר ג' יסודות אין הוא יכול להשפיל את הרשע, כי רק צדיק גמור שברר מדותיו לגמרי שלא נשאר בהם שום רע כלל מד' יסודות כולם רק הוא יכול להיכנס בצנור של הרשע בלי שיאונה לו כל רע מהרע של הרשע.

^א שמות כד יח שרש התורה כיצירת הוולד

^ב יש לעיין בזה מדוע רמו לתורה שהיא שרש הרוח חיים דווקא בבחינה שהיא נתנה למי' יום. ואולי רוצה לומר שאין הכוונה לתורה הנגלית אלא לשרש התורה דהיינו התורה הקדומה שהיא פנמיות התורה שלנו שם מרחפת הרוח חיים הנ"ל. וכידוע שאין זמנים במושגים מופשטים אלא כל הקודם הוא פנימי יותר ורק לסב ר את האוון נכתבים הדברים כאילו דבר קדם לדבר. הכי נמי התורה שקדמה לעולם אלפיים שנה אין הכוונה בבחי' זמן שהרי הזמן נברא עם העולם. ועיין בזה עמק המלך מה שמבאר על צרופי הרלא שעים שהובא בתורה לא.

^ג חבקוק א' יג כנ"ל סוף אות ה' ועי"ש

^ד עיין ביאור הלקוטים הארוך אות סג שמבאר שהצדיק בגלל רום מעלתו הכלול בעדן אינו יוצא להלחם ברשע אלא ע"י הנילווה אליו שהוא במדרגת הגן, וכן מצינו במלחמת עמלק שמה אמר ליהושע צא והלחם בעמלק דהיינו שאת המלחמה הגלויה עשה יהושע אלא שהכל היה בכוחו של משה רבינו שבשרו של עמלק שלמעלה וכמבואר בוהר בשלח.

והרמו במראה היה שכשם שהשמן מאליו נחבט ונסחט ונמשך ומשקה את הנרות ונדלקים כך יזכך עצמו ורובל ע"י שמעון התפילה ימשיך אל גולת מעין החכמה אל מנורת גן התורה לשבעת נרותיה לדלוק וללון בעמקה של הלכה לברר הפסק הלכה בברור גמור שעי"ז יוכה להפריד הרע ממנו לגמרי עד שיוכך מדותיו בתכלית כמו עור שגם כשמהפכים אותו אין בו שום ריח רע כלל. ואזי רוחו שימשיך באנחתו תמשך מתורה כל כך מזוככת בלא תערובת רע כלל שתייה גדולה וחוקה מסערת הרשעים הגדולה בשעתה כנ"ל. ויכול ברוח ה' להשפילם. וזהו לא בחיל כי אם ברוחי אמר ה'.

רוח ה' שהיא בחי' נשמת הצדיק בחי' ויפח באפיו נשמת חיים נמשלת לנר ה' נשמת אדם הדולק מאליו אצל הצדיקים העוסקים בתפלה ודבקים בתורה עד שמבררים בכח החכמה שקבלו מבית התפלה את כל הרע שמעורב בד' יסודות וזוכים לזכך ולנקות מדותיהם מכל ריח רע עד שזוכים לבחי' לא יאונה לצדיק כל און ואז מותרים להתגרות ברשעים הם והנלוים עליהם דהיינו זרובבל וכל הבונים עימו את הבית המקדש.

וזהו המראה שהראה מלאך ה' לזכריה הנביא, ראיתי והנה מנורת זהב, מנורת זהב היא התורה שנאמר עליה בתהלים הנחמדים מזהב [פ']/ט:

וגולה על ראשה פי' רש"י מעין אע"פ שמבאר שם שהכוונה לספל שהיה מעל המנורה וממנו ניצוק השמן בשבעה מוצקות [צנורות] אל כל נר משבעת הנרות, מכנהו רש"י שם מעיין כי גולה לשון מעין כמ"ש בספר יהושע (טו יט) שכלב נתן לבתו גולות עליות ותחתונות לפרנסתה דהיינו מעיינות, ורינו מפרש שרומז שהוא המעיין היוצא מבית ה' [ו] כמבואר לעיל שמעיין החכמה יוצא מבית ה' הוא התפלה להשקות את הגן שבו גדלים הנשמות המעינין ומבינים בתורה:

ושבעה נרותיה, הם הנשמות דאיתרביאו בגן, הנחלקים לז' כתות [א'] [ב']/ג' כמובא במדרש ז' כתות מקבלי פני שכינה בג"ע ופניהן כז' מיני אורה שאחת מהן היא המנורה הנ"ל:

שבעה ושבעה מוצקות דהיינו שבעה צנורות לכל נר, **הם מ"ט אורות. שהוא אור הגנוז לעתיד** שיהיה כפול מט מאור בראשית שנגנו {כמו שפרש"י שם} [ששבעה צנורות לכל נר משבעת הנרות הן בחי' והיה אור החמה שבעתים כאור בראשית ופרש"י שבעתים היינו מט פעמים מאור בראשית. וכונתו לאור הגנוז כמבואר בב"ר ג' ו'י"א, שהוא בחי' עדין עדין לא ראתה [טו], שהוא בחי' התפלה כנ"ל:

ושנים זתים עליה, פירש"י שני אילנות, היינו אילנא דחיי ואילנא דמותא, היינו טוב ורע כנ"ל/ט כי עדין התפילה משאיר רשימו בלב מהאמת שהשיג בתפילה ובלב שם מדור היצד"ט והרע.

^פ תהילים יט יא

^ט תהילים פרק יט (י) יראת ידוד טהורה עומדת לעד משפטי ידוד אמת צדקו יחדו: (יא) הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים:

^י לשה"כ יואל ד' יח וכנ"ל באות ז'

^{יא} * מדרש שוחר טוב מזמור יא

^{יב} **מדרש הנ"ל** מהדורת וגשל תשלו הערה מב ציין לספרי דברים י, ועקב מז, ויקרא רבה ל ב, ילקוט שמעוני תהלים ריש רמו תרנו. ועיין ירושלמי פ"ב הלכה א

^{יג} **ויקרא רבה** פרשה ל פסקה ב - שובע שמחות את פניך אלו שבע כתות של צדיקים שעתידים להקביל פני שכינה ופניהם דומות לחמה ולבנה לרקיע לכוכבים לברקים ולשושנים ולמנורה הטהורה שהיתה בבהמ"ק לחמה מנין שנאמר (שיר ו) ברה כחמה ללבנה מנין שנאמר יפה כלבנה לרקיע מנין שנאמר (דניאל יב) והמשכילים יזהירו כוהר הרקיע לכוכבים מנין שנאמר (שם) ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד לברקים מנין שנאמר (נחום ב) מראהו כלפידים כברקים ירוצצו לשושנה מנין שנאמר (תהלים פ) למנצח על שושנים למנורה הטהורה מנין שנאמר (זכריה ד) ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר ראיתי והנה מנורת זהב כולה (תהלים טז) נעמיות בימינך נצח וכי מי מודיענו איוו כת החביבה והנעימה שבהן תרין אמורין חד אמר זו שבאה מכחה של תורה ומכחן של מצות ואחרונה אמר אלו סופרין ומשנין שמלמדין תינוקות לאמיתן שהן עתידין לעמוד בימינו של הקדוש ברוך הוא הה"ד נעמיות בימינך נצח

^{יד} **בראשית רבה** פרשה ג פסקה ו - ויקרא אלהים לאור יום לא הוא אור ולא הוא יום אתמהא תני אורה שנבראת בששת ימי בראשית להאיר ביום אינה יכולה שהיא מכהה גלגל החמה ובלילה אינה יכולה שלא נבראת להאיר אלא ביום והיכן היא נגנוה והיא מתוקנת לצדיקים לע"ל שנאמר (ישעיה ל) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים אתמהא שבעת ולא שלשה הן והלא ברביעי נבראו המאורות אלא כאינש דאמר כן וכן אנא מפקד לשבעת יומיא דמישתותי.

^{טו} ישעיה סד ג' הנ"ל באות ז'

^{טז} **צ"ע** כי לפי סדר הנבואה הנ"ל האילנות האלה הם למעלה מהשתי צנורות שהן המשל לעדין התפילה ושם וכ"ש למעלה מהן לא שייך יצה"ר כי כולו רק טוב.

וזהו רמוז בהמשך הפסוק, **אחד מימין ואחד משמאל** [י] **כנ"ל**, וע"י שמברר הפסק הלכה מברר המדות וע"י מתבררות המחשבות רעות מהטובות **ומשם יפרד** [יח], **שנפרד הרע מהטוב, זה לימין וזה לשמאל** ונשאר כולו טוב:

ואמר אל המלאך מה אלה מה רומזת המנורה הנ"ל **ויען וכו'** כשאתם רוצים להכניע רשעים דעו לכם **לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי, היינו בחי' הרוח חיים הנ"ל, בחי' כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח וכו' כנ"ל**. כי הכנעת והשפלת הרשעים היא רק ע"י תורה ותפילה שעי"ז מבררין הטוב מן הרע כנ"ל. שזה בחי' כל מראה המנורה כנ"ל, עי"ז זוכה לרוח החיים ונשלם כל החסרונות כנ"ל:

וזהו המשך הפסוקים שם **לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבאות מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישור וכו'.** כי זרובבל [פ] הוא הנביא נחמיה שבנה את בית המקדש השני הי' אז הצדיק הדור [כא]/[כב], ועמדו כנגדו כמה רשעים לבטלו מעבודתו כמבואר בפסוקים רבים [כג]. ועל זה נאמר שם פסוק ו' **לא בחיל ולא בכח כ"א ברוחי וכו'.** דהיינו שרק ע"י בחי' המשכת הרוח חיים הנ"ל, שממשיך הצדיק גמור וכו' כנ"ל, עי"ז יכניע ויפיל כל השונאים. בחי' מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישור שכל המונעים העומדים לפניו כהר, כולם יתבטלו ע"י בחי' הרוח חיים הנ"ל כנ"ל]:

אות ט

והנה מבואר למעלה, כי הרוח חיים הוא בהתורה, בחי' ורוח אלקים מרחפת על פני המים כנ"ל [כד]. וע"כ במצרים שהיה קודם קבלת התורה, ולא היה להם מהיכן לקבל הרוח חיים, נאמר בהם (שמות ו') **מקצר רוח. כי לא היה להם מאין לקבל הרוח חיים שהוא בחי' ארך אפים** דהיינו מדת ארך אפיים שביג' מדות של רחמים שהיא המדה שבה הקב"ה מאריך רוחיה לצדיקים שחטאו לורשעים כנ"ל. וע"כ נאמר בהם **מקוצר רוח, שהוא היפך ארך אפים שהוא בחי' הרוח חיים שממשיכין ע"י אנחה להשלים החסרון כנ"ל [כה]/[כו]:** כי הרוח הוא שלימות החסרון כנ"ל, בחי' ויתן לך משאלות לבך [כז].

ואולי אפ"ל כיון שעדן התפילה מאיר בלב רשימו כנ"ל ובלב שם שני מדורים יצה"ט והרע והם מחשבות טובות ורעות שבלב כמבואר בתורה מט. נמצא שהחכמה עצמה שמשקה את הגן כבר באה מעורבת טוב רע וכשמברר את המדות בזה מברר גם את המחשבות וכמבואר בסוף תורה כט שהמחשבות כפי המדות.

¹ המשך הפסוק הנ"ל זכריה ד' ג'

² בראשית ב' י' הנ"ל באות ד'

³ נוסף תקפא

⁴ עיין סנהדרין לח. שהוא נחמיה ועיין גיטין נט.

⁵ עיין חגי ב' כג

⁶ צ"ע שהיה אז עורא הסופר שמבואר בגמ' שהיה גדול כמשה וראוי שתינתן תורה על ידו והיה מרדכי שהיה צדיק הדור שהכניע קליפת המן אז דייקא בסוף גלות ראשונה. ואולי מכאן שיש כמה צדיקי דור בכל דור.

⁷ נחמיה פרק ד'

⁸ באות ב'

⁹ עיין לק"ה פסח ג' א'

¹⁰ ועיין תורה עח תנינא שקודם מתן תורה קבלו חיות מאוצר מתנת חנינם שהוא הדרך לא"י שהיא התורה הנעלמת בעשרה מאמרות ומשמע שזה ע"י צדיקי הדור שהיו בכל דור.

ועיין לק"ה פסח הלכה ג אות א וזה בחינת פסח, כי עקר גלות מצרים היה בחינת הנ"ל שלא היו יכולים להתגבר להמשיך הרוח חיים דקדושה להשלים חסרונם, כי עדין היה קדם קבלת התורה, בחינת מקצר רוח כנ"ל, ועל - פן גבר עליהם גלות מצרים ופרעה, שזהו בחינת תחריש בבלע רשע צדיק ממנו שהתגבר עליהם בחינת הרוח דספרא אחרא שהוא רוח הטמאה טמאת מצרים שהוא רוח ספירה, בחינת עשו איש שעיר, שהוא השר של מצרים, (כמובא בספרים. ואז התגברו ורצו לבלע, חס ושלום, את ישראל שהם בחינת הרוח חיים דקדושה, בחינת בבלע רשע צדיק ממנו, הינו שהרוח ספירה שגדול בשעתו, בחינת כל צורריו יפיח בהם, רצה לבלע, חס ושלום, את הרוח חיים דקדושה שמשם יונקים ישראל על - ידי שלא היה לישראל כל להמשיך אריכת הרוח חיים מחמת שלא קבלו התורה עדין וכו' כנ"ל. פי גלות מצרים הוא בחינת בליעה, בבחינת ואל תבלעני מצולה, שהם מצולת הים, בחינת מצרים, שהם נקראים מצולה, בחינת בבלע רשע וכו' כנ"ל. וזהו בחינת מצרים, בחינת מצר הגרון שמשם מוצא הרוח חיים שיוצא מהגרון שהוא

וזוהו בחי' הרחב פיך ואמלאהו, שנתמלא החסרון. וזהו בחי' מלאפום, מלא פום [בחין]. והענין, כי מלאפום הוא יו"ד וא"ו, והוא היוד רומז לבחי' יוד מיני דפיקין, כנגד יו"ד הדברות דהיינו רוח הדופק המרחף על פני שרש התורה דהיינו עשרת הדברות. והדפק הוא על ידי הרוח כידוע [כ"ט/ל] ועיקרו בלב ובידים כידוע שהרופא אוחז בדופק שביד ויודע להבחין המחלה כדמצינו בבעש"ט/כ"א, וע"כ הם עשרה מיני דפיקין כנגד עשרת הדברות, כי הרוח שהוא הדפק הוא בהתורה כנ"ל/לב. והוא"ו הנ"ל, הוא רמז לבחי' המשכת הרוח ע"י אנחה כנ"ל. והיינו מלאפום, מלא פום דהיינו רוח חיים שממלא את החסרונות ליבו שמבקש בפיו ונאנח עליהם. כי ע"י המשכת הרוח נשלם החסרון. שזהו בחי' הרחב פיך באנחה ואמלאהו שנתמלא החסרון כנ"ל שזהו בחי' מלאפום מלא פום כנ"ל. וזהו שדקדק [ל"ג] דוד המלך בפסוק (תהלים פא) אנכי ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים, וסמך ליה הרחב פיך ואמלאהו כי כשעלו ממצרים וקבלו

הקנה היוצא מפני הראה שהם חמש אבני כנגד חמשה חמשי תורה, אשר משם תוצאות הרוח למצר הגרון, בבחינת נחר גרוני, ולא היה להם כח להמשיך הרוח חיים להשלים חסרונם ולהתגבר עליהם וכו' כנ"ל.

עוד עיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו הלכה ג' אות ג' – ומקמת שבמצינים היה קדם קבלת התורה ששם עקר הרוח חיים כנ"ל, על כן היה קשה מאד לצאת מהם, אכל ה' יתברך חמל על עמו בנכות אבותינו אברהם, יצחק ויעקב שהתחילו להמשיך הארת התורה בעולם, כי ה' יתברך דבר עמקם ונצטוו פמה מצוות וכן משה בעצם נפלאות פח קדשתו וכה שנתגלה אליו ה' יתברך במצרים והתחיל להמשיך בחינת קבלת התורה במצרים ועל ידי זה זכה משה גם במצרים לקבל הרוח חיים מהתורה ועל כן שלחו ה' יתברך לגאל את בניו. ובשביל זה מאן משה הרבה לילך וטען הרבה עם ה' יתברך, מי אנכי כי אלך וכי אוציא. ופרש רש"י, מה זכות וכו', הינו שחשב מאחר שעדין לא קבלו את התורה איך אפשר להמשיך עליהם הרוח חיים להוציאם ממצרים ששולטים עליהם. והשיב ה' יתברך, בהוציאך את העם ממצרים תעבדון. ופרש רש"י, ומה ששאלת מה זכות, זכות גדול יש לי עליהם. בהוציאך וכו', שעתידין לקבל את התורה, הינו שה' יתברך חמל עליהם והמשיך עליהם הרוח חיים מהתורה שעתידין לקבל אף על פי שעדין לא קבלוה וזהו בחינת מה שנתגלה לו תחלה מתוך הסנה על שם עמו אנכי בצרה, כי הצדיק והתורה וה' יתברך אחד, כי הצדיק מקבל הרוח חיים מהתורה שהיא אחדותו יתברך וכו' מזה את ישראל ומשלים כל החסרונות שלהם וכשצריכין להכניע את הרשעים המושלים עליהם צריך הצדיק להוריד את עצמו לתוף המדה רעה שהם שקועין בה ביותר שהוא הצנור שלהם שדרך שם מקבלין חיות. והצדיק נכנס לשם דוקא ומשפר אותו הצנור שהיא המדה רעה שלהם, כמבאר היטב שם על פסוק, "משפיל רשעים עדי ארץ", ראשי תבות, אש רוח מים עפר, עין שם. ועל כן נתגלה לו ה' יתברך מתוך הסנה משום עמו אנכי בצרה.

¹² תהלים לו ד'

¹³ עיין ספר הניקוד לרבי יוסף גיקטליא בתחילתו בסוף ביאור ניקוד החולם ד"ה ואל תפתה. ובספר דברי אמת על התורה להחווה מלובלין תחילת פרשת שמות ועיין לקמן תורה לד אות ג'

¹⁴ וזה רע"מ ח"ג דף רלד. ועיין תורה קס ותיקון סט דף קה.

¹⁵ ועיין חסד לאברהם מעין ד' נהר לו – הענין הוא כי סוד הדפק הוא סוד התפשטות חיות האין סוף ברוך הוא בתוך ז"א והתלבשותו בסוד החכמה בסוד כלם בחכמה עשית(תהלים קד כט) והענין כי כח החיוני שדופק בתוך הוורידין הוא רוח האין סוף, והדפק בעצמו הוא חכמה שהוא הכלי אל החיות האין סוף ולפי שאין התפשט בכל הגוף כי אם אחוריים ולזה נקרא דפק שהוא אחוריים של ע"ב שהוא קפ"ד. ודע כי כפי מה שיש עבירה או עון כן נחסר האור משם אמנם יודע העון והפגם כפי המידה היותר גוברת בדפק בה הוא הפגם וזה ע"ד תוסף רוחם יגועון. והענין הוא שיש עשרה מיני דפקות כנזכר בתקונים (תיקון סט דף קח). והם צירי סגול וכו', והנה כשתשים ירך בדפק לפעמים תראה שדופק נקודה אחת ואח"כ נקודה שנית בצדה וזהו סוד צירי. ולפעמים זו למעלה מונו ונקרא שבא. ולפעמים הראשונה ארוכה והשניה נקודה לבד וזו היא קמץ, וכן כיוצא בזה. וזה מורה כפי מציאות החיות הנמשך לו אז מאיזה בחינה שבחכמה. כי אם נקודה דפיקתה קמץ או הוא מורה על התגברות בחינת הכתר שבחכמה אשר משם שולח הארה וחיות אל האיברים כולם. ואם הוא פתח הוא מן החכמה שבחכמה וכן כיוצא בזה בכל הנקודות. ולפעמים הם שני נקודין יחד שו"א וציר"י וכיוצא. ודע כי בזה יודע החטא והפגם של האדם. כי כשתהיה הדפיקה בקמץ זה יורה שחטא בכתר, ולכן מתגבר הכתר ומראה כחו כדי שלא יסתלק. כי כאשר תהיה בחינה אחת גוברת יורה על חסרון אותה בחינה הנזכרת. ולפעמים זה מורה בהפך על שעשה מצוה בבחינה ההיא. ואין אתנו יודע עד מה מהאיר"י ולה"ה: [עיין שער רוח"ק דף ג' וליקוטי תורה טעמי המצות פרשת וירא]

¹⁶ עיין לק"ה עושה שליח לג"ח ג' ו' (הועתק לקמן בהערה הסמוכה) שזהו בחי' ויהי ידיו אמונה דהיינו תפילה שהיא בנשיאת כפים ואולי רומז להנ"ל שמכח התפילה נמשך החיים מעדן התפילה אל התורה ושם יוצא לפועל ועיין ריש תורה ט' עיקר החיות המתפילה

¹⁷ עיין לק"ה העושה שליח לגבות חובו הלכה ג' אות ו' – עקר המשכת הרוח חיים הוא על ידי התורה שהוא עשרת הדברות בחינת יוד מיני דפיקין, כמו שכתוב שם. ועמלק שהוא בחינת הרב דקלפה, בחינת הרוח דסטרא אחרא רצה למנעם ולעפכם מזה, אכל משה רבנו עמד כנגדו על ידי רבוי התפלה שהרבה להתפלל לה' יתברך אז, כמו שכתוב, "ויהי ידיו אמונה". ותרוממו, פריסן בצלו, וזהו ויהי ידיו אמונה, ידיו הוא בחינת הרוח חיים שהוא בחינת היוד מיני דפיקין שעקרם בידים ששם כל הדפק, כל היוד מיני דפיקין, הינו שהתפלל כל כך עד שהמשיך הרוח חיים דקדשה להכניע ולשבר קלפת עמלק שהוא הרב דקלפה שמתנגד אל הרב דקדשה וכנ"ל. ואז ויחלש' והושע את עמלק וכו' חתך ראשי גבוריו וכו' ולא הרגם כלם. מכאן, שעשו על פי הדבור, כי אי אפשר להכניע את עמלק לגמרי בפעם אחת, כי הוא בחינת הס"ם והבעל דבר בעצמו שאי אפשר לבטלו לגמרי, כי אם כן יתבטל הבחירה ועל כן הוא מתגבר בכל פעם נגד ישראל.

¹⁸ ברישא של הפסוק הנ"ל

התורה אשר שם הרוח, ואזי דייקא הרחב פיך ואמלאהו [ל^י], בחי' מלאפום כנ"ל בחי' שלימות החסרון. כי דייקא אחר יציאת מצרים, בחי' המעלך מארץ מצרים שאז נתבטל בחי' מקוצר רוח הנ"ל, כי קיבלו התורה ששם הרוח חיים כנ"ל, ע"כ אז דייקא הרחב פיך ואמלאהו בחי' שלימות החסרון בחי' מלא פום בחי' ימלא כל משאלותיך [ל^ה] כנ"ל : וע"כ נזכר יציאת מצרים בפ' ציצית [ל^ו], כי ציצית בחי' הרוח חיים, בחי' מארבע רוחות וכו' כנ"ל :

גם דיבר אז מענין י"ב שעות היום וי"ב שעות הלילה שיש בהם י"ב צירופי הוי', בכל שעה יש צירוף אחר [ל^ז] ודייקא שם הויה כי כנ"ל שמשם הרוח חיים לכן כשמפריד לגמרי הרע מד' יסודות חוזר להאיר בהן שם הויה ואזי מקבל את כל הרוח חיים בשלימות/ל^ח, וכל שעה נחלקת לתתרה חלקים/ל^ט כנגד תתרה נשימות שאדם נושם בשעה ובכל נשימה ממשיך רוח חיים להחיות עצמו/מ^י, וכל חלק וחלק מתתרה חלקים יש בו ג"כ צירוף השם אבל בניקוד אחר וכנ"ל כי הרוח חיים הוא משם הויה ובכל נשימה מושך חיים מצירוף אחר של הויה/מ^{יא}, וכל זה הוא בחי' רוח החיים שבהדפק (מ^{יב}/מ^{יג}) על כן כשאין דופק אין חיים: ולא זכיתי לשמוע ביאור ענין זה היטב:

ל^י סוף פסוק הנ"ל תהלים פא ועיין שם תרגום יונתן

ל^ה תהלים כ' ו'

ל^י סוף פ' שלח במדבר טו מא

ל^ו עיין רבינו בחיי קדושים יט ב' סוף דבריו שם ושל"ה הקדוש שער האותיות אות ה סעיף א' ועיין פרדס שער פרטי השמות פ"ב ומעבר יבק מאמר א שפתי צדיק פי"ד

ל^ז וזה המבואר בוהר יעקב מלבר ומשה מלגאו דהיינו אחיותו בשם הויה בשרשו בבחי' אחדות ה' קודם ההתפלגות לד' אותיות וע"כ גם בבחי' היסודות הוא בחי' יסוד פשוט כמבואר בל"ק"ה עושה שליח לגבות חובו וכמבואר בתורה סו טו תנינא

ל^ט הכוונה לאלף ושמונים חלקים שחילקו חו"ל את השעה שזה יוצא שכל חלק הוא שלש שניות ושליש.

מ ועיין באה"ל אות כ' נראה שרומזו שתתרה הם אלף פא דהיינו רמז לאף שיש על אלופי עשו שבכל נשימה מעוררים על עצמם חרון אף, כי שואבים חיות מא"ס ברוך הוא ומשמתמשים בה לעבירה.

מא עיין ערבי נחל בראשית (ד"ה נמשיך עוד הענין) – ויובן כ"ז עם אמרם (זהר ח"ג דף ס"ט ע"ב) כי כשרצה הקב"ה לברוא האדם אמרה אורייתא קמיה האי אדם עתיד למחטי קמך והשיב הקב"ה וכי למגנא איתקרינא ארך אפים. וקצת קשה מה תועלת בהארכת אף מאחר שסוף סוף אח"כ יתענש. רק הענין, נודע כי בני יששכר חלקו השעה לתתרה חלקים ככוונה שיש בשעה תתרה נשימות שמנשם האדם כי שם הויה ב"ה מתגלגל לתתרה צירופים, ובכל רגע מאלו הרגעים מתפשט חיות חדש מן צירוף חדש לכל העולמות, ומחמת זה יש בכל רגע פירוש חדש על התורה כולה, כי חיות חדש והנהגה חדשה בכל העולמות בכל רגעי השעה, ומחמת זה מוכרח שיהיה תתרה נשימות בשעה, כי חיות העולמות שנשפע מהש"י משתלשל מעולם לעולם וכל הנמצאים שואבים אותו החיות כמש"ה (נחמיה ט', ו) ואתה מחיה את כולם, ובהשתלשלו לזה העולם נעשה באדם ובכל בעל חי שביבשה רוח שהוא נשימה שמנשם האדם לקרבו שזהו חיותו.

ולכן לפי שבכל רגע יש חיות חדש לכן צריך נשימה חדשה שיקבל רוח החיים המתפשט ברגע הזה כי לא יחיה ברגע הווי על ידי החיות שקיבל ברגע הקודמת כי עתה כבר נעשה חיות חדש והנהגה חדשה בכל העולמות מצירוף חדש, כך מתנהג כל ימי עולם מראשית הבריאה עד סוף. והאלהים עשה כך לפי שאם היה חיות א' לעולם היה הנפש החוטאת היא תמות בהכרח דהא אדם כשחוטא פוגם אז בשורש חיותו ונפסק החיות שלו וא"כ לא היה לו שוב עם מה לחיות, משא"כ עבשיו שיש בכל רגע חיות חדש מצירוף חדש, לכן אף כשאדם חוטא ופוגם בשורש חיותו ונפסק חיותו של מ"מ הוא חי דהא מיד ברגע האחרת נשפע חיות ממקום חדש שעדיין לא פגמו, ולכן יוכל החוטא לחיות וחסאו שמור עד שיעשה תשובה או עד שיתענש, וזהו ענין אריכת אפים כאמור:

בראשית חכמה ביאר שתתרה חלקים הם צרוף הויה וניקודו ואולי כוונתו כי יש ט סוגי ניקוד שהם כנגד הספירות כידוע עיין תורה לד מלאפום כנגד יסוד ובתורה מח צירה כנגד בינה וכיו"ב וכל ניקוד הוא קומה שלימה של עשר ספירות נמצא שלכל צירוף הויה יש צ' נקודים ויב פעמים צ' הוא תתרה.

ובמגלה עמוקות על התורה – פרשת בהר פירש שיש י"ב צירופים דבהון י"ב שעות ביום ובכל שעה מ"ה אלקים הוא שם של מ"ה (הויה במילוי אלפין) וזה סוד תתרה כ"ד פעמים מ"ה הרי תתרה וכל שעה צירוף אחר. (אולי הכוונה כי כל חלק הוא הארת דעת בבחי' יחוד הויה אלקים. ובכל חלק מתיחד אלקים עם צירוף אחר של הויה)

ועיין קהלת יעקב – ערך תת – תתרה ענין תתרה רגעים שבשעה, כנגד שם ב"ן ד' שמתגלגל בצירופים למנין תתרה, ועיין בבחי' פרשת קדושים מזה, ועיין בשל"ה שער האותיות אות הלל דף ס"ה ע"ב, שביאור בזה שני פירושים, ועיקר הפירוש הב' שביאור הפרדס בשער פרטי השמות פרק ב', וע"ש בפרדס שהאריך, ועיין במעבר יבק מאמר א' פרק י"ד שכתב גם כן ענין תתרה של צירוף השם, על ידי ו' נקודות על דרך שכתב הפרדס, וכתב ומלבד זה יש תתרה באותיות השם לבד בלי סיוע הנקודות, אפשר שכיוון לפי הראשון שכתב בשל"ה שם, שחושב תתרה בגלגול השם לבד מבלי נקודות, רק גלגול אות הראשון יוד לארבעתן, כזה יוד פעמים יוד ת', יוד פעמים ה"א ק"ך, יוד פעמים וי"ו עולה ת"מ, יוד פעמים ה"א ק"ך, והנה על פי דרך הפרדס הנ"ל יש תתרה בצירוף יהו"ה עם הא' על ידי ו' נקודות כמו שביאר שם הפרדס, וכל על דרך זה בכל כ"ז אותיות, כגון צירוף הויה עם ב', וכן עם ג' הרי כ"ז

פעמים תת"ף, והנה בכל הוי"ה י"ב צירופים נגד י"ב שעות היום, הרי י"ב פעמים כ"ז פעמים תת"ף, והנה בי"ב שיות היום הצירוף תת"ף היא אות מהוי"ה תחילה, ואחר כך אות א' מאלף ב', ובי"ב שעות הלילה הוא להיפוך, תחילה אות א' מא' ב' ואחר כך אות מהוי"ה, וכ"ז בי"ב צירופים, ובכל צירוף יש כ"ז פעמים תת"ף לכ"ז אותיות התורה, והסדר כך י"ב שעות יום א' של חודש ביום מתגלגל שם הוי"ה בי"ב צירופים עם אות א' אות השם קדום, ואחר כך אות א' ובלילה מתגלגלים י"ב צירופים אלו ואות הוי"ה מאוחרת לאות א', וביום ב' לחודש מתגלגל י"ב צירופי הוי"ה עם אות ב', וכל על דרך זה כ"ד ימים, כל יום עם אות א' מכ"ז אותיות התורה על דרך הנ"ל, וזה בכ"ז ימים שלימים שהירח סובבת בהם הכיפה, והנשאר לה בסוף החודש צריכין לה לרוץ אורח החמה, ודע דאף כשהשם מתגלגל עם אות ת' אינו נחשב הת' לד' מאות רק לאחד, כגון יוד עם ת' הוא י"א, ולכך תמצא מספר תת"ף שזה בכל האותיות, והטעם כי אותיות השם הם נשמה, ואותיות התורה הם כלי אומנות, וכל כלי אין מונין לו אלא אחד, ואין הבדל בין מחט אחד למסר הגדול, כל זה מתבאר במעבר יב"ק שם:

אבל בספר שפע טל - הגהה מב ביאר באופן אחר. - הגה"ה רמוז וגילו לנו מתקני תפלות מה שתקנו לומר מחדש בכל יום תמיד להורות כי השגחתו ב"ה בתמידות דבוקה וקשורה בהתחדשות הבריאה בכל עת ובכל רגע ורגע עד שלא תמצא רגע ביום שתהיה פנוי ונעדר מהשגחתו ב"ה שאלו פסקה ח"ו השגחתו רגע אחד שלא לחדש ולברוא כלם ברגע ההוא יאבדו ועל זה רמז דוד המלך ע"ה בידך עתותי וכו' כי כל הרגעים והעתות שהם עתות קצרים מדובקים עת בעת רגע ברגע כלם הם רמוזים במספר שם בן ד' בגלגול אות ראשון לארבעתן לכל ד' אותיות במילואן עולה תת"ף רגעים שהם הרגעים הנכללים בכל שעה ושעה מי"ב שעות שכל יום ויום מתגלגל בהם מי"ב ל"ב בסוד י"ב צירופי הוויית כיצד כתוב שם בן ד' במילואו יו"ד ה"א ויו"ה ח"א וחשוב וגלגל אות ראשון משם בן ד' לכל ד' אותיות ותמצא תת"ף שהם תת"ף רגעים כיצד יו"ד פעמים יו"ד עולה ת' אח"כ חשוב יו"ד פעמים ה"א עולה ק"ך תצרף אלו שני מספרים הרי תק"ך אח"כ חשוב יו"ד פעמים ויו"ה הרי ת"ם תצרף תק"ך עם ת"ם הרי תתק"ס אח"כ חשיב יו"ד פעמים ה"א הרי ק"ך תצרף ק"ך עם תתק"ס יעלה תת"ף נמצא שכל הרגעים נכללים בשם בן ד' ידוד ב"ה וזהו שאמר בידך עתותי ה' כי בכל רגע ורגע הוא משפיע חיים לכל חי ואלו ח"ו יופסק השגחת החיים רגע אחד כלם כרגע יאבדו כי בכל רגע ורגע הם בידו. ע"כ הגה"ה:

^{מב} עיין ראשית חכמה שער היראה פ"י

^{מב} **ראשית חכמה** - שער היראה - פרק עשירי - ועוד מענין הפגם הנוגע לימים הוא שפירשו המפרשים שבי"ב שעות היום והלילה מתגלגלים י"ב צירופי ידו"ד בכל שעה צרוף אחד, ואם ח"ו פוגם הוא פוגם באותה ההויה המתגלגלת באותה שעה, וזה דומה למה שאמר החסיד אל תמרוד באדונך והוא משגיח בך. **ועוד פירשו** כי יש תת"ף חלקים בשעה וכנגדם שם בן ד' המתגלגל בצירוף נקודו באלפא ביתא תת"ף צירופין, ואמר שתת"ף חלקים אלו שבשעה הם תת"ף נשימות שאדם מנשים, ועל כל נשימה ונשימה יש את משם בן ד' הנותן בו חיות הנשימה היא, וזהו (דברים ח, ג), כי על כל מוצא פי ידו"ד יחיה האדם, וכיון שהשי"ת הוא הנותן הנשימה והחיים, ראוי שיהיו כל נשימותיו לעבודת הבורא, **ולזה כיוונו רבותינו** ז"ל בבראשית רבה (פר' יד) בפסוק (תהלים קנ, ו), כל הנשמה תהלל יה, ר' לוי בשם ר' חנינא אמר על כל נשימה ונשימה שהוא נושם צריך לקלס להקב"ה שנאמר כל הנשמה תהלל יה, עכ"ל. וכשיסתכל האדם בדבר הזה יירא מלחטוא וינהג בעצמו ענוה ושפלות, כי איך יחטא ויקל ראשו בחיים שהשי"ת ממ"ה משפיע בו. והיה אומר מורי ע"ה כי על זה קראו בספרי היכלות לשי"ת מלך עלוב, כי אין לך עלבון גדול מזה שבחיים שהוא יתברך שופע באדם ובאברים שהכין לו לעובדו יחטא לו.

גם שכחתי קצת מזה, והמשכילים יבינו [א/ב] :

עתה יבאר כיצד רמוז עניין הנ"ל בפסוק (תהלים סח)/^א : **רכב אלקים רבותים אלפי שנאן, אלפי זה בחי' אלופי עשו. וע"י רכב אלקים רבותים** דהיינו **בחי' קבלת התורה** [7] כמבואר שם בכל הפרק תהלים הזה, **שמשם מהתורה מקבלין הרוח חיים הרבנים דקדושה, עי"ז אלפי שנאן** דהיינו נעשה ביטול אלופי עשו, **כמו שדרשו חז"ל (עכו"ם ג' ע"ב)/^ה על תקרי שנאן אלא שאינן. היינו שע"י קבלת התורה ששם הרוח דהרב דקדושה, עי"ז נתבטלין ונכנעין אלופי עשו רברבי עשו שהם בחי' הרב דקליפה. בבחי' אלפי שאינן, שאלופי עשו רברבי עשו נתבטלין ואינן** כנ"ל ע"י שלן בעמקה של הלכה דהיינו להבין שורש וטעם הדין כדי לדעת כיצד ישתנה בכל ענין וכן ליישב ולהחליט ההלכה למעשה מתוך מחלוקות התנאים ואמוראים ואע"פ שהם לעצמם דברי אלקים חיים שניהם כי שניהם מקבלים מהרוח חיים שבתורה ע"י שעולים לעדן התפילה להשיג התורה כפי שורש נשמתם לקבלה מהשמים כמבואר בתורה נו ועיין באה"ל/ו¹ שהטעם שצריך לעלות לעדן התפילה שהיא הבכח כדי לברר ההלכה וללון בה הוא כי עי"ז זוכה למידת ונקדה דהיינו להיות נקי מכל רע אפילו בכח ומידה זו היא הכנגד מידה אחרונה ב"ג מידות

^א עיין ביאור הליקוטים אות כ ואות לח וביאור הארוך אות כט

^ב **ביאור הליקוטים אות כ** – בדבר הא"ף הנ"ל, אשר יגיע להרשע בקבלת הטוב מהעדן, [בלתי כלי הגן כנ"ל]. תבין מרחוק, בהפלאות סוף המאמר, מענין הי"ב שעות הנ"ל, אשר פרט בפרטיות התחלוקות כל שעה לאילף פ"א חלקים, [והמעייין שם לא יבין בזה שום פירוש כלל]. אולי כוונתו סלף מרמז לאלופי עשו ופ"א לאף וכו' ע"כ עליהם ככל שעה. גם יש לבאר לפי זה בענין המאמר חז"ל המוב"פ, על אודות הרשע, אשר אמרו עליו, שהשעה' משחקת לו: כנ"ל כי ככל שעה יש אף על אלופי עשו שנימז כאלף פ"א חלקים שנו.

ועיין ביאור הליקוטים אות לח – מה שכתבתי לעיל באות כ', על אודות האלף פ' תת"ף חלקים וכו', עיין שם, הוא כעין דרש, ולא כעיקר מסלתי בכל זה הספר. **אבל** כתבתי זאת, מחמת שבעל כרחך דבריו האלה אומרים דרשוני, כי לא יבאר היטב זה הענין כמוב"פ. **וטרם** נבא לבאר בזה יותר, הנני להקדים ולשוב תחילה להמבואר מצירופי הדברים הנ"ל, שלא כמדריגת העדן, מדרגת הגן. כי העדן, הוא באחדות ואלף. והגן, הוא בפירוד וריבוי. ושכל מעלת הרב דקדושה, הוא בהתחלתו בריבוי הגן והתורה, שהוא רבוי הכלים ושינוייהם זה מזה, אשר בהם עולה ומקבל אור האלף והאחדות שבעדן, עד שלא יזיק לו חס ושלום, ואכל וחי ויתענג בו ממעלה למעלה עדי עד. **ובתכלית** ההיפך עומדים כנגדו כל אחד מאלפי עשו, הבלתי הולך בדרך התורה והריבויים שבה, ויתגאה מיד להיות לאלוף, ביניקתו ואחיותו מאלף ואחדות העדן. נחלף ונהפך בו הארה הזאת כנוכח לעיל, ולא תהיה בו רק לא'א'ף, [בא"ל"ף פ"א הנ"ל], וכאשר הוא מתחיל בחיבור ואחדות הנ"ל, מסיים אחר כך בפירודא וריבויא יותר מדאי. ומה מתוק ונעים לפי זה פירוש הפשוט מהכתוב של רב [מלשון ריבוי] יש לי נב, שמביא לדבר האלף של הרשע. וגם בריבוי [מספר] האלף, תבין מרחוק בצירופו פירוש הדרש לפירוש הפשוט בהכתוב נוצר חסד לאלפים. **ושבכל** זה מוסיף לבאר בהבאתו את הכתוב הנאמר לענין קבלת התורה, רכב אלקים רבותים, [אשר בדרך דרש יפרש אותו על הרבנים דקדושה. ובפירוש הפשוט, יסובב למספר הרבואות], אשר בכח ריבוייהם דקדושה, לקבל אור האלף בקדושה, מבטלים ומכניעים לאלפי עשו שאינן, כמוב"פ:

^ג **תהילים פרק סח (יח) רַכֵּב אֱלֹהִים רִבְתִּים אֶלְפֵי שְׁנָאן אֲדָנִי בָּם סִינִי בַּקֶּדֶשׁ: (יט) עֲלִיתָ לְמָרוֹם שְׁבִית שְׁבִי לְקַחַת מִתְּנוֹת בְּאָדָם וְאֶף סוֹרְרִים לְשֹׁכֵן יְהוָה אֱלֹהִים:**

מצודות דוד (יח) רכב אלהים – מוסב למעלה לומר גם בעבור זה היו בטוחים כי סוף הדבר יהיה גאולה שלימה כי ראה חיבתם לפני המקום כי הלא מלאכי רכבו המה הרבה רבבות שרים וה' שוכן בם אף בעת בואו בקדושתו להר סיני ליתן התורה כי גם המלאכים ירדו עמו ובכל עת המה קרובים לשכינה: **מצודות ציון (יח) אלפי** – שרים וגדולים כמו אלופי יהודה (זכריה יב):

מצודות דוד (יט) עלית למרום – ועכ"ז אתה ישראל עלית למרום ר"ל רמה ירך להתגבר עליהם לקבל את התורה ושבת אותה מיד המלאכים ולקחת אותה למתנה להיות מצויה בבני אדם ולא בין מלאכי מעלה. ואף סוררים – אף כי הרבו לסור מאחרי ה' עכ"ז נתרצה להם וציונים על המשכן לשכון בם:

^ד כמבואר שם בהמשך הפסוק

^ה **עבודה זרה דף ג:** – ובליליא מאי עביד איבעית אימא מעין ימא ואיבעית אימא רוכב על כרוב קל שלו ושט בשמונה עשר אלף עולמות שנאמר רכב אלהים רבותים אלפי שנאן אל תקרי שנאן אלא שאינן. **פרש"י** – אלא שאינן – ב' אלפים חסירין מריבותים:

^ו **ועי"ש ביאור הליקוטים** בביאורו הארוך אות מח שחזור על זה

עוד עי"ש בביאור שקודם לאותיות זה לשונו – והנה, כפי הנודע בדבר המדות, שאף על פי שכל מדה כלולה מכל המדות, נחלקה בכל זאת כל אחת להיות למדה בפני עצמה. יש לבאר, שמחמת זה גם משיגי המדות [שהמדות נמצאים בהם], שהם הרבנים דקדושה כפי שניאר קודם ע"ז נשיאים בחי' כלל הכניס קדושה הם כנגד הי"ב מיות על רחמים וסאתוה נקטת כסם ונגד י"ב לופי ויה. שאף על פי שכל רב ורב זוכה להמדות הנ"ל, נתחלק בכל זאת כל רב ורב, במדה בפני עצמה. **וממילא מובן**, שהרב העולה על כולם, הוא העולה למדה השלש עשרה כנ"ל. מיות וקסא שז"א שז"א לטס **ולפי זה** ראה תראה נפלאות, כי מכון ממש, המספר לרברבי ישראל שנים עשר, אשר על פרשת חנוכתם בבית ה' הנ"ל טובבת זאת ההפטרה שבכתוב ראיתי וכו', [הנרשם בתחלת המאמר]. ועליהם מדת השלש עשרה שבכתוב ובבא משה וכו', נסוף פקט קננת גשיאים במדבר פרק ז (פט) ובבא משה אָל אֶהְיֶה מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ וְיִשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֲלֵיוֹ מֵעַל הַפְּתָח אֲשֶׁר עַל אֶרֶץ הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרָבִים וְיִדְבֹר אֲלֵיוֹ: [שהוא הכתוב השלישי המכריע, כמובא שם ברש"י], שהוא מדת הרב השלש עשרה הנ"ל, ששלו יפה משלהם. ועוד זה כל עצם פירוש הכתוב גם לפי פשוטו.

ובזה מוכרח להאריך קצת, ולהציע לכל זה ג' הצעות:

ע"י אנחה לבד של הצדיק. וזהו צבי לצדיק פירש"י עתיד להיות מצבות קומה' לצדיקים, היינו כנ"ל. כי ע"י הרוח חיים הנ"ל מתגברין הצדיקים על הרשעים כנ"ל. וזהו ואומר רזי לי וכו' אוי לי פרש"י שנגלו לי שני רזים רז פורעניות ורז ישועה והרי תרחק הישועה עד וכו', היינו כנ"ל. כי הרוח של הרשע גדול בשעתו בבחי' רוח סערה שמשם כל הצרות ואריכות הגלות של ישראל. וזהו בוגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו, כי יניקת הבוגדים והרשעים הוא מבחי' פגם הבגדים דהיינו פגם הציצית שהם בכנפי הבגד. דהיינו מפגם הד' יסודות שאחיזתן ושרשם העליון הוא בחי' ד' ציצית כנ"ל. אבל סוף כל סוף פחד ופחת ופח עליך יושב הארץ וכו', כי כל הרשעים יכרעו ויפולו [א], כי לסוף כלה ונאבד וכו' כנ"ל. כי הצדיקים גמורים מכניעין אותם ומשפילים רשעים עדי ארץ ע"י הרוח חיים שלהם שהוא בחי' ציצית בחי' מכנף הארץ זמירות שמענו כנ"ל :

כינור של חמש נימין בחי' התורה וכן כתוב בזוהר (צו דף ל"ב ע"א) ותופשי התורה אילין דתפשיין בכנורא/י⁹ :

ה' אוני אית לריאה {חולין מז.}, כי רוח החיים הוא בהריאה/י¹⁰ ומשם המשכת הרוח של האנחה כידוע בחוש/י¹¹. וע"כ אית לה ה' אוני לריאה כנגד ה' חומשי תורה (טו) ה' נימין דכנור דדוד ששם הרוח חיים כנ"ל/ט¹²:

⁹ בספרים המנוקדים תיקנו מצב ותקומה כגרת פרש"י בספרי אשכול הישנים ובמעט לועו ותורה שבע"פ אבל גרסת מקראות גדולות הוצאת עץ חיים כגרת רבינו וכן בתלמוד ענו והדר סנהדרין לז: בהשמטות ליקוטי רש"י אבל שם בספר המקראות הגרסא מצב ותקומה. ונראה כוונת רש"י בשתי הגרסאות מצב או מצבה לפרש צבי מלשון ה' נצב עליו [בראשית כח יג] והיינו עמידה וקימה על הרשעים.

¹⁰ לשון תפלת עלינו לשבח

¹¹ באה"ל הארוך אות ס"ז. – שיש לבאר על אודות התהלה והשיר הנ"ל, שזה זה ענין התורה שבנסתר הנ"ל, אשר בה לבד, תגלה לנצח, גדולתו של יוצר בראשית. וזה לבד, יהיה כל התהלה והשיר, שיתער לעתיד [בנבל וכנור דבן דוד, כמובא במקום אחר]:

שם אות ס"ח. – שמחמת שבכל זאת, תתלבש עתה בהתורה שבנגלה הנ"ל. מבאר יותר, בהבאתו מאמר הזוהר הקדוש, ותופשי התורה, אלין דתפשיין בכנורא. ובהבאתו לענין הכנור דוד, שנתכווין להיות בחמשה נימין, כנגד חמשה חומשי תורה. כי הם הנתלבים בהנימין האלה, ושרים ומהללים ברוח התורה שבנסתר, והעדן, שהוא רוח צפונית כנ"ל, שמנשב בהם. וגם ממילא מבואר, שלזאת נתכוונו גם ספרי תהלותיו, להיות במספר החמשה הנ"ל:

¹² ולעיל אמר שהרוח חיים בלב

ועיין שיה יצחק חלק ב – ליקוטים ג – במסכת חולין (דף נ"ט ע"ב) "אמר רב כהנא תשע אמהתא הוי בין אונא לאונא דאריא רבי עילאה" וכו', רמזו במאמר הלז סוד נסתר שידוע שארי"ה הוא חסד פני אריה אל הימין במרכבה העליונה, והוא שם ר"י בשם ע"ב שהוא חסד ארי"ה, והוא בחינת הח' ה' פעמים (אור) של יום ראשון דמעשה בראשית, שהוא יומא דאזיל בכולהו יומין. וז"ס הריאה, דאיהו ארי"ה, כמ"ש ברע"מ פ' פנחס ובכ"מ. ואמרו למה נקרא שמה ריאה שמאירה את העינים, שהוא אור הנ"ל, וה' אונות של הריאה הם סוד הח' דמתפשטים בה' יומין חג"ת נ"ה, תלת מימינא, חסד ות"ת ונצח, כידוע שת"ת נוטה לצד ימין, וגבורה הודו ב' דשמאלה, ועור חג"ת מימינא, ששם סט' דדכורא עד החזה כידוע, ונ"ה משמאלא בנוק' שבניינה משם, ועינותא דוורדא ביסוד ואינה בחשבון האונות, כידוע שיסוד היא נכללת מהח' הנ"ל, ושם הוא גניזת האור לכן קיימא מימינא. וידוע ששם ע"ב הוא בחסד, והם ר"י אתון ארי"ה, וכל הע"ב שמות מתחלקין לח' חלקים, כל א' מט' שמות, והם ט' אמהתא דבין אונא לאונא, והתחלקותם לח' חלקים, וידוע כי כל שיעור פרצוף הוא מט' כלים, וידוע כי רוח חיים תלוי בע"ב שמות הנ"ל, שבוה החיה אלישע בן השונמית, דאגליף עליו ע"ב שמחן לאהדרא רוחא, כמ"ש בזוהר פ' בשלח, והוא רוח חיים התלוי בריאה, והריאה עשויה לרחף על הלב, דלא לוקדיה בשלהובין דיליה, והוא ע"י מים דחסדים, כידוע:

¹³ **צ"ע כי בחוש** רואים שהרוח של הנשימה בא אל הריאה ולא ממנה כי בריאה מתברר הרוח וממנה הולך אל הלב ומתערב בדם ומהלך חוזר דם אם הרוח אל כל האיברים. אבל כל זה אינו נראה בחוש אלא במחקר. ונראה כוונת רבינו שבחוש רואים שהרוח חיים בא אל הריאה וכיון שהלב הוא המקום שחסר את הרוח הרי ברור כמו בחוש שמהריאה בא אל הלב.

¹⁴ **עיין תיקון כה דף ע.**

¹⁵ **עיין ביאור הליקוטים** הקצר אות טז מבאר שכיוון שא"א לזכות לשכל שעל ידו יברר כל ספיקות התורה אלא ע"י העדן כי לא שייך בשכל אנושי כלל ודייקא דוד זכה לזה ע"י שבירר את התורה בבחי' העדן ע"י שעשה מתורות תפילות עד שהכינור שלו והתפילה שלו היא בבחי' חמישה חומשי תורה עי"ז זכה שהתורה שלו היא מבוררת לגמרי ע"י שכל העדן שהמשיך משם רוח הקודש ומשמע שא"א לזכות לזה אלא ע"י שבאים למידתו של דוד דהיינו תיקון המלכות

וזה לשונו – בדבריו הקדושים שבסימן ב', על אודות החמש נימין שבכינור של דוד, שהיא כנגד החמשה חומשי תורה. יש לבאר, שגם בזה יסובב לדבריו בצירוף התורה והתפלה הנ"ל, שחיבר אותה דוד בניגון הכנור שבחמש נימין. וכפי המבואר מדבריו בענין תערובת טוב ורע שבתורה, אשר בשכל האנושי אין שום אופן לבוא לבידור נכון בכל הלכה בלי שום ספק עוד, [בסיבת המחלוקת שבין החכמים והפוסקים], והרבה פסקי הלכה אינם נפסקים רק כפי הכללים, כמו ספק דאורייתא לחומרא וכו'. יש (להעיר) [להבין] ולהשכיל דבר מתוך דבר, שזה שלא יהיה בירור הלכה האמתית, [וגם בלי תיקון וספק, אפילו בהאיבעיות והספיקות שבדברי חז"ל], עד השלמת מדריגת בן דוד בעצמו. ויען אשר גם דוד זכה מעין זה, נתבררו אצלו חמשה חומשי תורה בכנור תהלתו, שהיה מנגן מאליו ברוח צפונית שהגיע אליו [מהעדן] באמצעות הגן, כנודע:

"(עייין בתיקונים תיקון יוד [י"ח] כנפי מצוה אינון ה' קשרין לקבל שמע כו' הכוונה לחמש תיבות בלא תיבת אחד כמבואר שם דאינון לקבל ה' נימין דכנור דדוד וכו' ע"ש גם עיין בהשמטות הזוהר) /ט"ו :

עד כאן ביאור חברותא לתורה ח'

*

לקוטי הלכות פסח ג' סכום בלשון שלי

גנוחי ואנחה נראה שמוהר"ן התכווין בזה לתרגם גנוחי ונה לגנוחי ואנחה ר"ח בתורה בחי' רוח צפונית בה' נימין דכנור דוד חמישה חומשי התורה ה' אונות הריאה אולי אפ"ל שדוד עשה מהתורה ניגון כי חמישה חומשי תהילים כנגד חמישה חומשי תורה דהיינו את כל אור הת"ת שקבלה המלכות שלו החזיר בשלימות בניגון ואולי אפ"ל שגם לזה התכווין כשאמר זמירות היו לי חוקיך (עייין סוטה לה. שנענש על זה שאמר זאת דהיה בזה שמץ ולוול בתורה שהיא ביראה ורתת אבל אעפ"כ הרי הם רוח הקודש שנקבע לדורות בספר תהילים וא"כ היה בזה תורת אמת גם לנצח) שזכה ע"י התורה לברר הרוח שזה בחי' ניגון בחי' רוח הקודש כמבואר בתורה נד ותורה ג ותורה רפב המקורב לצדיק גמור אינו מתיירא מהרשע שהשעה משחקת לו ומותר לו להתגרות בו [שם אות א] עיקר גלות מצרים היינו מקוצר רוח כי היה קודם קבלת התורה ולא היה להם מהיכן לקבל הרוח שהיא מרחפת עפ"ן התורה ונתקיים בהם כבלע רשע צדיק ממנו מצרים נקראים מצולה ונתקיים ותבלעני מצולה שרצו לבלוע את הרו"ח דקדושה שמשם ישראל יונקים מבואר בתיקונים שגלות מצרים בחי' בליעת יונה במעי הדגה כי מצרים נקראים דגה וישראל נמשלו ליונה והם בחי' הרו"ח דקדושה עשו הוא השר של מצרים היינו הרב דקליפה רוח סערה [הוא הזה לעומת זה של יעקב שזכה לשם הויה המבורר כידוע יעקב מלבר משה מלגאו אבל עשו היה בחי' כל הרע שבד' יסודות המשתלשלים מהד' יסודות] מצרים בחי' מיצר הגרון שמשם עולה הרו"ח מכנפי הריאה בחי' התורה והם אוחזים שם ולא נותנים לרו"ח לצאת ונעשה בחי' ניחר גרוני [דהיינו לא נותנים להתאנח]

^ט הסופה זו של מוהר"ן נמצאת כבר בדפוס

^ט דף כה :

^ט עייין ביאור הליקוטים הקצר כאן אות לו - בכותבו בהנסבב שבסוף המאמר, לעייין בתיקונים תיקון יוד, עייניתי שם, וראיתי שמביא שם גם תיבת אחד גמט' יג, [שבסוף הכתוב שמע וכו' הנ"ל], שהוא במספר י"ג חוליות שבכל אחד מכנפי הציצית תט, יא, יג, כן יחד לט וכל חוליה היא ג סנוזים. ונראה מבואר לפי זה, שהוא אחדות האחד שבעדן הנ"ל, הכולל לכל המדות, עד שאינם נחשבים מפני זה רק למדה אחת, אשר גם בזה נשלמים במספר י"ג הנ"ל, ושכמו כן תאיר הארתו בחמשה תיבות הקודמים, שמע וכו' :

וכן שם אות לה - בהעלאתו הנ"ל מדבריו הקדושים, השתוות מספר י"ב המדות והצירופים שבאותיות ה' יב לרופי הויה, למספר הד' אותיות בעצמם, שהם הד' נהרות כמוב"פ סה"ל נהרות הן בחי' ל' אותיות הויה. אשר בהתאחדות הד' נהרות למעלה בעדן להיות בנהר אחד, כן גם התאחדות י"ב המדות והצירופים למעלה בעדן להיות במדה אחת. (אולי כוונתו כי יב לרופי הויה הם כגון שהרי הנהר היואל מעדן יפול וישקה את הנהר ז' אותיות הויה וס' יס' לו יב לרופים) יש לבא בזאת ההשתוות גם בדבר ההוספה אשר יתוסף מדת עדן התפילה ל"ב המדות שבגן התורה, ולהיות בזה ובזה מספר הי"ג. דהיינו שכמו שיש כפילה יג מילות רחמים כן בתורה יש יג מילות שנקראת בהן (ול"ע אולי כוונתו ששקה את ה' יס' רק יב לרופים כגון א"ך יש יג מילות ס' ולכן מצאנו שזה בחי' אחד הכולל את כולם שנמשך מהעדן ולעיל ציאר שהיא המידה היג שני כתובים המכתיבים זה את זה ויצא השלישי ויכניע זנייהם שההכחשה זנייהם נוצעת מגולל העלם העדן) וכל ההקדמה הזו היא לנצח שכמו שהצעה דברים שאלא בתורה שם חמש כן נהרות הן חמש שהרי הנהר היואל מעדן הוא גם מצדן ל' נהרות שזגן כנ"ל עיי"ן נמצאו יג מילות ולא יב. כי כמו כן, יתוסף הנהר שבעדן התפילה, להד' נהרות שבגן התורה, ולהתחשב מפני זה גם בהמספר חמשה.

ושבכל זה תבין מרחוק, בחושבו בזה המאמר כמה דברים אשר יבואו במספר חמשה, והם עוד שצעה:

א. חמשה חומשי תורה,

ב. ותופשי התורה אל"ן דתפשין ככנור חמש נימין [כמובן בפנים מצירופי דבריו הקדושים], אשר ישב בהם רוח הצפון היורד [מעדן התפילה] באמצעות הגן כנ"ל.

ג. והוא הרוח שבחמשה אונות הריאה [כמבואר בפנים],

ד. והם כנגד חמשה קשרים שבציצית ושערת העדן כנ"ל,

ה. וחמשה תיבות שבכתוב שמע ישראל ה' אליקינו ה' כמוב"פ.

ו. וכן במספר היסודות הנ"ל והמוב"פ, הלא נודע, שרבינו ז"ל הסכים לדעת האומרים שנמצא גם יסוד המלח, והוא יסוד החמשי, [אשר לפעמים אינו נחשב ביניהם, כי הוא] יסוד הכלול מכולם.

ונראה מבואר, שהוא המכוון כנגד הנהר החמישי, היוצא מהעדן הכלול מכולם.

ז. **גם בכלל** זה לעומת זה הנ"ל בהקדמה, תבין מרחוק בהבאתו בסוף דבריו, פליאת הכתוב בחמשה לשונות, בוגדים, בגדו, ובגד בוגדים, בגדו:

אאות ב ולכן מצרים השליכו ליאור כל בן זכר כי בן זכר הוא בחי' המשכת הרו"ח שנמשך מבחי' ורב חסד סטרא דדכורא בחי' יוסף הצדיק בחי' מלאפום בחי' רוח אלקים מרחפת ע"פ המים וזה בחי' לא קמה עוד רוח באיש כי עיקר הרו"ח היא בבחי' יוסף בחי' שמירת הברית [אולי כוונתו לכח הזכר למשך טיפת הרו"ח מלמעלה וכפי שמירת הברית היא דקדושה דייקא] וזהו ותחי רוח יעקב כי יעקב הוא בחי' כלל ישראל וכשחזרו להתחבר קבל רוח ע"י בחי' יוסף שהוא צדיק הדור הרב דקדושה בחי' ורב חסד עיקר המשכת הרו"ח הוא מהדעת דהיינו התורה וזה בחי' בן וכל הבת תחיון כי מצרים סטרא דנוק' בחי' בלבול הדעת בחי' בת בחי' הביאו בני מרחוק וכו' בחי' קצר רוח יעשה אוולת בחי' דינים הפך ארך אפיים בחי' ורב חסד כי עיקר החסד כפי שלימות הדעת כמבואר בתורה קיט המבקר את החולה.

וזהו נתחכם למושיען של ישראל ע"י כל הבן היאורה תשליכוהו כי משה הוא הצדיק שממנו תוצאות הרוח ורצו להתגבר עליו בבחי' תבלעני מצולה אבל משה הוא בחי' ותרא אותו כי טוב דהיינו שכולו טוב שיכול לרדת לצנור של מצרים ולא להבלע שם כי אין בו שום רע מהד' יסודות ולכן גם נתגדל בבית פרעה ע"י בתו דייקא ולא רק שלא נבלע אלא גם הכניע אותם כי נתגיירה בת פרעה דהיינו שכבר מיד סמוך ללידתו התחיל להכניע את קליפת מצרים ע"י שירד לצינור שלהם וכן שנתגדל בבית פרעה זה היה חלק מהגאולה ועי"ז דייקא הוציא את בני" ממצרים דהיינו את הרו"ח דקדושה מהרוח סערה

והקב"ה הקדים רפואה למכה במה שהוריד את יוסף ויעקב למצרים להחליש את הקליפה רוח סערה תחת הרו"ח דקדושה שלהם ועי"ז היה כח לבני" להתקיים במצרים עד שבא משה וגם משה נצרך ליוסף הצדיק בבחי' ויקח משה את עצמות יוסף בחי' הרו"ח בשביל לגאול את ישראל וכח משה לגאול כבר התחיל לפעול קודם ועוד לפני מראה הסנה כמ"ש ויהי בימים הרבים ההם ויאנחו בני" מן העבודה ויזעקו דהיינו שכבר יכלו להמשיך קצת בחי' רוח ע"י אנחה ממש

אאות ג ויהי בחצי הלילה אני עובר בתוך מצרים ומת כל בכור וכו' פי' כי בכור לשון גדולה כמ"ש אני בכור אתנהו בחי' רב דקליפה והכוונה לבכור מצרים שהוא שר של מצרים דהיינו עשו בחי' רוח סערה שעל ידו הייתה הגלות כמבואר בתורה כ"ע"ה פ אתה ידעת את כל התלאה

בכור נוטל פי שנים זה בחי' רוח שהוא בחי' פי שנים כמ"ש ויהי נא פי שנים מרוחק עלי וזה בחי' אנחה שמכניס רוח ומוציא רוח ולכן השתדל יעקב להוציא הבכורה מעשו להכניע רב דקליפה ועי"ז לקח הברכות כי ברכה היא שלימות החסרונות ע"י הרו"ח וזה בחי' הברכה בורא נפשות רבות וחסרונן מכת בכורות בחצי הלילה כי אז נושבת רוח צפונית

אאות ה ע"י התורה שמברר ההלכה מברר הטוב מהרע שבד' יסודות ועי"ז יכול להכניע הרוח סערה אבל את השכל לברר את ההלכה מקבלין מהתפילה שמשם יוצא מעין החכמה ולכן שאל משה באיזה זכות אוציא את ישראל הרי אין להם תורה והשיבו הש"י בהוציאך וכו' תעבדו את האלקים על ההר הזה נמצא שיצאו ישראל בזכות התורה שיקבלו אח"כ דהיינו תורה בכח דהיינו בחי' תפילה וזה בחי' זכות אבות כי הם בחי' תורה בכח כלפי משה ולכן הם תקנו הג' תפילות ביום

אאות ו עיקר חיותו מקבל האדם ע"י אכילה אבל לא על הלחם לבדו וכו' אלא מוצא פי ה' דהיינו רוח חיים שהמשיך הקב"ה לתוך המאכל שעיי"ז יש בו כח להחיות את האדם כל דבר בעולם כלול מד' יסודות אין כח להדבר המאכל שכלול מד' יסודות להחיות את האדם כי אם על ידי התורה שמשם תוצאות הרוח חיים כי על ידי התורה מבררין כל הד' יסודות ומפרישין הרע מהטוב ואז זוכין לקבל הרוח חיים מהתורה שזה עיקר החיות בחינת על כל מוצא פי ה' יחיה האדם כנ"ל

וזה בחינת הברכה שצריכין לברך על כל דבר שבעולם קודם לשאוכלין אותו כי הברכה זהו בחינת מוצא פי ה' בחינת הרוח חיים דקדושה שהוא רוח ממללא. שעל ידי זה עיקר החיות כ כל הד' יסודות אין להם חיות כי אם על ידי הרוח חיים דקדושה שהוא בחינת יסוד החימישי הפשוט שהיא בחינת צדיק יסוד עולם שהוא מחיה כל הד' יסודות שזהו בחינת ונהר יוצא מעדן וכו' (כמבואר זה במקום אחר בדברי רבינו ז"ל עיין שם תורה סו סז תנינא) כי יסוד הרוח שבד' יסודות הוא המקשר לכל הד' יסודות ואין לו כח לקשר כל הדף יסודות ולהחיותם כי אם על ידי שמקבל מבחינת צדיק יסוד עולם מבחינת הרוח חיים שנמשך מהצדיק הדור שבדוק בהתורה תמיד.

אאות ז כשלא אוכל עפ"י התורה אזי לא נמשך לו רוח חיים דקדושה

אאות ח עיקר האכילה היא לחם ובו כלול כל הד' יסודות בפועל ובגלוי כי קמח הוא בחי' עפר ומים מערבים בו ומניחים לתפוח היינו רוח ואופים באש עיקר החילוק בין חמץ ומצה הוא ביסוד הרוח ותפוחת הלחם ע"י יסוד הרוח זה בחי' רוח סערה שגדול בשעתו כי הוא בחי' אורא דהאי עלמא וא"א לברר אותו אלא ע"י התורה העיקר הוא לברר את יסוד הרוח כי המקשר כל היסודות לבררו מרוח סערה לרוח חיים דקדושה לכן בפסח אסור לאכול חמץ כי פסח הוא בחי' קודם קבלת התורה אבל מצה היא בחי' עדן בחי' עונג שבת בחי' למען תמצו והתענגתם ענג היינו עדן נהר גן דהיינו שמצה בחי' תפילה שעיי"ז הגאולה כנ"ל בחי' שבעתיד על ההר הזה תעבודו בחי' תורה בכח